

APEK

Agencija za pošto in elektronske komunikacije Republike Slovenije
Stegne 7, p. p. 418
1001 Ljubljana
telefon: 01 583 63 00, faks: 01 511 11 01
e-naslov: info.box@apek.si, http://www.apek.si
davčna št.: 10482369

Številka: 38241-5/2010/35
38241-6/2010/36
Datum: 01.02.2011

Zadeva: Odgovor na pridobljena mnenja in pripombe v zvezi z javnim posvetom o analizi upoštevnega trga 4 »Dostop do (fizične) omrežne infrastrukture s sodostopom ali razvezanim dostopom) na fiksni lokaciji (medoperaterski trg)« in o analizi upoštevnega trga 5 »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)«

Agencija za pošto in elektronske komunikacije Republike Slovenije (v nadaljevanju: Agencija), je na podlagi 21. člena Zakona o elektronskih komunikacijah (Uradni list RS 13/07-UPB1 in 102/07-ZDRad; v nadaljevanju ZEKom) izdelala analizo upoštevnega trga 4 »Dostop do (fizične) omrežne infrastrukture s sodostopom ali razvezanim dostopom) na fiksni lokaciji« in analizo upoštevnega trga 5 »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)«.

Agencija je dne 11.11.2010 v skladu s 95. členom ZEKom predložila analizi v postopek javnega posvetovanja tako, da ju je objavila na svojih spletnih straneh¹.

V obeh analizah je bilo ugotovljeno, da je operater s pomembno tržno močjo družba Telekom Slovenije d.d., Cigaletova 15, 1000 Ljubljana, za katero je skladno z drugim odstavkom 22. člena ZEKom Agencija predlagala naložitev naslednjih obveznosti: obveznost dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe, obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja, obveznost zagotavljanja preglednosti, obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, obveznost ločitve računovodskih evidenc.

Ker je Agencija pri sprejemanju ukrepov in oblikovanju politik na trgu elektronskih komunikacij dolžna pridobiti mnenje zainteresirane javnosti, je javno objavila predmetno analizo ter obenem pozvala zainteresirano javnost, naj nanjo poda svoje pripombe oziroma morebitne predloge in pri tem določila rok za posredovanje pripomb 30 dni od objave analize na spletnih straneh. Agencija je ob objavi tudi sporočila, da bo pridobljena mnenja in pripombe objavila ter jih ustrezno upoštevala pri sprejetju ukrepov. 95. člen ZEKom v prvem in drugem odstavku namreč določa, da mora Agencija pri oblikovanju politike na trgu elektronskih komunikacij pred sprejetjem ukrepov, ki bodo na ta trg pomembno vplivali pridobiti in primerno upoštevati mnenje zainteresirane javnosti, pred sprejetjem pa je dolžna svoje predloge iz prvega odstavka 95. člena ZEKom objaviti in mnenja nanje zbrati v

¹http://www.apek.si/sl/analiza_upostevnega_trga_4_dostop_do_fizicne_omrezne_infrastrukture_vkljuc_no_s_sodostopom_ali_razvezanim_dostopom_na_fiksni_lokaciji_medoperaterski_trg_in_analiza_upostevnega_trga_5_sirokopasovni_dostop_medoperaterski_trg_s_predlaganimi_obveznostmi

objavljenem roku, ki ne sme biti krajši od 30 dni. Tretji odstavek 95. člena ZEKom določa, da mora Agencija po preteku roka iz drugega odstavka in pred sprejetjem akta ali predpisa iz prvega odstavka istega člena, na spletnih straneh objaviti pridobljena mnenja in pripombe ter v njihovi objavi navesti način, kako so bila upoštevana ali razloge, zaradi katerih niso bila upoštevana.

Do izteka roka dne 11.12.2010 je Agencija prejela posamezna mnenja in pripombe o predlaganih obveznostih na navedenih upoštevnihih trgih naslednjih zainteresiranih oseb:

- družba Amis d.o.o., Tržaška cesta 85, 2001 Maribor,
- družba Studio Proteus d.o.o., Cesta v Staro vas 2, 6230 Postojna,
- družba Svislar telekom d.o.o., Sestanska vas 24, 4224 Gorenja vas,
- družba T-2, d.o.o., Streliška cesta 150, 2000 Maribor in
- družba Telekom Slovenije d.d., Cigaletova 15, 1000 Ljubljana.

Agencija v nadaljevanju odgovarja na posamezna mnenja in pripombe vseh navedenih zainteresiranih oseb. Zaradi boljše preglednosti, je Agencija pripombe in odgovore razvrstila po posameznih poglavjih in ločeno po upoštevnihih trgih.

Analiza upoštevnega trga 4 »Dostop do (fizične) omrežne infrastrukture s sodostopom ali razvezanim dostopom) na fiksni lokaciji (medoperaterski trg)«

Družba Amis d.o.o. v svojem mnenju, dopis št. MV-246.10-D z dne 13.12.2010 uvodoma pozdravlja regulacijo optičnega omrežja ter z omrežjem povezanih elementov. Po mnenju družbe Amis d.o.o. je ureditev tega sicer nereguliranega in hitro razvijajočega področja za operaterje težko pričakovana in nujna, družba Amis d.o.o. pa pričakuje kar najhitrejše ukrepanje Agencije z izdajo odločbe, ki naj sledi zaključku javnega posvetovanja, pri čemer se ne pričakujejo bistveni posegi v načrtano regulacijo (v smislu zmanjšanja nabora obveznosti ali njihova omejitve).

Družba T-2 d.o.o. v svojem mnenju z dne 10.12.2010 pozdravlja načrte Agencije za nadaljnjo regulacijo trga fizične dostopovne infrastrukture, a hkrati ugotavlja, da je regulacija nezadostna in v malo katerem pogledu ustreza zahtevam Priporočila Komisije o reguliranem dostopu do NGA iz leta 2010. Ker je Agencija že pripravljeno analizo in ukrepe za skoraj leto dni umaknila, bi bilo pričakovati, da je to storila prav v pričakovanju bolj konkretnih predlogov regulacije s strani Komisije. Prav zato družbo T-2 d.o.o. preseneča, da se je Agencija celo še bolj oddaljila od sistema regulacije, ki ga predlaga Komisija, s tem pa od načel evropske regulacije. Družba T-2 d.o.o. nadalje navaja, da je ukrepanje na trgu nujno, obstoječa regulacija na trgu pa očitno zastarela in neuskaljena s tehnološko in komercialno prakso. Družba T-2 d.o.o. predlaga, da Agencija dopolni predlagane ukrepe brez dodatne javne razprave, saj bi v nasprotnem primeru lahko prišlo do cenovnega izrivanja konkurentov s trga, diskriminacije pri veleprodajnem dostopu in s tem do neefektivnega zaprtja trga, ter do nazadovanja Slovenije na področju širokopasovnega dostopa.

Družba Telekom Slovenije d.d. v svojem mnenju št. 11/08-275/13.12 z dne 13.12.2010 navaja, da bo razširitev in stopnjevanje predlaganih obveznosti v primerjavi s trenutno veljavnimi po njihovi oceni imelo negativne posledice na razvoj trga. Družba Telekom Slovenije d.d. meni, da Agencija pri tem ne ugotavlja učinkov dosedanje regulacije oziroma vpliva do sedaj naloženih obveznosti na stanje in razvoj trga, kar je po njihovem mnenju bistvena pomanjkljivost Analize.

1. Uporabljeni izrazi

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Iz Analize je razvidno, da le-ta vključuje tudi dostopovna omrežja nove generacije (NGA). Agencija bi morala iz tega razloga v seznam uporabljenih izrazov vključiti tudi tehnologije, ki spadajo v NGA, predvsem tehnologiji FTTH in FTTN/C. Posebej pomembni so vmesniki, v katerih se vključujejo alternativni operaterji. Izpustitev navedene terminologije lahko pripelje do nejasnosti v zvezi z izpolnjevanjem naloženih obveznosti.

Agencija na pripombo **družbe Telekom Slovenije d.d.** odgovarja, da sta definiciji FTTH in FTTN v analizi že navedeni med uporabljenimi izrazi.

2. Kronološki pregled regulacije

Točka 2 Kronološki pregled regulacije trga

a) Potreba po spremembah

Uvodoma v družbi Amis ugotavljamo, da je glede na zadnji objavljeni javni analizi z dne 12. 8. 2009 ter 24. 9. 2009, predvsem pa glede na stališča APEK do prejetih pripomb zainteresirane javnosti v zadevi 38241-4/2009 (objava dne 20. 11. 2009), treba opaziti, da je prišlo do bistvenih sprememb predvidene regulacije upoštevne trga 4, ki se tičejo cenovnih obveznosti.

Potrebo po spremembah APEK utemeljuje s pojasnilom na strani 7:

Zaradi bistveno spremenjenih razmer na trgu se je Agencija odločila, da ponovno analizira upoštevni trg 4 »Dostop do (fizične) omrežne infrastrukture vključno s sodostopom ali razvezanim dostopom na fiksni lokaciji (medoperaterski trg)«. Glavni razlogi, ki so vplivali na spremembo razmer na trgu so negativna gospodarska rast in zmanjševanje investicij na trgu elektronskih komunikacij, pospešeno nadgrajevanje kablinskih omrežij s standardom za širokopasovni prenos ter porast števila uporabnikov širokopasovnega dostopa prek mobilnih omrežij.

b) Stališče do razlogov

Ne glede na pojasnilo, pa v družbi Amis ugotavljamo, da nobeden izmed navedenih domnevnih razlogov ne more utemeljevati tako bistvene spremembe kot so spremembe cenovnih obveznosti, ki jih sedaj pravzaprav ne bo ne v prehodnem obdobju, ne po izteku z uvedbo LRIC metode. Predvidena rešitev je povsem neprimeren in nepotreben kompromis med stanjem na trgu in zahtevami operaterja s pomembno tržno močjo. APEK kot regulator, ki je dolžan z ex ante ukrepi zagotavljati konkurenčno okolje na upoštevem trgu, tako v celoti prepušča operaterju s pomembno tržno močjo, da si samostojno določa cene, pri čemer ga predvidene cenovne obveznosti niti ne bodo pretirano ovirale.

c) Dosedanja predvidena regulacija

Odsotnost konkretiziranih cenovnih ukrepov, brez predvidenega prehodnega obdobja pa je še toliko bolj zaskrbljujoča glede na dejstvo, da je APEK v svojem javnem odgovoru dne 20. 11. 2009 jasno in nedvomno začrtala pot predvidene regulacije na upoštevem trgu 4 – cene posameznih z razvezavo optične zanke povezanih elementov so bile izračunane in javno objavljene. V ta namen je APEK kupila ustrezen model, ki je omogočil izračun cenovnih elementov povezanih z razvezavo optične zanke. Dosedanja praksa ter priznanje APEK v analizi trga 4 (stran 84) je pokazala, da je edino lasten izračun APEK rešitev za netransparentno prerazdeljevanje stroškov Telekoma Slovenije in zaračunavanja pretiranih cen drugim operaterjem.

d) Težave z dokazovanjem

Kot povsem brezploden se bo najkasneje v roku enega ali dveh mesecev po uveljavitvi tako predvidenih »cenovnih« obveznosti, zagotovo izkazal argument APEK, da cenovna regulacija obstaja v obliki cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva (prepoved škarij cen, benchmark,...) in kasnejše LRIC metode. APEK se mora tega kot organ, ki bo opravljal nadzor nad izvrševanjem naloženih obveznosti, pri katerih bodo zagotovo največje težave prav z razumevanjem cenovnih obveznosti, zavedati. »Škarje cen« ni nov pojem in velika verjetnost je, da je Telekom Slovenije navedeni pritisk na alternativne operaterje že izvajal, pri čemer APEK ni ukrenila ničesar, da bi te zlorabe omejila ali preprečila. Tudi za naprej ni za pričakovati večje uspešnosti pri nadzoru izpolnjevanja obveznosti po uveljavitvi ukrepov po 22. členu ZEKom in sledečih.

e) Priporočilo NGA

Evropska komisija je 20. 9. 2010 izdala **Priporočilo Komisije z dne 20. septembra 2010 o reguliranem dostopu do dostopovnih omrežij naslednje generacije (NGA)** (Uradni list L 251, 25/09/2010 str. 35 – 48). Navedeno priporočilo vsebuje jasna stališča glede oblikovanja cenovnih elementov povezanih z razvezavo optične krajevne zanke, pri čemer navedena stališča upoštevajo tudi zavarovanje investicij. Predvideni cenovni ukrepi odstopajo od začrtanih smernic.

f) Zaključek

Amis predlaga, da APEK natančneje obrazloži:

1. zakaj in kako po njenem mnenju negativna gospodarska rast in zmanjševanje investicij na trgu elektronskih komunikacij, pogojujeta potrebo po ponovljeni analizi upoštevne trga 4
2. zakaj predvidena cenovna regulacija skladno z analizo z dne 24. 9. 2009 ni primerna,
3. po katerem ključu se določa stroškovna naravnost cen glede na obstoječi lastni stroškovni model APEK ter opredelitev cen posameznih elementov v dokumentu APEK z dne 24.9.2009.

Agencija v zvezi z vprašanji **družbe Amis d.o.o. odgovarja**, da Agencija spremlja in nadzoruje razvoj trga in da mora, kadar se situacija na predmetnem trgu močno spremeni, ponovno izvesti analizo. V času, ko je Agencija pripravljala osnutek analize in naložitev

ukrepov pod št. 38241-4/2009, se je izkazalo, da se je situacija na trgu spremenila do te mere, da je bilo potrebno predmetni trg ponovno analizirati. Ekonomska recesija, ki je prizadela tudi Slovenijo in s tem posledično tudi trg elektronskih komunikacij, je močno vplivala na donosnost in tveganost investicij in s tem posledično pripravljenost operaterjev investirati v širokopasovno omrežje. Zlasti zaskrbljujoče je dejstvo, da se je gradnja optičnega omrežja upočasnila, saj le ta pravzaprav predstavlja glavno gonilo razvoja trga elektronskih komunikacij. Glede na to, da so se v letu in pol od zadnjega zbiranja podatka (zadnja četrtnina leta 2008) razmere na predmetnem trgu bistveno spremenile, je bilo nujno potrebno ponovno ugotoviti obstoječe stanje na trgu elektronskih komunikacij v Sloveniji. Le te predstavljajo osnovo za izvedbo ponovne analize in s tem naložitev ustreznih in primernih obveznosti, ki omogočajo nadaljnji razvoj predmetnega trga in ohraniti trajnostne konkurence, ki posredno končnim uporabnikom omogočajo večje koristi v smislu večje izbire storitev in kvalitete.

Glede na bistvene spremenjene razmere na predmetnem upoštevem trgu, ki predstavljajo osnovo za izvedbo ponovne analize, je Agencija med drugimi naloženimi obveznostmi ponovno preučila posamezne oblike obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, katere bi bile sorazmerne in primerne aktualnim razmeram na tem trgu. Agencija želi z naložitvijo posameznih oblik obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva ponovno vzpodbuditi investiranje v trg elektronskih komunikacij, zlasti v gradnjo optičnega omrežja, saj le ta predstavlja eno glavnih gonil razvoja trga elektronskih komunikacij, in posredno s tem ohranitev trajnostne konkurence in povečanja koristi končnih uporabnikov.

Glede na pripombo družbe Amis d.o.o. pojasnjuje Agencija, da bo za storitve dostopa do optičnega omrežja, torej za storitve razvezave optične zanke, najema kabelske kanalizacije, najema neosvetljenih optičnih vlaken, »backhaul« povezave in Ethernet povezave naložena obveznost stroškovnega računovodstva na podlagi metodologije LRIC, v prehodnem obdobju pa se bo za storitev razvezave optične zanke naložila obveznost prepovedi škarij cen, za storitev najema kabelske kanalizacije primerjalna (»benchmark«) analiza po povprečni ceni najema kabelske kanalizacije na drugih trgih Evropske unije, za storitve najema neosvetljenih optičnih vlaken, »backhaul« povezave in Ethernet povezave pa bo naložena obveznost stroškovne naravnosti cen.

3. Opredelitev upoštevnega trga

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Agencija je veliko pozornost posvetila analizi zamenljivosti na maloprodajnem in veleprodajnem trgu, na način, ki ne vključuje podatkov pomembnih za oceno stanja na trgu. V nadaljevanju podajamo nekaj pripomb.

V primeru analize **zamenljivosti na maloprodajnem trgu**, Agencija **ne podaja jasne slike**, ki bi prikazovala konkurenčne pogoje ter izboljšave, ki so rezultat regulacije na veleprodajnem trgu v obdobju po izdaji OPTM odločbe z dne 16.1.2007. Prikaz stanja na maloprodajnem trgu z upoštevanjem premikov in sprememb, bi bistveno jasneje odražal izboljšanje konkurenčnih pogojev, kot je to razvidno iz diagramov v točki 4.1.1. (Zamenljivost na maloprodajnem trgu).

Poleg prikaza deležev in gibanja posameznih tehnologij, bi bilo potrebno prikazati tudi gibanja deležev operaterjev, še posebej na reguliranih DSL trgih. Na spodnjih slikah podajamo diagrame, ki prikazuje gibanje števila xDSL priključkov in tržne deleže operaterjev na maloprodajnem xDSL trgu.

Iz grafov je razvidno, da je v tretjem kvartalu 2010 prirast xDSL priključkov negativen zaradi zmanjšanja števila priključkov Telekoma Slovenije, ter da se delež Telekoma Slovenije nenehno znižuje. Od izdaje OPTM Odločbe v januarju 2007 se je delež Telekoma Slovenije znižal za več kot 11odstotnih točk.

Iz zgornjega grafa je razvidno, da se je v letu 2010 rast optičnih priključkov upočasnili, delež Telekoma Slovenije pa je ostal približno enak.

Največjo rast so v letu 2010 dosegli kabelski operaterji, kar je razvidno iz spodnjega grafa, ki prikazuje skupni prirast kabelskih priključkov od začetka 2009 do sredine 2010.

Primerjava podatkov iz 1Q/2007 s podatki iz 3Q/2010 kaže, da je tržni delež kabelskih operaterjev stabilen, da se je tržni delež DSL znižal za 13,2 odstotne točke, (z 72,2% na dan 31.3.2007 na 59% na dan 30.9.2010) pri tem pa se je izboljšalo razmerje med deležem alternativnih operaterjev in Telekomom Slovenije, kar je posledica regulacije na trgih 11 in 12. Tržni delež optičnih priključkov se je v istem obdobju povečal za 14,1 odstotne točke, razmerje deležev med družbo T-2 in Telekomom Slovenije pa je približno enako.

Tržni delež Telekoma Slovenije se je v istem obdobju znižal za 9,4 odstotne točke (z 53,5% na dan 31.3.2007 na 44,1% na dan 30.6.2010).

Telekom Slovenije ponovno poudarja, da je cilj regulacije na veleprodajnem trgu izboljšanje konkurenčnih pogojev na maloprodajnem trgu. Nacionalni regulator mora analizirati spremembe in premike na maloprodajnem trgu, da bi lahko na tej osnovi določil sorazmerne obveznosti OPTM operaterja. Spremembe in trendi gibanja tržnih deležev operaterjev bistveno jasneje odražajo izboljšanje konkurenčnih razmer kot je to razvidno iz prikaza gibanja posameznih tehnologij. V obdobju od izdaje OPTM odločbe v januarju 2007 do 3Q/2010 se je delež regulirane xDSL tehnologije znižal za 9,6 odstotne točke (z 74,1%- 1Q2Q/ 2007 na 59%-3Q/2010), delež FTTH priključkov povečal za 14,1 odstotne točke, delež kabelskih priključkov pa se je v istem obdobju znižal za 25,8% na 24,2%. Trend sprememb je še posebej izrazit v letu 2010. Navedeni podatki odražajo stagnacijo xDSL tehnologije, ki predstavlja najbolj razprostranjeno infrastrukturo na ozemlju Slovenije. Če pri tem upoštevamo podatke, da se je delež Telekoma Slovenije v istem obdobju na celotnem trgu širokopasovnega dostopa znižal za 9,4 odstotne točke (z 53,5% na 44,1%), na trgu xDSL pa za 9,6 odstotne točke, ugotavljamo, da so se konkurenčne razmere na reguliranem xDSL trgu zelo izboljšale, kar skupaj z izboljšanjem infrastrukturne konkurence zaradi gradnje optičnih dostopovnih omrežij, pomeni velik napredek v konkurenčnih pogojih na trgu širokopasovnega dostopa. Navedena dejstva, ki kažejo na velike premike, morajo biti nujno upoštevana pri regulaciji veleprodajnih trgov. Vsi navedeni podatki so razvidni iz kvartalnih poročil Agencije za obdobje 2007-2010.

Agencija ceni trud **družbe Telekom Slovenije d.d.**, ki ga je vložila v pripravo obsežne analize stanja na delu maloprodajnega trga. Pri tem pa je potrebno v prvi vrsti poudariti, da je Agencija v skladu s Smernicami Komisije o analizi trga in oceni znatne tržne moči v skladu z ureditvenim okvirjem Skupnosti za elektronska komunikacijska omrežja in storitve št. 2002/C 165/03 izhajala iz analize maloprodajnega trga, saj povpraševanje po produktih na medoperaterskem trgu izhaja iz povpraševanja na maloprodajnem trgu. To pa seveda ne pomeni, da Agencija sklepa na konkurenčnost upoštevne veleprodajnega (medoperaterskega) trga le preko stanja na maloprodajnem trgu. Slednja primerjava nam sicer pokaže, katere produkte oz. storitve je potrebno upoštevati tudi pri proučevanju substitucije na veleprodajnem trgu, vendar pa je predmet regulacije trga »Dostop do (fizične) omrežne infrastrukture s sodostopom ali razvezanim dostopom) na fiksni lokaciji (medoperaterski trg)« veleprodajni nivo, torej ponudba in povpraševanje operaterjev po veleprodajnih produktih, ki so potrebni za oblikovanje maloprodajnih produktov. Tržni deleži na maloprodajnem trgu xDSL pri ugotavljanju substitucije na veleprodajnem (medoperaterskem) trgu niso niti predmet analize, še manj pa regulacije obravnavanega upoštevne trga.

Istočasno se Agencija strinja z navedbami **družbe Telekom Slovenije d.d.**, da stanje na maloprodajnem trgu kaže na izboljšanje konkurenčnih razmer na tem trgu in da je to

posledica regulacije medoperaterskega trga. Namen regulacije medoperaterskega trga je zagotovitev konkurenčnih razmer na maloprodajnem trgu in posredno s tem izboljšanje pogojev za končne uporabnike. Stanje na trgu kaže na učinkovitost obstoječe regulacije, katere pa (prav) zaradi te njene lastnosti ni opravičljivo opustiti oziroma omiliti, saj ravno obstoj regulacije zagotavlja zeleno stanje na trgu. Če bi bila regulacija na navedenem upoštevem trgu ali delu upoštevnega trga ukinjena in bi se družba Telekom Slovenije d.d. odločila odreči veleprodajni dostop alternativnim operaterjem, bi se njena tržna moč na maloprodajnem trgu znatno okrepila, medtem ko bi bilo tistim operaterji, ki so pri zagotavljanju storitev končnim uporabnikom pretežno odvisni od dostopa do infrastrukture družbe Telekom Slovenije d.d., onemogočeno opravljati storitve. Tako bi npr. maloprodajni tržni delež družbe Telekom Slovenije d.d. v primeru, da bi alternativnim operaterjem v odsotnosti regulacije ukinila veleprodajni dostop do svojega omrežja, čez noč bistveno narasel. Stanje na trgu se spreminja, Agencija pa se je v analizi in pri oblikovanju predlaganih obveznosti trudila slediti tem spremembam, da bi tudi nadaljnja regulacija v prihodnje bila učinkovita.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

V delu, ki obravnava **zamenljivost na veleprodajnem trgu**, je Agencija analizirala zamenljivost med bakreno zanko in dostopom prek kablanskega omrežja. Telekom Slovenije smatra, da se **kabelska omrežja**, po uvedbi novih standardov posodablja na način, ki omogoča ponujanje širokopasovnih storitev, ki so po hitrosti primerljive z DSL tehnologijo. Tako je danski kabelski operater Ziggo, vse svoje priključke nadgradil po standardu Eurodocsis 3.0, kar mu je omogočilo dvig hitrosti z 15/1.5 Mb/s na 25/4 Mb/s, kar je že primerljivo s tehnologijo VDSL2. Tri evropske države (Norveška, Portugalska in Velika Britanija) so kabelski dostop že vključile na trg 4. V večini evropskih držav je strategija izgradnje NGA zasnovana tudi na tehnologiji FTTN in koaksialnem dostopovnem omrežju. Tržni deleži kabelskih operaterjev v Sloveniji so zelo stabilni in daleč presegajo povprečni delež v EU (V Sloveniji na dan 30.6.2010 znaša 24%, v EU pa samo 16%).

V zvezi s pričakovanim razvojem kabelskih omrežij, želimo poudariti, da se bodo ta po nadgradnji po standardu DOCSIS 3.0 zelo hitro razvijala, kar dokazuje tudi graf na sliki 9, ki prikazuje prirast kabelskih priključkov v prvem polletju 2010. Agencijo želimo opozoriti na dejstvo, da mora »ex ante«

regulacija trga v največji možni meri upoštevati prihodnji razvoj trga (»forward looking« pristop). Kabelski operaterji so že v juniju 2009 začeli s trženjem produktov visoke hitrosti, kar je posledica implementacije omenjenega standarda, kar se je nadaljevalo tudi v letu 2010. V prvem polletju 2010 so kabelski operaterji realizirali 79% celotnega prirasta širokopasovnih priključkov na maloprodajnem trgu.

Agencija v zvezi z navedeno pripombo **družbe Telekom Slovenije d.d.** odgovarja, da je predmetna analiza namenjena ugotavljanju stanja na slovenskem trgu, medtem ko lahko primeri regulacije v ostalih evropskih državah, zaradi specifičnih razmer na posameznih nacionalnih trgih, služijo le za primerjavo. Agencija je možnost nadgrajevanja in izboljševanja kabelskih omrežij s standardom DOCSIS 3.0 upoštevala pri izdelavi analize upoštevnega trga 5. Na podlagi tega je Agencija pri skupini Telemach (kot največji skupini kabelskih operaterjev) naknadno poizvedela (dopis št. 38241-6/2010/1 z dne 19.7.2010) kolikšen delež njenega kablanskega omrežja je nadgrajen z omenjenim standardom. Pri tem je ugotovila, da ima 60% naročnikov skupine Telemach možnost priklopa na EuroDOCSIS 3.0 paket, vendar pa je penetracija kabelskih širokopasovnih priključkov glede na gospodinjstva v večini občin nižja od 20%, kar pomeni, da navedeno kabelsko omrežje v smislu varnosti le deloma predstavlja ekvivalent fiksnemu dostopu preko bakrenega omrežja, kar je pojasnjeno tudi v analizi. Agencija poudarja, da je na upoštevem trgu 4 ugotovila, da kabelsko omrežje zaradi drugačne topologije omrežja in drugačnega načina povezovanja, bistveno slabše pokritosti ter različnih poslovnih modelov na medoperaterskem trgu, kljub povezovanju kabelskih operaterjev na trgu in naglemu razvoju kabelskih omrežij, trenutno na strani ponudbe in povpraševanja na veleprodajnem nivoju ne predstavlja substituta za dostop prek razvezave

krajevne zanke in tako ni del upoštevnega trga. Navedeno je Agencija v analizi upoštevnega trga tudi obširneje obrazložila.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

V primeru **optičnih omrežij Telekoma Slovenije**, Agencija poudarja strategijo postopne zamenjave bakrenih zank z optičnimi, kar ne drži, saj bo imel Telekom Slovenije vsaj petletno obveznost ponujanja bakrene infrastrukture (tako izhaja iz Analize). Ugotovitev Agencije, da bodo operaterji, ki so že investirali v razvezavo krajevnih zank, zaradi prehoda Telekoma Slovenije na optično omrežje ostali brez dostopa do svojih končnih uporabnikov, tako nikakor ne drži. Navedeni argumenti so, kot izhaja iz Analize, osnova in so ključni za vključitev optike na trg 4. Tudi omejitve v pokritosti z optičnim dostopovnim omrežjem, ki so jih nekateri regulatorji obravnavali kot ključni razlog za izključitev optičnega dostopa, v primeru trga v Sloveniji niso bile upoštevane, čeprav so kot ključni razlog vplivale na izključitev kablanskega omrežja iz definicije trga. Danski regulator se je odločil za izključitev optičnega dostopa s trga 4 ravno zaradi omejitev v pokritosti ozemlja in visokih stroškov prehoda LLU operaterjev na optični dostop. Telekom Slovenije je prav tako kritičen do načina analize prisotnosti operaterjev po občinah, kjer Agencija poudarja prisotnost po občinah, s **poudarkom na številu občin in ne procentu** prebivalstva, ki ga občine pokrivajo. Na ta način je analiza nepregledna in lahko tudi zavajajoča, saj je pokritost prebivalstva ključna za oceno razširjenosti določene infrastrukture.

Smatramo, da Agencija ni izvedla analize geografske pokritosti trga na način, ki bi razkril visoko infrastrukturno konkurenco v mestnih občinah, ter velikih geografskih razlik v primerjavi z ruralnim območjem. Poudarjamo tudi, da je število optičnih FTTH priključkov bistveno nižje od števila kablanskih priključkov, kar kaže na boljšo pokritost kablanskih omrežij v primerjavi z optičnimi. Tudi povečanje hitrosti na kablanskih priključkih dokazuje, da je ta tehnologija primerljiva oziroma kar se tiče možnosti širokopasovnega dostopa za končne stranke, ekvivalentna xDSL priključku. Na segmentu optičnega dostopa pa ima Telekom Slovenije samo eno tretjino naročnikov, kar postavlja pod vprašaj asimetrično regulacijo trga. Želimo opozoriti tudi na dejstvo, da je Evropska Komisija v Priporočilu o reguliranem dostopu do dostopovnih omrežij naslednje generacije (NGA) predvidela modele gradnje optičnih omrežij, ki bi ob nižanju stroškov zagotavljali primerno konkurenco in motivacijo operaterjev. V omenjenem Priporočilu je bistveno bolj poudarjena potreba po geografski analizi trga ali pa nalaganju geografsko diferenciranih obveznosti, saj se zaradi gradnje optičnih in koaksialnih omrežij, geografske razlike v mestih vse bolj povečujejo. Priporočilo pravi, da v se primeru gosto naseljenih področij z dobro razvito infrastrukturno konkurenco in odprtim dostopom do optičnih zank, regulator lahko odloči, da je konkurenca na maloprodajnem trgu dovolj učinkovita ter da niso potrebni dodatni ukrepi. Vključitev optičnega dostopa na trg 4 bi zahtevala tudi bistveno podrobnejšo analizo specifik gradnje optičnih omrežij v Sloveniji, ki bi med drugim upoštevala tudi obstoječe tehnološke rešitve (dostop preko enega ali dveh vlaken, dostop do hišne napeljave ...). Danski regulator NITA, na katerega se sklicuje Agencija, se ni odločil za vključitev optičnega dostopa na trg 4 zaradi omejene pokritosti. Države, ki imajo največje število optičnih priključkov (Litva, Slovaška, Estonija...) pa se niso odločile za vključitev optike na trg, kljub visokem deležu te tehnologije (Preglednica družbe Cullen september 2010). Nerealna je tudi primerjava z Nizozemsko, ker je nacionalni operater že leta 2005 napovedal prehod na »all IP« s petletnim prehodnim obdobjem. Prehod na NGA bi pomenil opustitev bakrene infrastrukture in prehod na optično infrastrukturo. Telekom Slovenije kratkoročno ne načrtuje opustitve bakrene infrastrukture. Iz navedenih argumentov je razvidno, da Agencija ni upoštevala vseh aspektov **regulacije optičnega dostopa**.

Agencija na pripombo **družbe Telekom Slovenije d.d.** v zvezi z optičnimi omrežji odgovarja, da je pri svojem delu v kar največji meri upoštevala skupna stališča Skupine evropskih regulatorjev (ERG), ki na temo dostopa do omrežij naslednje generacije (NGA) izrecno predvideva regulacijo operaterskega dostopa do optičnih zank, kar je v svojih komentarjih na predloženo analizo potrdila tudi Evropska Komisija, dopis št. SG-Grefe (2010) D/21532 z dne 22.12.2010. Naložitev prepovedi ukinitve posamezne lokacije ali posamezne krajevne zanke pred pretekom vsaj 5-ih let od začetka njene uporabe s strani operaterja v nobenem primeru ne pomeni, da strategija družba Telekom Slovenije d.d. ni skrajševanje zank oziroma nadgradnja obstoječih bakrenih zank z optičnimi, zaradi česar je nadaljnja utemeljitev

vključitve dostopa preko optičnega omrežja kot del upoštevne trga seveda pravilna, utemeljena in nujno potrebna za zagotovitev konkurenčnosti na trgu v prihodnje. Navedbe družbe Telekom Slovenije d.d. ne držijo, saj Slovenija po razvitosti optičnega omrežja sodi v sam evropski vrh, zaradi česar je posledično tudi ena prvih držav, ki bo regulirala dostop do optičnega omrežja. Poleg tega je nujno izpostaviti stališče Evropske komisije, ki je že večkrat poudarila, da je pri regulaciji upoštevni trgov potrebno upoštevati tehnološko nevtralni pristop, zaradi česar je že več držav pozvala k regulaciji optičnega dostopnega omrežja (med drugim tudi danskega regulatorja NITA², ki ga družba Telekom Slovenije d.d. navaja kot primer). Pri tem je potrebno poudariti, da so navedbe družbe Telekom Slovenije d.d. v zvezi z regulacijo danskega regulatorja nepopolne in zato zavajajoče, saj strategija danskega operaterja TDC temelji na VDSL2 omrežju in ne na FTTH/B arhitekturi omrežja. Istočasno alternativni operaterji na Danskem ne smatrajo obstoječega optičnega omrežja kot primeren substitut za dostop preko bakrenega omrežja. Agencija je na podlagi dodatne poizvedbe št. 38241-5/2010/2 z dne 19.7.2010 pri operaterjih ugotovila, da bi bili operaterji v primeru povišanja cene za dostop prek bakrenega omrežja pripravljeni preiti na dostop prek optičnega omrežja. Navedeno kaže na popolnoma drugačno situacijo, kot jo želi prikazati družba Telekom Slovenije d.d. Nizozemski regulator OPTA³, ki se srečuje z zelo podobno tržno situacijo na področju optike kot Slovenija, pa je obveznost razvezave optične zanke ravno tako naložil. Navedbe, ki jih družba Telekom Slovenije d.d. navaja kot razloge za neprimerljivost situacije v Sloveniji in na Nizozemskem so nerelevantne in zato zavajajoče.

Pripomba družbe Studio proteus d.o.o.:

Studio Proteus d.o.o. je na območju občine Postojna v letu 1995 z lastnim kapitalom zgradila kabelsko zemeljsko omrežje. Preko omrežja je prebivalcem vasi Matenja vas, Rakitnik, Prestranek, Planina, Razdrto in Stara vas najprej omogočila dostop do večjega števila televizijskih programov, v letu 1999 pa je bilo omrežje posodobljeno v dvosmerno in tako omogočilo širokopasovni dostop do interneta večini prebivalstva omenjenih vasi, zlasti pa prebivalcem na vseh območjih ti. »belih lis«. Pri tem je potrebno poudariti, da smo omrežje zgradili na izrazito ruralnem območju, kjer v času, ko smo se odločali za gradnjo omrežja, ni bilo zaznati interesa drugih operaterjev. To je bil tudi glavni razlog za gradnjo omrežja, saj se gradnja omrežja v primeru, da bi bil podan tudi interes drugih (predvsem večjih) operaterjev, ekonomsko ne bi izplačala. Internetni del omrežja s trenutno uporabljenimi opremo omogoča prenos podatkov do 30 Mbit/s na naročnika.

Kljub temu, da je naša družba že v letu 1999 na tem območju zgradila širokopasovno omrežje, pa je občina Postojna skupaj z zasebnim partnerjem v začetku 2008 kandidirala na javnem razpisu Ministrstva za gospodarstvo za pridobitev evropskih sredstev za gradnjo odprtega širokopasovnega omrežja, in za gradnjo omrežja pridobila Evropska sredstva. Z evropskimi sredstvi zgrajeno odprto širokopasovno omrežje bo naši družbi predstavljalo nelojalno konkurenco, saj se gradi na območju, ki ga že pokriva naše širokopasovno omrežje. Drugi operaterji bodo namreč na trg na tem območju lahko pristopali brez vstopnih ovir, saj bo omrežje že izgrajeno (z evropskimi sredstvi). Pri tem bo naša družba, ki je omrežje zgradila z lastnimi sredstvi, in sicer na območju, ki pred tem ni zanimalo nobenega operaterja, v konkurenčno slabšem položaju, kar lahko v končni fazi pomeni tudi propad družbe. Položaj operaterja, ki mu ni potrebno vlagati nikakršnih sredstev v izgradnjo omrežja, je namreč neprimerno boljši, kot položaj operaterja, ki je na istem območju izgradil omrežje z lastnimi sredstvi (v tem primeru naša družba).

Glede na navedeno menimo, da ugotovitev APEK-a, da izgradnja odprtega širokopasovnega omrežja ne bo bistveno vplivala na stanje na trgu, ne drži za primer občine Postojna. Izgradnja odprtega širokopasovnega omrežja v občini Postojna morda res ne bo vplivala na trg celotne Slovenije, kot tudi ne na ekonomski položaj velikih operaterjev, vsekakor pa bo vplivala na konkurenčni in ekonomski položaj naše družbe.

² Primer št. DK/2008/0860

³ Primer št. NL/2008/0826

Pripomba družbe Svislat telekom d.o.o.:

Družba Svislar telekom d.o.o. je na območju občine Gorenja vas – Poljane v letu 2004 z lastnim kapitalom zgradila MMDS omrežje. Preko omrežja je prebivalcem v občini Gorenja vas – Poljane najprej omogočila dostop do večjega števila televizijskih programov, v letu 2007 pa je bilo omrežje v sodelovanju z Zavodom za razvoj podeželja Polans nadgrajeno tudi s povratnim kanalom, in tako omogočilo širokopasovni dostop do interneta večini prebivalstva občine Gorenja vas - Poljane, zlasti pa prebivalcem na vseh območjih ti. »belih lis«. Pri tem je potrebno poudariti, da smo omrežje zgradili na izrazito ruralnem območju, kjer v času, ko smo se odločali za gradnjo omrežja, ni bilo zaznati interesa drugih operaterjev. To je bil tudi glavni razlog za gradnjo omrežja, saj se gradnja omrežja v primeru, da bi bil podan tudi interes drugih (predvsem večjih) operaterjev, ekonomsko ne bi izplačala. Internetni del omrežja s trenutno uporabljeno opremo omogoča prenos podatkov do 200 Mbit/s na kanal na sektor, pri čemer se kanali in sektorji lahko poljubno dodajajo oziroma po potrebi nadgrajujejo.

Kljub temu, da je naša družba že v letu 2007 na območju občine Gorenja vas - Poljane zgradila širokopasovno omrežje, pa je občina Gorenja vas – Poljane skupaj z zasebnim partnerjem v začetku 2008 kandidirala na javnem razpisu Ministrstva za gospodarstvo za pridobitev evropskih sredstev za gradnjo odprtega širokopasovnega omrežja, in za gradnjo omrežja pridobila sredstva v višini 2.017.646,00 EUR. Z evropskimi sredstvi izgrajeno odprto širokopasovno omrežje bo naši družbi predstavljalo nelojalno konkurenco, saj se gradi na območju, ki ga že pokriva naše širokopasovno omrežje. Drugi operaterji bodo namreč na trg območja občine Gorenja vas – Poljane lahko pristopali brez vstopnih ovir, saj bo omrežje že izgrajeno (z evropskimi sredstvi). Pri tem bo naša družba, ki je omrežje zgradila z lastnimi

sredstvi, in sicer na območju, ki pred tem ni zanimalo nobenega operaterja, v konkurenčno slabšem položaju, kar lahko v končni fazi pomeni tudi propad družbe. Položaj operaterja, ki mu ni potrebno vlagati nikakršnih sredstev v izgradnjo omrežja, je namreč neprimerno boljši, kot položaj operaterja, ki je na istem območju izgradil omrežje z lastnimi sredstvi (v tem primeru naša družba).

Glede na navedeno menimo, da ugotovitev APEK-a, da izgradnja odprtega širokopasovnega omrežja ne bo bistveno vplivala na stanje na trgu, ne drži za primer občine Gorenja vas – Poljane. Izgradnja odprtega širokopasovnega omrežja v občini Gorenja vas – Poljane morda res ne bo vplivala na trg celotne Slovenije, kot tudi ne na ekonomski položaj velikih operaterjev, vsekakor pa bo vplivala na konkurenčni in ekonomski položaj naše družbe.

Agencija se s pripombami **družb Svislar telekom d.o.o.** z dne 10.12.2010 in **družbe Studio proteus d.o.o.** z dne 13.12.2010 sicer strinja, vendar pa je pri tem potrebno poudariti, da se analiza nanaša na ugotavljanje konkurenčnih razmer na nacionalnem nivoju, torej na območju Republike Slovenije, na katerega pa navedena situacija nima znatnega vpliva. Agencija bo kljub temu spremljala razvoj in gradnjo odprtih širokopasovnih omrežij tudi v prihodnje in po potrebi ter v okviru svojih pristojnosti tudi ukrepala.

4. Analiza upoštevnega trga o obstoju konkurence

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Telekom Slovenije v Analizi pogrša podrobnejšo analizo stanja na maloprodajnem trgu, kar edino omogoča vpogled v konkurenčne razmere na trgu in je osnova za oceno regulatornih ukrepov na veleprodajnem trgu. Prikaz stanja na veleprodajnih trgih, pri čemer se z izključitvijo kabelskih omrežij ustvari stanje dominacije xDSL tehnologije (ker je delež optičnih priključkov še razmeroma nizek), je zavajajoče s stališča ocene konkurenčnih razmer na trgu. xDSL tehnologija bo tudi v naslednjih letih prevladujoča na veleprodajnem trgu, medtem, ko se bodo razmere na maloprodajnem trgu še naprej hitro spreminjale v korist alternativnih operaterjev.

V zvezi z doseganjem ekonomij obsega, oziroma ekonomij povezanosti, Agencija poudarja, da bi operaterji, ki bi želeli vstopiti na trg, zaradi visokih stroškov zagotavljanja storitev, težko ponudili nižjo ceno kot Telekom Slovenije. Analiza cen, podanih na sliki 7, v Analizi navedenega dejstva ne podpira, saj je optični priključek družbe T-2 cenejši od vseh ostalih priključkov. Prav tako Agencija odsotnost regulacije zmotno navaja kot enega od glavnih vzrokov za slab izkoristek FTTH omrežja Telekoma Slovenije, brez primerjave s FTTH omrežjem operaterja T-2, ki prav tako ni regulirano in ima podoben izkoristek.

Agencija je na pripombo **družbe Telekom Slovenije d.d.** glede podrobnejše analize stanja na maloprodajnem trgu odgovarjala že v prvem odstavku prejšnjega poglavja. Navedbe družbe Telekom Slovenije d.d., da Agencija navaja odsotnost regulacije kot enega glavnih vzrokov za slab izkoristek FTTH omrežja družbe Telekom Slovenije d.d. so napačne, saj Agencija meni, da je boljši izkoristek FTTH omrežja v interesu tudi družbi Telekom Slovenije d.d. kot dobremu gospodarju in je zato Agencija možnost za boljšo izkoriščenost FTTH omrežja družbe Telekom Slovenije d.d. navajala le kot potencialno korist v okviru predlaganih obveznosti.

5. Zaključki analize o obstoju konkurence na upoštevne trgu

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Telekom Slovenije se nikakor ne strinja z ugotovitvijo Agencije, da na trgu ni učinkovite konkurence, ter da delež Telekoma Slovenije na medoperaterskem trgu znaša 83,3%. Če bi Agencija, po vzoru drugih držav v EU, izključila optični dostop, bi navedeni delež še vedno znašal 100%, kljub dejstvu, da so se konkurenčne razmere na trgu zelo izboljšale. To dokazujejo naraščajoči tržni deleži alternativnih operaterjev na maloprodajnem trgu, ki je edini lahko osnova za oceno konkurenčnih razmer na trgu. Ocena napredka na trgu je možna samo preko ocene stanja na maloprodajnem trgu, saj je cilj regulacije na veleprodajnem trgu ravno sprememba in izboljšanje konkurenčnih razmer na maloprodajnem trgu.

Telekom Slovenije ponovno poudarja, da ima regulacija grosističnih storitev za cilj izboljšanje konkurenčnih razmer na maloprodajnem trgu. Iz tega razloga se ne moremo strinjati z navedbo Agencije, da stanje na maloprodajnem trgu nima odločilnega vpliva na konkurenčnost veleprodajnega trga. Agencija bi morala oceniti premike, ki so se zgodili na maloprodajnem trgu kot posledica regulacije veleprodajnega trga, da bi lahko naložila sorazmerne obveznosti, ki bodo vplivale na razvoj trga v prihodnje. Zaradi velikih geografskih razlik med mestnim in urbanim področjem, ki jih gradnja optičnih omrežij še dodatno potencira, bi analiza morala bolj podrobno zajeti parametre, ki so pomembni za določitev geografske segmentacije trga (gibanje tržnih deležev po operaterjih in tehnologijah, penetracija...). Agencija je analizo prisotnosti posameznih tehnologij izvedla predvsem v povezavi s številom občin in ne z upoštevanjem deleža prebivalstva, ki jih občine pokrivajo. Tako so zaključki o omejenosti posamezne tehnologije vezani izključno na ozemeljsko pokritost.

Agencija **družbi Telekom Slovenije d.d.** pojasnjuje, da je potrebno tržni delež operaterjev ugotavljati na podlagi vseh tehnologij oziroma oblik dostopa, ki so bile na podlagi ugotavljanja zamenljivosti vključene v upoštevni trg, zaradi česar je tržni delež, kot ga je izračunala Agencija popolnoma pravilen. Istočasno Agencija v zvezi z navedbami družbe Telekom Slovenije d.d. ponovno poudarja, da je pri analizi skladno s Smernicami izhajala iz analize maloprodajnega trga, saj povpraševanje po produktih na medoperaterskem trgu izhaja iz povpraševanja na maloprodajnem trgu. To pa seveda ne pomeni, da ima stanje na maloprodajnem trgu odločilen vpliv na oceno konkurenčnosti veleprodajnega (medoperaterskega) trga, kamor sodi predmetni upoštevni trg. Primerjave tržnih deležev xDSL dostopa na maloprodajnem trgu tako ne morejo biti relevantne za analizo trga »Dostop do (fizične) omrežne infrastrukture s sodostopom ali razvezanim dostopom) na fiksni lokaciji (medoperaterski trg)«, saj je predmet proučevanja na tem trgu ponudba in povpraševanje operaterjev po veleprodajnih produktih, ki so potrebni za oblikovanje maloprodajnih produktov, kjer pa razmere še zdaleč niso konkurenčne. Rast tržnega deleža alternativnih operaterjev na maloprodajnem trgu kaže zgolj na ustreznost in rezultate dosedanje regulacije, ter na nujnost in potrebo regulacije veleprodajnega (medoperaterskega) trga tudi v prihodnje. Agencija ponovno poudarja, da bi se v primeru, če bi bila regulacija na navedenem upoštevni trg ukinjena in bi se družba Telekom Slovenije d.d. odločila odreči veleprodajni dostop alternativnim operaterjem, njena tržna moč na maloprodajnem trgu znatno okrepila, medtem ko bi bilo tistim operaterji, ki so pri zagotavljanju storitev končnim uporabnikom pretežno odvisni od dostopa do infrastrukture družbe Telekom Slovenije d.d., onemogočeno ponujanje storitev na maloprodajnem trgu.

Agencija je poglobljeno analizo prisotnosti tehnologij izvedla tako v povezavi s številom občin, kot tudi glede na penetracijo priključkov glede na gospodinjstva, kar pa zopet kaže na zavajajoče navedbe družbe Telekom Slovenije d.d. Poleg tega bi imela po prepričanju Agencije tudi geografska segmentacija v smislu deregulacije v mestnih središčih izrazito negativen učinek na stanje konkurence na maloprodajnem trgu v teh središčih. Če bi se namreč družba Telekom Slovenije d.d. v odsotnosti regulacije odločila v mestnih središčih alternativnim operaterjem ukiniti veleprodajni dostop do svojega bakrenega omrežja, bi se tudi konkurenčna situacija na maloprodajnem trgu znatno poslabšala, saj noben od operaterjev, ki za zagotavljanje storitev končnim uporabnikom uporabljajo infrastrukturo družbe Telekom Slovenije d.d., na teh območjih brez drage in dolgotrajne izgradnje lastnega omrežja ne bi mogel več ponujati storitev. Agencija ponovno poudarja, da bi se v primeru ukinitve regulacije na medoperaterskem upoštevni trg maloprodajni tržni delež družbe Telekom Slovenije d.d. v večjih mestih lahko bistveno povečal.

6. Predlagane obveznosti operaterja s pomembno tržno močjo

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Telekom Slovenije ugotavlja, da Agencija na več mestih kot opravičilo za naložitev obveznosti navaja prejem številnih pritožb operaterjev, ne navaja pa števila dejansko ugotovljenih kršitev z odločbo. Iz dejanskega stanja nikakor ne izhaja nujnost naložitve številnih obveznosti, kot so predlagane v posameznih poglavjih v Analizi. Sorazmernost predlaganih obveznosti tako sploh ni ugotovljena. Prav tako se Agencija sklicuje na naložene obveznosti s strani evropskih regulatornih organov (na katere tudi Evropska komisija ni imela pripomb) in v tem išče opravičilo za enako naložitev obveznosti družbi Telekom Slovenije, pri tem pa se ne ukvarja z dejanskim stanjem na trgu, tehničnimi lastnostmi

omrežja ter zmožnostmi v družbi Telekom Slovenije, kar še posebej velja pri naložitvi izvedbenih rokov. Obveznosti so tudi iz tega razloga popolnoma nesorazmerne. Družba Telekom Slovenije iz tega razloga Agencijo poziva, da ponovno prouči predlagane obveznosti v okviru posameznih poglavij, tako z vidika izvedljivosti ter sorazmernosti obveznosti, upoštevajoč breme za Telekom Slovenije ter cilj, ki se želi s tem doseči.

Družba Telekom Slovenije meni, da so predlagane obveznosti popolnoma nesorazmerne, dodatnega stopnjevanja obveznosti pa Agencija niti ne poskuša ustrezno utemeljiti. Agencija bi morala več pozornosti posvetiti skupnem učinku vseh naloženih obveznosti v povezavi s trenutno veljavnimi, ki so že privedle do sprememb konkurenčnih pogojev na trgu. Tudi Priporočilo o reguliranem dostopu do dostopovnih omrežij naslednje generacije (NGA) o sočasni analizi trgov 4 in 5 dokazuje, kako pomembna je skupna ocena učinkov vseh naloženih obveznosti. Telekom Slovenije ne nasprotuje primerjavi z regulatornimi ukrepi v drugih državah EU, opozarja pa, da ravno iz prakse drugih držav izhaja, da je po številu ukrepov Slovenija na samem vrhu evropske lestvice. Če upoštevamo dejstvo, da ima Slovenija dobro razvito infrastrukturno konkurenco, ter da je delež Telekoma Slovenije za 2,5% pod evropskim povprečjem (Working Document Communications Committee – Broadband access in the EU: situation at 1 July 2010)², se lahko upravičeno sprašujemo ali so predvidene obveznosti sorazmerne stanju na trgu.

Agencija na pripombe **družbe Telekom Slovenije d.d.** odgovarja, da ravno številne pritožbe (teh je bilo v zadnjem letu kar 34) operaterjev kažejo na številne probleme, s katerim se le-ti kljub regulaciji srečujejo na veleprodajnem (medoperaterskem) trgu, kar kaže na nujnost obstoja regulacije tudi v prihodnje. Agencija namreč namerava družbi Telekom Slovenije d.d. obveznosti naložiti ravno z namenom izboljšanja konkurenčnih razmer na veleprodajnem trgu, ter z namenom omogočanja možnosti ugotavljanja kršitev, za katere bo lažje in hitreje ukrepala v postopkih nadzora. Istočasno Agencija poudarja, da je primere regulatorjev v drugih državah članicah navajala le kot dodatne primere, ki dodatno kažejo na pravilne odločitve Agencije. Pravilnost odločitev Agencije v opravljeni analizi upoštevnega trga s predlaganimi obveznostmi je potrdila tudi Evropska komisija, ki v svojem mnenju, dopis št. SG-Greffe (2010) D/21532 z dne 22.12.2010 ni imela pripomb, ki bi kazale na nestrinjanje z zaključki do katerih je prišla Agencija. Poleg tega se Agencija odloča za naložitev obveznosti v postopkih in okvirih, ki so zakonsko predpisani, ter na podlagi obsežne in podkrepljene argumentacije (tudi z vidika načela sorazmernosti), in se zaradi nalaganja obveznosti nikakor ni nikomur dolžna opravičevati.

6.1 Obveznost dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe

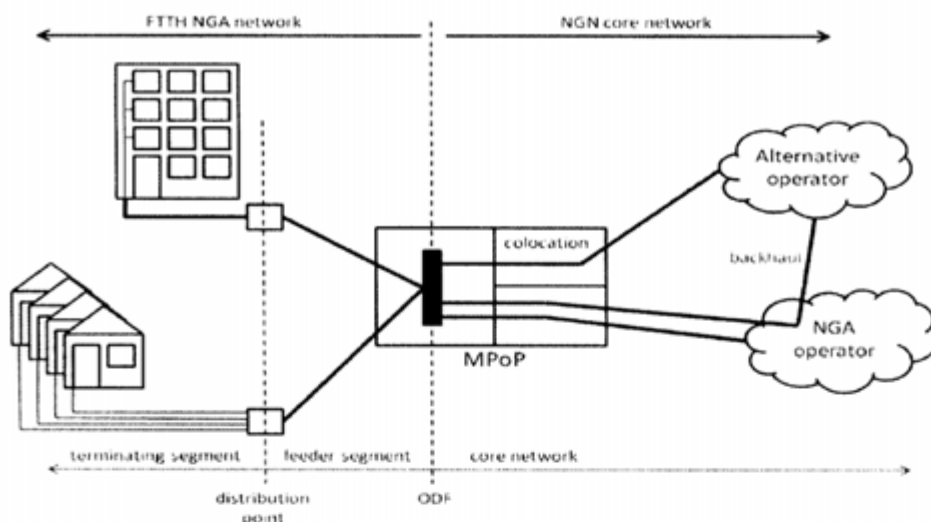
Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Agencija ugotavlja, da bo družba Telekom Slovenije d.d. v okviru predlagane obveznosti dopustitve operaterskega dostopa morala zagotoviti naslednje:

- 1. zagotoviti operaterski dostop do omrežnih elementov oziroma naprav in odobriti odprt operaterski dostop do tehničnih vmesnikov in drugih povezanih zmogljivosti, predvsem pa do:*
 - b) optične krajevne zanke*

Telekom Slovenije v zvezi s tem navaja, da bo v primeru razvezave optične krajevne zanke potrebno določiti način povezovanja alternativnih operaterjev na strani aktivne opreme. Ta se bo namreč razlikovala od načina povezovanja Telekoma Slovenije. Koncept bo potrebno določiti v skladu s predlogom že sprejetega Priporočila o reguliranem dostopu do dostopovnih omrežij naslednje generacije (NGA). Agencija bi že v Analizi morala določiti točke in način povezovanja, ki v skladu s Priporočilom o reguliranem dostopu do dostopovnih omrežij naslednje generacije (NGA) veljajo za FTTH tehnologijo. Spodnja slika prikazuje konfiguracijo dostopovnega in hrbteničnega omrežja v kontekstu novega Priporočila.

Slika 9: Terms used by the Commission in the FTTH context

V skladu s Priporočilom o reguliranem dostopu do dostopovnih omrežij naslednje generacije (NGA) je dostopovno omrežje razdeljeno na agregacijski del (feeder segment) in terminalni del (terminating segment). Agregacijski del povezuje optični delilnik v centrali z razdelilno točko, terminalni pa razdelilno točko s končnim uporabnikom. Nacionalni regulatorji so posebej veliko pozornost posvetili pravilom povezovanja končnega uporabnika z razdelilno točko, ker gre za del omrežja, katerega podvajanje zelo povečuje stroške izgradnje NGA.

V zvezi z načinom povezovanja FTTH priključkov, Telekom Slovenije opozarja, da bi morala Agencija večjo pozornost posvetiti konceptu implementacije tehnologije v skladu s Priporočilom o reguliranem dostopu do dostopovnih omrežij naslednje generacije (NGA). Opozarjamo na specifiko gradnje optičnega dostopa v Sloveniji, ki se v primeru rezidenčnih uporabnikov razlikuje že po številu optičnih vlaken potrebnih za realizacijo širokopasovnih storitev. Telekom Slovenije namreč praviloma polaga par vlaken, od tega se eno vlakno lahko par vlaken uporablja za analogni dostop do televizije, drugo pa za širokopasovni dostop. Družba T-2 pa za širokopasovni dostop do interneta uporablja par vlaken. Evropska Komisija v Priporočilu o reguliranem dostopu do dostopovnih omrežij naslednje generacije (NGA) še posebej poudarja pomen gradnje „multiple fibres“, ki omogočajo dostop večjega števila operaterjev do končnih uporabnikov. V Sloveniji je to še posebej pomembno, saj bi razvezava enega vlakna pomenila nižje stroške (cena vlakna, cena optičnega delilnika ipd.) in večjo fleksibilnost dostopa do končnih uporabnikov.

Telekom Slovenije posebej opozarja Agencijo, da že uvajamo spremembe tehničnih rešitev izvedbe FTTH optičnih zank s ciljem, da se gradnja optičnega omrežja stroškovno čim bolj optimizira in racionalizira. Telekom Slovenije danes gradi FTTH optične zanke iz dveh vlaken, od katerih je eno namenjeno za IP (internet, IPTV in VoIP) storitve in drugo za klasične CATV storitve. V kolikor Telekom Slovenije poslovno oceni, da na enem območju ne bo komercialnega interesa za CATV storitve (že obstaja koaksialno CATV omrežje) FTTH optične zanke gradi le za IP storitve z enim optičnim vlaknom. Telekom Slovenije je že začel z nekaj postopki izvedbe objektov le z enim vlaknom.

Opozarjamo tudi na potrebo po določitvi pravil, ki veljajo za izgradnjo razdelilne točke. Telekom Slovenije je že razvil tehnično rešitev, ki bo omogočala večjo fleksibilnost v povezavah končnih uporabnikov z agregacijskim delom optične zanke. Glede na izkušnje drugih držav (Francija, Španija, Portugalska, Švica) in rešitve, ki jih omenja Priporočilo o reguliranem dostopu do dostopovnih omrežij naslednje generacije (NGA), bi bilo potrebno

zadevo razširiti na vse graditelje optičnega dostopovnega omrežja, ker bi to doprineslo k večji racionalizaciji dostopovnega omrežja, pri čemer pa bi uporabniki imeli možnost izbire operaterja. To je še posebej pomembno s stališča večje fleksibilnosti v izbiri tehnologije FTTH, kjer se vse bolj uveljavljajo pasivna FTTH omrežja (GPON, WDM).

Telekom Slovenije opozarja, da se gradnja dostopovne optike za posamezne uporabnike (poslovne stranke) razlikuje od gradnje množičnih povezav. Povezave so zaključene na ločenih delilnikih, kapacitete optičnih kablov so praviloma nižje, konfiguracija omrežja je pogosto izvedena v topologiji obroča, vzdrževanje omrežja je zaradi zahtev po večji zanesljivosti kompleksnejše.

Informacijsko podporo za poizvedbe, vključevanje in odpravo napak bo Telekom Slovenije lahko zagotovil v roku treh mesecev po objavi vzročne ponudbe.

Agencija se strinja z navedbami **družbe Telekom Slovenije d.d.**, da bi bilo potrebno določiti način povezovanja alternativnih operaterjev na strani aktivne opreme, vendar je pri tem potrebno poudariti, da je predvsem na operaterju s pomembno tržno močjo, da določi ustrezne točke in način povezovanja, po načelu nediskriminacije, transparentnosti in skladno s predpisano kakovostjo. Agencija pa bo delno upoštevala pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. in obveznosti dopolnila tako, da bo imela družbe Telekom Slovenije d.d. obveznost vzpostavitve enotnega informacijskega za optično omrežje najkasneje v 3 mesecih od vročitve odločbe.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Družba Telekom Slovenije ugotavlja, da Zakon o elektronskih komunikacijah (Ur.l. RS št. 13/07-UPB1, 102/07-ZDRad in 110/09) v 7. členu določa naslednje: »Večstanovanjske in poslovne stavbe morajo biti načrtovane (projektirane) in grajene tako, da omogočajo skupno uporabo hišne komunikacijske napeljave vsem operaterjem tako, da se lahko povežejo z vsakim naročnikom posebej«.

Glede na pravkar navedeno določbo zakona, ki uvaja obveznost simetričnega dostopa za vse operaterje, družba Telekom Slovenije ugotavlja, da je dodatna naložitev obveznosti dostopa do hišne napeljave družbi Telekom Slovenije povsem neutemeljena in nesorazmerna.

Telekom Slovenije nasprotuje obveznosti asimetričnega dostopa in smatra, da morajo vsi operaterji z lastno optično infrastrukturo imeti **enake obveznosti dostopa do hišne napeljave**, saj gre za del omrežja, ki ga je težko podvojiti in zato predstavlja »ozko grlo« v dostopovni infrastrukturi. Tudi praksa v drugih državah kaže, da je obveznost simetričnega dostopa s principi delitve terminalnega dela optične hišne napeljave že vključena v nacionalno zakonodajo in velja za vse operaterje z lastnim optičnim dostopovnim omrežjem. Kot primer lahko ponovno omenimo Francijo in Španijo, v katerih je nacionalni regulator podrobno proučil različne načine dostopa in principe delitve, sama obveznost pa je vključena v nacionalno zakonodajo. V primeru Slovenije je asimetrična regulacija dostopa do hišne napeljave še toliko bolj nerazumljiva, ker je obveznost naložena operaterju, ki ima na celotnem trgu FTTH samo tretjino aktivnih priključkov. Zato odločno nasprotujemo enostranski naložitvi obveznosti dostopa do hišne inštalacije v sklopu obveznosti na trgu, saj menimo, da je potrebno ustrezno generalno določilo predvideti v nacionalni zakonodaji.

Telekom Slovenije prav tako opozarja Agencijo, da bo morala proučiti koncept dostopa do terminalnega dela optične krajevne zanke v skladu s tehničnimi možnostmi operaterjev. FTTH omrežje Telekoma Slovenije je namreč zgrajeno na način, da se razdelilna točka nahaja v kabelskem jašku, da je izvedena z varjenjem vlaken v spojki in zato ni enostavno dostopna brez večjih gradbenih in inštalacijskih posegov, kot je to primer pri bakrenem omrežju. Agencija bi problematiko dostopa do razdelilne točke, ki povezuje hišno inštalacijo, morala podrobno proučiti v realnih okoliščinah, v katerih delujeta oba operaterja (družba T-2 in Telekom Slovenije).

Telekom Slovenije še enkrat poudarja širši pomen regulacije dostopa do hišne napeljave, oziroma terminalnega dela optične zanke. V državah, v katerih za optična dostopovna omrežja velja obveznost dostopa do hišne napeljave, je ta obveznost vedno simetrična, oziroma velja za vse operaterje, ki gradijo optično dostopovno infrastrukturo. Francoski nacionalni regulator,

ki je tudi glavni pobudnik zakonske določitve te obveznosti, se je v postopku javnega posvetovanja opredelil do vseh tehničnih in ekonomskih podrobnosti dostopa. Predlog ukrepa, ki določa vse parametre dostopa je notificiral pri Evropski Komisiji. Podal je ločene rešitve za goste (urbana področja) in redko naseljena področja (rural). V gosto naseljenem področju je določil rešitve, ki so zasnovane na »multiple fibres«. Tudi na Portugalskem so vladne ustanove pozvale nacionalnega regulatorja, da določi zakonske in druge obveznosti, s katerimi se bo pospešil razvoj optičnih omrežij in preprečila monopolizacija v terminalnem delu optične zanke. Na podoben način rešujejo problem dostopa do končnih uporabnikov tudi v Španiji. Na Švedskem pa je nacionalni regulator analiziral več poslovnih modelov in njihov vpliv na konkurenco. V zvezi s tem je podal posebno Poročilo.

Znova poudarjamo, da bi bila v primeru, če se ta obveznost naloži samo Telekomu Slovenije, večina optičnih priključkov »ozko grlo« v dostopovni infrastrukturi, kar pa ni v interesu končnih uporabnikov. Poleg tega je obveznost tehnično povsem nedoločena in v sedanjih situaciji, ko operaterji gradijo optične povezave brez vmesnih razdelilnih točk na strani končnih uporabnikov, tudi povsem nerealna. Agencija bi morala dostop do hišne napeljave, po vzoru drugih nacionalnih regulatorjev v EU, skrbno proučiti in na osnovi posvetovanja z operaterji pripraviti model, ki ga je možno implementirati v praksi.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

I.c.: Družba Amis, poleg obveznosti dostopa do vseh v predvidenem izreku navedenih elementov izrecno podpira naložitev obveznosti do hišne napeljave, saj zgolj določilo 8. odstavek 7. člena ZEKom, ki velja le za objekte grajene po uveljavitvi ZEKom-B, ni zadostno zagotovilo za izvedbo operaterskega dostopa do hišne napeljave. Vendar pa, kot bo navedeno v nadaljevanju v okviru pripomb k stroškovni regulaciji, predviden način določanja cene dostopa, sploh glede na pretekle izkušnje, absolutno ni primeren, sploh pa premalo opredeljiv. Metoda benchmarka, ne da bi bodisi APEK navedla te povprečne primerne cene, ki je kot kaže znana ali pa vsaj elementov cene, oz. navedba držav članic EU, ki naj se uporabijo pri teh primerjalni metodi, je premalo opredeljiv način.

Agencija na pripombo **družbe Amis d.o.o.** odgovarja v okviru pripomb k predlaganim obveznostim cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva.

V zvezi s pripombo **družbe Telekom Slovenije d.d.** pa želi Agencija pojasniti, da se, kot je možno razbrati že iz citiranega besedila, določila 7. člena ZEKom nanašajo izključno na novogradnje. Skladno s tem Agencija ugotavlja, da je kljub navedenim določbam ZEKom družbi Telekom Slovenije d.d. naložiti obveznost omogočanja dostopa do že obstoječe hišne napeljave. Nadalje se Agencija strinja z navedbami družbe Telekom Slovenije d.d., da sta primera regulacije dostopa do hišne napeljave v Franciji in Španiji specifična, saj imata to obliko dostopa zakonsko urejeno. Trenutno veljavni zakon v Sloveniji tovrstne obveznosti ne vključuje, prav tako pa Agencija skladno z zakonom nima možnosti nalaganja simetričnih obveznosti na način, kot ga predlaga družba Telekom Slovenije d.d. Družba Telekom Slovenije d.d. je že sama pri navajanju primera na Portugalskem ugotovila, da se mora za nalaganje simetrične regulacije najprej vzpostaviti pravno podlago v okviru zakona, za pripravo katerega pa Agencija ni pristojna. Skladno s tem Agencija nalaga obveznosti na podlagi opravljenih analiz in v okviru zakonsko predpisanih okvirov in tako le družbi, za katero je bilo na podlagi analize ugotovljeno, da ima na trgu položaj operaterja s pomembno tržno močjo. V primeru, da Agencija družbi Telekom Slovenije d.d. ne bi naložila obveznosti zagotovitve dostopa do hišne napeljave, bi prihajalo do podvajanja napeljave znotraj stavb in s tem do nepotrebne obremenjevanja končnih uporabnikov, kar bi lahko imelo za posledico tudi onemogočanje izvedbe vzporedne napeljave in s tem ponujanje storitev za kasneje vstopajočega operaterja v določeni zgradbi.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Telekom Slovenije opozarja, da je potrebna jasna določitev relacij, na katerih velja obveznost dostopa do kanalizacije, oziroma neosvetljenih optičnih vlaken. V skladu s Priporočilom o reguliranem dostopu do dostopovnih omrežij naslednje generacije (NGA), se je večina regulatorjev v EU odločila za naložitev obveznosti dostopa do kanalizacije in šele v primeru, če dostop do kanalizacije ni možen, se opcijsko nalaga še obveznost dostopa do neosvetljenih optičnih vlaken.

Kakor je v analizi omenjeno, je obveznost dostopa do kanalizacije, oziroma optičnih vlaken vezan na dostopovno omrežje, ki se gradi v tehnologiji FTTN/C zaradi dostopa do skrajšanih bakrenih zank. Obveznost naj bi veljala za relacijo ODF v centrali – ulični kabinet (shelter), ki je na sliki 9 označen kot »feeder segment«. Obveznost naj bi veljala tudi za povezavo optičnega delilnika (ODF) in kolokacije alternativnega operaterja, oziroma v primeru, ko operater na lokaciji ODF nima kolokacije, dostop do prvega jaška v NGN omrežju (slika 9).

Poudarjamo, da se obveznost dostopa do kanalizacije, oziroma neosvetljenih optičnih vlaken ne naša na terminalni del (terminating segment, slika 9), saj je ta del v celoti vključen v FTTH zanko. Problematika dostopa do terminalnega dela je podrobno opisana v točki b.

Telekom Slovenije opozarja na kompleksnost ponudbe kableske kanalizacije, saj za to vrsto dostopa ne obstaja elektronska baza podatkov in bo v vsakem posameznem primeru potrebno izvesti preveritve na terenu. Navedeno dejstvo je potrebno upoštevati pri nalaganju obveznosti v zvezi z vsemi zadevnimi roki. Telekom Slovenije ugotavlja, da Agencija v zvezi z določitvijo izpolnitvenih rokov ni upoštevala dejanskega stanja omrežja Telekoma Slovenije ter razpoložljivost podatkov. Tudi prakse v drugih državah potrjujejo, da so razmere pri nujenju kanalizacije tako kompleksne, da lahko v praksi povzročijo velike težave. Tako portugalski Telekom poroča o zapletih pri določanju prostih kapacitet, problemih posodabljanja podatkovne baze, problemih v zvezi z določanjem SLA, velikih kadrovskih obremenitvah v zvezi s preverjanjem informacij, nadzorom nad izvajanjem del, pogostih in zamudnih posegih, ter zahtevnem spremljanju stanja zaradi odstopanj v izvedbi in zamudah pri dostavi izvedbene tehnične dokumentacije.

Opozarjamo tudi na nevarnost udarov, zlorab pri izvedbi, poškodb kanalizacije in obstoječih kablov. Potrebno bo jasno definirati tudi kritje materialnih in ostalih odgovornosti izvajalcev. Telekom Slovenije bo zato določil vse potrebne ukrepe, ob upoštevanju obveznosti enakega obravnavanja. Vsa dela pa bodo potekala pod nadzorom Telekoma Slovenije.

Agencija v zvezi z navedbo **družbe Telekom Slovenije d.d.** pripominja, da Priporočilo o reguliranem dostopu do NGA izrecno izpostavlja, da bi morali nacionalni regulatorji nalagati ukrepe za razvezavo podzanke na način, da bi operaterji imeli možnost, da izberejo rešitev, ki najbolje ustreza njihovim zahtevam; neosvetljena optična vlakna (dark fibre), ethernet povezava ali dostop do jaškov. Skladno z navedenim je navedba družbe Telekom Slovenije d.d. neutemeljena. Prav tako Agencija pojasnjuje, da namerava z naložitvijo obveznosti dostopa do kanalizacije oziroma neosvetljenih optičnih vlaken odpreti vso tovrstno infrastrukturo v dostopovnem delu omrežja, kot to predvideva Priporočilo o reguliranem dostopu do NGA. Nadalje Agencija meni, da bi družba Telekom Slovenije d.d. s podatki o zasedenosti njenih jaškov in kanalizacije kot dober gospodarstvenik morala že razpolagati, če ne v obliki elektronske baze, pa vsaj v pisni obliki, tako da ne razume potrebe po izvedbi preveritev na terenu v vsakem posameznem primeru. Agencija tako zaključuje, da naložitev navedene obveznosti za družbo Telekom Slovenije d.d. ne bi smela pomeniti nesorazmerne obremenitve. Agencija se strinja z družbo Telekom Slovenije d.d., da je potrebno jasno definirati vse potrebne ukrepe za preprečevanje zlorab in poškodb kanalizacije in obstoječih kablov, seveda ob upoštevanju načela nediskriminacije, transparentnosti in skladno s

predpisano kakovostjo. Na družbi Telekom Slovenije d.d. pa je, da navedene ukrepe oblikuje in jih vključi v svojo vzorčno ponudbo.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Telekom Slovenije vztraja, da se ta obveznost izključi, ker na relaciji ODF-omarica velja obveznost dostopa do kanalizacije, oziroma opsijsko dostop do neosvetljenih optični vlaken in lahko operater sam realizira aktivno »ethernet« povezavo. V primeru, ko se operater ne bo odločil za dostop do fizične infrastrukture, lahko pri Telekomu Slovenije naroči zakupljeni ethernet vod, ki pa je reguliran na trgu 6. Opozarjamo tudi, da v določenih primerih (predvsem pri uporabi sistemov preko drugih medijev in ne preko optičnega vlakna), družba Telekom Slovenije ne bo imela tehničnih možnosti za zagotovitev zahtevane ethernet povezave drugim operaterjem.

Navedena obveznost je iz tega razloga povsem neutemeljen ter nesorazmerna.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

I.e. Družba Amis predlaga, da APEK spremeni definicijo za aktivni ethernet dostop tako, da se ne sklicuje na omarico (ni definirano katero?) temveč se natančno opredeli, da gre za uporabo aktivnih ethernet povezav za potrebe razvezave lokalne zanke ali podzanke ter za dostop do prostorov skupnih lokacij na zanki ali podzanki.

Agencija v zvezi s pripombo **družbe Telekom Slovenije d.d.** pojasnjuje, da gre v primeru ethernet povezave za dodatne storitve, ki omogočajo, da se storitev dostopa do podzanke lahko učinkovito izvede (predvsem povezave do lastnih naprav alternativnega operaterja). Agencija meni, da Etherneta brez naprav ni, saj je v tem primeru zgolj neosvetljeno optično vlakno. Tako je v ethernet produkt vključena aktivna oprema in se od družbe Telekom Slovenije d.d. pričakuje, da bo tak produkt vzpostavila. Poleg tega se Agencija pri obveznosti ni omejila zgolj na ethernet povezavo, temveč je obveznost predvidena tudi za druge oblike povezave. Istočasno Agencija pojasnjuje, da bo naložila obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva za storitev aktivne ethernet (ali druge oblike) povezave, ki so primerne in ustrezne glede na aktualne razmere na predmetnem upoštevnem trgu, in s katerimi Agencija sledi svojim ciljem; zlasti spodbujanju učinkovitega investiranja v omrežje novih generacij, ki predstavlja temelj prihodnjega razvoja trga elektronskih komunikacij.

Agencija na pripombo **družbe Amis d.o.o.** odgovarja, da namerava obveznost dostopa do aktivne ethernet (ali druge) povezave naložiti le za potrebe izrabe podzanke, zato predloga družbe Amis d.o.o. v tem delu ne bo upoštevala. Agencija pojasnjuje, da je v okviru predlagane obveznosti mišljena omarica v skupnih prostorih (bodisi v prostorih družbe Telekom Slovenije d.d. bodisi operaterja) v kateri se nahaja aktivna oprema, ki omogoča ethernet (ali drugo obliko) povezave.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

I. f. Dodatno glede dostopa do optičnega delilnika: Iz obrazložitve na strani 58 izhaja, da APEK Telekomu Slovenije nalaga dostop do optičnega delilnika (ODF), česar pa v predvidenem izreku ni zaslediti. Na navedeno pomanjkljivost je družba Amis opozorila že v okviru prejšnjega javnega posvetovanja, APEK pa je navedel, da bo pripombo družbe Amis upošteval, ter dostop do ODF izrecno navedel v izreku odločbe.

Družba Amis predlaga dopolnitev besedila z vključitvijo predvidenega dostopa do ODF:

f) optičnega delilnika

Agencija se strinja s pripombo **družbe Amis d.o.o.** in jo bo upoštevala. Rešitev je sama po sebi umevna, saj razvezava brez dostopa do prostorov optičnega delilnika, tako kot v primeru bakrenih zank do glavnega delilnika (MDF), ni mogoča.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

I. g. Dodatno glede dostop do valovne dolžine: Iz obrazložitve izhaja, da se APEK ni odločil za naložitev navedenega dostopa. Družba Amis vseeno pripominja, da potemtakem ni jasno kaj je z dostopom do že zgrajenih xWDM-jev oz. tistih, ki jih bo Telekom Slovenije še namestil (za svoje potrebe) – ali bo v tem primeru veljala obveznost enakopravnega obravnavanja in bo Telekom Slovenije operaterju dolžan zagotoviti dostop, kar bi utegnilo sprožiti vprašanja o primernosti presoje regulativnih ukrepov v postopkih nadzora (tako kot v nedavnem primeru t.i. naked DSL).

Družba Amis predlaga, da se v izreku oblikuje (pogojna) obveznost:

g) dostop do valovne dolžine (xWDM), če je slednji že zgrajen, ni tehničnih ovir, ter operater s pomembno tržno močjo glede na stopnjo izrabe svojih kapacitet na optičnem omrežju ni sposoben zagotoviti zahtevanih kapacitet neosvetljenega optičnega vlakna.

V zvezi z pripombo **družbe Amis d.o.o.** Agencija odgovarja, da se za naložitev obveznosti dostopa do valovne dolžine družbi Telekom Slovenije d.d. ni odločila, saj Agencije namerava navedeni družbi naložiti obveznost omogočiti dostop do aktivna (ethernet) povezave, pri čemer pa se Agencija ne namerava opredeliti glede tehnologije s katero se le ta zagotavlja.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

I.h. Družba Amis želi pojasnilo zakaj APEK med elemente ni uvrstil optične podzanke (FTTC sub-loop) ter kako in v okviru katerih obveznosti namerava APEK presoјati morebitne kršitve povezane z zavračanjem dostopa od optičnih podzank.

Agencija v zvezi s pripombo **družbe Amis d.o.o.** ugotavlja, da hipotetične ideje o razvoju omrežja niso zadosten razlog za širitev regulatornih obveznosti. Do takih sprememb bi se lahko Agencija opredelila v naslednji analizi, če bi do njih res začelo prihajati v relevantnem obsegu. Agencija je pri družbi Telekom Slovenije d.d. na podlagi poizvedbe z dne 27.9.2010 ugotovila, da navedena družba ne načrtuje izgradnje optičnih podzank. Pri tem pa ni nepomembno, da je naložena možnost dostopa do krajevne podzanke, ki bo alternativnim operaterjem pomagala v primeru spremembe strategije družbe Telekom Slovenije d.d. s FTTH na FTTC.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

pri čemer bo na razumno zahtevo:

3. v odsotnosti drugačnega pisnega dogovora ukinila posamezno lokacijo ali posamezno bakreno krajevno zanko najprej po preteku 5 let od začetka njene uporabe s strani operaterja

Telekom Slovenije opozarja, da obstajajo tudi razlogi na katere ne more vplivati. V primeru zahtev lastnikov zemljišča ali objekta po odstranitvi omrežja ali opreme iz objekta, Telekom Slovenije ne more vplivati na spoštovanje predpisanega roka 5 let.

V zvezi s tem Telekom Slovenije kot vzorčni primer navaja najeti poslovni prostor v Voklem, iz katerega se je morala družba Telekom Slovenije, v skladu s sodnim nalogom za izpraznitev, izseliti v roku 18 mesecev.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

I.3.: Družba Amis pripominja, da nekateri operaterji uporabljamo kolokacije že od leta 2006 drugi celo od leta 2005, kar bi pomenilo da se 5 letno obdobje izteče že v letu 2010 oz. 2011. V tem času ni pričakovati popolne zamenjave bakrenih zank z optičnimi, prav tako v tem času operaterji ne bomo povrnili vložnega kapitala v razvezavo lokalne zanke. Opozarjamo, da lahko pride do ukinitve posamezne bakrene krajevne zanke ali skupne lokacije, ne glede na sklenjeno medoperatersko pogodbo ali celo predvideno obveznost iz 7.1. V. točke. Ta odločba je namreč podlaga s katero mora biti usklajena Vzorčna ponudba operaterja s pomembno tržno močjo, pri čemer pogoji vzorčne ponudbe zavezujejo poleg pogodbe. Če bo torej regulatorna odločba omogočila odpoved lokacije ali zanke po 5 letih, se bo temu prilagodila vzorčna ponudba, posledično pa bo to vplivalo na izvajanje pogodbe. O sporu, ki se bo nanašal na tolmačenje skladnosti pogodbene volje ter določil Vzorčne pogodbe bo odločal pristojni organ, kar pa ne bi bilo treba, če bi APEK upošteval spodnji predlog, ki ga družba Amis ponovno vlaga.

Družba Amis predlaga, da APEK namesto predlaganega besedila ter možnosti odpovedi po preteku 5 let, določi 5 letni odpovedni rok za skupno lokacijo ali posamezno bakreno krajevno zanko, pod pogojem, da bo operater s pomembno tržno močjo tudi sam prenehal uporabljati tako skupno lokacijo kot tudi bakreno zanko ter uporaba navedenih elementov ne bo več mogoča niti zanj. Vsekakor družba Amis predlaga, da se navedena obveznost ustrezno ter v izogib nepotrebnim nejasnostim poveže z obveznostjo v točki 7.2. ker se z nameravano regulatorno odločbo ne določajo samo obveznosti operaterju s pomembno tržno močjo, pač pa tudi pravice operaterjem, mora biti odločba oblikovana jasno in na nedvoumen način tako za operaterja s pomembno tržno močjo kot tudi za ostale operaterje.

Nujno pa je treba v primeru ukinitve posamezne skupne lokacije urediti oz. predvideti sistemsko in tehnično ureditev preselitve priključkov iz ukinjene lokacije na novo lokacijo – zagotovljene morajo biti ustrezne rešitve prevezav.

V zvezi s pripombo **družbe Telekom Slovenije d.d.** Agencija odgovarja, da ima družba Telekom Slovenije d.d. možnost, da posamezno krajevno zanko oziroma lokacijo ukine pred pretekom obdobja 5 let, v primeru, da sklene z operaterjem ustrezen dogovor, na podlagi katerega se bo le ta z ukinitvijo strinja. Istočasno Agencija poudarja, da gre v primerih kot jih navaja družba Telekom Slovenije d.d. za višjo silo, v primeru katere pa je povsem jasno, tudi če ni izrecno navedeno, da v primeru višje sile oziroma objektivnih razlogov, na katere družba Telekom Slovenije d.d. ne more vplivati, družba Telekom Slovenije d.d. ne bo odgovorna za kršitev navedene obveznosti. Tako v primeru, če bi družba Telekom Slovenije d.d. izpraznila določen prostor oziroma ukinila posamezno lokacijo v skladu s pravnomočnim nalogom pristojnega sodišča, to ne bi pomenilo kršitve navedene obveznosti.

Nadalje Agencija glede pripombe **družbe Amis d.o.o.** odgovarja, da imajo operaterji z družbo Telekom Slovenije d.d. kljub vsemu sklenjeno pogodbo o dostopu do omrežja, poleg tega pa je družbi Telekom Slovenije d.d. naložena tudi prepoved zavrnitve že odobrenega operaterskega dostopa, kar izključuje možnost nastanka posledic, ki jih navaja družba Amis d.o.o. Bo pa Agencija upoštevala pripombo družbe Amis d.o.o. in uskladila obveznosti v točki I.3 in obveznostmi zagotavljanja enakega obravnavanja.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

Dodatno k I.: Telekom Slovenije na določenih območjih že izvaja tki. skrajševanje lokalne zanke s čimer zmanjšuje število krajevnih zank na obstoječih skupnih lokacijah (primer skupne lokacije Lendava, ki sta se ji pridružili še dve novi lokaciji, med drugim nova lokacija Nafta Lendava). Izostanek naložitve navedenega ukrepa bi pomenil, da bi Telekom Slovenije lahko vse nezasedene krajevne zanke oziroma njegove zanke preusmeril na nove lokacije, tako da bi alternativnemu operaterju na skupni lokaciji ostale le trenutne stranke, novih pa ne bi več mogel pridobivati, ker bi bile vse preostale zanke povezane na neko drugo lokacijo, kjer pa alternativni operater ni prisoten.

V družbi Amis opozarjamo, da navedeni procesi že potekajo – operater s pomembno tržno močjo prenaša obstoječe krajevne zanke na nove lokacije, kjer alternativni operaterji nismo prisotni, v okviru projekta skrajšave lokalnih zank – število zank torej ni ukinjeno, ~~prav tako ne skupna lokacija, ampak je število zgolj zmanjšano, skupna lokacija pa ostaja.~~

Predvidene obveznosti teh primerov ne bodo pokrile, če pa je APEK mnenja, da načelo sorazmernosti rešuje to problematiko, pa družba Amis prosi za podrobnejše pojasnilo.

Družba Amis ponovno predlaga, da se doda nova točka 4.:

4. v odsotnosti drugačnega pisnega dogovora zmanjšala število krajevnih zank na posamezni lokaciji za največ 10 % od pričetka uporabe skupne lokacije s strani operaterja.

Agencija v zvezi s pripombo **družbe Amis d.o.o.** odgovarja, da obstoječe prepovedi glede ukinjanja krajevnih zank in lokacij zadovoljijo tako interesom operaterjem kot tudi načelu sorazmernosti, zato njihova dodatna širitev ni potrebna. Poleg tega Agencija meni, da prepoved ukinjanja posamezne lokacije ali posamezne krajevne zanke pred pretekom 5 let od začetka njene uporabe s strani operaterja in obveznost predhodnega obveščanja operaterja o ukinitvi posamezne skupne lokacije oziroma krajevne zanke, ki sta bosta naloženi družbi Telekom Slovenije d.d., že v zadostni meri zagotavljata povrnitev investicij operaterjev, zaradi česar naložitev obveznosti, kot jo predlaga družba Amis d.o.o. ne bi bila sorazmerna.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

I.a), b), c) in d) – določitev rokov: Kot je APEK že seznanjen, je predpisovanje skrajnih rokov, pa čeprav to pomeni da so ti skrajni roki usklajeni s Priporočili ERG o načelih in najboljši praksi za razvezan operaterski dostop, neustrezno, predvsem zato, ker se ti postopki izvajajo že vrsto let praviloma na skrajni rok, operater s pomembno tržno močjo pa je že dokazal, da je zmožen postopke (odgovor na poizvedbo, izvedba naročila, odprava napak) izpeljati prej.

Prav tako pa je treba izrecno opozoriti na obveznost oblikovanja lestvic, kar pa sploh ni obveznost (če je, naj APEK ustrezno pojasni kaj pomeni obveznost vzpostavitve lestvice), pač pa samo način preverjanja izpolnjevanja obveznosti.

Zaradi jasnosti, ter uskladitve z roki določenimi na trgu 5, v družbi Amis predlagamo:

1. izločitev rokov v posebno točko –točko II
2. povezavo rokov z lestvicami

kot sledi:

Agencija v zvezi s pripombo **družbe Amis d.o.o.** odgovarja, da je pri določanju rokov poskušala upoštevati tako interese družbe Telekom Slovenije d.d. kot tudi interese alternativnih operaterjev, pri čemer je tehtala med konkurenčnostjo trga in potrebo po sorazmernosti. Istočasno se Agencija tudi zaveda pomembnosti ustrezno določenih rokov in njihovega dejanskega spoštovanja v praksi. Poleg tega je bilo v času od pretekle analize upoštevnega trga objavljeno Priporočilo o načelih in najboljši praksi ERG za razvezan

operaterski dostop in operaterski dostop z bitnim tokom, ki vključuje tudi roke, ki so primerljivi s temi, ki jih je predlagala Agencija. Agencija je skladno z vsem navedenim določila roke pri razvezanem dostopu in sodostopu. Istočasno Agencija tudi poudarja, da so del naloženih obveznosti tudi pogodbene kazni, s katerimi se še dodatno zagotavlja poštenost, razumnost in pravočasnost izpolnitve obveznosti. Poleg tega bo družba Telekom Slovenije d.d. v okviru obveznosti enakega obravnavanja dolžna Agenciji mesečno dostavljati podatke o kakovosti razvezanega dostopa do krajevne zanke in podzanke (del katerih so tudi podatki o rokih), na podlagi katerih bo Agencija lahko preverjala izvrševanje obveznosti enakega obravnavanja. Z namenom zagotovitev učinkovitega izvajanja je Agencija predlagala naložitev obveznosti vzpostavitve lestvic.

Agencija na splošno pripombo **družbe Amis d.o.o.** odgovarja, da lestvice določajo način izpolnjevanja obveznosti znotraj predpisanih rokov, zato jih bo v izrek vključila kot podtočko rokov. Agencija poudarja, da je lestvice vključila kot del obveznosti ravno z namenom, da se prepreči, da bi se družba Telekom Slovenije d.d. držala le skrajnih rokov, zato ugotavlja, da je pripomba družbe Amis d.o.o. nerelevantna.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

pri tem pa bo morala upoštevati pri razvezanem dostopu in sodostopu naslednje roke:

a) Rok za odgovor na poizvedbe glede informacij o lokaciji glavnega delilnika in okvirni dolžini krajevne zanke je največ 15 minut, glede ostalih informacij pa največ 3 delovne dni.

Telekom Slovenije predlaga, da ostanejo v veljavi določila rokov v veljavnem RUO. »Rok za odgovor na preveritev je tri (3) delovne dni v primeru, ko Telekom Slovenije razpolaga z vso potrebno tehnično dokumentacijo. V primeru, ko je za pripravo odgovora na preveritev potrebno izvesti dodatne aktivnosti (ogled na terenu, preveritve, ipd), je rok za odgovor na preveritev pet (5) delovnih dni od prejema preveritve. V posameznih izjemnih primerih se ta rok podaljša za največ tri (3) delovne dni. Telekom Slovenije bo v primeru podaljšanja tega roka obvestil operaterja«. Telekom Slovenije poizvedb, ki jih mora opraviti na terenu, ne more opraviti v zahtevanem roku. Poleg tega so bili roki v letošnjem letu skrajšani in usklajeni tudi za poizvedbe po BRO.

Telekom Slovenije za izvedbo predlaga lestvico z naslednjo porazdelitvijo: 60% vseh odgovorov na poizvedbe izvesti v 1 dnevu, 80% v 2 dneh in 100% v 5 dneh.

Pravkar navedeni roki so glede na tehnične lastnosti, obseg aktivnosti ter razpoložljive resurse tudi edino opravičljivi in v smislu obveznosti tudi sorazmerni.

Roki so določeni na podlagi statistike opravljenih poizvedb, ki jih je Telekom Slovenije Agenciji posredoval že z dopisom št. 11/08-213/111-09 z dne 12.3. 2009 v postopku, ki se pri Agenciji vodi pod št. 38241-4/2009-1.

Telekom Slovenije bo lahko informacijsko podporo za preveritve, vključevanje in odpravo napak na FTTH zagotovil v roku treh mesecev po objavi vzorčne ponudbe.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

II. upoštevati pri razvezanem dostopu in sodostopu naslednje roke:

a) 95% odgovorov na poizvedbe podati v največ 15 minutah, ter 100% v največ 3 delovnih dneh.

Pojasnilo:

Na dostopu z bitnim tokom so v 15 minutah na voljo vse informacije o priključku (kar vključuje tudi podatke o fizični liniji – razvezanem dostopu), če so podatki v bazah Telekoma Slovenije. Izjeme so zgolj priključki, kjer stanje na terenu ni ustrezno evidentirano in je potreben ogled.

Agencija bo deloma upoštevala pripombo **družbe Telekom Slovenije d.d.** tako, da bo dodala, da je rok za odgovor na poizvedbo v primeru, ko je za pripravo odgovora potrebno izvesti dodatne aktivnosti, 5 delovnih dni. Skladno s tem bo Agencija prilagodila tudi lestvico, in sicer tako, da bo družba Telekom Slovenije d.d. morala 70% vseh odgovorov na poizvedbe izvesti v 1 delovnem dnevu, 80% v 2 delovnih dneh, 90% v 3 delovnih dneh in 100% v 5 delovnih dneh.

Agencija v zvezi z pripombo **družbe Amis d.o.o.** pojasnjuje, da je 15 minutni rok za odgovor na poizvedbe v lestvici vključen v 1 dan, saj se ta rok za odgovor nanaša le na poizvedbe o lokaciji glavnega delilnika in okvirni dolžini krajevne zanke, pri čemer gre za avtomatski odgovor prek informacijskega sistema družbe Telekom Slovenije d.d. in Agencija ne more definirati deleža poizvedb operaterjev, ki bi se nanašale le na ta del informacij.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

b) v primeru zavrnitve operaterjeve poizvedbe mora z razlogi za zavrnitev nemudoma seznaniti operaterja prek enotnega informacijskega sistema, in mu najkasneje v roku 10 delovnih dni poslati tehnično dokumentacijo, iz katere morajo izhajati natančni razlogi za zavrnitev, dokumentacijo pa mora spremljati pisna izjava zakonitega zastopnika, da končni uporabnik ne more dobiti storitve širokopasovnega dostopa družbe Telekom Slovenije d.d.,

Telekom Slovenije predlaga, da v veljavi ostane določilo, ki je za te primere že predvideno v obstoječem RUO. »Telekom Slovenije bo v primeru zavrnitve poizvedbe na posebno zahtevo operaterja, razloge za zavrnitev izkazal tudi z ustrežno tehnično dokumentacijo najkasneje v desetih (10) delovnih dneh od prejema operaterjeve zahteve. V kolikor je bila zavrnitev izvedbe upravičena, bo Telekom Slovenije takšno zahtevo zaračunal operaterju v skladu s cenikom.« Glede na dejstvo, da v preteklih treh letih takih zahtev s strani operaterjev skoraj ni bilo (manj kot 5), predpisan ukrep predstavlja nesorazmerno zahtevo Agencije, saj pomeni nepotrebno obremenitev zaposlenih Telekoma Slovenije ob dejstvu, da je takih zavrnitev v mesecu približno 1000.

Končni uporabnik lahko, kljub zavrnitvi drugega operaterja, še vedno dobi omejen širokopasovni dostop Telekoma Slovenije ali drugega operaterja preko brezžičnih ali multipleksnih EMX sistemov.

V primeru negativne poizvedbe je glede na to, da poslovanje v celoti poteka preko elektronskega sistema po mnenju Telekoma Slovenije nepotrebno, da se za vsak negativni odgovor na poizvedbo zahteva dodatno posredovanje pisne izjave in dokumentacije. Poizvedbe (predvsem negativne) se ponavljajo in prihajajo pogosto od več operaterjev za isto lokacijo. To zahteva dodatne aktivnosti, ki jih bo potrebno predvideti v postopkih izvajanja preveritev in operaterjem dodatno zaračunati. Predlagamo, da se ta obveznost opredeli za primere, ko operater za posamezno negativno poizvedbo to pisno naroči.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

b) v primeru zavrnitve operaterjeve poizvedbe mora z razlogi za zavrnitev nemudoma seznaniti operaterja prek enotnega informacijskega sistema, in mu najkasneje v roku 10 delovnih dni poslati tehnično dokumentacijo, iz katere morajo izhajati natančni razlogi za zavrnitev, dokumentacijo pa mora spremljati pisna izjava zakonitega zastopnika, da končni uporabnik ne more dobiti storitve širokopasovnega dostopa družbe Telekom Slovenije d.d.,

Glede točke I.b) se družba Amis vsekakor strinja z obveznostjo predložitve izjave zakonitega zastopnika – točka VI.11.d. je sicer ena od možnosti, a ne pokrije vseh primerov, sploh ko gre za t.i. napake ali pomote pri odgovorih na poizvedbo. APEK naj v podporo načela enakega obravnavanja kljub že izraženemu odklonilnemu stališču APEK-a, predvidi možnost primerne pogodbene kazni, ki jo je operater upravičen zahtevati, če bi se izkazalo, da je bila poizvedba neupravičeno zavrnjena. V družbi Amis opozarjamo, da so takšne zavrnitve posebej pereče, ko gre za poizvedbo po možnosti priključitve pravne osebe.

Družba Amis predlaga dopolnitev točke VI.11. z naslednjim določilom:

e. V primeru, da je operaterjeva poizvedba glede možnosti razvezanega dostopa ali sodostopa neupravičeno zavrnjena je družba Telekom Slovenije d.d. dolžna operaterju plačati 48-kratnik mesečne maloprodajne naročnine za izbrani paket ali končnemu uporabniku, če se za to odloči, brez vseh obveznosti omogočiti brezplačen prehod k operaterju, ki mu je Telekom Slovenije d.d. neupravičeno zavrnil poizvedbo.

Agencija v zvezi z navedbami **družbe Telekom Slovenije d.d.** odgovarja, da bo upoštevala njeno pripombo tako, da bo družba Telekom Slovenije d.d. dolžna podati tehnično dokumentacijo le na podlagi podanega zahtevka s strani operaterja, vendar pa bo predlagano obveznost dopolnila tako, da bo družba morala informacijski sistem nadgraditi tako, da bo iz odgovora takoj jasno in nedvoumno možno razbrati razlog za zavrnitev operaterjeve poizvedbe. Skladno s tem bo Agencija preoblikovala tudi predlagano obveznost tako, da bo družba Telekom Slovenije d.d. v primeru, da bo operater že na podlagi avtomatiziranega odgovora na poizvedbo prek informacijskega sistema dobil odgovor iz katerega bo jasno in nedvoumno razviden razlog za zavrnitev, dolžna le na podlagi izrecne zahteve operaterja le temu v 10-ih delovnih dneh poslati tehnično dokumentacijo iz katere morajo izhajati natančni razlogi za zavrnitev. Istočasno Agencija ugotavlja, da bi bila lahko naložitev obveznosti predlaganja pisne izjave zakonitega zastopnika v kombinaciji s pogodbenimi kaznimi v primeru napačnega odgovora na poizvedbe nesorazmerna glede na koristi, zato bo obveznost predlaganja take izjave izključila iz obveznosti. V okviru navedene obveznosti pa bo Agencija dodala tudi določilo, da se v primeru, da operater od družbe Telekom Slovenije d.d. prejme zavrnitev poizvedbe brez navedbe razloga, družba Telekom Slovenije d.d. take poizvedbe operaterju ne sme zaračunati, ker se šteje, da storitev ni bila opravljena.

Agencija je v okviru predlagane spremembe obveznosti deloma upoštevala tudi pripombo **družbe Amis d.o.o.** Agencija na drugi deli pripombe družbe Amis d.o.o. odgovarja v delu, ki se nanaša na pogodbene kazni.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Opredeljeni rok za vzpostavitev je v primeru, ko je potreben poseg na terenu, vezan na termin, ki ga s končnim uporabnikom dogovori operater. Prosti termini so ponujeni iz skupnega nabora terminov za širokopasovne storitve na maloprodajnem in operaterskem trgu. Telekom Slovenije nima možnosti vplivanja na to, kdaj operater dogovori termin (ali je to 8. delovni dan ali 15. delovni dan). Glede na to ni možno opredeliti in od Telekoma Slovenije zahtevati porazdelitve izvedbe naročil. Telekom Slovenije naročilo izvede na termin, ki ga dogovori operater.

Enaka obravnava izvajanja vključitev je tako zagotovljena z vzpostavljenim mehanizmom enotnega nabora razpoložljivih terminov za izvedbo vključitev. Ti predvideni ukrepi niso neposredno povezani z zagotavljanjem enake obravnave. Zagotavljanje enake obravnave je razvidno iz statistike povprečnih časov izvedenih vključitev v letu 2009.

Povprečni čas izvedbe vključitev po številu dni od naročila do izvedbe v letu 2009 (koledarski dnevi):

Trg	Storitev	Povprečni čas izvede naročila v letu 2009
LLU	PRD	14,45
LLU	SRD	14,71
BSA	EMX	18,92
BSA	Goli DSL	13,60
BSA	DSL	9,97
TS	EMX	16,93
TS	Goli DSL	21,44
TS	DSL	16,73
LLU		14,51
BSA		12,90
TS		19,89

LLU - razvezan dostop po RUO (PRD in SRD)

BSA - širokopasovni dostop po BRO

TS - širokopasovni dostop Telekoma Slovenije

Podatki o izvedbi naročil, ki so bili s strani Telekoma Slovenije posredovani Agenciji, so predvsem v primeru, ko naročila izvaja sam zase, posledica tega, da je večji del naročil izveden na način brez posega pri končnem uporabniku.

Telekom Slovenije zaradi zgoraj opisanega ne more zagotoviti predvidene distribucije rokov za vključitve, kot jih predvideva Agencija.

Telekom Slovenije opozarja Agencijo, da vse FTTH optične zanke niso zgrajene v celoti do vsake posamezne stanovanjske enote. Del FTTH optičnih zank je namreč začasno zaključen pred stanovanjsko enoto uporabnika in so potrebni dodatni manjši posegi za njihovo zaključitev. Telekom Slovenije ima podatke o statusu vsake posamezne FTTH optične zanke dosegljive v informacijskem sistemu, kar bo operaterjem posredovala skupaj z odgovorom pri preveritvi in jim tako omogočila nujno potrebne informacije za nadaljnjo komunikacijo z uporabniki.

Telekom Slovenije opozarja Agencijo, da vse optične FTTH zanke niso zgrajene v celoti do vsake posamezne stanovanjske enote. Del FTTH optičnih zank je namreč začasno zaključen pred stanovanjsko enoto uporabnika in so potrebni dodatni gradbeni posegi za njihovo zaključitev. Telekom Slovenije ima podatke o statusu vsake posamezne FTTH optične zanke dosegljive v informacijskem sistemu, kar bo operaterjem posredoval skupaj z odgovorom pri preveritvi in jim tako omogočil nujno potrebne informacije za nadaljnjo komunikacijo z uporabniki. Statusi FTTH optičnih zank v informacijskem sistemu so naslednji:

- 2 – zanka je zaključena v dozi v stanovanju (dodatni posegi niso potrebni)
- 3 – zanka je zaključena s konektorjem v stanovanju
- 4 – zanka je zaključena s konektorjem pred stanovanjsko enoto (dodatni posegi so potrebni)
- 5 – zanka je zaključena brez konektorja v stanovanjski enoti (dodatni posegi so potrebni)
- 6 – zanka je zaključena brez konektorja pred stanovanjsko enoto (dodatni posegi so potrebni)

7 – zanka je zaključena pred objektom in imamo soglasja lastnikov (dodatni posegi so potrebni).

Telekom Slovenije opozarja Agencijo, da, zaradi potrebnih dodatnih montažnih in gradbenih posegov, izvedba razvezav FFTH optičnih zank v predlaganih rokih fizično ni možna v vseh primerih, kjer so potrebna dodatna montažna in/ali gradbena dela. Telekom Slovenije predlaga, da se za različne statusse posebej definirajo roki, kar bo podrobneje opredelila v Vzorčni ponudbi. Prav tako Telekom Slovenije opozarja, da bodo tudi cene priključnin posebej segmentirane za posamezne statusse vključitev glede na obseg potrebnih dodatnih del.

Telekom Slovenije zaradi navedenih dejstev za optične FTTH priključke predlaga naslednje roke za izvedbo naročila po posameznih statusih:

- Status 2 – odgovor je DA . Poseg s strani Telekoma Slovenije na lokaciji stranke ni potreben v primeru novih vključitev (DIY). Izvajanje aktivnosti po koledarju.
- Status 3-6 - odgovor DA. Potrebna zaključitev omrežja do doze (OPT). Predlog, da se aktivnosti koordinirajo preko koledarja. Termin s stranko dogovori in določi operater ter ga uvrsti v koledar. Termin velja tako za Telekom Slovenije, ki zaključi omrežje kot za operaterja, ki vključi storitve pri stranki.
- Status 7 – odgovor PDA (pogojni DA). Naročilo zahteva večje investicijske posege, ki so odvisni od zunanjih dejavnikov in ekonomske upravičenosti, kljub temu, da so soglasja v večini pridobljena. Predlagamo, da se ta status v primeru individualnih hiš izvaja po principu dograditve RNO. V primeru večstanovanjskih zgradb pa je potrebno še dodatno upoštevati tudi pogoje navedene na strani 19 (točka c) hišne napeljave. Rok izvedbe bo odvisen od pogoja ekonomske upravičenosti, zaradi tega ne more biti predpisan in fiksni. V primeru masovnih naročil rokov ne bo možno zagotavljati. Za primere skupinskih vključitev se operaterja na skupnem operativnem sestanku dogovorita za način in termin vključevanja. Priključki ob skupinskih prehodih zato niso podvrženi predpisanim rokom za izvedbo vključitev.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

c) rok za izvedbo naročila je največ 8 delovnih dni od prejema popolnega naročila, pri čemer je dolžan 40% vseh naročil za razvezavo krajevne zanke izvesti v 3 dneh, 70% v 5 dneh in 100% v 8 dneh ter bo morala pričeti z deli najkasneje 2 delovna dneva po prejemu naročila s strani operaterja,

Pojasnilo:

Družba Amis je poenotila roke z roki na dostopu z bitnim tokom. V primeru razvezanega dostopa ima Telekom Slovenije manj opravil kot v primeru dostopa z bitnim tokom. Glede na to, da je logično vzpostavitev povezav na dostopu z bitnim tokom možno avtomatizirati ni razlogov za različne roke.

Agencija v zvezi s pripombo **družbe Telekom Slovenije d.d.** pojasnjuje, da bo družba dolžna v roku 8 delovnih dni ponuditi različne proste termine za izvedbo naročila; in sicer vsaj 2. Agencija meni, da v primeru, da se operater v okviru nobenega od predlaganih prostih terminov ne bo uspel dogovoriti s svojo stranko (končnim uporabnikom), družba Telekom Slovenije d.d. za to ne more odgovarjati. Istočasno Agencija poudarja, da je družba Telekom Slovenije d.d. že sama na lastno pobudo v letu 2009 skrajšala rok izvedbe iz 12 na 8 dni, tako da pripomba družbe, da se navedenega roka ne more držati, Agencija težko sprejme. Agencija se zaveda, da se v praksi lahko zgodijo posamezni izjemni primeri oziroma okoliščine izven direktne kontrole družbe Telekom Slovenije d.d., zaradi katerih se družba rokov izvedbe ne bo mogla držati. Za take primere bo Agencija v okviru odločbe dodala možnost, da lahko družba Telekom Slovenije d.d. v primeru nastanka izrednih okoliščin izven njene direktne kontrole določen rok podaljša za razumen rok. Družba Telekom Slovenije d.d.

bo v primeru podaljšanja tega roka moral obvestiti operaterja. Istočasno bo družba Telekom Slovenije d.d. dolžna obvestiti Agencijo o nastanku izrednih okoliščin, skupaj s podrobnejšo obrazložitvijo in dokazi, takoj, ko se takšna situacija pojavi. Agencija se strinja s pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. glede izvedbe naročil pri dostopu do optičnih zank. Skladno s tem bo Agencija za izvedbo naročila pri dostopu do optičnih zank ločeno določila roke izvedbe, in sicer: rok za izvedbo naročila je 8 dni, v primeru, da na lokaciji stranke ni potreben poseg, 15 dni v primeru, da je potrebna zaključitev omrežja do doze in 30 dni v primeru, da izvedba naročila zahteva večje investicijske posege. Istočasno Agencija poudarja, da pogoje dostopa družba Telekom Slovenije d.d. oblikuje sama v okviru vzorčne ponudbe ob upoštevanju veljavnih regulatornih in drugih odločb. Agencija ugotavlja, da je oblikovanje lestvice za izvedbo naročila nepotrebna, saj pripombe družbe Telekom Slovenije d.d. kažejo na to, da bo večina naročil izvedena v roku 8 delovnih dni, kar je po mnenju Agencije primeren rok za izvedbo naročila. Agencija istočasno poudarja, da prav tako kot družba Telekom Slovenije d.d. nima vpliva na dogovorjeni čas priklopa, ki ga med seboj dogovorita alternativni operater in končni uporabnik. Agencija pa bo v okviru spremljanja podatkov o kakovosti dostopa ugotavljala in nadzirala spoštovanje naloženega roka in enakega obravnavanja.

Agencija na pripombo **družbe Amis d.o.o.** odgovarja že v odgovoru na pripombe družbe Telekom Slovenije d.d.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

d) rok za odpravo napak je 2 delovna dneva od prijave napake, le-ta pa se v primeru težjih napak lahko podaljša za največ 5 delovnih dni, pri čemer mora ob podaljšanju roka o tem ustrezno seznaniti operaterja in navesti ter utemeljiti razloge, iz katerih izhaja, da gre za težjo napako.

Odprava napak – rok 2 dni (60% celo v enem dnevu) je zelo kratek in z razpoložljivimi resursi ter ob upoštevanju enakopravne obravnave vseh ponudnikov storitev, ni realno dosegljiv. Trenutni povprečni časi odprave napak presegajo te čase, kar velja tudi za USO storitve. V primeru težjih napak bo potrebno zagotoviti še dodatno povratno obveščanje operaterja. Upoštevati je potrebno tudi odpravo napak na kabelskem omrežju, kjer so posegi zahtevnejši in časi daljši.

Telekom Slovenije zato vztraja, da ostanejo v veljavi določila rokov v veljavnem RUO. »Rok za odpravo napake od prijave napake do odprave napake je tri (3) delovne dni, ki se v primeru težjih napak lahko ustrezno podaljša. O nastanku težjih napak Telekom Slovenije nemudoma znotraj treh (3) delovnih dni od nastanka napake obvesti operaterja. V primeru težjih napak bo Telekom Slovenije določil rok za podaljšanje roka za odpravo napak, pri čemer pa to podaljšanje ne sme trajati več kot dodatnih pet (5) delovnih dni. V primeru napak, ki so posledica višje sile in napakah, kjer je na odpravo napake Telekom Slovenije ne more vplivati (večje poškodbe, pravne ovire, pridobitev soglasja, itd.) se lahko rok za odpravo napake podaljša. Pri tem je Telekom Slovenije o konkretnih vzrokih dolžan operaterja obvestiti.« Telekom Slovenije vseh napak, brez precejšnjega povečanja števila zaposlenih, ne more odpraviti v zahtevanem krajšem roku.

Telekom Slovenije opozarja, da ukrep ni izvedljiv v primeru pravnih ovir (zahteva lastnikov zemljišča ali objekta, ne možnost dostopa do mesta okvare,...) ali višje sile (naravne nesreče, nevarnost s področja varstva pri delu, delo drugih izvajalcev (cestarji, vodovod, elektro, ...) in podobno) na kar Telekom Slovenije ne more vplivati. Prav tako opozarjamo, da so zahteve tehnično nerealne v primerih, ko gre za poškodbe večjih optičnih kablov, predvsem pri dostopovnem FTTH omrežju. V teh primerih je predpisan rok za odpravo okvar celo krajši od normativa za izvedbo spojke v idealnih pogojih na teh kabljih.

V osnovi Telekom Slovenije ločuje napake na lažje in težje. Lažje napake so vse tiste napake, ki ne zahtevajo posegov na kablu. Telekom Slovenije za izvedbo predlaga lestvico z naslednjo porazdelitvijo: 25% lažjih napak vseh operaterjev odpraviti v 1 dnevu, 70% lažjih napak vseh operaterjev odpraviti v 2 dnevih, 85% lažjih napak vseh operaterjev odpraviti v 3 dneh in 100% vseh napak vseh operaterjev odpraviti v 8 dneh.

Sedaj veljavni roki so glede na tehnične lastnosti, obseg aktivnosti ter razpoložljive resurse (Agencija zmotno misli, da se z odpravo napak ukvarjajo vsi zaposleni v Telekomu Slovenije) tudi edino opravičljivi in v smislu obveznosti tudi sorazmerni. Prav tako tudi ugotavljamo, da se število napak s povečanjem števila razvezanih zank povečuje, kar prav tako vpliva na čas odprave napak.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

d) rok za odpravo napak je največ 2 delovna dneva od prijave napake, pri čemer mora 60 % vseh napak odpraviti v 1 dnevu in 100% v 2 dneh, rok pa se v primeru težjih napak lahko podaljša za največ 5 delovnih dni, pri čemer mora ob podaljšanju roka o tem ustrezno seznaniti operaterja in navesti ter utemeljiti razloge, iz katerih izhaja, da gre za težjo napako;

Telekom Slovenije je dolžan javno objaviti podatke o izpolnjevanju zgoraj navedenih obveznosti v obliki mesečnih statistik za vse priključke skupaj, ter ločeno zase in operaterje.

Agencija se sprašuje na podlagi česa **družba Telekom Slovenije d.d.** s tako gotovostjo navaja, da »Agencija misli, da se z odpravo napak ukvarjajo vsi zaposleni v Telekomu Slovenije d.d.«, saj tega ni Agencija nikjer navedla. Skladno s tem Agencija ugotavlja, da družba Telekom Slovenije d.d. navedeno navaja le z namenom zavajanja. Kljub temu bo Agencija upoštevala pripombo družbe Telekom Slovenije d.d., tako, da bo rok za odpravo napake podaljšala iz 2 na 3 delovne dni, pri čemer bo morala družba vzpostaviti naslednjo lestvico: 60% vseh napak odpraviti v 1 dnevu, 80% v 2 dneh in 100% v 3 dneh. Težje napake so iz te lestvice izvzete, ker Agencija meni, da se težje napake, za katere se lahko rok za odpravo napake podaljša za 5 delovni dni, pojavljajo redko in jih je kot take potrebno obravnavati izven določene lestvice.

Agencija v zvezi s pripombo **družbe Amis d.o.o.** poudarja, da je obveznost, kot jo predlaga družba, že predvidela v okviru obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja, in sicer v obliki obveznosti, da mora družba Telekom Slovenije d.d. mesečno posredovati podatke o kakovosti razvezanega dostopa do krajevne zanke in podzanke.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

II. vzpostaviti lestvice, s katerimi se zagotovi učinkovito izvajanje in primerno upoštevanje rokov, in sicer tako, da v svoji vzorčni ponudbi določi naslednjo porazdelitev:

- a) 20% vseh naročil za razvezavo krajevne zanke izvesti v 3 dneh, 60% v 5 dneh in 100% v 8 dneh;*
- b) 80% vseh odgovorov na poizvedbe izvesti v 1 dnevu, 90% v 2 dneh in 100% v 3 dneh;*
- c) 60% vseh napak odpraviti v 1 dnevu in 100% v 2 dneh,*

Najprej želimo opomniti na različno pojmovanje rokov. V točki I. poglavja 7.1 so obveznosti navedene v delovnih dneh, v točki II. pri lestvici pa se pojavijo navadni dnevi. Zahtevamo, da se preko celega dokumenta od prve navedbe rokov naprej uporablja termin delovni dnevi. Predlagane lestvice je potrebno uskladiti z roki, ki jih je Telekom Slovenije predlagal pri odgovoru na rok za izvedbo preveritev in rok za odpravo napak.

Agencija bo pripombo **družbe Telekom Slovenije d.d.** upoštevala tako, da bo poenotila rok in lestvice na delovne dneve. Glede predvidenih lestvic pa se je Agencija opredelila že v okviru odgovorov na pripombe v zvezi s predlaganimi roki.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

III. Vzpostaviti enoten informacijski sistem, preko katerega bo operaterje in lastno maloprodajno enoto obveščala o vzrokih za nastanek napake, roku za njeno odpravo in o odpravi prijavljene napake takoj po odpravi le-te,

Telekom Slovenije ima že vzpostavljen enoten sistem za upravljanje incidentov pri odpravi napak. Telekom Slovenije operaterjem preko operatorskega portala že sedaj omogoča prijavo napak, spremljanje statusov pri odpravi napak in takojšnje povratno obveščanje ob odpravi napake.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

III.: Na problematiko informacijske baze operaterji opozarjamo že dlje časa. K izboljšanju informacijske baze bi pripomogla vmesna transakcijska baza, za katero je soglasje izkazal tudi Telekom Slovenije. Družba Amis predlaga, da APEK naloži obveznost oz. sama izbere izvajalca za izgradnjo transakcijske baze, ki bi beležila vso komunikacijo med veleprodajno enoto Telekoma Slovenije in ostalimi operaterji (vključno z maloprodajno enoto Telekoma Slovenije) S tem bi dobili enostaven mehanizem zagotavljanja transparentnosti podanih informacij ter možnost neodvisnega izvajanja statistik. Hkrati bi se lahko preko tega vmesnega člana anonimiziralo poizvedovanje in naročanje ter dejansko zagotovila enakopravna obravnava vseh operaterjev. Do takrat pa bi k izboljšanju pripomogla dopolnitev točke III, tako, da se za vmesni čas oz. prehodno obdobje natančneje specificirajo zmožnosti oz. lastnosti te baze.

Družba Amis predlaga, da se obstoječe besedilo dopolni kot sledi:

III. Vzpostaviti enoten informacijski sistem, preko katerega bo operaterje in lastno maloprodajno enoto na neizbrisen način obveščala o vzrokih za nastanek napake, roku za njeno odpravo in o opravi prijavljene napake takoj po odpravi le-te, ter o vseh ostalih fazah in postopkih, vpogled v sistem pa bo med drugim omogočal pregled vseh vloženi poizvedb, ne glede na vlagatelja, odgovorov glede razpoložljivosti in ostalih obvestil, za vsak posamezni priključek,

Agencija na pripombo **družbe Telekom Slovenije d.d.** odgovarja, da dejstvo, da ima že vzpostavljen enoten sistem še ni dovolj, da se predlagana obveznost ne bi naložila, saj Agencija na podlagi večjega števila pritožb in opozoril operaterjev ugotavlja, da je

vzpostavitev enotnega informacijskega sistema nujno potrebna za zagotavljanje konkurenčnosti na trgu. V primeru, da ima družba Telekom Slovenije d.d. takšen informacijski sistem že vzpostavljen to le pomeni, da predlagana obveznost zagotavlja obstoj takšnega sistema tudi v prihodnje in za samo družbo Telekom Slovenije d.d. ne predstavlja občutne dodatne obremenitve. Bo pa Agencija na tem mestu dopolnila obveznost skladno z odgovorom, ki ga je podala v okviru obveznosti zagotavljanja preglednosti.

Agencija se deloma strinja s pripombo **družbe Amis d.o.o.** in jo bo upoštevala v delu, da bo morala družba Telekom Slovenije d.d. na neizbrisen oziroma sledljiv način obveščati operaterje in svojo lastno maloprodajno enoto, saj bo na ta način lažje ugotavljati ali vzpostavljen informacijski sistem dejansko zagotavlja nediskriminatorno obravnavanje vseh udeležencev, kršitev katerega se ugotavlja v postopkih nadzora. Istočasno pa Agencija poudarja, da bi bila naložitev obveznosti omogočanja dodatnih vpogledov, kot jo predlaga družba Amis d.o.o. nesorazmerna tako v razmerju do družbe Telekom Slovenije d.d. kot tudi ostalih operaterjev, zato Agencija tega predloga ne bo upoštevala.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

V. ne bo smela zavrniti že odobrenega operatorskega dostopa do razvezave bakrene krajevne zanke ali podzanke ter optične zanke ter drugih elementov omrežja in pripadajočih zmogljivosti iz I. točke,

Telekom Slovenije v primeru poizvedb za vključitev posameznega razvezanega dostopa iz razloga zagotavljanja čim večje izbire s strani končnega uporabnika in možnost takojšnjega naročila s strani izbranega operaterja ne izvaja rezervacije kapacitet po posameznih operaterjih. Ob tem v skrajnih primerih obstaja možnost, da bi vključitev naročila na isti lokaciji podala dva operaterja, pri čemer vključitve drugemu operaterju ne bi bilo možno zagotoviti. V primeru izvajanja rezervacij ob vsakem pozitivnem odgovoru na poizvedbo bi končni

uporabnik, ki bi postopoma poizvedoval pri treh operaterjih pri vsakem naslednjem čakal na potek rezervacije, kar bi pomenilo bistveno podaljšanje časa, od preveritve do izvedbe za končnega uporabnika. Prav tako bi uvajanje in zaračunavanje rezervacij pomenilo povečanje stroškov za operaterje in občutno povečanje stroškov Telekoma Slovenije pri dopolnitvi informacijske podpore in dodatnih stroškov vezanih na zagotavljanje obravnave rezervacij.

Obstajajo dodatni primeri, kjer Telekom Slovenije ne bo mogel realizirati že odobrenega razvezanega dostopa se pojavljajo v primeru, ko končni uporabnik ne želi vključitve, lastniki parcel ali stavb preprečujejo izvedbo potrebnih povezav preko katerih objektov poteka povezava, neusklajenih podatkov v bazah, ki so podlaga za izvedbo preveritve z ugotovljenim dejanskim stanjem na terenu in drugi dejavniki, ki lahko onemogočajo izvedbo priklopa. V teh primerih kljub pozitivnemu odgovoru na preveritev, vzpostavitve ni možno zagotoviti.

Telekom Slovenije želi spomniti še na primere uporabe tehnologije in sprememb v omrežju Telekoma. Ob uporabi tehnologije za zagotavljanje širokopasovnega dostopa, ki jo uporabljajo operaterji na razvezanem dostopu in glede na karakteristike omrežja lahko v posameznih primerih prihaja do spremembe parametrov posamezne povezave, oziroma spremembe razpoložljive prenosne hitrosti, ki jo je na posameznem razvezanem dostopu možno zagotavljati.

Predpisovanje navedene obveznosti nezavrnitve že odobrenega dostopa končnemu uporabniku je sporna še iz naslednjih vzrokov. Končnemu uporabniku je kadarkoli omogočen prehod med posameznimi operaterji, prav tako iz različnih razlogov lahko kadarkoli odpove naročniško razmerje, naročilo lahko odpove ali prekliče tudi v času, ko poteka postopek izvedbe priklučka. To končnemu uporabniku še dodatno omogoča zakon o varstvu potrošnikov, ki omogoča odstop od pogodbe 15 dni po naročilu, če je naročilo prejet preko prodajnega kanala. Telekom Slovenije ne more ugotavljati razloga zakaj se končni uporabnik odloči za odstop od naročila.

Agencija želi v zvezi s pripombami **družbe Telekom Slovenije d.d.** poudariti, da je predlagala naložitev navedene obveznosti v prvi vrsti z namenom preprečevanja samovoljnega ravnanja družbe Telekom Slovenije d.d. V odsotnosti navedene obveznosti, bi se v praksi namreč lahko zgodilo, da bi družba Telekom Slovenije d.d. zavrnila že odobren dostop (odklopila uporabnika) tudi brez podane zahteve s strani operaterja oziroma končnega uporabnika. Navedena prepoved se je v preteklosti že izkazala za učinkovito, saj je družba Telekom Slovenije d.d. želela v okviru postopkov za zavarovanje pred neplačili s strani operaterjev uvesti prakso odklapanja končnih uporabnikov. Pri tem se je potrebno zavedati, da je ena glavnih nalog Agencije zaščita končnih uporabnikov. Povsem jasno pa je, da družba Telekom Slovenije d.d. ne bo kršila navedene obveznosti, če se bo za prehod k drugemu operaterju oziroma za odstop od pogodbe odločil sam končni uporabnik.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

VI. V izogib nesporazumom ter zaradi uskladitve s točko I., družba Amis predlaga, da se točka VI. dopolni z opredelitvijo vseh elementov iz točke I. tako da se glasi:

VI. zagotoviti skupno lokacijo (kolokacijo) in druge zmožljivosti, potrebne za primerno namestitve in povezavo ustrezne opreme, ki omogoča uporabo bakrenih in optičnih zank in podzank ter jaškov in kanalizacije omrežnih elementov oziroma naprav iz točke I., v okviru katere:

Agencija se strinja s pripombo **družbe Amis d.o.o.** in jo upoštevala tako, da bo preoblikovala točko izreka tako, kot je to predlagala družba.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

VI.2: Družba Amis predlaga, da se v okviru ustrezne tehnične dokumentacije izrecno napiše, da le ta zajema tloris prostora skupne lokacije, z vrisano opremo, ki prostor zaseda ter opisom navedene opreme in njene funkcije, točka 2. pa naj se glasi:

2. bo morala omogočiti operaterjem izbiro tipa skupne lokacije, pri čemer bo dolžna upoštevati razumne zahteve operaterjev, katere je mogoče omejiti le, če so za to podani objektivni in transparentni razlogi, pri čemer bo družba Telekom Slovenije d.d. v primeru zavrnitve dolžna s temi razlogi seznaniti operaterja ter mu na njegovo zahtevo predložiti tudi ustrezno tehnično dokumentacijo (kamor sodi tudi navedba tlorisa prostora skupne lokacije, z vrisano opremo, ki prostor zaseda ter opisom navedene opreme in njene funkcije), iz katere ti razlogi izhajajo,

Agencija se strinja, da morajo operaterji imeti možnost pridobitve tlorisa prostora skupne lokacije za katero povprašujejo, zato bo Agencija upoštevala pripombo **družbe Amis d.o.o.** in dodatno dopolnila obrazložitev tako, da bo iz obrazložitve odločbe razvidno, da je del ustrezne tehnične dokumentacije tudi navedba tlorisa prostora skupne lokacije, z vrisano opremo, ki prostor zaseda ter opisom navedene opreme in njene funkcije. Agencija poudarja, da bi se v praksi lahko v nasprotnem primeru zgodilo, da bi družba Telekom Slovenije d.d. zavrnila poizvedbo operaterja zaradi prezasedenosti prostora skupne lokacije z opremo oziroma inventarjem, ki v navedenem prostoru ni potrebna in se jo da odstraniti.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

VI. zagotoviti skupno lokacijo (kolokacijo) in druge zmožljivosti, potrebne za primerno namestitvev in povezavo ustrezne opreme, ki omogoča uporabo bakrenih in optičnih zank in podzank ter jaškov in kanalizacije, v okviru katere:

4. bo morala na zahtevo operaterja zagotoviti v prostoru skupne lokacije elektroenergetsko napajanje, in sicer na tak način, kot ga zagotavlja sama sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem,

Pri povečavah moči elektroenergetskih priključkov za potrebe alternativnih operaterjev se Telekom Slovenije pogosto sooča s kompleksnimi in zamudnimi postopki. To je še posebej problematično, če gre za majhne povečave moči. Telekom Slovenije vidi rešitev navedenih problemov tudi v možnosti vzpostavitve lastnih elektroenergetskih priključkov, v primerih, če gre za toplotno izolirane kolokacije tipa A in B, kakor tudi gradnjo ločenih zunanjih vtičnic za priključitev mobilnega ali prenosnega agregata. Ločevanje bo pogosto najprimernejša rešitev tudi v primerih zahtev po enosmernem ali agregatnem napajanju, saj so kapacitete Telekoma Slovenije načrtovane samo za lastne potrebe.

Agencija v zvezi z navedeno pripombo **družbe Telekom Slovenije d.d.** meni, da podrobnejše regulatorno urejanje elektroenergetskega napajanja skupnih lokacij v tem trenutku ni potrebno. Pri tem Agencija pripominja, da imajo tudi najemniki prostorov vso pravico do sklenitve pogodb z elektrodistributerji, posebni dogovori o napajanju skupnih lokacij pa morajo biti na podlagi razumnih zahtev operaterjev prav tako mogoči.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

5. bo morala omogočiti neoviran dostop z lastnim optičnim kablom ali optičnim kablom tretjih ponudnikov oziroma na zahtevo operaterja optičnim kablom družbe Telekom Slovenije d.d. do drugih prostorov operaterja na drugih lokacijah ter bo morala pri tem omogočiti samostojno povezovanje operaterjev med prostori skupne lokacije znotraj iste stavbe z opremo in izvajalcem, ki ju lahko priskrbi operater sam, za vse našteje potrebe pa bo morala zagotoviti souporabo kanalov, zgradb in drugih potrebnih zmožljivosti,

Agencija je med obveznosti dostopa z lastnim optičnim kablom uvrstila tudi povezovanje operaterjev do in med prostori skupne lokacije znotraj iste stavbe, ter na zahtevo povezave z

optičnim kablom Telekoma Slovenije do prostorov operaterja na drugih lokacijah. Telekom Slovenije opozarja, da se morajo navedene povezave uporabljati izključno v namene povezovanja kolokacij, sama izvedba pa mora biti usklajena s pravili projektiranja in izgradnje, ki velja za opremo Telekoma Slovenije, ob upoštevanju vseh omejitev, ki iz tega izhajajo.

Za zagotovitev varnosti elektronskih komunikacij tako na povezavah, kot tudi v prostorih funkcijskih lokacij, Telekoma Slovenije predlaga natančnejšo opredelitev tehničnih pogojev za izvedbo dostopa z lastno optiko. Telekom Slovenije v okviru zagotavljanja skupne lokacije omogoča dostop z lastnim optičnim kablom do in med prostori skupne lokacije, za potrebe medsebojnega povezovanja kolokacijskih prostorov s kapaciteto 12 optičnih vlaken ali 6 parov. S tako kapaciteto optičnih vlaken so namreč prostori skupnih lokacij večinoma povezani tudi trenutno s Telekomovimi optičnimi vlakni in so večinoma zasedeni z dva do tremi pari vlaken, razen največjih skupnih lokacij. Torej bi morala ta kapaciteta zadostovati za osnovni namen predpisanih optičnih povezav. Telekom Slovenije omogoča dostop operaterja z lastnim optičnim kablom v paralelnem kabelskem jašku operaterja ob Telekomovem uvodnem jašku pri zgradbi, kjer se skupna lokacija nahaja. Paralelni jašek operaterja je oddaljen od 3 do 8 m od uvodnega jaška Telekoma Slovenije pri zgradbi, kjer se nahaja skupna lokacija. Vse ostale podrobnosti bo Telekom Slovenije določil z Vzorčno ponudbo.

Agencija v zvezi s pripombo **družbe Telekom Slovenije d.d.** ugotavlja, da delitev na točki ni potrebna, sploh glede na predlagano oženje možnosti souporabe in lastnega izvajalca, ki se sedaj nanaša na obe možnosti. Glede pripombe družbe Telekom Slovenije d.d. pa Agencija opozarja, da so omejitve pri projektiranju mogoče, a morajo biti razumne in nediskriminatorne. Omejitev uporabe seveda ni dopustna, saj bi to pomenilo diktiranje pogojev na drugih trgih.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

7. bo morala nove omarice za potrebe dostopa do podzank postaviti v velikosti, ki omogoča ustrezno namestitvev opreme operaterjev, ki so po obvestilu družbe Telekom Slovenije d.d. o spremembi omrežja izrazili interes za skupno lokacijo,

Telekom Slovenije meni, da navedena obveznost ni v skladu s Priporočilom o reguliranem dostopu do dostopovnih omrežij naslednje generacije (NGA) omrežij. Sprejeto Priporočilo še posebej poudarja zaščito potencialnih investitorjev, zniževanje stroškov, pobuda pa je v največji možni meri prepuščena operaterjem – investitorjem v dostopovno omrežje. Agencija bi morala spodbujati Telekom Slovenije pri iskanju optimalnih rešitev, ne pa mu nalagati obveznosti gradnje omaric, ki bodo omogočale namestitvev dodatne opreme samo na osnovi izraženega interesa drugih operaterjev. Agencija bi morala upoštevati tudi vse tehnične omejitve, ki so vezane na gradnjo skupnih omaric. Te so predvidene za vgradnjo tipske opreme, ki jo skupaj z omarico dobavlja proizvajalec. Pogosto so projektirane tako, da zagotavljajo pasivno hlajenje, proizvajalec pa jamči za dobro delovanje samo pod pogojem namestitve opreme, ki je testirana v sklopu ponujene rešitve. Prav tako mora investitor že vnaprej načrtovati elektro priključke, »backhaul« povezave, torej vse oblike povezovanja omarice v TK sistem, to pa bi v primeru, da bi omarico uporabljalo več operaterjev, zelo povečalo začetno investicijo. Telekom Slovenije predlaga, da Agencija sledi smernicam v Priporočilu, ki investitorju zagotavljajo jasne pogoje ponujanja dostopa in posledično zmanjšanje rizikov.

Telekom Slovenije je Agencijo večkrat seznanil s problematiko gradnje FTTN omrežij ter problemi, ki se ob tem pojavljajo. Telekom Slovenije je operaterjem in Agenciji predlagal gradnjo po modelu **segmentacije omrežij**, ki pomeni spremembo v topologiji dostopovnega omrežja na način, da to postane bistveno bolj učinkovito. V slovenskih razmerah je to še posebej pomembno, saj bo FTTN tehnologija pogosto najprimernejša rešitev v ruralnem področju z nizko gostoto uporabnikov. Agencija bi se morala že v preteklem obdobju odzvati na pobudo Telekoma Slovenije, da skupaj z alternativnimi operaterji doseže dogovor, ki bi omogočal gradnjo segmentiranih omrežij, tudi če bi v prehodnem obdobju to pomenilo nazadovanje na investicijski lestvi. V nasprotnem Telekom Slovenije ne bo zainteresiran za investicije v FTTN tehnologijo. V cilju izboljšanja ekonomske učinkovitosti gradnje je Telekom Slovenije operaterjem večkrat predlagal rešitve, ki so zasnovane na skupni uporabi opreme

(model VULA – virtual unbundled local access). Aktualne in prihodnje xDSL tehnologije (predvsem VDSL2) imajo namreč nove funkcionalnosti kot npr. vectoring, bonding in phantom mode, ki omogočajo bistveno večje hitrosti na enakih razdaljah oziroma doseganje večjih prenosnih razdalj ob isti hitrosti, torej boljši izkoristek obstoječega bakrenega omrežja. Efekti teh funkcionalnosti so izraženi v polni meri samo v primeru uporabe opreme enega proizvajalca.

Telekom Slovenije je gradnjo FTTN tehnologije predvidel predvsem v ruralnih območjih, kjer je koncentracija končnih uporabnikov nižja. Študije, ki so jih po naročilu regulatorjev pripravile svetovalne družbe v EU, kažejo, da se stroški FTTN priključka zelo povečujejo z nižanjem števila uporabnikov (ERG Opinion on Regulatory Principles of NGA – ERG (07) 16rev2)³. Tudi praksa v EU kaže, da se alternativni operaterji v državah s prevladujočo tehnologijo FTTC niso odločili za razvezavo podzanke, tudi v primeru, ko je gradnja potekala v urbanih področjih, kjer je koncentracija priključkov bistveno višja (primer Nemčije, ki je v EU vodilna po številu FTTC vozlišč). Iz navedenih razlogov bi Agencija morala ugotoviti realne okoliščine, v katerih bi se tovrstna omrežja gradila v ruralnih območjih Slovenije predvsem z oceno poslovnih modelov. Naložitev obveznosti, da se kapacitete omaric projektirajo v skladu s povpraševanjem operaterjev lahko negativno vpliva na motivacijo investitorja, saj bodo stroški gradnje višji kar postavlja pod vprašaj ekonomsko upravičenost tovrstne gradnje. Še enkrat poudarjamo, da je FTTN tehnologija v EU zelo razvita, delitev omaric v praksi pa praktično ni zaživel.

Telekom Slovenije je Agencijo večkrat seznanil s problematiko gradnje FTTN omrežij ter problemi, ki se ob tem pojavljajo. Telekom Slovenije je operaterjem in Agenciji predlagal gradnjo po modelu **segmentacije omrežij**, ki pomeni spremembo v topologiji dostopovnega omrežja na način, da to postane bistveno bolj učinkovito

Telekom Slovenije predlaga Agenciji, da pristopi k reševanju problematike FTTN rešitev na način, ki bo operaterje spodbujal k novim investicijam.

Na pripombe **družbe Telekom Slovenije d.d.** Agencija odgovarja, da je ideja navedenega Priporočila prav skupna izgradnja dodatnih kapacitet, ki bodo omogočale konkurenco. S tem je usklajen tudi predlog Agencije. Agencija poudarja, da navedbe družbe Telekom Slovenije d.d. v zvezi s primerjavo regulacije v Sloveniji z regulacijo v nekaterih drugih državah članicah lahko služijo le kot primer in ne kot obvezna praksa, pri čemer pa se je potrebno zavedati, da so regulatorji v državah, ki jih navaja družba Telekom Slovenije d.d. oblikovali obveznosti v času, ko Priporočilo o reguliranem dostopu do NGA še ni bilo v veljavi. Pobuda, o kateri govori družba Telekom Slovenije d.d., pa je bila dejansko nesprijemljiva, saj je ukinjala razvezavo zanke. Zainteresiranost za FTTN tehnologijo je seveda v prvi vrsti stvar poslovne politike operaterja, vendar pa predlagane cene, ki vsebujejo primeren donos na kapital, ne morejo biti razlog za odločitev proti investicijam. Bo pa Agencija predlagano obveznost preoblikovala tako, da bo družba Telekom Slovenije d.d. morala pri postavljanju novih omaric za potrebe dostopa do podzank zagotoviti operaterjem dostop in prostor za namestitve njihove opreme.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

8. bo morala pri skupni lokaciji upoštevati naslednje roke:

a) rok za odgovor na poizvedbo je za do 15 lokacij 10 dni od prejema popolne poizvedbe, od 16 do 50 lokacij 30 dni od prejema popolne poizvedbe, od 51 do vključno 100 lokacij 45 dni od prejema popolne poizvedbe in nad 100 lokacij 90 dni od prejema popolne poizvedbe,

Telekom Slovenije predlaga, da roki za poizvedbe ostanejo v delovnih (in ne koledarskih) dneh, kot je že v veljavi in se ukrep glasi: »rok za odgovor na poizvedbo je za do 15 lokacij 10 delovnih dni od prejema popolne poizvedbe, od 16 do 50 lokacij 30 delovnih dni od prejema popolne poizvedbe, od 51 do vključno 100 lokacij 45 delovnih dni od prejema popolne poizvedbe in nad 100 lokacij 90 delovnih dni od prejema popolne poizvedbe«. Telekom Slovenije nima vzpostavljenega informacijskega sistema za upravljanje tehnoloških prostorov, kot to Agencija zmotno predvideva (Agencija je na strani 67 Analize prepričana, da družba Telekom Slovenije vsak čas razpolaga s podatki o skupnih lokacijah, njihovi zasedenosti, urejenosti in podobno). V Telekomu Slovenije vse preveritve, tudi za lastne potrebe, izvajamo ročno.

Agencija se s pripombo **družbe Telekom Slovenije d.d.** v prvem delu strinja in jo bo upoštevala tako, da bo dneve spremenila v delovne dneve. Istočasno pa Agencija popravlja navedbe družbe Telekom Slovenije d.d., saj Agencija v analizi ne predvideva, da ima družba Telekom Slovenije d.d. vzpostavljen informacijski sistem za upravljanje tehnoloških prostorov, temveč navaja, da navedena družba kot dober gospodar v vsakem trenutku razpolaga s podatki o skupnih lokacijah.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

c) rok za izvedbo naročila za izvedbo skupne lokacije je največ 4 mesece,

Telekom Slovenije vseh kolokacijskih prostorov ne more pripraviti v največ štirih mesecih, zato predlagamo, da je rok za izvedbo naročila za skupno lokacijo največ 6 mesecev, kot je to

zapisano tudi v obrazložitvi ukrepa, pri čemer pa predlagamo dodatno segmentacijo rokov. Telekom Slovenije bo 30% kolokacij v roku pripravil v roku 4 mesecev in preostalih 70% kolokacij v roku 6 mesecev.

V primeru, da je potrebno zaradi naročene kolokacije povečati priključno moč objekta, je postopek v 4 mesecih neizvedljiv. Agenciji je verjetno poznano, da ima elektrodistributer (na podlagi zakona) na razpolago 1 mesec za pripravo soglasja in dodatno še en mesec za pripravo pogodbe. Elektrodistributer navadno zahteva še izdelavo PZI-ja, večkrat je potrebno pridobivati še druga soglasja. Postopek povečave tako traja od minimalnih 3 pa tudi 6 ali več mesecev. Prav tako je daljši rok potreben v primerih, ko ima Telekom Slovenije že izbrane izvajalce za gradbena, elektro, strojna, TK dela in z njimi sklenjene pogodbe na odpoklic. V kolikor pa Agencija vztraja, da je potrebno k razpisu povabiti tudi izvajalce, ki jih predlagajo operaterji, torej vsakič izdelati popis, pripraviti razpis, izbor izvajalca, pritožbeni rok, podpis pogodb...je jasno, da je 4 mesečni rok neizvedljiv.

Telekom Slovenija znova opozarja, da nima vzpostavljenega informacijskega sistema za upravljanje tehnoloških prostorov. Vzpostavitev informacijskega sistema bi pomenila ogromen strošek, ki ni ekonomsko opravičljiv. Glede na število poizvedb operaterjev po skupnih lokacijah v zadnjih letih pa je vzpostavitev takšnega informacijskega sistema povsem nesorazmeren ukrep. V letu 2008 je bilo 30 poizvedb, v letu 2009 1 poizvedba in v letu 2010 1 poizvedba po skupni lokaciji.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

VI.8. in VI.9.: Družba Amis predlaga, da se sedaj samostojna točka 9 prenese k točki VI.8.c. KPI je mehanizem pregleda nad izvajanjem obveznosti, ki je opredeljena z rokom, pri čemer je operaterju s pomembno tržno močjo roke potrebno tudi naložiti.

Besedilo obveznosti naj se glasi:

c) rok za izvedbo naročila za izvedbo skupne lokacije je največ 4 mesece, pri čemer je dolžna 70% vseh naročil za skupno lokacijo izvesti v 3 mesecih in 100% v 4 mesecih

Agencija na pripombo **družbe Telekom Slovenije d.d.** odgovarja, da razlogi, ki jih navaja družba predstavljajo le naštevanje dejavnosti, ki jih mora družba Telekom Slovenije d.d. opraviti za izvedbo naročila v okviru predpisanega roka. Agencija poudarja, da 2 mesečni rok, ki ga družba Telekom Slovenije d.d. navaja v primeru dogovarjanja z elektrodistributerjem ne more predstavljati razloga za podaljšanje predvidenega roka, saj Agencija predpostavlja, da družba Telekom Slovenije d.d. prične s postopkom izvedbe naročila takoj, ko prejme naročilo, kar pomeni, da ji v primeru dogovarjanja z elektrodistributerjem v predlaganem 4 mesečnem roku še vedno ostane 2 meseca časa. Istočasno želi Agencija poudariti, da večina postopkov, ki jih navaja družba Telekom Slovenije d.d. lahko potekajo istočasno, kar bistveno omili njihov vpliv na zmožnost izpolnjevanja obveznosti v predlaganem roku. Agencija meni, da bo vzpostavitev informacijskega sistema med drugim družbi Telekom Slovenije d.d. olajšala delo in skladno s tem skrajšala roke izvedbe naročila. Skladno z navedenim Agencija ne razume stalnega pritoževanja družbe Telekom Slovenije d.d. nad vzpostavitvijo informacijskega sistema, saj bi poleg vsega morala biti vzpostavitev le tega družbi v interesu že z vidika dobrega gospodarjenja. Kljub temu bo Agencija upoštevala del pripombe družbe Telekom Slovenije d.d. in spremenila lestvico, tako, da bo družba dolžna 30% vseh naročil za skupno lokacijo izvesti v 3 mesecih in 100% v 4 mesecih.

Agencija na pripombo **družbe Amis d.o.o.** odgovarja, da lestvice določajo način izpolnjevanja obveznosti znotraj predpisanih rokov, zato jih bo v izrek vključila kot podtočko rokov.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

9. vzpostaviti lestvice, s katerimi se zagotovi učinkovito izvajanje in primerno upoštevanje rokov, in sicer tako, da v svoji vzorčni ponudbi določi naslednjo porazdelitev: 70% vseh naročil za skupno lokacijo izvesti v 3 mesecih in 100% v 4 mesecih

Telekom Slovenije predlaga, da bo 30% kolokacij v roku pripravil v roku 4 mesecev in 100% kolokacij v roku 6 mesecev.

Agencija je na pripombo **družbe Telekom Slovenije d.d.** odgovorila že v okviru predhodne točke.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

10. bo morala hkrati s pripravo prostora skupne lokacije na zahtevo operaterja zagotoviti namestitve števcov za merjenje dejanske porabe električne energije na vse prostore skupne lokacije,

Telekom Slovenije ima že vzpostavljen sistem merjenja s cirkutorji, o čemer je bila agencija že obveščena junija 2008 v okviru postopka nadzora.

Agencija na pripombo **družbe Telekom Slovenije d.d.** odgovarja, da dejstvo, da ima že vzpostavljen sistem merjenja še ni dovolj, da se predlagana obveznost ne bi naložila, saj bi se v primeru, da Agencija navedene obveznosti ne bi več naložila, v praksi lahko zgodilo, da družba Telekom Slovenije d.d. le te ne bi več izpolnjevala, kar bi pomenilo slabšanje razmer

za operaterje in posredno s tem možnost za izrivanje konkurence s trga. Po drugi strani pa v primeru, da ima družba Telekom Slovenije d.d. takšen sistem merjenja že vzpostavljen to le pomeni, da predlagana obveznost zagotavlja obstoj takšnega sistema tudi v prihodnje in za samo družbo Telekom Slovenije d.d. ne predstavlja občutne dodatne obremenitve.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

11. bo morala upoštevati dodatne pogoje, s katerimi zagotovi poštenost, razumnost in pravočasnost izpolnitve obveznosti, in sicer tako, da v svoji vzorčni ponudbi določi naslednje pogodbene kazni:

Agencija predlaga naložitev pogodbenih kazni za primer zamude pri realizaciji posamezne izvedbe razvezanega dostopa ali sodostopa, posamezne skupne lokacije, zamude pri odpravljanju napak ter v primeru, da zaradi zamude stranka operaterju odpove pogodbo. Telekom Slovenije opozarja, da je Agencija že sedaj v okviru navedene obveznosti Telekomu Slovenije naložila vključitev pogodbenih kazni. Kot je bilo že večkrat navedeno, Agencija v okviru Analize ne ugotavlja učinkov dosedanje regulacije oz. naloženih ukrepov, kar prav tako velja za obveznost vključitve pogodbenih kazni v vzorčno ponudbo. Agencija se znova ne ukvarja z dejanskim stanjem v preteklem obdobju. Agencija v zvezi s pogodbenimi kaznimi ne utemelji potrebe po naložitvi tovrstne obveznosti na podlagi nekih konkretnih ravnanj Telekoma Slovenije. Iz tega razloga je še posebej neupravičena naložitev obveznosti vključitve strožjih pogodbenih kazni v vzorčno ponudbo kot veljajo danes. Telekom Slovenije v letošnjem letu do izdaje Analize s strani operaterjev ni prejel nobene zahteve za plačilo pogodbenih

kazni iz razloga zamud. To je le dokaz več, da se Agencija z ugotavljanjem dejanskega stanja ne ukvarja.

Predlagana obveznost vključitve predlaganih pogodbenih kazni v vzorčno ponudbo, je iz navedenih razlogov povsem nesorazmerna in neutemeljena obveznost. Glede na to, da je Agencija posamezne izvedbene roke še dodatno skrajšala (rok za odgovor na poizvedbo, rok za izvedbo naročila za izvedbo skupne lokacije,...), je naložitev strožjih obveznosti v smislu višjih pogodbenih kazni toliko bolj neupravičena. Pri tem Agencija prav tako nastopa tudi v funkciji prekrškovnega organa, in ima iz tega naslova možnost, da odloča o prekrških za kršitve ZEKom in na njegovi podlagi izdanih predpisov (prekoračitve rokov, zamude...) in na takšen način sankcionira nedisciplinirano ravnanje operaterja.

Naložitev krajših izvedbenih rokov, ki jih Telekom Slovenije glede na obseg dela, organiziranost in glede na dosedanje podatke ni zmožen zagotavljati in istočasna naložitev nerazumno visokih pogodbenih kazni (bistveno višje kot v predhodni analizi trga), predstavlja hudo namerno ogrožanje poslovanja Telekoma Slovenije. Z napihovanjem potencialnih izgub operaterjev, se poskuša upravičiti nesorazmerno visoke pogodbene kazni, ki v povezavi z nerazumno skrajšanimi roki silijo Telekom Slovenije v povečevanje stroškov zagotavljanja in vzdrževanja storitev in neupravičenega financiranja operaterjev. Predlagane višine pogodbenih kazni so povsem nesorazmeren ukrep.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

a) v primeru zamude pri izvedbi posameznega razvezanega dostopa ali sodostopa bo višina pogodbene kazni za prvih 10 dni zamude najmanj 50% mesečne maloprodajne naročnine za izbrani paket za vsak posamezen dan, od 11 dne zamude dalje pa 150% vendar skupaj ne več kot 24-ratnik mesečne maloprodajne naročnine za izbrani paket, pri čemer se taka oblika pogodbene kazni upošteva tudi v primeru napačnega odgovora na poizvedbe

Agencija je na strani 70 Analize navedla: »Agencija je pri določanju višine pogodbene kazni primarno izhajala iz cen, ki jih družba Telekom Slovenije d.d. zaračunava operaterjem na upoštevnem trgu ter kazni določila v sorazmerju z njimi«. V nadaljevanju pa izhaja povsem drugačno stališče, »da je Agencija kot osnovo za izračun pogodbениh kazni izbrala maloprodajno naročnino alternativnega operaterja za izbrani paket, kar se dokazuje z naročniško pogodbo operaterja s stranko«. Glede na pravkar povedano, je določitev višine pogodbениh kazni, kot le-ta izhaja iz Analize, povsem nerazumljiva in neutemeljena.

Določitev višine pogodbene kazni, ki predvideva vrednost maloprodajnega paketa operaterja je povsem nesorazmerna. Višina pogodbene kazni je lahko vezana izključno na vrednost posameznega internetnega paketa, ki ga operater zakupi pri Telekomu Slovenije in ga le-ta operaterju zaračunava za posameznega uporabnika.

Prav tako Telekom Slovenije ugotavlja, da iz Analize ni razvidno, na podlagi česa je Agencija prišla do sklepa, da je 24 mesecev običajni čas vezave naročnika pri posameznemu operaterju. Glede na dejstvo, da je na to dolžino vezana maksimalna višina pogodbene kazni, je upravičenost takšnega sklep toliko pomembnejša. Agencija običajni čas vezave naročnika z ničemer ne utemelji, temveč ga zgolj naniza kot dejstvo, kar pa ni.

Telekom Slovenije meni, da se s predlagano novo obveznostjo mesečnega objavljanja podrobnih podatkov o kakovosti razvezanega dostopa do krajevne zanke in podzanke zagotovi spremljanje upoštevanja obveznosti enakega obravnavanja. Agencija bo tako lahko spremljala izvajanje obveznosti enakega obravnavanja in temu primerno tudi hitro ukrepala v postopku nadzora v primeru nepravilnosti. Uvajanje višjih pogodbениh kazni, je tudi iz tega razloga, povsem nesorazmeren ter neutemeljen ukrep.

Povsem neutemeljen in nesorazmeren je tudi način izračuna pogodbene kazni v primeru napačnega odgovora na poizvedbe po principu, ki velja za zamude pri realizaciji posamezne izvedbe povsem razvezanega dostopa ali sodostopa. V primeru, da bi prišlo do napačnega odgovora na poizvedbo, Telekom Slovenije tega ne bi mogel vedeti, saj do napačnih odgovorov ne prihaja namenoma. Iz tega torej sledi, da bi Telekom Slovenije v praksi za vsak napačen odgovor moral plačati pogodbeno kazen v višini 24 kratnika mesečne maloprodajne naročnine za izbran paket.

Končnemu uporabniku je vedno zagotovljena možnost prehoda med operaterji, prav tako so tako operaterji kot tudi končni uporabniki seznanjeni, da npr. v primeru bakrenega omrežja Telekoma Slovenije, lahko izbirajo med vsemi operaterji, ki ponujajo storitve preko tega omrežja. Omejitev pri tem je lahko le tehnologija, ki jo operaterji pri tem uporabljajo, kar pa ne vpliva na pozitiven ali negativen odgovor. V skladu s navedenim je jasno, da tudi v primeru morebitno napačnega odgovora na poizvedbo, le-to najprej zazna operater, ki pa bo v primeru tako velikih pogodbenih kazni, Telekom Slovenije o tem obvestil šele po času, ko bo lahko zahteval maksimalno pogodbeno kazen v višini 24 kratnika mesečne maloprodajne naročnine za izbrani paket.

Telekom Slovenije želi opozoriti tudi na dejstvo, da lahko v posameznem tednu prejme tudi več kot 1500 poizvedb. Pri takšni količini podanih poizvedb ni mogoče v celoti izključiti možnosti človeške napake pri podajanju odgovorov, kar še posebej velja pri preveritvah, ki se izvajajo ročno in kjer napake ni možno povsem izključiti ne glede na to ali gre v škodo lastni maloprodajni enoti ali operaterju. Glede na predlagane krajše roke s strani Agencije, je v praksi možnost napak v podanih odgovorih toliko večja. Pri tem Agencija niti ne ugotavlja v kakšnem deležu, glede na celotno število podanih poizvedb, prihaja do napačnih odgovorov. V zvezi s tem Telekom Slovenije opozarja tudi, da napaka lahko nastopi tako pri poizvedbah za alternativne operaterje kot tudi za potrebe končnih uporabnikov Telekoma Slovenije. V primeru, da v praksi do napake (napačnega odgovora) pride in se jo kasneje tudi odkrije, se o tem najprej obvesti operaterje, ki so v preteklosti podali ustrezno poizvedbo, s tem pa imajo tudi možnost ponovno podati poizvedbo in pridobiti pozitiven odgovor, s čimer se preteklo stanje sanira. Pri uvedbi predlagane pogodbene kazni se bo v praksi zgodilo, da bodo operaterji namenoma začeli množično podajati poizvedbe z razlogom, da bo Telekom Slovenije na kakšno poizvedbo napačno odgovoril, kar se bo glede na nezmožnost izključitve človeškega faktorja, prav gotovo v praksi tudi zgodilo. Glede na vse navedeno, je povsem razvidno, da je naložitev tovrstne variante pogodbene kazni popolnoma neutemeljena ter nesorazmerna.

c) v primeru zamude pri odpravi posamezne napake mora za do prvih 48 ur Telekom plačati kazen v višini celotne mesečne maloprodajne najemnine in po preteku 48 ur najmanj dodatnih 40% mesečne maloprodajne najemnine za vsak dan zamude

V Analizi predvidena višina pogodbene kazni je neutemeljena in nesorazmerna. Neupravičenost določitve višine pogodbene kazni glede na vrednost maloprodajnega paketa operaterja ter najvišje višine pogodbene kazni, je bila že obrazložena pod točko 11 a). Višina pogodbene kazni je lahko vezana izključno na vrednost mesečne naročnine posameznega razvezanega dostopa, ki ga operater zakupuje pri Telekomu Slovenije.

Telekom Slovenije želi opozoriti, da so vzroki za napake lahko tudi na strani operaterja ali končnega uporabnika. Karakteristike razvezanih bakrenih paric se glede na fizikalne lastnosti spreminjajo, med drugim tudi glede na starost omrežja, glede na razdaljo, glede na število spojk na relaciji med funkcijsko lokacijo. Tehnologija VDSL, ki jo določeni operater uporablja,

je na navedene karakteristike zelo občutljiva in ima v primerjavi z drugimi xDSL tehnologijami tudi bistveno krajši doseg. Maksimalen praktični doseg tehnologije je nekje med 1 in 1,5 km. Operater torej lahko vključi uporabnika na daljših bakrenih zankah, ne upošteva pa fizikalnih lastnosti linije in stalno prijavlja napake na razvezanem dostopu.

Razlogi za nedelovanje in posledično pojav napake na razvezanem dostopu so lahko tudi v opremi, ki jo operater nudi svojim končnim naročnikom (npr. modemi, TV vmesniki in druga oprema). Za nedelovanje storitev je lahko kriva slaba kvaliteta radijskih in televizijskih signalov na strani producentov. Celo v postopku nadzora pred Agencijo, je že bilo ugotovljeno, da je vzrok pojavljanja napake in nedelovanja storitve v terminalski opremi končne stranke Telekom Slovenije želi z zgoraj navedenim opozoriti, da obstaja veliko razlogov za nedelovanje storitev, ki pa niso v sferi Telekoma Slovenije, kljub temu pa s strani operaterjev prejema prijavo napake, kar kaže napačno sliko o številu dejanskih napak, za katere je odgovoren Telekom Slovenije. Zaradi opisanih razlogov menimo, da je povečanje pogodbenih kazni in hkratno skrajševanje rokov za odpravo napak na razvezani zanki, nesorazmeren ukrep.

d) v primeru, da zaradi zamude stranka operaterju odpove pogodbo je Telekom dolžen operaterju plačati pogodbeno kazen v višini 24-kratnik mesečne maloprodajne naročnine za izbrani paket

Telekom Slovenije opozarja, da je naložitev plačila pogodbene kazni v vsakem primeru, ko stranka odpove pogodbo operaterju povsem neupravičena. Težave pri vključitvi ali kasnejšem delovanju storitev operaterja na zakupljenem bakrenem dostopovnem omrežju, zaradi katerih stranka lahko odpove storitev, so možne iz več razlogov. Nekatere izmed teh smo že opisali v predhodnih točkah. Eden izmed razlogov je v odgovoru na preveritev, kjer se zaradi nepopisanega zadnjega dela razvodnega naročniškega omrežja ali težav pri dostopu do omrežja izjemoma lahko zgodi, da je omrežje zasedeno, lastniki parcel in prostorov po katerem poteka kabelsko omrežje ne dovolijo del ali dostopa do kabelskega omrežja. Glede na karakteristike tehnologije za omogočanje širokopasovnega dostopa, ki ga uporablja Telekom Slovenije in tehnologije širokopasovnega dostopa, ki jo uporabljajo operaterji na razvezanem dostopu in glede na karakteristike omrežja lahko v posameznih primerih prihaja do spremembe parametrov posamezne povezave, oziroma spremembe razpoložljive prenosne hitrosti, ki jo je na posameznem razvezanem dostopu možno zagotavljati.

Operaterji na bakrenih paricah vključujejo svojo xDSL tehnologijo. Pri tem uporabljajo različno opremo in tehnologijo. Telekom Slovenije na razvezanih paricah nima vključene nobene aktivne opreme. Razpoložljiva pasovna širina (prenosna hitrost) je odvisna od lastnosti parice, razdalje parice in xDSL opreme, ki jo uporablja operater. Telekom Slovenije v nobenem primeru ne more ugotoviti dejanske hitrosti na povezavi, ki jo operater dosega s svojo xDSL opremo. Telekom Slovenije operaterjem in samemu sebi ponuja parice, ki so vključene v omrežju. Parice zaseda na enak način ne glede na operaterja. Zaradi opisanih razlogov Telekom nikakor ne more biti odgovoren za odpoved pogodbe končne stranke operaterju.

Telekom Slovenije tako na primer ne more prevzeti odgovornosti za nedelovanje storitev prek tehnologije VDSL na razvezanih dostopih Telekoma Slovenije. Dejstvo je, da različne tehnologije xDSL omogočajo različno delovanje storitev na določenih oddaljenostih uporabnikov od funkcijskih lokacij operaterja. Dejstvo je tudi, da je bilo omrežje Telekoma Slovenije grajeno v preteklosti za namene zagotavljanja telefonskih storitev, katerih delovanje je bistveno manj občutljivo od tehnologij za širokopasovni dostop. Karakteristike razvezanih bakrenih paric se glede na fizikalne lastnosti spreminjajo, med drugim glede na razdaljo, starost omrežja in število spojk na relaciji med funkcijsko lokacijo in OPT.

Telekom Slovenije meni, da je ta pogodbeno kazen povsem nesorazmerna in neutemeljena tudi iz naslednjega razloga. Odpoved pogodbe med operaterjem in stranko ni nujno odraz oz.

posledica zamude Telekoma Slovenije, končnemu uporabniku je kadarkoli omogočen prehod med posameznimi operaterji, prav tako iz različnih razlogov lahko kadarkoli odpove naročniško razmerje, navsezadnje lahko stranka odpove pogodbo tudi v času, ko poteka postopek izvedbe priključka. Prav tako ima stranka v primeru sklenitve pogodbe na daljavo vedno tudi možnost, da v roku 15 dni odstopi od tako sklenjene pogodbe brez posledic.

Telekom Slovenije ne more prevzeti odgovornosti za odpovedi pogodbe stranke v primeru nedelovanja storitev prek razvezanih dostopov Telekoma zaradi omejitev tehnologije za zagotavljanje širokopasovnega dostopa. Dejstvo je, da različne tehnologije xDSL omogočajo različno delovanje storitev na določenih oddaljenostih uporabnikov od funkcijskih lokacij operaterja. Dejstvo je tudi, da je bilo omrežje Telekoma grajeno v preteklosti za namene zagotavljanja telefonskih storitev, katerih delovanje je bistveno manj občutljivo od tehnologij za širokopasovni dostop. Karakteristike razvezanih bakrenih paric se glede na fizikalne lastnosti spreminjajo, med drugim glede na razdaljo, starost omrežja in števila spojk na relaciji med funkcijsko lokacijo in OPT. Telekom Slovenije na razvezanih paricah nima vključene nobene aktivne opreme. Razpoložljiva pasovna širina (prenosna hitrost) je odvisna od lastnosti parice, razdalje parice in xDSL opreme, ki jo uporablja operater. Telekom Slovenije v nobenem primeru ne more ugotoviti dejanske hitrosti na povezavi, ki jo operater dosega s svojo xDSL opremo. Telekom Slovenije operaterjem in samemu sebi ponuja parice, ki so vključene v omrežju. Parice zaseda na enak način ne glede na operaterja.

Odpoved pogodbe stranke je možna še iz naslednjih vzrokov. Želja uporabnika po spremembi ponudnika. Končnemu uporabniku je kadarkoli omogočen prehod med posameznimi operaterji, prav tako iz različnih razlogov lahko kadarkoli odpove naročniško razmerje, naročilo lahko odpove ali prekliče tudi v času, ko poteka postopek izvedbe priključka. To končnemu uporabniku še dodatno omogoča zakon o varstvu potrošnikov, ki omogoča odstop od pogodbe še 15 dni po naročilu, če je naročilo prejeto preko prodajnega kanala. Telekom Slovenije ne more ugotavljati razloga zakaj se končni uporabnik odloči za odstop od naročila in odpoved pogodbe. Ker gre dejansko za možnost svobodne izbire končnega uporabnika, je neupravičeno od Telekoma Slovenije zahtevati plačilo tako visoke odškodnine.

Za vse naštetih primere odpovedi pogodb stranke operaterju Telekom Slovenije ni kriv in ne more prevzeti plačila pogodbene kazni, zato se naj obveznost plačila pogodbene kazni v primeru odpovedi pogodbe stranke iz odločbe umakne.

Pripombe družbe Amis d.o.o.:

VI.11. v povezavi s točko točke I.b) se družba Amis vsekakor strinja z obveznostjo predložitve izjave zakonitega zastopnika – točka VI.11.d. je sicer ena od možnosti, a ne pokrije vseh primerov, sploh ko gre za t.i. napake ali pomote pri odgovorih na poizvedbo. APEK naj v podporo načela enakega obravnavanja kljub že izraženemu odklonilnemu stališču APEK-a, predvidi možnost primerne pogodbene kazni, ki jo je operater upravičen zahtevati, če bi se izkazalo, da je bila poizvedba neupravičeno zavrnjena. V družbi Amis opozarjamo, da so takšne zavrnitve posebej pereče, ko gre za poizvedbo po možnosti priključitve pravne osebe. Prav tako družba Amis opozarja, da je določanje pogodbene kazni kot mehanizmov, s katerimi naj se doseže spoštovanje dolžnostih ravnanj v pravnem

prometu med gospodarskimi subjekti precej običajno, kar ne nazadnje potrjuje tudi pričujoči dokument APEK-a, zaradi česar ni logično, da se za nekatere primere kršitev dolžnostnih ravnanj določajo monetarna nadomestila, za druge, povsem primerljive oz. celo istovrstne pa ne.

Družba Amis predlaga dopolnitev točke VI.11. z naslednjim določilom:

e. V primeru, da je operaterjeva poizvedba glede možnosti razvezanega dostopa ali sodostopa neupravičeno zavrnjena je družba Telekom Slovenije d.d. dolžna operaterju plačati 48-kratnik mesečne maloprodajne naročnine za izbrani paket ali končnemu uporabniku, če se za to odloči, brez vseh obveznosti omogočiti brezplačen prehod k operaterju, ki mu je Telekom Slovenije d.d. neupravičeno zavrnil poizvedbo.

Agencija na pripombo **družbe Amis d.o.o.** odgovarja, da je navedeno situacijo predvidela že v obstoječih predlaganih ukrepih, kjer je v obrazložitvi navedeno, da v primeru napačnega odgovora na poizvedbo (da razvezava ni mogoča) štejejo vsi nadaljnji dnevi do sanacije stanja za zamudo pri realizaciji razvezave oziroma izvedbi naročila. Učinek neupravičene zavrnitve je namreč za operaterja lahko usoden in po mnenju Agencije lahko pomeni sredstvo za izrinjanje konkurence. Se pa Agencija strinja s pripombo družbe Amis d.o.o., da je potrebno navedeno dikcijo vključiti tudi kot del izreka. Skladno z navedenim pa Agencija istočasno odgovarja v tem delu odgovarja tudi družbi Telekom Slovenije d.d. Poleg tega želi Agencija poudariti, da obstaja večja verjetnost, da bi družba Telekom Slovenije d.d. napačne odgovore na poizvedbe izrabila kot sredstvo za izrinjanje konkurence, kot pa je možnost pojava nenamernih napačnih odgovorov.

Agencija v zvezi s pripombami **družbe Telekom Slovenije d.d.** poudarja, da je naložitev rokov in pogodbenih kazni družbi Telekom Slovenije d.d. skladna z določbo prvega odstavka 26. člena ZEKom, saj le-ta Agenciji dopušča, da naloži dodatne pogoje, s katerimi se zagotovi poštenost, razumnost in pravočasnost izpolnitve obveznosti. Kot je Agencija napisala že v analizi, so določeni primerni roki in pogodbene kazni ukrep, s katerim bo izpolnjevanje obveznosti ustrezno zavarovano. Ta ukrep se zato kaže kot primeren, saj je naravnani v doseganje zakonsko določenih ciljev, poleg tega pa je nujen, saj na drugačen način (torej z morebitnimi milejšimi ukrepi) tega cilja ni mogoče doseči. Agencija poudarja, da je bila potreba po naložitvi obveznosti oblikovanja pogodbenih kazni izpostavljena tudi v Poročilu o načelih in najboljši praksi ERG za razvezan operatorski dostop in operatorski dostop z bitnim tokom. Istočasno Agencija na pripombe družbe Telekom Slovenije d.d. odgovarja, da ravno številne pritožbe operaterjev kažejo na številne probleme, s katerimi se le-ti srečujejo na veleprodajnem (medoperaterskem) trgu, ter na nujnost obstoja regulacije v prihodnje. Agencija namreč namerava družbi Telekom Slovenije d.d. obveznosti naložiti ravno z namenom izboljšanja konkurenčnih razmer na veleprodajnem trgu, ter z namenom omogočanja možnosti ugotavljanja kršitev, za katere bo lažje in hitreje ukrepala v postopkih nadzora. Poleg tega je tudi iz pripomb alternativnih operaterjev na analizo upoštevnega trga, predstavljenih v tem dokumentu, nedvoumno razvidno, da je naložitev pogodbenih kazni nujna za zagotovitev konkurenčnih razmer na trgu. Navedbe družbe Telekom Slovenije d.d., da v preteklem letu s strani operaterjev ni prejela nobene zahteve za plačilo pogodbenih kazni iz razloga zamud, po mnenju Agencije kažejo na učinkovitost že naloženih pogodbenih kazni v preteklosti in ne razlog za njihovo ukinitve v prihodnje, kot želi to napačno prikazati družba Telekom Slovenije d.d. Poleg tega želi Agencija popraviti napačno navedbo družbe Telekom Slovenije d.d., saj se Agencija v resnici ukvarja z rednim spremljanjem dogajanja na trgu, ugotavljanjem dejanskega stanja in s preprečevanjem nepravilnosti, na kar kaže tudi vse navedeno. Pogodbene kazni je potrebno obravnavati ločeno od zakonsko predpisanih kazni, ki jih Agencija družbi Telekom Slovenije d.d. naloži v primeru ugotovljenih kršitev, saj znesek pogodbenih kazni prejmejo direktno operaterji, ki so utrpeli škodo zaradi kršitev družbe Telekom Slovenije d.d. in kot take predstavljajo tudi neko odškodnino za nastalo škodo. Poleg tega so bile (kot to pravilno navaja družba Telekom Slovenije d.d.) navedene

kazni že vključene v vzorčno ponudbo, kar pa v primeru nadaljnje naložitve tovrstne obveznosti, družbe v nobenem primeru dodatno ne obremenjuje, še posebno pa ne v primeru, da družba spoštuje izvrševanje predpisanih rokov (kot sama poudarja v svojih pripombah), saj potem le-te zanjo ne predstavljajo niti finančnega bremena. Agencija pa se strinja s pripombami družbe Telekom Slovenije d.d., da bi bila lahko naložitev nesorazmerno visokih pogodbenih kazni v kombinaciji s krajšimi roki nesorazmeren ukrep in bo pripombo družbe upoštevala tako, da bo pogodbene kazni vezala na cene, ki jih družba Telekom Slovenije d.d. zaračunava operaterjem na upoštevnem trgu. Agencija se je za to spremembo odločila tudi zaradi dejstva, da se v praksi lahko zgodi, da bi začeli operaterji pogodbene kazni zlorabljati kot vir svojega zaslužka.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

12. ne bo smela postavljati nerazumnih pogojev, ki za izvajanje storitev niso nujno potrebni oziroma se da izvajanje storitev doseči tudi z lažje izpolnjivimi pogoji.

V zvezi z navedeno točko Agencija predvsem izpostavlja nepotrebna ali nerazumna zavarovanja terjatev (npr. nerazumne bančne garancije). Ponovno Agencija v okviru Analize ne obrazloži pojma nerazumnosti. V zvezi s tem Telekom Slovenije poudarja, da je bančna garancija eden izmed možnih finančnih instrumentov, s katerim je mogoče sankcionirati finančno nedisciplino pogodbene stranke. Pri tem pa je pomembno, da se bančna garancija uporablja z vsemi svojimi elementi. V kolikor Agencija prepoveduje izvedbo naročila storitev s pogojevanjem predložitve bančne garancije in podobno, s tem izkrivi sam namen finančnega instrumenta in je instrument tako v praksi neuporaben. Družba Telekom Slovenije pa je v primeru nezmožnosti zavarovanja terjatev izpostavljen precejšnjemu tveganju. Agencija je že v Odgovoru na pripombe na Analizo iz leta 2009 poudarila, da so nerazumne bančne garancije izpostavljene le kot primer in le del predlagane prepovedi oblikovanja oz. postavljanja nerazumnih pogojev. Iz nadaljnjih navedb Agencije pa je bilo mogoče razbrati, da uvedba zavarovanja plačil za primere, ko do plačil dejansko ni prišlo, ni smiselna pri spornih terjativah. Telekom Slovenije ugotavlja, da je takšna interpretacija povsem v nasprotju z namenom zavarovanja plačil. Operater bo namreč ugovarjal vsem terjativam družbe Telekom

Slovenije, pri tem pa ne bo relevantno ali je ugovor utemeljen - upravičen ali ne. Zavarovanje plačila oz. bančna garancija bo tako izgubila svoj pravi namen. Družba Telekom Slovenije bi tako bila obsojena zgolj na možnost zahtevati od operaterjev plačilo neporavnanih zapadlih obveznosti v civilnih (izvršilnih, pravdnih) postopkih, ki običajno trajajo tudi več let. Na ta način bi obveznosti operaterjev, ki svojih obveznosti ne plačujejo (namenoma ne plačujejo in ugovarjajo terjativam), ves čas naraščale. Družba Telekom Slovenije bi bila brez realnih možnosti zahtevati ustrezno zavarovanje, zaradi česar bi utrpela škodo in bila prisiljena tudi zmanjševati investicije v izgradnjo omrežja. Družba Telekom Slovenije tako ugotavlja, da je označevanje bančne garancije kot nerazumne v primeru, ko se jo zahteva v zvezi z neplačilom, kadar je terjatev med strankama sporna, povsem nesorazmeren ukrep.

Agencija **družbi Telekom Slovenije d.d.** odgovarja, da so nerazumne bančne garancije izpostavljene le kot primer in le del predlagane prepovedi oblikovanja oziroma postavljanja nerazumnih pogojev. Agencija se strinja z družbo Telekom Slovenije d.d., da je smiselna uvedba zavarovanja plačil za primere, ko do plačil dejansko ni prišlo in to na podlagi nespornih terjatev. Agencija pri tem poudarja, da je družba v preteklosti predlagala uvedbo zavarovanja plačil na podlagi sklicevanja na odprte terjatve, ki predstavljajo plačila za storitve, ki so med operaterji iz vsebinskih razlogov sporna, nekatere pa se celo nanašajo na postavke, ki jih je Agencija v nadzornih odločbah spremenila oziroma prepovedala zaračunavati. Agencija ugotavlja, da je naložitev predlagane prepovedi oblikovanja oziroma postavljanja nerazumnih pogojev družbi Telekom Slovenije d.d. zaradi izkušenj v preteklosti nujno potrebna za zagotavljanje konkurenčnosti na trgu. Istočasno Agencija tudi poudarja, da je namen in cilje nalaganja tovrstne obveznosti obširno utemeljila že v analizi. V naprej pa se, brez da bi bile znane vse okoliščine konkretnega primera, ne da natančno opredeliti pojma razumnosti oziroma se ne da natančno predvideti, kateri bi bili lahko vsi nerazumni

pogoji, ki bi jih lahko postavila družba Telekom Slovenije d.d... Agencija želi družbo Telekom Slovenije d.d. opomniti, da se zaveda problematike, ki jo izpostavlja družba Telekom Slovenije d.d., zato se je Agencija v preteklosti trudila z družbo Telekom Slovenije d.d. najti ustrezno obliko zavarovanja plačil, ki bi omogočala tako zavarovanje družbe Telekom Slovenije d.d., kot tudi preprečevale onemogočanje konkurenčnosti ostalih operaterjev. Tako ima družba Telekom Slovenije d.d. zavarovanja plačil že v ustrezni obliki vključena v svojo vzorčno ponudbo, pri tem pa Agencija v okviru svojih pristojnosti z regulatorno odločbo ne more rešiti problema plačilne nediscipline in trajanja postopkov pred civilnimi sodišči. Istočasno želi Agencija poudariti, da se v podobni situaciji kot jo navaja družba Telekom Slovenije d.d. znajde tudi operater, ki bi v primeru, da bi družba Telekom Slovenije d.d. poljubno oblikovala zavarovanja plačil, moral družbi plačati tudi terjatve, ki so sporne, kar pa bi močno vplivalo na njegovo likvidnost in s tem možnost konkuriranja na trgu. V primeru, da bi se v kasnejših postopkih izkazalo, da so bile te terjatve neupravičene, bi alternativni operater v nekem obdobju neupravičeno financiral družbo Telekom Slovenije d.d.. Glede na to, da je na trgu reguliran operater, za katerega je ugotovljeno, da ima pomembno tržno moč in skladno s tem tudi boljše možnosti dostopa do finančnih virov, Agencija meni, da je potrebno v navedenem primeru zaščititi alternativnega operaterja, saj se le ta lahko znajde v bistveno slabši situaciji kot družba Telekom Slovenije d.d. Poleg tega ima družba Telekom Slovenije d.d. možnost zahtevati od operaterjev plačilo neporavnanih zapadlih obveznosti v civilnih postopkih, na izvedbo in trajanje katerih pa Agencija nima vpliva.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

VI.13. Ker je operater s pomembno tržno močjo gospodarski subjekt ter kot takšen zavezan k določenim obligacijskim ravnanjem, ki so svojstvene gospodarskim subjektom, v družbi Amis predlagamo, da se doda obveznost »ravnanja s skrbnostjo dobrega gospodarstvenika«, ki operaterja s pomembno tržno močjo že zavezuje, pa se je ta ne drži vedno:

13. je dolžna ravnati s skrbnostjo dobrega gospodarstvenika.

Agencija odgovarja, da **družba Amis d.o.o.** pravilno ugotavlja, da je že po splošnih pravilih obligacijskega prava družba Telekom Slovenije d.d. dolžna ravnati kot dober gospodarstvenik, zato ne vidi potrebe po dodatni naložitvi navedene obveznosti tudi z regulatorno odločbo

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Agencija navaja podatke o skupnem številu obveznosti dostopa do hišne napeljave, kabelske kanalizacije, neosvetljenih optičnih vlaknih, valovni dolžini znotraj optičnega vlakna ter aktivni Ethernet povezavi (tabela na strani 59). Agencija navaja zgolj skupno število obveznosti po državah iz katerih ni razvidno realno stanje, saj niso omenjene omejitve in pogoji, ki jih je regulator določil ob naložitvi obveznosti. Tabela navaja, da je dostop do neosvetljenih vlaken obvezen v desetih državah EU. Telekom Slovenije ugotavlja, da se obveznost večinoma nanaša na **povezavo uličnih kabinetov in lokacije** MDF-ov v sklopu omrežja izgrajenega v tehnologiji FTTH. Pomembno dejstvo je, da navedeno obveznost regulator velikokrat nalaga pogojno: na prvo mesto postavlja obvezo dostopa do kanalizacije in v primeru, če to ni možno, nastopa obveznost dostopa do optičnega vlakna (Nemčija, Španija). Zato so števila dostopov navedena v tabeli nerealna, ker se števila podvajajo. Tabela tudi ne vsebuje ločene obveznosti **dostopa do optične zanke**, ki je ključna obveznost dostopa do optične infrastrukture. Opozarjamo, da je navedena obveznost dejansko naložena samo na Nizozemskem in Finskem, kjer imajo telekomi večinski tržni delež na trgu in je zato situacija drugačna od situacije v Sloveniji. V nekaterih državah je dostop do optične zanke izključen iz trga zaradi tehničnih omejitev pri razvezavi zanke (v Španiji se je telekom odločil za tehnologijo GPON FTTH, ki trenutno ne omogoča dostop do posameznega uporabnika). V drugih državah (Danska) je izključitev optične zanke vezana na omejitve v razprostranjenosti tehnologije (optika je prisotna v določenih regijah), kar ne omogoča zamenljivost med optičnim in bakrenim omrežjem. Na Portugalskem se je regulator odločil za vključitev optike na trg, ne pa za naložitev regulatornih obveznosti. Iz navedenih podatkov je razvidno, da se je za regulacijo optične zanke odločil samo nizozemski regulator, kar pa je razumljivo zaradi prehoda telekoma na »all IP« in **opustitve bakrenega omrežja**, kar je KPN objavil že leta 2005. Stanja v Sloveniji zato ni možno primerjati s stanjem na Nizozemskem.

V vseh državah (Francija, Italija, Portugalska, Španija), v katerih imajo operaterji naloženo obveznost dostopa do hišne napeljave, ta obveznost velja za vse operaterje (simetrični dostop). Obveznost je določena v nacionalni zakonodaji, princip dostopa pa je oblikoval regulator v postopkih nacionalnega posvetovanja. Telekom Slovenije ugotavlja, da bo asimetrična regulacija v Sloveniji neučinkovita, ker se regulira operater, ki ima na trgu manjši tržni delež.

Telekom Slovenije ugotavlja, da se za naložitev vseh oblik dostopa ni odločil niti en nacionalni regulator v EU! Sočasna naložitev vseh možnih obveznosti je nesorazmeren ukrep, čeprav je naložitev posamezne obveznosti lahko primerna. Iz tržne analize tudi ni razvidno, da so naložene obveznosti zahtevane s strani alternativnih operaterjev. Ponovno poudarjamo, da želi Agencija z naložitvijo celotnega spektra obveznosti očitno izboljšati pogoje na veleprodajnem trgu, čeprav bi glavni cilj Agencije morala biti odprava pomanjkljivosti in izboljšanje konkurenčnih razmer na maloprodajnem trgu. Agencija očitno ni želela podrobno predstaviti stanja in premikov na maloprodajnem trgu, še posebej premikov po izdaji OPTM odločbe v drugem krogu analize.

Agencija ugotavlja, da so navedene pripombe **družbe Telekom Slovenije d.d.** pretežno pavšalne narave, saj niso podkrepjene z navedbami dokumentov, iz katerih bi dejansko izhajale. Poleg tega so navedbe o odsotnosti regulaciji optike v drugih državah članicah EU tudi zavajajoče, saj je povsem jasno, da ni potrebe po regulaciji optičnega omrežja, če to še ni zgrajeno. Agencija pa se strinja z navedbami, da je regulacija v nekaterih državah izključena oziroma omejena zaradi tehničnih omejitev pri razvezavi zanke (GPON), vendar pa so te pripombe nerelevantne, saj je družbe Telekom Slovenije d.d. svoje obstoječe optično omrežje gradila po topologiji točka-točka (point to point) FTTH, ki razvezavo omogoča. Istočasno Agencija poudarja, da so se države, ki jih navaja družba Telekom Slovenije d.d. v zvezi z regulacijo optičnega omrežja odločale v času, ko še ni bilo v veljavi Priporočilo o reguliranem dostopu do NGA, ki podaja jasne in nedvoumne usmeritve v zvezi s tovrstno regulacijo. Očitno pa je potrebno družbo Telekom Slovenije d.d. na tem mestu še enkrat opomniti, da lahko regulacija v drugih državah članicah služi zgolj kot primer in ne kot obvezna praksa.

Agencija se sicer strinja s potrebo simetričnega dostopa do hišne napeljave na podlagi nacionalne zakonodaje. Za novogradnje to sicer trenutno veljavni ZEKom že ureja, medtem

ko se na obstoječe gradnje ne nanaša. Pri tem pa Agencija ponovno poudarja, da nima nobenih zakonodajnih pristojnosti. Zavajajoča pa je pripomba družbe Telekom Slovenije d.d. o neučinkovitosti asimetrične regulacije v Sloveniji, ker naj bi se reguliral operater z manjšim tržnim deležem, saj se navedena obveznost ne nanaša le na optično hišno napeljavo, temveč na vso obstoječo hišno napeljavo, torej tudi bakreno.

Očitki, da Agencija ni želela podrobno predstaviti stanja in premikov na maloprodajnem trgu pa so povsem neutemeljeni, saj analiza (na straneh 13 – 26) natančno ugotavlja in analizira spremembe na maloprodajnem trgu. Pri tem pa Agencija še enkrat poudarja, da so navedene spremembe na maloprodajnem trgu ravno posledica učinkovite regulacije veleprodajnega trga, pri čemer predvideva, da bi se razmere ob odsotnosti nadaljnje veleprodajne regulacije, na podlagi katere mora družba Telekom Slovenije d.d. nuditi dostop do svojega omrežja alternativnim operaterjem, zelo hitro in znatno spremenile in to v smeri ponovne krepitve tržne moči bivšega monopolista, torej družbe Telekom Slovenije d.d.

6.2 Obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Telekom Slovenije opozarja, da 24. člen ZEKom jasno določa, da lahko Agencija z odločbo določenemu operaterju s pomembno tržno močjo naloži obveznost enakega obravnavanja v zvezi z operaterskim dostopom. Navedena določba pa ne predvideva naložitev obveznosti o posredovanju točno določenih informacij kot to Agencija neupravičeno predlaga v navedeni točki Analize. Navedena zahteva je brez ustrezne pravne osnove in tako nezakonita.

Agencija v zvezi s pripombo **družbe Telekom Slovenije d.d.** odgovarja, da meni, da je obveznost enakega obravnavanja lahko učinkovita le v primeru, da imajo operaterji možnost dostopa do vseh navedenih informacij. Istočasno pa ima Agencija možnost izvajati nadzor nad izvajanjem navedene obveznosti le v primeru, da ji družba Telekom Slovenije d.d. posreduje vse navedene informacije.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

V okviru obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja bo zato družba Telekom Slovenije d.d. dolžna:

1 .pri zagotavljanju razvezanega dostopa do krajevne zanke za druge operaterje, ki zagotavljajo storitve širokopasovnega dostopa končnim uporabnikom, v enakovrednih okoliščinah uporabljati enakovredne pogoje dostopa do omrežja, kot jih uporablja sama zase oziroma za svoja hčerinska ali partnerska podjetja ter operaterjem, s katerimi ima sklenjeno pogodbo o operaterskem dostopu, dati na voljo isti informacijski sistem za naročanje in upravljanje storitev, kot ga uporablja njena lastna maloprodajna enota oziroma z njo povezane družbe (v nadaljevanju: enoten informacijski sistem);

Zahteva po istem informacijskem sistemu za naročanje in upravljanje storitev, kot ga uporablja maloprodajna enota Telekoma Slovenije, je v dobesednem pomenu nerazumna in neizvedljiva. Operaterji imajo na voljo spletni vmesnik (operaterski portal) preko katerega naročajo in upravljajo storitve, pri čemer je ta vmesnik podložno vezan na isti informacijski sistem, kot ga Telekom Slovenije uporablja za svoje maloprodajno enoto (Atlantis). Procesno je naročanje enako tako za ostale operaterje kot za maloprodajno enoto Telekoma Slovenije, razlika je le v vhodnem sistemu - GUIju (operaterji uporabljajo spletni portal, maloprodaja Telekoma Slovenije pa prodajni del Atlantisa).

Telekom Slovenije vztraja, da je zahteva po istem informacijskem sistemu nerazumna in neizvedljiva, kar je utemeljila z opisom procesov po katerem dokazuje, da je razlika minimalna in ta izhaja iz notranje organizacije Telekoma Slovenije. Če bi delovanje informacijskega sistema oviralo operaterje, bi to imelo negativen vpliv na rezultate poslovanja, ki bi se odražali v zmanjšanem številu priključkov, ki jih operaterji realizirajo v omrežju Telekoma Slovenije. Podatki iz leta 2010 pa kažejo, da prirast xDSL priključkov, ki jih operaterji realizirajo na osnovi razvezanega dostopa, sodostopa in bitnega toka presega prirast Telekoma Slovenije, kar je prikazano na Sliki 2 in Sliki 3 tega dokumenta. Do te ugotovitve bi tudi Agencija lahko prišla na osnovi podatkov s katerimi razpolaga. V zvezi z dodatno obveznostjo mesečnega dostavljanja podatkov o kakovosti razvezanega dostopa ocenjujemo, da bi bili v sedanjih razmerah, ko je prišlo do stagnacije xDSL tehnologije, mesečni podatki zelo nezanesljiv vir informacij, saj je njihovo število zelo majhno.

V prilogi Telekom Slovenije podrobneje podaja svoj koncept implementacije enotnega informacijskega sistema skupaj z oceno stroškov implementacije in predvidenimi roki začetka del ter predvidenega trajanja projekta.

K prvi alineji: Družba Amis predlaga, da se preoblikuje besedilo kot sledi:

- pri zagotavljanju razvezanega dostopa do krajevne zanke za druge operaterje, ki zakupujejo storitve zagotavljajo storitve širokopasovnega dostopa končnim uporabnikom, v enakovrednih okoliščinah uporabljati enakovredne pogoje dostopa do omrežja, kot jih uporablja sama zase oziroma za svoja hčerinska ali partnerska podjetja;

Agencija v zvezi s pripombami **družbe Telekom Slovenije d.d.** poudarja, da je družba Telekom Slovenije d.d. dolžna v okviru obveznosti enakega obravnavanja operaterje obravnavati enako kot njene lastne maloprodajne enote oziroma z njo povezane družbe. Komunikacija operaterjev kaže da družba Telekom Slovenije d.d. navedene obveznosti ne izpolnjuje v celoti, zato je naložitev predlagane obveznosti v prihodnje nujna. Skladno s tem je Agencija družbi Telekom Slovenije d.d. naložila dodatno obveznost mesečnega dostavljanja podatkov o kakovosti razvezanega dostopa do krajevne zanke in podzanke, na podlagi česar bo lažje preverjala izvrševanje obveznosti enakega obravnavanja. Pri tem pa želi Agencija poudariti, da v primeru, da imajo operaterji prek vmesnika dostop do iste baze podatkov, kot jo uporablja družba Telekom Slovenije d.d. in njene maloprodajne enote ter z njo povezane družbe in pri tem dobijo enako kakovostne informacije v enakem času, se šteje da je obveznost enakega obravnavanja v zvezi z dostopom do enotnega informacijskega sistema izpolnjena.

Agencija se ne strinja s pripombo **družbe Amis d.d.**, saj je obstoječe besedilo primernejše od predlaganega.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

3. tudi sama ne uporabljati zank, ki jih je v zavrnitvah poizvedb operaterjev označila kot rezervne, razen za namene, pri katerih je dovoljena uporaba rezervnih zank, oziroma bo morala v primeru spremembe namembnosti posamezne krajevne zanke le to najprej ponuditi operaterju, ki je prvi poizvedoval po njej;

Telekom Slovenije odločno nasprotuje predlagani obveznost, saj bo povzročila bistveno večje stroške za potrebe zagotavljanja univerzalnih storitev, prav tako pa se bo podaljšal čas vzpostavitve univerzalnega priključka.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

K tretji alineji: V odgovoru z dne 20.11.2009 je APEK na strani 24 izrecno navedel, da je »naložitev eksplicitne prepovedi dajanja zank v rezervo (razen za namene, za katere je uporaba dovoljena) nujno potrebna za zagotavljanje konkurence na trgu in s tem proste izbire končnih uporabnikov med ponudniki storitev na maloprodajnem trgu.«.

Vendar pa se tretja alineja ne glasi v smislu absolutne prepovedi dajanja zank v rezervo, zato družba Amis predlaga, da se za drugo alinejo doda nova alineja:

- operaterjem, s katerimi ima sklenjeno pogodbo za razvezan dostop, v enakih časovnih in kakovostnih okvirih kot svojim notranje organizacijskim enotam ter hčerinskim in partnerskim podjetjem, v elektronski obliki prek enotnega informacijskega sistema posredovati seznam zank v rezervi skupaj z navedbo razloga, zaradi katerega je zanka dana v rezervo ter seznam redno posodabljati;

Agencija na pripombe **družbe Telekom Slovenije d.d.** odgovarja, da se je v preteklosti dogajalo, da je družba Telekom Slovenije d.d. zavračala poizvedbe operaterjev za razvezan dostop do krajevne zanke z obrazložitvijo, da pri določenem naročniku ni prostih zank (paric), ker so le te definirane kot rezervne, kasneje pa je istega naročnika priključila sama. Agencija je v preteklosti dobila številne pritožbe alternativnih operaterjev v zvezi z navedeno kršitvijo enakega obravnavanja, zato Agencija ugotavlja, da je naložitev eksplicitne prepovedi dajanja zank v rezervo (razen za namene, za katere je uporaba dovoljena) nujno potrebna za zagotavljanje konkurence na trgu in s tem proste izbire končnih uporabnikov med ponudniki storitev na maloprodajnem trgu. Istočasno Agencija pojasnjuje, da lahko izvajalec univerzalen storitve skladno s 16. členom ZEKom zaprosi za nadomestilo neto stroškov izvajanja univerzalne storitve. Poleg tega je pripomba družbe Telekom Slovenije d.d. pavšalna, saj ne obrazloži, zakaj in za koliko naj bi navedena obveznost povzročila zvišanje stroškov zagotavljanja univerzalnih storitev in podaljšanje časa vzpostavitve univerzalne priključka.

Istočasno pa Agencija na pripombo **družbe Amis d.o.o.** odgovarja, da popolna prepoved dajanja v rezervo ni primerna, v primeru, da so rezerve dejansko potrebne ter če se rezerve oblikujejo in uporabljajo na nediskriminatoren način. Pri tem pa Agencija ugotavlja, da bi bila dodatna naložitev obveznosti družbi Telekom Slovenije d.d. kot jo predlaga družba Amis d.o.o. nesorazmerna, saj bi za družbo Telekom Slovenije d.d. predstavljala preveliko in neopravičljivo breme glede na pričakovane koristi naložitve take obveznosti. Izpolnjevanje obveznosti enakega obravnavanja družbe Telekom Slovenije d.d. ima Agencija možnost preverjati v postopkih nadzora.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

4. podatke o kakovosti razvezanega dostopa do krajevne zanke in podzanke, ki so potrebni za preverjanje izvrševanja obveznosti enakega obravnavanja, mesečno dostaviti Agenciji in jih hkrati na pregleden način objaviti na svoji spletni strani;

Telekom Slovenije bo v skladu s predvidenimi obveznostmi zagotovil objavljanje tovrstnih podatkov. Pri tem opozarjamo, da podatka o odstotku napačnih odgovorov na prejete poizvedbe Telekom Slovenije ne more posredovati, saj s takimi podatki ne razpolaga. S tem bo glede na podrobnost podatkov in mesečno objavljanje poročil Telekoma Slovenije zagotovljeno spremljanje enake obravnave, kar po mnenju Telekoma Slovenije lahko v celoti nadomesti nerazumno krajšanje rokov izvedbe in uvajanje nesorazmernih pogodbenih kazni. Predviden čas potreben za realizacijo poročila o kakovosti razvezanega dostopa je tri mesece po objavi vzorčne ponudbe.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

K sedanji četrti alineji: Družba Amis nima vsebinskih pripomb, predlaga pa, da se besedilo označi z alinejo (-).

Pripomba družbe T-2 d.o.o.:

Čeprav pozdravljamo okrepitev ukrepov za zagotavljanje enakega obravnavanja s sporazumom o ravni zagotavljanja storitve (SLA) in kazalniki uspešnosti (KPI), hkrati opozarjamo, da zapisane obveznosti niso dovolj. V prvi vrsti nas preseneča, da se je Agencija pri teh ukrepih pretežno omejila na bakrene krajevne zanke.

Priporočilo Komisije o reguliranem dostopu do NGA iz leta 2010 izrecno priporoča ekvivalenten dostop do vse gradbene infrastrukture, vključno s kabelsko kanalizacijo in jaški. V slovenskem primeru je to še toliko bolj pomembno, saj je Agencija v preteklosti v več primerih nadzora Telekomu Slovenije dokazala diskriminacijo.

V takih okoliščinah Agencija nima prepričljivih razlogov, da bi v primeru dostopa do kanalizacije odstopila od te zahteve.

Agencija se strinja s pripombo **družbe Amis d.o.o.** in jo bo upoštevala, tako da bo pred besedilo dodala še alinejo.

Na pripombo **družbe Telekom Slovenije d.d.** Agencija odgovarja, da je predlagala navedeno obveznost predvsem zaradi nespoštovanja naložene obveznosti enakega obravnavanja s strani družbe Telekom Slovenije d.d. Glavni namen predlagane obveznosti je zagotovitev uspešnega spremljanja izvajanja naložene obveznosti enakega obravnavanja, zaradi česar Agencija ugotavlja, da je povezava družbe Telekom Slovenije d.d. v zvezi s pogodbenimi kaznimi in krajšimi roki nerelevantna. Agencija istočasno tudi poudarja, da bo družba Telekom Slovenije d.d. še vedno na podlagi svojih evidenc in enotnega informacijskega sistema imela možnost vsaj delnega spremljanja števila napačnih odgovorov na poizvedbe. Agencija bo deloma upoštevala pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. tako, da bo v okviru obveznosti dodala, da je družba dolžna dostaviti prvo poročilo s podatki o kakovosti razvezanega dostopa do krajevne zanke in podzanke najkasneje v 4 mesecih od vročitve odločbe. Agencija se je za navedeni rok odločila ob upoštevanju dejstva, da bo

imela družbe Telekom Slovenije d.d. obveznost vzpostavitve enotnega informacijskega za optično omrežje najkasneje v 3 mesecih od vročitve odločbe (glej odgovor na pripombe v zvezi z obveznostjo dopustitve operaterskega dostopa).

Agencija se strinja s pripombo **družbe T-2 d.o.o.**, tako da bo obveznost enakega obravnavanja razširila na vse oblike dostopa, ki jih predvideva analiza, torej na dostop do krajevne zanke (bakrene in optične), hišne napeljave, jaškov, kanalizacije ter neosvetljenih optičnih vlaken ter do aktivne ethernet povezave. Istočasno pa Agencija v zvezi s predlogom **družbe T-2 d.o.o.** pojasnjuje, da družba Telekom Slovenije d.d. nima informatizirane baze s podatki o kabelski kanalizaciji in jaških, zaradi česar bi lahko naložitev natančnih SLA in KPI za dostop do jaškov in kanalizacije predstavljala za družbo Telekom Slovenije d.d. preveliko in nesorazmerno breme v primerjavi s koristmi.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

K sedanji peti alineji: Družba Amis predlaga, da se doda nova pod-alineja:

- informacije o uvajanju novih skupnih lokacij najmanj 6 mesecev vnaprej

Agencija se strinja s pripombo **družbe Amis d.o.o.**, tako da bo obveznost dopolnila tako, da bo družba Telekom Slovenije d.d. dolžna posredovati informacije o uvajanju novih skupnih lokacij najmanj 6 mesecev vnaprej.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

5. operaterjem, s katerimi ima sklenjeno pogodbo za razvezan dostop, v enakih časovnih in kakovostnih okvirih kot svojim notranje organizacijskim enotam ter hčerinskim in partnerskim podjetjem, v elektronski obliki prek enotnega informacijskega sistema posredovati naslednje informacije, pri čemer morajo biti te informacije na enak način dostopne tudi Agenciji:

➤ informacije o načrtih posodabljanja svojega omrežja za manjše posodobitve največ 30 dni pred izvedeno posodobitvijo ter za večje posodobitve najmanj 90 dni pred izvedeno posodobitvijo, pri čemer je treba o ukinitvi posamezne skupne lokacije operaterja obvestiti najmanj 5 let v naprej, o ukinitvi posamezne bakrene krajevne zanke pa najmanj 2 leti v naprej;

Agencija bi morala v Analizi upoštevati veliko dinamiko v razvoju širokopasovnega trga, naraščanje infrastrukturne konkurence in realne okoliščine na posameznih območjih. Telekom Slovenije je prepričan, da bi morala Agencija predvsem upoštevati regionalno raznolikost, ne pa obveznost posplošiti na celotni teritorij RS.

Telekom Slovenije predlaga, da se druge operaterje redno, v 90 dnevnom roku, obvešča o vseh investicijskih vlaganjih v omrežje kar predstavlja večje posodobitve. Manjše spremembe stanja v omrežju so predvsem posledica dnevnih sprememb izključevanja naročnikov, izračun vpliva vsake odpovedi zahteva velike informacijske zmogljivosti in jih družba Telekom Slovenije tudi za sebe ne izvaja ter zato predlaga, da se ta del obveznosti ne naloži.

V zvezi z obveščanjem o ukinitvi posamezne bakrene krajevne zanke, Telekom Slovenije predlaga, da Agencija za reševanje problematike imenuje strokovno skupino, v kateri bodo predstavniki vseh zainteresiranih operaterjev. Skupina bi določila pravila migracije v NGA omrežje na način, ki bi bil sprejemljiv za vse operaterje, ob upoštevanju dejstva, da za posodabljanje omrežja morajo biti zainteresirani vsi operaterji, saj NGA omrežje omogoča ponujanje naprednejših in boljših storitev. Postavitev jasnih pravil bi imelo pozitiven vpliv na gradnjo FTTN vozlišč v ruralu. Obveznost obveščanja o ukinitvi posameznih bakrenih zank naj bo prevedena na realnejše roke, saj ukinitve pomeni prehod na druge, praviloma boljše alternativne rešitve, kot posledica posodobitve ali izgradnje NGA omrežja.

Predlagamo, da se po vzoru Avstrije, bakrena zanka obravnava s periodo 3 let od vključitve. Če je čas uporabe zanke krajši, mora Telekom Slovenije kompenzirati stroške investicije do vključno 3 leta. Obveščanje o prehodu na novo rešitev pa je lahko bistveno krajše (6 mesecev do enega leta).

K četrti pod-alineji pete alineje: Družba Amis predlaga dopolnitev obveznosti tako, da se jasno določi, da odpovedni rok velja tudi za ukinitve skupnih lokacij ali posameznih bakrenih krajevnih zank, ki jih posamezni operater uporablja že 5 let ali več (obveznost določena v točki 7.1.3.).

- informacije o načrtih posodabljanja svojega omrežja za manjše posodobitve najmanj 30 dni pred izvedeno posodobitvijo ter za večje posodobitve najmanj 90 dni pred izvedeno posodobitvijo, pri čemer je treba o ukinitvi posamezne skupne lokacije operaterja obvestiti najmanj 5 let v naprej, o ukinitvi posamezne bakrene krajevne zanke pa najmanj 2 leti v naprej, kar velja tudi v primeru ukinitve posamezne skupne lokacije ali posamezne bakrene krajevne zanke, ki jih posamezni operater uporablja že 5 let ali več;

Agencija v zvezi s pripombami **družbe Telekom Slovenije d.d.** pripominja, da je v analizi ugotovila, da je upoštevni geografski trg območje Republike Slovenije, na katerem ima družba Telekom Slovenije d.d. položaj operaterja s pomembno tržno močjo. Skladno z navedenim se tudi obveznosti nalagajo družbi Telekom Slovenije d.d. za celotno območje Republike Slovenije in ne segmentirano po posameznih področjih. Agencija bo upoštevala del pripombe družbe Telekom Slovenije d.d., tako da bo iz obveznosti izločila obveznost posredovanja informacij za manjše posodobitve v 30 dnevnom roku. Istočasno Agencija

podpira predlog družbe Telekom Slovenije d.d. glede oblikovanja strokovne komisije, vendar pa poudarja, da je kljub temu potrebno že v regulatorni odločbi določiti osnovne pogoje prehoda. Agencija bo preoblikovala predlagano obveznost tako, da bo družba Telekom Slovenije d.d. dolžna posredovati informacije o ukinitvi posamezne skupne lokacije in o ukinitvi posamezne bakrene krajevne zanke posredovati najmanj 2 leti vnaprej. Agencija znova poudarja, da ima družba Telekom Slovenije d.d. možnost, da posamezno krajevno zanko oziroma lokacijo ukine pred pretekom obdobja 5 let, v primeru, da sklene z operaterjem ustrezen dogovor, na podlagi katerega se bo le ta z ukinitvijo strinjal.

Skladno s pripombo **družbe Amis d.o.o.** bo Agencija dopolnila obveznost tako, da bo k obveznosti dodala določilo, da le ta velja tudi v primeru ukinitve posamezne skupne lokacije ali posamezne bakrene krajevne zanke, ki jih posamezni operater uporablja že 5 let ali več.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

➤ *o pričetku ponujanja katerekoli nove storitve najmanj 6 mesecev pred začetkom ponujanja storitve, vendar ne kasneje kot svojim notranjim organizacijskim enotam ter povezanim podjetjem;*

V zvezi z navedeno obveznostjo se Telekom Slovenije sprašuje za katere storitve sploh gre. Predvidevamo, da se je ta obveznost v tem poglavju pomotoma zapisala, saj menimo, da je možna le na trgu 5. Telekom Slovenije predlaga, da se navedena obveznost črta.

APEK se strinja s pripombo **družbe Telekom Slovenije d.d.** in jo bo upoštevala tako, da bo navedeno obveznost črtala, saj le ta v skladu s Priporočilom o reguliranem dostopu do NGA spada na upošteveni trg 5 »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)«.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

➤ *informacije o razpoložljivosti skupnih lokacij,*

Podatkov o razpoložljivosti kapacitet skupnih lokacij Telekom Slovenije nima evidentiranih v informacijskih sistemih kot to Agencija zmotno predvideva (Agencija je na strani 67 Analize prepričana, da družba Telekom Slovenije vsak čas razpolaga s podatki o skupnih lokacijah, njihovi zasedenosti, urejenosti in podobno). Preveritev se izvaja na podlagi posameznih povpraševanj s fizičnimi ogledi na posameznih funkcijskih lokacijah.

Glede na število poizvedb operaterjev po skupnih lokacijah v zadnjih letih pa je vzpostavitev takšnega informacijskega sistema povsem nesorazmeren ukrep. V letu 2008 je bilo 30 poizvedb, v letu 2009 1 poizvedba in v letu 2010 1 poizvedba po skupni lokaciji. Telekom Slovenije predlaga, da se navedena obveznost črta.

Agencija popravlja navedbe **družbe Telekom Slovenije d.d.**, saj Agencija v analizi ne predvideva, da ima vzpostavljen informacijski sistem za upravljanje tehnoloških prostorov, temveč navaja, da družba Telekom Slovenije d.d. kot dober gospodar v vsakem trenutku razpolaga vsaj s pisnimi podatki o skupnih lokacijah, tako da Agencijo čudi, da naj bi bil v vsakem posameznem primeru potreben ponoven fizični ogled posamezne funkcijske lokacije. Agencija meni, da družba Telekom Slovenije d.d. kot dober gospodar v informacijski sistem shranjuje podatke do katerih pride na podlagi fizičnih ogledov, ki jih opravlja na podlagi povpraševanj, ker pomeni, da bi družba morala v nekem času razpolagati tudi s temi podatki.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

K šesti in sedmi pod-alineji pete alineje: Družba Amis glede na pretekle izkušnje, ki jih je imela z operaterjem s pomembno tržno močjo in se nanašajo na rezervacije skupnih lokacij v Ljubljani o čemer je APEK vodil tudi zelo konkreten postopek nadzora predlaga, da se znotraj obveznosti operaterskega dostopa v točki 7.1., v točki 11. doda nova e. točka, ki bo določila pogodbeno kazen v primeru neupravičenih zavrnitev, pri čemer predlagamo vezavo pogodbene kazni na dejanske stroške opreme skupne lokacije:

e. v primeru neupravičene zavrnitve operaterjeve poizvedbe glede dostopa do skupne lokacije, je družba Telekom Slovenije d.d. kot pogodbeno kazen dolžna v primeru operaterjevega naročila skupne lokacije, sama nositi stroške potrebne adaptacije.

K sedmi pod-alineji pete alineje: Družba Amis predlaga, da APEK Telekomu Slovenije naloži, da hkrati, ko Telekom Slovenije sprejme poslovno odločitev o rezervaciji:

- o tem nemudoma obvesti APEK ter mu predloži primeren projekt,
- informacijo o rezervaciji na primeren in transparenten način objavi v vzpostavljeni informacijski bazi, tako da bo na enak način ter pod enakimi pogoji dostopna operaterjem ter notranji maloprodajni enoti.

Prav tako pa v družbi Amis predlagamo, da se obstoječe določilo dopolni z možnostjo, da so rezervacije mogoče tudi za operaterje:

- informacije o morebitnih rezervacijah na vseh lokacijah, kjer je mogoča skupna lokacija, skupaj s časovno določenim začetkom in koncem realizacije projekta, na katerega se rezervacija nanaša, ki v nobenem primeru ne sme biti daljši od enega leta. Pogoj za rezervacijo je izdelana projektna dokumentacija, z rezervacijo pa je

družba Telekom Slovenije dolžna seznaniti operaterje preko enotnega informacijskega sistema ter Agenciji posredovati kopijo projektne dokumentacije. Rezervacija je družba Telekom Slovenija pod enakimi pogoji, kot veljajo zanjo dolžna omogočiti tudi operaterjem na njihovo utemeljeno in razumno zadevo.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

➤ *informacije o morebitnih rezervacijah na vseh lokacijah, kjer je mogoča skupna lokacija, skupaj s časovno določenim začetkom in koncem realizacije projekta, na katerega se rezervacija nanaša, ki v nobenem primeru ne sme biti daljši od enega leta. Pogoj za rezervacijo je izdelana projektna dokumentacija.*

Predviden ukrep je predvsem posledica zmotnega prepričanja Agencije, da družba Telekom Slovenije ima informatiziran sistem za upravljanje nepremičnin (Agencija je na strani 67 Analize prepričana, da družba Telekom Slovenije vsak čas razpolaga s podatki o skupnih lokacijah, njihovi zasedenosti, urejenosti in podobno). Zaradi neevidentiranih podatkov v informacijskih sistemih, podatkov v informatizirani obliki ni mogoče zagotoviti. Operaterjem lahko Telekom Slovenije zaradi neevidentiranih podatkov o omrežju v informacijskih sistemih, zagotavlja le nekatere podatke. Podatki bodo operaterjem v pisnem odgovoru zagotovljeni za posamezno lokacijo za preveritev, rezervacijo in naročilo, na podlagi fizično izvedenih aktivnosti.

Agencija na pripombo **družbe Amis d.o.o.** odgovarja, da je navedeno situacijo predvidela že v obstoječih predlaganih ukrepih, kjer je v obrazložitvi navedeno, da v primeru napačnega odgovora na poizvedbo (da razvezava ni mogoča) štejejo vsi nadaljnji dnevi do sanacije stanja za zamudo pri realizaciji razvezave oziroma izvedbi naročila. Bo pa Agencija

navedeno obveznost vključila tudi v izrek. Učinek neupravičene zavrnitve je namreč za operaterja lahko usoden in po mnenju Agencije lahko pomeni sredstvo za izrinjanje konkurence. Agencija nadalje poudarja, da navedena obveznost za družbo Telekom Slovenije d.d. predstavlja novost in bo služila svojemu namenu, medtem ko bi v primeru še podrobnejše naložitve obveznosti ta lahko predstavljala nesorazmerno breme družbe Telekom Slovenije d.d. v primerjavi s koristmi. Na tem mestu pa želi Agencija družbo Amis d.o.o. opomniti, da je družbi Telekom Slovenije d.d. v okviru predlaganih obveznosti omogočena rezervacija zank le za potrebe po ohranitvi celovitosti njenega omrežja. Poleg tega predlog družbe Amis d.o.o., da bi se družbi Telekom Slovenije d.d. naložila obveznost, da omogoči rezervacije tudi operaterjem, Agencijo močno preseneča, saj je ista družba v okviru svojih pripomb na točko III. zahtevala absolutno prepoved dajanja zank v rezervo. Skladno z navedenim Agencija pripombe družbe Amis d.o.o. ne bo upoštevala.

Agencija v zvezi z navedbo **družbe Telekom Slovenije d.d.** pripominja, da bi družba Telekom Slovenije d.d. s podatki o razpoložljivosti kapacitet skupnih lokacij kot dober gospodarstvenik morala razpolagati že v preteklosti, še pred naložitvijo obveznosti, in to najmanj za lastne potrebe. Prav tako po zakonu obstaja kataster komunikacijske infrastrukture, torej se lahko vprašamo, ali pripomba dejansko pomeni priznanje kršitev predpisov na tem področju. Skladno z navedbami družbe Telekom Slovenije d.d. Agencija zaključuje, da bo naložitev predlagane obveznosti preprečila nepotrebne večkratne fizične ogleda, s čimer se bo razbremenilo prav resurse družbe Telekom Slovenije d.d., ki bodo potem razpoložljivi pri nalogah, ki s tega vidika dodatno obremenjujejo družbo.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

6. mora operaterjem, s katerimi ima sklenjeno pogodbo o operaterskem dostopu, in Agenciji omogočiti izdelavo in prikaz statistik prek enotnega informacijskega sistema, ki omogočajo nadzor nad izvrševanjem obveznosti enakega obravnavanja operaterjev po vseh relevantnih parametrih

Telekom Slovenije bo v skladu s predvidenimi obveznostmi in navedenimi omejitvami zagotovil objavljane poročila o kakovosti razvezanega dostopa. Telekom Slovenije nima orodja, ki bi uporabniku omogočalo izdelavo poljubnih statistik.

Za izdelavo novega, prej še nedefiniranega poročila, Telekom Slovenije predlaga sledeč postopek: Agencija poda zahtevo za izdelavo poročila z natančno obliko poročila in definiranimi vhodnimi podatki in željenimi prejemniki oz. distribucijskimi kanali. Telekom Slovenije preveri zahteve in glede na razpoložljivost podatkov poda mnenje o možnosti izdelave poročila, informativni predlog poročila, morebitne popravke, predviden rok izvedbe in strošek izvedbe poročila. Agencija in Telekom Slovenije se dokončno dogovorita o obliki poročila. V skladu z dogovorjenim rokom, Telekom Slovenije izdela poročilo.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

K šesti alineji: Družba Amis predlaga natančno opredelitev »relevantnih parametrov«.

Pripomba družbe T-2 d.o.o.:

Ne le, da se Agencija ni ukvarjala z enakopravnostjo naročanja nekaterih ključnih omrežnih elementov, kamor sodita tudi optika in kabelska kanalizacija, temveč sploh ni elaborirala načela ekvivalentnega dostopa, ki ga predvideva Priporočilo Komisije o reguliranem dostopu do NGA iz leta 2010.

To pomanjkljivost bi Agencija najlažje in najbolj logično rešila z ustrezno dikcijo v izreku: *vsi postopki dostopa do informacij in naročanja dostopovne infrastrukture morajo temeljiti na načelu ekvivalence, kot je to načelo opredeljeno v Aneksu II Priporočila Komisije o reguliranem dostopu do NGA iz leta 2010.*

Taka dikcija bi bila v celoti skladna s siceršnjimi zahtevami Agencije glede nediskriminacije, hkrati pa bi postavila konsistentno generalno pravilo, ki bi preprečevalo vzpostavljanje posebnih informacijskih kanalov in postopkov naročanja mimo vrste za potrebe samega Telekom Slovenije. Hkrati bi taka dikcija brez potrebe po dodatnem posvetovanju z zainteresirano javnostjo uskladila obveznosti z navedenim Priporočilom Komisije.

Dodajamo, da lahko Agencija skladno s prvim odstavkom 26. člena ZEKom *naloži tudi dodatne pogoje, da se zagotovi poštenost, razumnost in pravočasnost izpolnitve obveznosti.* V tem smislu je načelo ekvivalence logična zaokrožitev in podrobnejša obrazložitev obveznosti dopustitve operatorskega dostopa in enakega obravnavanja.

V zvezi s pripombami **družbe Telekom Slovenije d.d.** Agencija poudarja, da je obveznost naložila prav z namenom, da bosta izdelava in prikaz statistik omogočena prek enotnega informacijskega sistema v prihodnosti. Namen naložitve navedene obveznosti je med drugim ravno to, da si operaterji in Agencija lahko sami izdelujejo poročila in ne da to zanje počne družba Telekom Slovenije d.d. Glede na navedbe družbe Telekom Slovenije d.d. Agencija zaključuje, da naložitev navedene obveznosti za družbo Telekom Slovenije d.d. ne predstavlja dodatnega bremena, saj ima sama že vzpostavljen informacijski sistem, ki omogoča pripravo tovrstnih poročil, po drugi strani pa pomeni dodatno razbremenitev družbe, saj ji v prihodnje ne bo potrebno izdelovati poročil za operaterje, ker si bodo le ta lahko izdelali sami.

Agencija se strinja s pripombo **družbe Amis d.o.o.**, da je potrebno dodatno opredeliti »relevantne parametre«.

Agencija bo kot že navedeno zgoraj načelo enakega obravnavanja (oziroma načelo enakovrednosti) v skladu s Priporočilom o reguliranem dostopu do omrežij naslednje generacije (NGA) razširila na vse oblike dostopa.

6.3 Obveznost zagotavljanja preglednosti

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

V vzorčni ponudbi morajo biti opisani vsi postopki in tehnične rešitve vezani na predlagane obveznosti in zagotovitev vse potrebne informacijske podpore, ki pa se jo je potrebno šele opredeliti, nato razviti, testirati in tudi vzpostaviti. Zato je 30 dnevni rok od objave odločbe za pripravo, objavo, uveljavitev nove Vzorčne ponudbe in dodatno še hkratno implementacijo naloženih obveznosti ob objavi vzorčne ponudbe, izrazito prekratek. Agencija zmotno ugotavlja, da sprememba Vzorčne ponudbe glede na predlagane obveznosti, predstavlja le administrativne posege. Spremembe zahtevajo zelo premišljene tehnične rešitve, ki jih mora Agencija verificirati, ter predvsem celo vrsto procesnih sprememb in prilagoditve informacijskih sistemov. Agencija se pri določitvi roka ne vpraša, kakšen čas je dejansko potreben za implementacijo vseh predlaganih obveznosti. Telekom Slovenije upravičeno zahteva, da je rok za pripravo vzorčne ponudbe vsaj 60 dni od dneva dokončnosti odločbe.

Telekom Slovenije bo lahko informacijsko podporo za preveritve, vključevanje in odpravo napak na optičnih zankah zagotovil najprej tri mesece po objavi vzorčne ponudbe, saj je to čas, ki je potreben za pripravo ustrezne informacijske podpore

Predviden čas potreben za realizacijo poročila o kakovosti razvezanega dostopa je tri mesece po objavi vzorčne ponudbe, saj so potrebna obsežna dela, kar je bilo že izčrpno obrazloženo

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

Družba Amis se strinja s predlaganim rokom, ki je dejansko povsem primeren za prilagoditev določil vzorčne ponudbe. Kakršnokoli podaljševanje roka ne bi bilo primerno.

Družba Amis na tem mestu ponovno postavlja vprašanje glede obdobja med vročitvijo odločbe ter datumom objave in uveljavitve vzorčne ponudbe – katera pravila v tem času veljajo? Družba Amis je sicer mnenja, da je odločba neposredno uporabljiva tudi v tem vmesnem času, kaj drugega niti ne bi bilo mogoče, glede na to, da prej veljavna odločba ne velja več, ni pa logično, da v tem vmesnem času ne bi veljala prav nobena pravila. Družba Amis je navedeno dilemo izpostavila že v okviru preteklega javnega posvetovanja, APEK pa se do tega ni opredelil.

Družba Amis ponovno predlaga, da se določi tudi veljavnost pravil v tem vmesnem času oziroma predlaga, da se APEK izrecno opredeli do navedene dileme.

Agencija v zvezi s pripombami **družbe Telekom Slovenije d.d.** poudarja, da bi vsako podaljšanje roka za pripravo in implementacijo dopolnjene vzorčne ponudbe pomenilo nepotrebno zavlačevanje časa, ko bi stopila v veljavo določila spremenjene vzorčne ponudbe, na podlagi česar bi bili prikrajšani predvsem alternativni operaterji. Spremembe, ki jih bo družba Telekom Slovenije d.d. dolžna implementirati v svojo vzorčno ponudbo so bile naložene predvsem na podlagi ugotovljenega stanja na trgu in z namenom zagotavljanja ter izboljšanja konkurenčnih pogojev na trgu. Poleg tega je družba Telekom Slovenije d.d. bila s predlaganimi obveznostmi seznanjena že v okviru javnega posvetovanja analize upoštevne trga z dne 12.8.2009), kar pomeni, da se je lahko nanje pričela pripravljati že vsaj leto pred dejansko naložitvijo obveznosti. Kljub navedenemu pa bo Agencija deloma upoštevala pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. in podaljšala rok za dopolnitev vzorčne ponudbe na 45 dni od dneva vročitve odločbe. Agencija je na pripombo, ki se nanaša na rok za realizacijo poročila o kakovosti razvezanega dostopa družbi Telekom Slovenije d.d. odgovorila že v poglavju, ki se nanaša na obveznost enakega obravnavanja.

Istočasno se Agencija strinja s pripombo **družbe Amis d.o.o.** in jo bo ustrezno upoštevala, tako da bo v okviru odločbe določila tudi veljavnost pravil v času med vročitvijo odločbe in datumom uveljavitve dopolnjene vzorčne ponudbe.

6.4 Obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva

Pripomba družbe T-2 d.o.o.:

Agencijo želimo opozoriti, da je treba dikcijo v izreku odločbe nujno dopolniti z zahtevo, da se obstoječe cene veleprodajnih storitev in omrežnih elementov po izdaji odločbe pod nobenim pogojem ne smejo dvigniti. Prav ohlapna cenovna regulacije bi v tem pogledu lahko povzročila nerazumne interpretacije s strani Telekoma Slovenije, ki bi jih ta lahko izkoristil za "nujno potrebne" dvige cen, ki naj bi bile "pod stroški". Ker so obstoječe cene krajevne zanke in z njo povezanih elementov še vedno visoko nad stroškovnimi, bi bila edina logična dopolnitev vseh cenovnih ukrepov tudi dikcija, da se cene nobenega omrežnega elementa ali storitve ne smejo dvigniti.

Agencija glede na pripombo družbe T-2 d.o.o. pojasnjuje, da bo morala družba Telekom Slovenije d.d. cene ostalih storitev, ki zajemajo tudi obstoječe storitve dostopa do bakrenega omrežja, oblikovati v skladu z metodologijo LRIC, kar v primeru storitev dostopa do bakrenega omrežja predstavlja nadaljevanje obveznosti iz prejšnje odločbe, zaradi česar Agencija ne pričakuje bistvenih sprememb cen predmetnih storitev. Poleg navedenega pa bo Agencija cene teh storitev tudi preverjala in bo, v kolikor bo potrebno, zahtevala prilagoditev cen. Nadalje Agencija pojasnjuje, da je cena za povsem razvezan dostop do bakrene zanke modelirana v skladu z metodologijo LRIC, ki znaša 7,89 EUR, kar pomeni, da je nižja od trenutno veljavne cene, ki znaša 8,06 EUR, prav tako pa je cena navzgor omejena z medoperatersko ceno za enojčni priključek PSTN družbe Telekom Slovenije d.d.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

Družba Amis je pri izračunu stroškov bakrene razvezane zanke opazila veliko razliko med CSFC (fiksni stroški) in VC (variabilni stroški). Družbo Amis zanima katere postavke so zajete v posamezni kategoriji stroškov, saj je zelo nenavadno, da je višina variabilnih stroškov za 29 krat višja od fiksnih. Družba Amis prosi za podrobno vsebinsko pojasnilo teh stroškov.

Agencija pojasnjuje, da izračun stroškovne cene za razvezan dostop do bakrene zanke temelji na metodologiji dolgoročnih inkrementalnih stroškov. Dolgoročnost je definirana kot daljše časovno obdobje, v okviru katere so predvidoma vsi stroški variabilni. Dejansko pa se v dolgoročnem obdobju pojavljajo tudi fiksni stroški, ki se pojavljajo ne glede na količino storitev in tako predstavljajo dolgoročne fiksne stroške. To so v primeru dolgoročnih fiksnih stroškov razvezave krajevne zanke stroški omrežja pokritosti (omrežja, ki je oblikovano z namenom zagotavljanja pokritosti v smislu infrastrukture z eno samo krajevno zanko, ki izhaja iz glavnega delilnika). Ti stroški pa nastajajo v zelo majhnem obsegu. V modelu je določen delež teh stroškov zajetih v okviru homogenih stroškovnih kategorij, kot so stroškovna kategorija glavnega delilnika, razdelilnih omaric, primarnega kabla, sekundarnega in terciarnega kabla, naročniškega kabla,.... Variabilni stroški so bistveno večji, saj predstavljajo razliko med stroški popolnega omrežja (omrežje, ki zagotavlja povezavo do prav vsakega naročnika ob upoštevanju inženirskih vnosnih parametrov) in stroški omrežja, potrebne za pokritost. Delež variabilnih stroškov je v modelu zajet v okviru večine

homogenih stroškovnih kategorij, kot so stroškovna kategorija glavnega delilnika, kopanja jarkov, vlačanja kablov, PSTN terminalne opreme, ISDN BRA terminalne opreme, ISDN PRA terminalne opreme, primarnega kabla, sekundarnega in terciarnega kabla, naročniškega kabla, spajanja kablov,...

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

APEK na stani 90 v svoji analizi navaja tudi, da je »Strošek povsem razvezanega dostopa je izračunan kot tehtano povprečje stroškov PSTN linije, ISDN BRA linije in ISDN PRA linije...«. Družba Amis poziva APEK, da pojasni celoten prvi odstavek na strani 90 ter kakšno povezavo z razvezanim dostopom imajo PSTN linije, omrežne kartice ipd. kar APEK navaja.

Strošek povsem razvezanega dostopa do bakrene krajevne zanke je izračunan kot tehtano povprečje stroškov PSTN linije, ISDN BRA linije in ISDN PRA linije. Agencija pojasnjuje, da so v modelu posamezni stroški združeni v homogene stroškovne kategorije, ki se jih nato razporedi na posamezne omrežne komponente, le te pa se razporedi na posamezne veleprodajne (povsem razvezan dostop, sodostop) oziroma maloprodajne storitve (PSTN, ISDN BRA, ISDN PRA), torej storitve, katere se omogočajo na podlagi teh omrežnih komponent. Glede na navedeno je strošek razvezave krajevne zanke izračunan kot tehtano povprečje stroškov PSTN linije, ISDN BRA linije in ISDN PRA linije, pri čemer utež predstavlja število aktivnih PSTN, ISDN BRA in ISDN PRA linij. Nadalje Agencija pojasnjuje, da so stroški sodostopa izračunani kot zmnožek stroškov povsem razvezanega dostopa in deleža stroškov omrežne kartice na portu glede na vsoto stroškov omrežne kartice in DSLAM na portu.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

Kot je družba Amis že na začetku poudarila, APEK ni pojasnil konkretnih razlogov, ki narekujejo tako bistveno spremembo obveznosti cenovnega nadzora glede na predhodno objavljeno analizo upoštevne trga 4 z dne 24. 9. 2009.

Pripomba družbe T-2 d.o.o.:

Ugotavljamo, da je Agencija odstopila od prvotnega načrta, da ceno neosvetljenih optičnih vlaken in kabselske kanalizacije regulira na podlagi lastnega stroškovnega modela LRIC. Gre za presenečenje, kajti Agencija ni nikjer obrazložila, zakaj od take oblike regulacije odstopa.

Glede na pripombo družbe Amis d.o.o. in družbe T-2 d.o.o., je Agencija že v okviru poglavja »Kronološki pregled regulacije upoštevne trga« podala obrazložitev za določene spremembe obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, ki vključujejo tudi obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva za storitev neosvetljenih optičnih vlaken in kabselske kanalizacije, glede na predhodno objavljeno analizo.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

Z navedeno analizo je APEK za posamezne elemente potrebne za razvezavo optične zanke izračunal ter določil stroškovne cene, ki jih je v odgovorih na pripombe z dne 20. 11. 2009 tudi potrdil predhodno izražena stališča. Za namene stroškovne regulacije upoštevne trga 4 je APEK razvil svoj model, ter že določil konkretne stroškovne cene, pri čemer je upošteval, da cene odražajo dejanske stroške operaterja s pomembno tržno močjo, vključno, kadar je to potrebno, z višjo premijo za tveganje za kritje dodatnega in merljivega tveganja, ki ga ima operater s pomembno tržno močjo. Tudi po sprejetju priporočila Komisije z dne 20. septembra 2010 o reguliranem dostopu do dostopovnih omrežij naslednje generacije (NGA), se je izkazalo, da je bil pristop APEK pravilen.

Pripomba družbe T-2 d.o.o.:

Za navedeno obliko regulacije obstaja več pomembnih razlogov:

- cene optičnih vlaken, ki jih je doslej izračunala Agencija, so primerljive z drugimi stroškovnimi izračuni v Evropi;
- tako obliko regulacije predvideva tudi Priporočilo Komisije o reguliranem dostopu do NGA iz leta 2010;

Od Agencije pričakujemo, da bo svojo odločitev natančno argumentirala. Predvsem pa pričakujemo, da bo Agencija skladno s petim odstavkom 27. člena ZEKom uporabila oziroma predvidela uporabo lastnih stroškovnih kalkulacij:

Kadar mora operater omrežja iz prvega odstavka tega člena pri svojih cenah upoštevati stroškovno naravnost, mora dokazati, da so cene izračunane na podlagi stroškov, vključno s primerno stopnjo donosnosti naložbe. Pri preverjanju te obveznosti lahko agencija uporabi metode stroškovnega računovodstva, ki so neodvisne od tistih, ki jih uporablja operater omrežja. Agencija lahko od operaterja omrežja z odločbo tudi zahteva, da utemelji svoje cene, in lahko, kjer je to primerno, zahteva prilagoditev cen. Pri tem je dokazno breme na strani operaterja omrežja, ki je zavezan za izpolnjevanje te zahteve.

V nasprotnem primeru bi bila izdelava modela s strani Agencije neupravičena, hkrati pa bo dobil Telekom Slovenije možnost, da do zaključka ustreznih postopkov reševanja sporov oziroma nadzora oblikuje cene, ki bodo imele za posledico najdaljnje odškodninske zahtevke ter postopke pred Uradom RS za varstvo konkurence.

Agencija je pri naložitvi obveznosti stroškovne naravnosti cen za storitve dostopa do optičnega omrežja na podlagi metodologije LRIC upoštevala načelo sorazmernosti in primernosti glede na aktualne razmere na predmetnem trgu, z namenom, da ponovno vzpodbudi investiranje zlasti v gradnjo optičnega omrežja, ki omogoča nadaljnji razvoj predmetnega trga in s tem ohranitev trajnostne konkurence.

Nadalje Agencija glede na pripombo družbe Amis d.o.o. in družbe T-2 d.o.o., navaja, da bo cene, izračunane na podlagi metodologije LRIC, poleg ostalih metod, navedenih v predmetni

analizi, primerjala s cenami, ki jih bo izračunala po svojem modelu dolgoročnih inkrementalnih stroškov, in bo, v kolikor bo potrebno, zahtevala prilagoditev cen.

Glede na pripombo družbe Amis d.o.o. in družbe T-2 d.o.o., je Agencija v okviru predmetne analize sledila Priporočilu Komisije z dne 20. Septembra 2010 o reguliranem dostopu do dostopovnih omrežij naslednje generacije (NGA), ki med drugim priporoča, da bi morale biti cene dostopa stroškovno naravnane. Tako je Agencija za oblikovanje cen do storitev optičnega dostopovnega omrežja naložila obveznosti stroškovnega računovodstva po metodologiji LRIC, ki ne zagotavlja samo stroškovne naravnosti cen, ampak stroškovno naravnost cen na podlagi učinkovitega zagotavljanja storitev z najboljšo razpoložljivo tehnologijo.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Telekom Slovenije meni, da cene, ki bi bile izračunane s pomočjo metodologije LRIC, ne bi predstavljale zadostne spodbude za nadaljnje investiranje v optična omrežja.

Ker je razvezava optičnih zank še v povojni fazi in vsi mehanizmi še niso v celoti dorečeni, Telekom Slovenije meni, da bi v tem trenutku Agencija enak cilj dosegla tudi z uporabo blažjih cenovnih obveznosti. Če bi Agencija predpisala kot način cenovne regulacije za razvezane optične zanke prepoved škarij bi to alternativnim operaterjem v celoti omogočalo možnost konkuriranja Telekomu Slovenije na optičnem segmentu. S pomočjo obveznosti prepovedi škarij cen bi bili zagotovljeni enaki pogoji na trgu tako za maloprodajno enoto Telekoma Slovenije kot za druge alternativne operaterje, ki bi take zanke najemali.

Družba Telekom Slovenije d.d. meni, da cene, ki bi bile izračunane s pomočjo metodologije LRIC, ne bi predstavljale zadostne spodbude za nadaljnje investiranje v optična omrežja in nadalje meni, da bi Agencija enak cilj dosegla tudi z uporabo blažjih cenovnih obveznosti (za razvezavo optične zanke prepoved škarij).

Agencija se je odločila za naložitev obveznosti stroškovnega računovodstva v skladu z metodologijo LRIC z namenom, da vzpodbuja ne samo zadostno ampak zlasti učinkovito investiranje v optično infrastrukturo (vključno z ustreznim upoštevanjem naložbenega tveganja) in da s tem pospešuje učinkovito konkurenco, ki je z dolgoročnega vidika pomembna gonilna sila vlaganja. Agencija je hkrati z naložitvijo metodologije LRIC za razvezavo optične zanke naložila tudi metodo prepovedi škarij cen, kot blažjo obliko obveznosti cenovnega nadzora, z namenom, da družba Telekom Slovenije d.d. ne bi izrinila konkurenco s trga z oblikovanjem prenizke razlike med maloprodajnimi in grosističnimi cenami. Agencija se strinja z navedbo družbe Telekom Slovenije d.d., da bi bili z obveznostjo prepovedi škarij cen zagotovljeni enaki pogoji na trgu tako za maloprodajno enoto Telekoma Slovenije kot za druge alternativne operaterje, ki bi take zanke najemali, kar je tudi cilj naložitve te obveznosti. Zaradi navedenega je Agencija hkrati naložila tudi obveznost prepovedi škarij cen.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

Družba Amis zato poziva APEK, da spremeni obveznosti tako, da bo Telekom Slovenije v trenutku objave nove vzorčne ponudbe uveljavil cene, kot jih je izračunala APEK v lanski analizi, nato pa ima Telekom Slovenije 6 mesecev časa, da še sam izračuna svojo ceno ter dokaže morebitna odstopanja. Na ta način se tudi izognemo veliki negotovosti v prehodnem obdobju, ko lahko Telekom Slovenije zaračuna praktično kar si zaželi.

V zvezi s predvideno ureditvijo razmerij oz. cen v prehodnem obdobju družba Amis poziva APEK, da za prehodno obdobje sama določi vse cene (optična zanka, kabelska kanalizacija, hišna napeljava,...), saj je izračune že opravila. Telekom Slovenije pa ima potem v roku 6 mesecev čas, da te izračune potrdi oz. dokaže nasprotno.

Pripomba družbe T-2 d.o.o.:

Posledično bi morala Agencija v izrek regulatorne odločbe izrecno zapisati, da do izpolnitve dokaznega bremena s strani Telekoma Slovenije veljajo cene, ki izhajajo iz stroškovnega modela Agencije. Še zlasti to velja za ceno optike in kanalizacije ter za ceno *backhaul* optike oziroma ethernet povezav do kolokacij.

Glede pripombe družbe Amis d.o.o. in družbe T-2 d.o.o. pojasnjuje Agencija, da bo v prehodnem obdobju naložila obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, z namenom, da se družbi Telekom Slovenije d.d. prepreči izrinjanje konkurence iz trga. Glede podane pripombe družbe Amis d.o.o. pojasnjuje Agencija, da družba Telekom Slovenije d.d. v prehodnem obdobju ne bo prosto zaračunavala storitev dostopa do optičnega omrežja, saj bo v prehodnem obdobju naložila obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, z namenom, da družba Telekom Slovenije d.d. v tem obdobju ne bi izrabljala prevladujoč položaj in s tem izrinjala alternativne operaterje iz trga, kar bi vodilo v škodo končnih uporabnikov. Glede pripombe družbe T-2 d.o.o. odgovarja Agencija, da navedeno pripombo ne bo upoštevala, saj so v predmetni analizi po mnenju agencije predvidene ustrezne cenovne obveznosti za prehodno obdobje in sicer do uveljavitve LRIC cen velja za razvezavo optične zanke prepoved škarij cen, za najemnino kableske kanalizacije povprečna cena najema kableske kanalizacije na trgih drugih operaterjev znotraj Evropske unije ter za storitve najema neosvetljenega optičnega vlakna in »backhaul« povezave ter Ethernet povezave stroškovna naravnost cen.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

Po skrbni primerjavi maloprodajnih cen Telekoma Slovenije na bakreni infrastrukturi s cenami na optični infrastrukturi, je družba Amis ugotovila, da je večina storitev na optični infrastrukturi celo cenejša kot na bakreni. Navedeno lahko pomeni zgolj to, da cena optične infrastrukture ne more biti bistveno višja od stroškov bakrene infrastrukture, ki po APEK-ovih izračunih trenutno znašajo 7,89 EUR na mesec. Glede na maloprodajne cene bi lahko sklepali, da je optična infrastruktura celo cenejša od bakrene.

Pripomba družbe T-2 d.o.o.:

- še bolj neprimerno je zanašanje na prepoved škarij cen, ki ne daje nikakršnih konkretnih usmeritev za oblikovanje cen in ki je doslej Agencijo po nepotrebnem obremenjevala v postopkih nadzora in reševanja sporov na drugih trgih, ali na primerjalne (benchmark) cene, ki ne povejo ničesar o slovenskem trgu.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Agencija namerava Telekomu Slovenije za storitev razvezave optične krajevne zanke hkrati naložiti prepoved škarij cen, ki pa se nanaša na vsako posamezno storitev in na vsak posamezni paket.

Evropska komisija je v primeru Wanadoo proti Telefonici⁴, pri izračunu škarij cen uporabila agregatni pristop, kar pomeni, da je upoštevala celoten trženjski mix maloprodajnih storitev. Alternativni operaterji pri zagotavljanju svojih storitev na trgu, z operaterjem s pomembno tržno močjo namreč ne tekmujejo s posameznimi paketi, ampak s celotnim naborom paketov. Agregatni pristop temelji na principu, da morajo biti konkurenti sposobni dobičkonosno vsaj preslikati produktni vzorec operaterja s pomembno tržno močjo. Evropska komisija se je za tak agregatni pristop odločila, ker je tak pristop konsistenten z interno odločitvijo alternativnega operaterja, da samo oceni dobičkonosnost svoje investicije v omrežje tako, da upošteva celoten nabor produktov, ki jih lahko ponudi na relevantnem spodnjem trgu.

Evropska komisija prav tako ugotavlja, da je izvedba testa na posameznem produktu primerna le v nekaterih okoliščinah. Tak primer bi bil primeren za morebitno novo ponudbo, ki bi povečevala možnost škarij cen in se trenutno financira iz drugih dobičkonosnih ponudb, njen tržni delež pa bi se lahko v prihodnje povečal in tako pripeljal do negativnih marž v prihodnosti.

Naložitev prepovedi obstoja škarij cen tako na ravni posameznih storitev kot na ravni posameznih paketov, se Telekomu Slovenije zdi prestroga. Morebitne posamezni primeri, kot so omenjeni v prejšnjem odstavku, pa bi se, v kolikor bi pridobili pomemben delež na trgu, ustrezno odrazili tudi v agregatnem pristopu.

Telekom Slovenije predlaga, da se prepoved škarij cen uveljavi za celotno ponudbo maloprodajnih paketov Telekoma Slovenije in da se preverja na letni osnovi. Telekom Slovenije bo podatke dostavil do 30.5. vsakega leta.

Glede na pripombo družbe Amis d.o.o. in družbe T-2 d.o.o. pojasnjuje Agencija, da je tako v prehodnem obdobju kot tudi po preteku prehodnega obdobja za storitev razvezave optične zanke naložena obveznost prepovedi škarij cen, ravno z namenom, da se zagotovi zadostna razlika med maloprodajnimi in veleprodajnimi cenami in da se tako družbi Telekom Slovenije d.d. prepreči, da bi izrinila konkurenco iz trga, in s tem namenom dalo operaterjem gotovost in zaupanje, ki ga potrebujejo pri oblikovanju poslovnih načrtov. Glede na pripombo družbe T-2 d.o.o., da je zanašanje na primerjalne »benchmark« cene, ki ne povejo ničesar o slovenskem trgu, še bolj neprimerno od zanašanja na lastne stroškovne kalkulacije družbe Telekom Slovenije d.d., Agencija odgovarja, da je za storitev najema kableske kanalizacije v prehodnem obdobju naložila obveznost oblikovanja in vzpostavitve najemnine kableske kanalizacije po povprečni ceni najema kableske kanalizacije na drugih trgih Evropske unije, predvsem z namenom, da Agencija varuje konkurenco na predmetnem trgu, saj bi v nasprotnem primeru družba Telekom Slovenije d.d. lahko izrinjala konkurenco s trga z oblikovanjem previsokih cen.

Agencija bo pri naložitvi obveznosti prepovedi škarij cen za razvezavo optične zanke predlog družbe Telekom Slovenije d.d. deloma upoštevala tako, da bo Agencija naložila obveznosti prepovedi škarij cen za posamezno vrsto paketov (single play, double play, triple play in za nove vrste paketov, kot je quadruple play), ki poleg storitve dostopa do optičnega omrežja vključujejo tudi druge storitve in ugodnosti. Agencija je predlog družbe Telekom Slovenije d.d. deloma upoštevala, saj meni, da bi bila obveznost prepovedi škarij cen za vsak posamezni paket za družbo Telekom Slovenije d.d. nesorazmerno breme glede na obsežno in fleksibilno množico paketov, ki jih družba Telekom Slovenije d.d. ponuja na maloprodajnem nivoju. Agencija se ne strinja, da se obveznost prepovedi škarij cen uveljavi za celotno ponudbo maloprodajnih storitev, saj v tem primeru lahko vertikalno integriran operater pri posameznih vrstah maloprodajnih paketov lahko ustvarjal premajhno razliko med maloprodajnimi in veleprodajnimi cenami ali celo ustvarjal škarje cen in tako izrinjal

konkurenco iz trga. Agencija bo še vedno ohranila naložitev obveznosti prepoved škarij cen za vsako posamezno storitev, saj bi v nasprotnem primeru imela družba Telekom Slovenije d.d. večje možnosti za izrinjanje konkurence iz trga, tako da bi pri posameznih storitvah lahko ustvarjala škarje cen. Agencija meni, da bo le tako omogočeno uresničevanje namena naložitve prepovedi škarij cen za storitev razvezave optične zanke. Agencija bo pri naložitvi obveznosti prepovedi škarij cen upoštevala predlog družbe Telekom Slovenije d.d., da se podrobne stroškovne kalkulacije na podlagi obveznosti prepovedi škarij cen za storitev razvezave optične zanke pripravljajo na letni osnovi, in sicer za obdobje preteklega koledarskega leta, in da predmetne kalkulacije Agenciji dostavi najkasneje do 31.5. vsakega tekočega leta.

Pripomba družbe T-2 d.o.o.:

- še bolj neprimerno je zanašanje na prepoved škarij cen, ki ne daje nikakršnih konkretnih usmeritev za oblikovanje cen in ki je doslej Agencijo po nepotrebnem obremenjevala v postopkih nadzora in reševanja sporov na drugih trgih, ali na primerjalne (benchmark) cene, ki ne povejo ničesar o slovenskem trgu.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Najem kableske kanalizacije

Telekom Slovenije bo pogoje zakupa natančneje določil v Vzorčni ponudbi. Telekom Slovenije predlaga, da se za benchmark uporabi podatke iz baze Cullen za Zahodno Evropo.

Pri pregledu oblikovanja cene za najem kableske kanalizacije smo ugotovili, da se cena oblikuje večinoma glede na prostornino zasedenosti cevi in na dolžino, ne pa še na par optičnih vlaken. Telekom Slovenije predlaga, da se cena določi glede na zasedeno prostornino brez vezave cene na par optičnih vlaken.

Agencija se je do pripombe družbe T-2 d.o.o. glede primerjalne analize cen »benchmark« opredelila v predhodnem razdelku te točke.

Agencija odgovarja, da družba Telekom Slovenije d.d. za potrebe primerjalne analize »benchmark« lahko uporabi podatke iz baze Cullen za Zahodno Evropo, kot tudi iz drugih virov podatkov, v primeru, da le ti zajemajo cene kableske kanalizacije na primerljivi osnovi na drugih trgih Evropske unije.

Glede na pripombo družbe Telekom Slovenije d.d., Agencija pojasnjuje, da je v analizi med drugimi možnostmi podala tudi predlog oblikovanja cene kableske kanalizacije na par optičnih vlaken, kar pa družbe Telekom Slovenije d.d. ne zavezuje, da ne bi smela uporabiti drugih v analizi določenih možnosti uporabe enot za izračun cene kableske kanalizacije.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Najem neosvetljenega optičnega vlakna in »backhaul« povezave ter Ethernet povezave

V analizi manjka konkretna opredelitev Ethernet povezave. Iz Analize namreč ni razvidno ali je imela Agencija v mislih L2 Ethernet povezave, ki spadajo na ta trg ali pa L3 Ethernet povezave, ki na upoštevni trg, ki regulira pasivno opremo, sploh ne sodijo. Na trgu 4 naj bi bili po naši presoji pretežno navedeni in določeni 'pasivni' infrastrukturni elementi.

Telekom Slovenije meni, da se storitev Ethernet ne vključuje na upoštevni trg 4. Agencija se je namreč že v svojem pozivu št. 0601-129/2007-9 z dne 29.7.2008 za storitve na upoštevнем trgu 5 – vzorčna ponudba BRO opredelila, da povezava med robnimi napravami operaterja in robnimi napravami Telekoma Slovenije ni regulirana v okviru modela »maloprodajna cena minus x« oz. se mora navedeno povezavo operaterjem ponuditi / zaračunavati v skladu z veljavno vzorčno ponudbo za zakup dostopovnih delov zakupljenih vodov in ethernet dostopa (RALO). Zaradi zagotavljanja preglednosti pa mora Telekom Slovenije informacije o pogojih za zakup vodov vključiti v RUO vsaj z navedbo, da so vse relevantne informacije o pogojih za zakup vodov opredeljene v RALO. Zato Telekom Slovenije predlaga, da se cene za Ethernet opredeli v vzorčni ponudbi RALO.

Družba Telekom Slovenije d.d. v pripombi navaja, da se storitev Ethernet ne vključuje na upoštevni trg 4. Agencija pojasnjuje, da gre v primeru Ethernet povezave za dodatne storitve, ki omogočajo, da se storitev dostopa do podzanke lahko učinkovito izvede, predvsem povezave do lastnih naprav alternativnega operaterja. Agencija meni, da Etherneta brez napravi ni, je zgolj neosvetljeno optično vlakno.

Agencija se ne strinja z navedbo družbe Telekom Slovenije d.d., da se cena Ethernet povezave opredeli v Vzorčni ponudbi za zakup dostopovnih delov zakupljenih vodov in ethernet dostopa (RALO). Agencija bo naložila obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva za storitev Ethernet povezave, ki so primerne in ustrezne glede na aktualne razmere na predmetnem upoštevнем trgu, in s katerimi Agencija sledi svojim ciljem, zlasti spodbujanju učinkovitega investiranja v omrežje novih generacij, ki predstavlja temelj prihodnjega razvoja trga elektronskih komunikacij.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

1) Za ostale storitve je treba določiti standard učinkovitega operaterja oz. kot je predlagano zgoraj – dobrega gospodarstvenika – upoštevajo se minimalni stroški. Npr. spremstvo osebe Telekoma Slovenije na kolokaciji se plačuje po tarifi za zahtevna dela, ki je oseba v spremstvu nikakor ne potrebuje saj zgolj odpira (odklepa) vrata. Takšna določila bi silila Telekom Slovenije, da se obnaša racionalno (kot dober gospodarstvenik – standard obnašanja, ki ga predlaga družba Amis kot splošno obveznost) ter ne more prevaliti stroškov neučinkovitosti na alternativnega operaterja predvsem pa načrtno povzročati nepotrebnih stroškov.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Agencija za oblikovanje cen ostalih storitev predvideva uporabo LRIC. Pod pojmom ostale storitve, ki se pojavlja v analizah na obeh trgih, se lahko skriva cel nabor storitev, ki imajo lahko alocirane različne vrste stroškov (delo, material, zunanje storitve, amortizacija) v različnih kombinacijah, načinih in obsegu. Storitve je mogoče razločevati na enkratne in obdodne ali pa angažiranost stroškov na neposredne ali posredne oziroma kako stroški prehajajo v prodane storitve.

Agencija povzema pripombo družbe Amis d.o.o., da je za ostale storitve potrebno določiti standard učinkovitega operaterja in upoštevati le minimalne stroške. Agencija odgovarja, da bo za ostale storitve naložila obveznost stroškovnega računovodstva v skladu z metodologijo LRIC, ki predstavlja izračun stroškov določenega inkrementa učinkovitega operaterja. Družba Telekom Slovenije d.d. bo lahko zaračunavala le inkrementalne stroške, medtem ko nepotrebnih oziroma neučinkovitih stroškov ne bo smela zaračunavati.

Družba Telekom Slovenije d.d. navaja, da je v okviru ostalih storitev cel nabor storitev, ki imajo lahko alocirane različne vrste stroškov v različnih kombinacijah, načinih in obsegu. Storitve je mogoče razločevati na enkratne in obdobje ali pa angažiranost stroškov na neposredne ali posredne oziroma kako stroški prehajajo v prodane storitve. Agencija navaja, da mora družba Telekom Slovenije d.d. slediti priporočilom in smernicam, ki jih sprejemata Evropska komisija in BEREC, katera priporočajo in dajejo usmeritve za razporeditev stroškov po metodologiji LRIC.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

3) Družba Amis pripominja tudi, da so stroški priključnin PRD in SRD (s posegom ali brez njega) previsoki in niso stroškovno naravnani, saj bi morali biti nižji od stroškov vključitve na širokopasovnem dostopu z bitnim tokom (trg 5), vendar temu ni tako:

Storitev	BRO	RUO
Vključitev brez posegov pri naročniku	21,30 EUR	26,88 EUR
Vključitev s posegom pri naročniku	45,80 EUR	61,04 EUR

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Za strošek dela in prevozov je značilno, da se njihova stroškovna cena že do sedaj izračunava v ločenih stroškovnih modelih in je cena dela za storitve kot so priključnine, prehodi, spremembe ipd popolnoma ločena od ostalih cen dela za projektiranje, nadzor, sodelovanje na projektih, obračun itd. Smiselno se zato postavlja vprašanje, zakaj še enkrat stroškovno modelirati storitve, katerih strošek lahko celo v polnem (100%) obsegu prehaja v te storitve. Tako je npr. strošek dela priključitve naročnika v polnem obsegu angažiran v omenjeni storitvi. V sklopu enkratnih storitev, kot so različne vrste priključnin, smo že do sedaj upoštevali samo neposredno delo monterjev, pri tem porabljen material in strošek prevoza. To je, upoštevali smo samo neposredne stroške, ki se na te storitve tako razporejajo v polnem obsegu. Pri izračunavanju tovrstnih cen smo sledili LRIC metodologiji na način, da smo iskali optimalne rešitve, ki se odražajo v ustreznih količinah dela in prevoza. Optimalne rešitve pri takšnih stroških predstavljajo prihranek zaradi ocenjenega dela poti za več storitev hkrati ipd, kar je v dosedanjih kalkulacijah že prisotno.

Glede na pripombo družbe Amis d.o.o., Agencija pojasnjuje, da bodo morale biti cene enkratnih storitev, kot je priključnina povsem razvezanega dostopa in sodostopa, stroškovne naravnane v skladu z metodologijo LRIC, kar pomeni, da lahko družba Telekom Slovenije d.d. zaračunava samo »učinkovite« stroške teh inkrementov. Nadalje bo Agencija cene ostalih storitev, ki zajemajo tudi priključnino povsem razvezanega dostopa in sodostopa, primerjala tudi s cenami istovrstnih storitev na drugih trgih (predvsem na trgu širokopasovnega dostopa) in bo, kjer bo potrebno, zahtevala prilagoditev cen.

Agencija navedbi družbe Telekom Slovenije d.d. ne nasprotuje, da v okviru enkratnih storitev zaračunava le neposredne stroške in da sledi LRIC metodologiji na način, da išče optimalne rešitve, pri tem pa Agencija poudarja, da lahko zaračunava samo »učinkovite« stroške posameznega inkrementa, neučinkovite stroške ali podvajanje stroškov pa mora izločiti. Agencija navaja, da bo v okviru ostalih storitev ponovno naložila oziroma ohranila obveznost stroškovnega računovodstva v skladu z metodologijo LRIC.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Drugo vprašanje pa je, kako ravnati pravilno pri obdobjih storitvah, katerih alocirani stroški prehajajo v storitve v dobi zagotavljanja storitev, ki je v najslabšem primeru enaka amortizacijski oziroma življenjski dobi najpomembnejšega osnovnega sredstva. Z drugimi besedami pomeni, da je v vsakokratni storitvi vsebovan relativno majhen delež angažiranih stroškov, tj. nasprotje inkrementa kot posledica znatne spremembe proizvedene količine.

Če povzamemo, se optimalnosti sledi iz dveh smeri. Na eni strani z ločeno stroškovno modelirano urno postavko delovne ure in prevozov neodvisno od vsakokratnih količin opravljenih enkratnih storitev in na drugi strani z ločenim stroškovnim modeliranjem enkratnih storitev, kjer se upoštevajo optimalne rešitve kot rezultat sinergijskih učinkov sočasnosti procesov in aktivnosti. Zaradi povedanega smo mnenja, da se cene izračunavajo optimalno.

Telekom Slovenije na osnovi zgoraj povedanega predlaga, da se za oblikovanje cen ostalih storitev ne uporabi skladno z metodologijo LRIC, ker le-ta za izračun cen ostalih storitev ni primerna.

Glede na pripombo družbe Telekom Slovenije d.d., kako ravnati v primeru obdobjnih storitev, Agencija pojasnjuje, da družba Telekom Slovenije d.d. v skladu z metodologijo LRIC sredstva ponovno vrednoti na podlagi stroškov uporabe sodobne infrastrukture, zgrajene z najbolj učinkovito tehnologijo, ki je na razpolago. Agencija glede na pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. ugotavlja, da družba Telekom Slovenije d.d. spremlja stroške enkratnih storitev v skladu z načeli optimalnih stroškov, vendar Agencija ponovno poudarja, da je potrebno upoštevati le »učinkovite stroške« posameznega inkrementa.

Agencija se s predlogom družbe Telekom Slovenije d.d., da se za oblikovanje cen ostalih storitev ne uporabi obveznost stroškovnega računovodstva v skladu z metodologijo LRIC, ne strinja, saj Agencija v tem primeru ne bi mogla zasledovati cilja, kot je pospeševanje trajnostne konkurence in s tem ščitenje koristi končnih uporabnikov.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Stroški adaptacij

Pri obračunavanju stroškov adaptacije in opreme posameznih tipov kolokacijskih prostorov Agencija navaja, da je v primeru skupne namestitve opreme v isti tlorisni prostor, dopustno zaračunati le tlorisno zasedeno površino. Telekom pripominja, da je v primeru skupne namestitve prostor praviloma že urejen in ga ni potrebno dodatno urejati. V kolikor pa bi bilo tak prostor vendarle potrebno urediti, je potrebno operaterju zaračunati vsaj ureditev funkcionalnega prostora. Poleg tlorisno zasedene površine zajema funkcionalni prostor namreč še površino prostora okoli opreme, ki je potreben za prehod oziroma za dostop do opreme za potrebe vzdrževanja.

Agencija bo upoštevala pripombo družbe Telekom Slovenije d.d., da se stroški adaptacij zaračunavajo glede na funkcionalno zasedeno površino, pri tem pa bo morala družba Telekom Slovenije d.d. natančno definirati velikost funkcionalne površine v m² in tudi v razmerju do tlorisno zasedene površine.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

2) Stroškov zbiranja ponudb ipd. Telekom Slovenije ne sme zaračunati alternativnemu operaterju, zato družba Amis predlaga, da lahko alternativni operater sam zbere ponudbe. Dela v vsakem primeru izvajajo usposobljeni strokovnjaki tako da je vseeno kdo izbira ponudnika – razen v delu kjer Telekom Slovenije nima interesa, da zniža cene ker jih bo prefakturiral. Telekom Slovenije vedno izbere GVO, ki pa nima konkurenčnih cen. To Telekomu Slovenije omogoča, da zaračuna več kot bi bilo treba in s tem postavlja konkurenco v slabši položaj.

APEK naj obveznosti, ki so opredeljene v poglavju glede cenovnega nadzora, kot so določila,

- da lahko operaterji samostojno izberejo izvajalca, če odstopanje od ponudbe Telekoma Slovenije presega npr. 10%

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Telekom Slovenije bo pod pogoji, ki jih bo natančneje določil v vzorčni ponudbi (usposobljenost, reference izvajalce, potrditev projekta, nadzor nad izvajanjem del ipd.), alternativnim operaterjem v določenih primerih (kolokacije A, B in delno C) omogočil možnost izbire svojega izvajalca za adaptacijo kolokacijskega prostora, v kolikor predračuni družbe Telekom Slovenije bistveno (več kot 10%) presegajo predračun alternativnega operaterja za izvedbo adaptacije.

Agencija glede na pripombo družbe Amis d.o.o. poudarja, da bodo cene ostalih storitev oblikovane v skladu z metodologijo LRIC, v okviru katere bo družba Telekom Slovenije d.d. lahko zaračunavala samo učinkovite stroške zbiranja ponudb.

Agencija povzema pripombo družbe Amis d.o.o., da lahko operaterji sami izberejo izvajalca, če odstopanje od ponudbe družbe Telekom Slovenije d.d. presega npr. za 10% in pozdravlja pripombo družbe Telekom Slovenije d.d., ki navaja, da bo pod pogoji, določenimi v vzorčni ponudbi, alternativnim operaterjem omogočila možnost izbire svojega izvajalca za adaptacijo kolokacijskega prostora, v primeru, da bi predračuni družbe Telekom Slovenije d.d. za več kot 10% presegali predračune alternativnega operaterja za izvedbo adaptacije. Agencija bo navedeno pripombo družbe Amis d.o.o. in družbe Telekom Slovenije d.d. v celoti upoštevala v okviru naložitve ukrepov cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Klimatske naprave

Glede nato, da ima družba Telekom Slovenije ločena prodajna modela za adaptacije kolokacijskih prostorov brez klimatskih naprav ter adaptacijo kolokacijskih prostorov s klimatskimi sistemi, bo morala družba Telekom Slovenije alternativnemu operaterju zaračunati le klimatsko napravo in montažo klimatske naprave za dejansko dobavljeno opremo. V teh primerih lahko zaračuna le neposredni strošek nabavne vrednosti opreme ter montaže opreme. Račun za adaptacijo kolokacijskih prostorov, če vključuje klimatski sistem, mora biti razčlenjen tako, da so vsi zaračunani elementi jasni in pregledno izkazani vključno z dobavljenim klimatskim sistemom, delom in materialom.

V primerih, ko oprema enega ali več alternativnih operaterjev gostuje v skupnem prostoru skupaj s Telekomom Slovenije oziroma je zaradi objektivnih razlogov onemogočena samostojna postavitve klimatskega sistema v njegov ločen prostor (kolokacijski prostor) ali pa je v zgradbi nameščen centralni klimatski sistem katerega bi bilo mogoče dati v najem za njegov kolokacijski prostor, potem se lahko storitev hladilne moči klimatskih sistemov zaračunava tudi po najemnem modelu. Pri tem mora biti upoštevano, da se morajo cene souporabe klimatskih sistemov izračunavati tako, da je cena povprečne odjemne hladilne moči klimatskih naprav (v kw na mesec) instalirana v infrastrukturo Telekoma Slovenije izračunana na način, ki mora odražati energetska razmerja med priključitvenimi povprečnimi kapacitetami različnih vrst naprav za različne namene ne glede na lastništvo, Telekom Slovenije in alternativni operaterji. Cene kot odraz optimalnih dolgoročnih povprečnih stroškov in priključitvenih moči naprav morajo temeljiti na povprečnih dolgoročnih potrebah po odjemni moči klimatskih naprav in njihovi optimalni izbiri pogojenimi z njihovimi tehničnimi karakteristikami in navodili ter izkustvenimi pravili tehničnega osebja.

V analizi Agencija navaja, da bo morala družba Telekom Slovenije alternativnemu operaterju zaračunati le klimatsko napravo in montažo klimatske naprave za dejansko dobavljeno opremo. V primeru, da družba Telekom Slovenije nima dodatnega stroška nabave klima naprav in ima svoje proste kapacitete, teh stroškov ne sme zaračunati, ker ni inkrementalnega stroška, npr. pri tipu skupne lokacije. Inkrementalni strošek je strošek, ki bi ga družba Telekom Slovenije prihranila, če določene storitve ne bi zagotovila.

Pripominjamo, da se pri najemnem modelu klimatizacije, kjer obstajajo proste kapacitete, stroški nabave klimatske naprave pojavijo kasneje. Omenjeni stroški nabave pa se kasneje ne bi pojavili in bi jih Telekom Slovenije prihranil, če storitve najema kW klima moči ne bi zagotavljal:

- 1) ker bi lahko svoje proste kapacitete izkoristil za lastne potrebe, zaradi česar mu ne bi bilo treba nabaviti nove klimatske naprave, kot bi jo moral v primeru, če bi iz naslova RUO prosto kapaciteto oddal operaterju, še preden bi jo rabil sam;
- 2) ker bi ob zamenjavi iztrošene klimatske naprave kupil cenejšo napravo, če bi ugotovil, da za svoje lastne potrebe ne potrebuje več tolikšne zmogljivosti, kot jo ima obstoječa naprava.

Tudi za ostale storitve RUO se zaračunava najemnino oz. zakupnino (najem prostora, najem kableske kanalizacije, razvezava zanke, itd.), zato ne vidimo razloga za izjemo v primeru zaračunavanja naročnine za posamezni kW moči klimatskih naprav v prostoru skupne lokacije.

Agencija se s pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. ne strinja, saj pomeni odstopanje od načel metodologije LRIC. Glede na navedeno, Agencija poudarja, da mora družba Telekom Slovenije d.d. v primeru, da nima dodatnega stroška nabave klima naprav in ima svoje proste kapacitete, teh stroškov ne sme zaračunati, ker ni inkrementalnega stroška – na primer pri tipu skupne lokacije.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

V zvezi z zakupom prostora družba Amis predlaga, da se opredeli kaj (kako opremljen prostor) zajema najemnina. Ni namreč logično, da je najemnina enaka za že opremljen prostor kot tudi za prostor, ki ga alt. operater adaptira. Po prepričanju družbe Amis bi bilo primernejše, če Telekom Slovenije sam nosi stroške osnovne adaptacije, ter zakupnikom obračunava mesečno zakupnino.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Naročnina za m²

Pri določitvi cen najemnin za kolokacijske prostore bi morali razlikovati med najemninami za pisarniške prostore v »surovem« stanju (brez ustrezne razsvetljave, dvojnih tal, dodatnih ozemljitvenih zaščit, elektro priključkov ipd) in najemninami tehnoloških prostorov s posebnimi prostorskimi zahtevami (montažne stene, pralni (protiprašni) premazi sten, talna obloga iz elektroprevodnega antistatičnega materiala, ...) in energetske zahtevami (inštalacije za protipožarno zaščito, za varnostni nadzor,...).

Ker se tehnološki prostori razlikujejo glede na dejavnost, ki jo družba opravlja (drugačne zahteve npr. za računalniške tehnološke prostore, farmacevtske...), nismo mogli pridobiti javno dostopnih informacij o cenah takšnih prostorov. Telekom Slovenije bo pripravil izračun pribitkov na ceno najemnine pisarniškega prostora, ki bo ustrezno odseval razlike med klasičnimi pisarniškimi prostori in prostori, ki jih operaterjem daje v najem Telekom Slovenije.

Glede pripombe družbe Telekom Slovenije d.d., da je pri določitvi najemnin za kolokacijske prostore treba razlikovati med najemninami za pisarniške prostore v »surovem« stanju in najemninami tehnoloških prostorov s posebnimi prostorskimi zahtevami, Agencija navaja, da te tehnološke posebnosti v primeru adaptacije operater tudi plača v obliki izvedbe adaptacije in opreme prostora skupne lokacije. Nadalje Agencija glede na pripombe družbe Amis d.o.o. in družbe Telekom Slovenije d.d. navaja, da je povprečna cena najema pisarniških prostorov osnovana na podlagi cen oglaševanih tako neopremljenih kot opremljenih pisarniških prostorov. Cena torej izhaja iz oglaševanih pisarniških prostorov, ki lahko predstavljajo tako neopremljene kot opremljene pisarniške prostore, torej pisarniške prostore brez opreme oziroma z opremo.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Stroški najema, ki jih Telekom Slovenije zaračunava operaterjev, v skladu z opredelitvijo v vzorčni ponudbi RUO, zajemajo naslednje postavke: kvadratura prostora, varnostni nadzor prostora, čiščenje skupnih prostorov ter administrativne stroške (stroške računov in ogrevanja skupnih prostorov). Cena najemnine za pisarniške prostore, kot jo predlaga Agencija, torej ni končna cena za najem prostora, saj manjkajo še štirje od petih zgoraj naštetih stroškov, za katere pa ne vidimo razloga, da jih ne bi bili več upravičeni zaračunavati. Tako se npr. čiščenje v tipu C izvaja v celoti, za tip B se čisti le skupni hodnik in WC, medtem ko za tip A postavka odpade.

Agencija se ne strinja s pripombo družbe Telekom Slovenije d.d., da lahko poleg najemnine zaračunava še navedene štiri postavke stroškov (varnostni nadzor prostora, čiščenje skupnih prostorov, administrativni stroški računov in ogrevanje skupnih prostorov) v odvisnosti od tipa lokacije. Agencija pojasnjuje, da lahko družba Telekom Slovenije d.d. zaračunava samo inkrementalne stroške in ne sme zaračunavati dodatnih stroškov v primeru, da le ti niso v zvezi s predmetnim inkrementom.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Določbo Agencije glede zaračunavanja tlorisno zasedene površine si razlagamo kot različen način obračuna najemnine glede na tip prostora, ne pa kot obračun različne najemnine (manj ali več glede na tip prostora). Končni učinek zaračunavanja mora biti enak za vse tipe prostorov, saj za vse prostore veljajo isti tehnični pogoji, za postavitve in obratovanje opreme ter ista naročnina za kvadratni meter prostora. Zgolj dejstvo, da nek prostor uporablja več operaterjev, ne more biti razlog za obračun različne najemnine (manj ali več). Najemnina za sto odstotno izkoriščen prostor, ki ga uporablja več operaterjev, je enaka, kot če bi isti prostor zakupil in uporabljal en sam operater. Kot primer navajamo prostor površine šest kvadratnih metrov, v katerega je mogoče v skladu s tehničnimi pogoji postaviti največ tri tk omare. S tem postane prostor sto odstotno izkoriščen. Če se prostor oddaja kot tip C pomeni, da se v skladu z določbo o zaračunavanju tlorisne površine obračuna le zasedene tlorisne pozicije. Za vsako zasedeno tlorisno pozicijo se zaračuna najemnina, ki je ekvivalentna najemnini za dva kvadratna metra prostora.

Agencija bo upoštevala pripombo družbe Telekom Slovenije d.d., da se najemnina zaračunava glede na zasedeno površino v skladu s tehničnimi pogoji, pri tem pa bo morala družba Telekom Slovenije d.d. natančno definirati velikost funkcionalne zasedene površine v m² in v razmerju do tlorisno zasedene površine.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Elektrika

Telekom Slovenije je že v juniju 2008 zaključil projekt vgradnje merilnih naprav t.i. cirkutorjev. Naprave med drugim omogočajo daljinsko merjenje in prikaz izmerjene porabe električne energije. Podatki o izmerjeni mesečni porabi so dostopni na nadzornem sistemu naprav. Podrobno smo njihovo uvedbo in tehnične lastnosti pojasnili v okviru postopka nadzora z dopisom Agenciji z dne 26.6.2008.

Telekom Slovenije bo svoj cenik zaračunavanja električne energije in s tem povezanimi stroški prilagodil tako, da bo prefakturiran račun za elektriko vključeval dejansko porabo elektrike in posebej strošek agregata oz. brezprekinitvenega napajanja. Ker pa je za tako spremembo potreben korenit poseg v model izračunavanja, bomo tak cenik lahko uveljavil z 1.6.2011.

Glede na pripombo družbe Telekom Slovenije d.d., da je družba že v juniju 2008 zaključila projekt vgradnje merilnih naprav, Agencija meni, da je rok 1.6.2011 pretiran za uveljavitev novega cenika, zato Agencija navaja, da bo morala družba Telekom Slovenije d.d. cenik električne energije objaviti najkasneje z uveljavitvijo nove vzorčne ponudbe.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

APEK naj obveznosti, ki so opredeljene v poglavju glede cenovnega nadzora, kot so določila,

- da lahko operaterji samostojno izberejo izvajalca, če odstopanje od ponudbe Telekom Slovenije presega npr. 10%
- da se lahko zaračunava samo tlorisna površina,
- omejitve glede višine najemnine,
- določila glede zaračunavanja elektrike in hlajenja, ipd

izrecno zapiše v izrek odločbe .

Agencija bo v upoštevala pripombo družbe Amis d.o.o. in bo v izrek regulatorne odločbe jasno in natančno zapisala posamezne definirane obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva za ostale storitve kot so predvidene v analizi.

6.5 Obveznost ločitve računovodskih evidenc

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Telekom Slovenije predlaga, da se kot rok za predložitev ločenih računovodskih evidenc določi 31.5. vsakega leta. Telekom Slovenije pripominja, da je pred izdelavo ločenih računovodskih evidenc potrebno zaključiti poslovne rezultate družbe. To pomeni, da so podatki o stroških, sredstvih in drugi kazalniki, potrebnih za izračun ključev, ki predstavljajo vhodne podatke za model ločenih računovodskih evidenc, na voljo šele po preteku tega obdobja, ki se praviloma zaključi 31.3. v letu.

Agencija bo pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. glede določitve roka za predložitev računovodskih evidenc, ki je 31.5. vsakega leta, v celoti upoštevala.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

Družba Amis zato ostro nasprotuje predvideni spremembi v regulaciji cen, saj je APEK že sama v Analizi ugotovila, da »so stroški družbe Telekom Slovenije, d.d., ki so podlaga za njegove lastne izračune, netransparentno prikazani, hkrati pa ni bilo zadoščeno objektivnemu razporejanju z namenom enakopravnega obravnavanja storitev in operaterjev«¹. Navedena pripomba APEK se sicer nanaša na stroške zagotavljanja bakrene infrastrukture, kjer ima Telekom Slovenije že vrsto let naložene obveznosti glede stroškovnih cen ter modelov po katerih se te izračunavajo, pa vendar sistem Telekom Slovenije še vedno ni dovolj transparenten, da bi se te cene lahko pravilno izračunale.

Glede na to, da APEK-u v vrsti let ni uspelo, da bi Telekom Slovenije zagotovil jasne, pregledne in pravilne računovodske evidence o svojih stroških, je popolnoma jasno, da jih ne bo zagotovil tudi v naslednjih 6 mesecih za optično infrastrukturo.

Družba Amis si predstavlja, da je razlog za spremembo cenovnih obveznosti pričakovanje Telekom Slovenije, da bo izračunal drugačno ceno kot APEK v lanskih analizah. Družba Amis ni seznanjena, da bi Telekom Slovenije v pripombah na lansko analizo predstavil svoje izračune stroškov ter s tem dokazoval nepravilnost izračunanih cen.

Družba Amis poziva APEK, da pojasni kaj je naredila, da bi bile evidence Telekom Slovenije bolj transparentne in ustrezale očitno že obstoječim obveznostim?

Pripomba družbe T-2 d.o.o.:

- zanašanje na lastne stroškovne kalkulacije Telekoma Slovenije je neprimerno, saj Telekom Slovenije do sedaj še ni vzpostavil sistema stroškovnega računovodstva, ki bi nediskriminatorno obravnaval stroške ponudbe samemu sebi (t.i. self-supply) in drugim operaterjem;

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Agencija je v analizi navedla, da bo »Telekom Slovenije moral korenito poseči v obstoječi sistem, da bo zadostila splošnim regulatornim načelom, pri čemer ga bo morala tudi dopolniti z ustreznimi nediskriminatornimi internimi oziroma transfernimi cenami«.

Telekom Slovenije je skladno z načelom nediskriminatornosti, pripravil self supply model, ki temelji na modelu ločenih računovodskih evidenc Telekoma Slovenije in prikazuje prodajo samemu sebi. V modelu so stroški prodaje samemu sebi prikazani kot seštevek stroškov razporejenih na maloprodajne storitve (brez specifičnih maloprodajnih stroškov, npr. marketing, maloprodaja,...) in specifičnih veleprodajnih stroškov. Model self supply zagotavlja informacije o stroških prodaje samemu sebi, zato ni potrebe po vpeljavi internih cen znotraj Telekoma Slovenije. S tem pa se v Telekomu Slovenije tudi izognemo dodatnim stroškom internega obračunavanja. Ker bo model self supply tako postal sestavni del vsakokratnih letnih ločenih evidenc, smo mnenja, da smo zadostili pogoju nediskriminatornosti in transparentnosti.

Telekom Slovenije je Agenciji posredoval predlog izračuna stroškov prodaje samemu sebi, self supply model, in konec novembra model Agenciji tudi predstavil. Agencija je predlagano metodologijo izračuna v decembru potrdila. Skladno s tem, bo Telekom Slovenije pripravil izračun stroškov prodaje samemu sebi po sprejeti metodologiji na osnovi podatkov za leto 2010 in ga predložil Agenciji hkrati z modelom ločenih računovodskih evidenc.

Agencija glede na pripombo družbe Amis d.o.o. in družbe T-2 d.o.o. navaja, da družba Telekom Slovenije d.d. pripravlja model »self supply«, ki temelji na modelu ločenih računovodskih evidenc, in ki bo prikazoval stroške prodaje samemu sebi, s čimer Agencija po predstavitvi predloga predmetnega modela meni, da bo z vzpostavitvijo slednjega omogočeno zlasti spoštovanje načela preglednosti in enakega obravnavanja, tako za storitve dostopa do optične kot za storitve dostopa do bakrene infrastrukture. Nadalje družba Telekom Slovenije d.d. navaja, da model »self supply« zagotavlja informacije o stroških prodaje samemu sebi, zato ni potrebe po vpeljavi internih cen znotraj družbe. Agencija poudarja, da mora družba Telekom Slovenije d.d. v okviru modela »self supply« omogočiti prikaz internih cen, se pa strinja z družbo Telekom Slovenije d.d., da v primeru preglednega in objektivnega prikaza internih cen v okviru modela »self supply«, ni potrebe po vpeljavi obračunavanja internih oziroma transfernih cen.

Družba Telekom Slovenije d.d. je v času pripravljanja predmetne analize in osnutka ukrepov, pripravila in Agenciji posredovala predlog izračuna stroškov samemu sebi, ki je bil Agenciji predstavljen in s katerim se je Agencija dne 6.12.2010 strinjala. Glede na pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. posebej poudarja Agencija, da pri pripravi modela »self supply«, ki ga bo družba predložila hkrati z modelom ločenih računovodskih evidenc, družba dosledno izhaja iz modela ločenih računovodskih evidenc in pri tem poleg načel vzročnosti stroškov, objektivnosti, doslednosti in transparentnosti sledi zlasti načelu enakega obravnavanja. Agencija bo upoštevala pripombo družbe Telekom Slovenije d.d., da se model »self supply« predloži hkrati z modelom ločenih računovodskih evidenc.

Analiza upoštevnega trga 5 »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)«

1. Uporabljeni izrazi

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Telekom Slovenije ugotavlja, da pri uporabljenih izrazih manjkajo razlage za dostopovne omrežne elemente, kot so MSAN, DSLAM, BRAS, IP/MPLS, VoD in drugo.

Agencija v zvezi s pripombami **družbe Telekom Slovenije d.d.**, dopis št. 11-08-276/13.12.-10 z dne 13.12.2010, da jo bo upoštevala in med uporabljene izraze uvrstila tudi predlagane dostopovne omrežne elemente.

2. Opredelitev upoštevnega trga

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Agencija je veliko pozornost posvetila analizi zamenljivosti na maloprodajnem in veleprodajnem trgu, na način, ki ne vključuje podatkov pomembnih za oceno stanja na trgu. V nadaljevanju podajamo nekaj pripomb.

V primeru analize **zamenljivosti na maloprodajnem trgu**, Agencija **ne podaja jasne slike**, ki bi prikazovala konkurenčne pogoje ter izboljšave, ki so rezultat regulacije na veleprodajnem trgu v obdobju po izdaji OPTM Odločbe z dne 11.10.2007. Prikaz stanja na maloprodajnem trgu z upoštevanjem premikov in sprememb, bi bistveno jasneje odražal izboljšanje konkurenčnih pogojev, kot je to razvidno iz diagramov v točki 5.1.1. (Zamenljivost na maloprodajnem trgu).

Poleg prikaza deležev in gibanja posameznih tehnologij, bi bilo potrebno prikazati tudi gibanja deležev operaterjev, še posebej na reguliranih xDSL trgih. Na spodnjih slikah podajamo diagrame, ki prikazuje gibanje števila xDSL priključkov in tržne deleže operaterjev na maloprodajnem xDSL trgu.

Iz grafov je razvidno, da je v zadnjem kvartalu 2010 prirast xDSL priključkov negativen zaradi zmanjšanja števila priključkov Telekoma Slovenije, ter da se delež Telekoma Slovenije nenehno znižuje. Od izdaje OPTM Odločbe v oktobru 2007 se je delež Telekoma Slovenije na trgu xDSL znižal za več kot 7 odstotnih točk.

Iz zgornjega grafa je razvidno, da se je v letu 2010 rast optičnih priključkov upočasnila, delež Telekoma Slovenije pa je ostal približno enak.

Največjo rast so v letu 2010 dosegli kabelski operaterji, kar je razvidno iz spodnjega grafa, ki prikazuje skupni prirast kabelskih priključkov od začetka 2009 do sredine 2010.

Primerjava podatkov iz 3Q/ 2007 s podatki iz 3Q/2010 kaže, da je tržni delež kabelskih operaterjev stabilen, da se je tržni delež DSL znižal za 11,7 odstotnih točk, (z 70,7% na dan 30.9.2007 na 59% na dan 30.9.2010) pri tem pa izboljšalo razmerje med deležem alternativnih operaterjev in Telekomom Slovenije, kar je posledica regulacije na trgih 11 in 12. Tržni delež optičnih priključkov se je v istem obdobju povečal za 10,2 odstotne točke, razmerje deležev med družbo T-2 in Telekomom Slovenije pa je približno enako.

Tržni delež Telekoma Slovenije se je v istem obdobju znižal za 7,4 odstotne točke z 51,5 na dan 30.9.2007 na 44,1% na dan 30.6.2010).

Telekom Slovenije ponovno poudarja, da je cilj regulacije na veleprodajnem trgu izboljšanje konkurenčnih pogojev na maloprodajnem trgu ter da mora regulator analizirati spremembe in premike na maloprodajnem trgu, da bi lahko na tej osnovi določil sorazmerne obveznosti OPTM operaterja. Spremembe in trendi gibanja tržnih deležev operaterjev bistveno jasneje odražajo izboljšanje konkurenčnih razmer kot je to razvidno iz prikaza gibanja posameznih tehnologij. V obdobju od izdaje OPTM odločbe v oktobru 2007 do 3Q/2010 se je delež regulirane xDSL tehnologije znižal za 11,7 odstotne točke (od 70,7%- 3Q/ 2007 na 59%-3Q/2010), delež FTTH priključkov povečal za 10,2 odstotne točke, delež kablinskih priključkov pa se je v istem obdobju povečal od 23,5.% na 24,2%. Trend sprememb je še posebej izrazit v letu 2010. Navedeni podatki odražajo stagnacijo xDSL tehnologije, ki predstavlja najbolj razprostranjeno infrastrukturo na ozemlju Slovenije. Če pri tem upoštevamo podatke, da se je delež Telekoma Slovenije v istem obdobju na celotnem trgu širokopasovnega dostopa znižal za 7,4 odstotne točke (od 51,5% na 44,1%), na trgu xDSL pa za 7,4 odstotne točke, ugotovljamo, da so se konkurenčne razmere na reguliranem xDSL trgu zelo izboljšale, kar skupaj, z izboljšanjem infrastrukturne konkurence zaradi gradnje optičnih dostopovnih omrežij, pomeni velik napredek v konkurenčnih pogojih na trgu širokopasovnega dostopa. Navedena dejstva, ki kažejo na velike premike morajo biti nujno upoštevana pri regulaciji veleprodajnih trgov. Vsi navedeni podatki so razvidni iz kvartalnih poročil Agencije za obdobje 2007-2010.

V delu, ki obravnava **zamenljivost na veleprodajnem trgu**, je Agencija analizirala zamenljivost med bakreno zanko in dostopom prek kablanskega omrežja. Telekom Slovenije smatra, da se **kablenska omrežja**, po uvedbi novih standardov posodablja na način, ki omogoča ponujanje širokopasovnih storitev, ki so po hitrosti primerljive z DSL tehnologijo. Tako je danski kablanski operater Ziggo, vse svoje priključke nadgradil po standardu Eurodocsis 3.0, kar mu je omogočilo dvig hitrosti s 15/1.5 Mb/s na 25/4 Mb/s, kar je že primerljivo s tehnologijo VDSL2. V večini evropskih držav je strategija izgradnje NGA zasnovana tudi na tehnologiji FTTC/N in koaksialnem dostopovnem omrežju. Tržni deleži kablinskih operaterjev v Sloveniji so zelo stabilni in daleč presegajo povprečni delež v EU (v Sloveniji znaša 24 %, v EU pa samo 16 %). Koaksialno dostopovno omrežje je v definicijo trga 5 že vključila večina evropskih držav: Avstrija, Danska, Estonija, Finska, Nemčija, Irska, Latvija, Malta, Nizozemska, Norveška, Poljska, Portugalska in Velika Britanija. Veliko naštetih držav ima tržni delež koaksialnih priključkov nižji od deleža v Sloveniji. Regulatorji v naštetih državah omenjajo izrazit cenovni pritisk s strani maloprodajnega trga kablinskih produktov na veleprodajni DSL trg. Opozarjamo tudi na dejstvo, da so nekateri regulatorji v EU (Portugalska, Velika Britanija) izvedli analizo trga 5 z upoštevanjem geografskih razlik in so področja, na katerih je tržni delež nacionalnega operaterja reda 30%, že izključena iz regulacije. Kakor smo uvodoma omenili, je delež Telekoma Slovenije na trgu 5, ob upoštevanju ponudbe self-supply in vključitvi kablinskih operaterjev na trg reda 25%. Telekom Slovenije poudarja, da analiza zasnovana na prikazu prisotnosti operaterjev z bakreno in optično zanko, ter prikaz tržnih deležev operaterjev po občinah z mestnim in občinah brez mestnega naselja, povsem spremeni stanje na trgu, kar je posledica izključitve kablinskih operaterjev po eni strani in neupoštevanja števila gospodinjstev po posameznih občinah ali naseljih po drugi strani. Geografska analiza, ki jo je izvedel Telekom Slovenije, je zasnovana na upoštevanju naselij in delitvi na urbana, suburbana in ruralna območja in je pokazala povsem drugačne razmere: delež Telekoma Slovenije, izračunan na osnovi pokritosti gospodinjstev v urbanem področju, znaša samo 25%.

Telekom Slovenije želi tudi opozoriti, da je preteklo obdobje zaznamovala velika koncentracija lastništva na strani največjega kablanskega operaterja Telemach. Koncentracije je dovoljeval Urad RS za varstvo konkurence s svojimi odločbami, pri čemer je kot pogoj za dovoljenost koncentracije določal tudi obvezno javno objavljeno grosistično ponudbo drugim operaterjem, ki so svojim končnim uporabnikom nudili storitve dostopa do interneta. Lastniško združevanje največjega kablanskega operaterja je nedvomno imelo, tudi v posledici naloženih obveznosti s strani UVK, za posledico

povezovanje kabelskih omrežij, poenotenje poslovnih modelov, ponudbe, cenikov tudi na grosistični medoperaterski ravni.

Agencija v posledici zmotne ugotovitve dejanskega stanja lastniške koncentracije in naloženih obveznosti s strani UVK ni upošteval pri svoji presoji.

V primeru **optičnih omrežij Telekoma Slovenije** Agencija poudarja, strategijo postopne zamenjave bakrenih zank z optičnimi, kar ne drži, saj bo imel Telekom Slovenije vsaj petletno obveznost ponujanja bakrene infrastrukture (tako izhaja iz Analize). Ugotovitev Agencije, da Telekom Slovenije svoje bakreno omrežje zamenjuje z optičnim, nikakor ne drži. Navedeni argumenti so, kot izhaja iz Analize, osnova in so ključni za neutemeljeno vključitev optike na trg 5. Tudi omejitve v pokritosti z optičnim dostopnim omrežjem, ki so jih nekateri regulatorji obravnavali kot ključni razlog za izključitev optičnega dostopa, v primeru trga v Sloveniji niso bile upoštevane, čeprav so kot ključni razlog vplivale na izključitev kabelskega omrežja iz definicije trga. Telekom Slovenije je prav tako kritičen do načina analize prisotnosti operaterjev po občinah, kjer Agencija poudarja prisotnost po občinah, s **poudarkom na številu občin in ne procentu** prebivalstva, ki ga občine pokrivajo. Na ta način je analiza nepregledna in tudi zavajajoča, saj je pokritost prebivalstva ključen za oceno razširjenosti določene infrastrukture.

Iz pravkar naštetih razlogov se Telekom Slovenije ne strinja z definicijo upoštevnega trga, saj iz razmer na trgu izhaja, da je bakreno omrežje povsem zamenljivo s kabelskim omrežjem, saj je geografsko še bolj razširjeno v primerjavi z optičnim omrežjem.

V zvezi z **geografsko segmentacijo** Telekom Slovenije ponovno poudarja, da bi morala Agencija izvesti analizo tržnih deležev z upoštevanjem pokritosti prebivalstva, tako kot to prikazuje graf na sliki 1, ob upoštevanju klasifikacije po naseljih, kot je to storil tudi Direktorat za informacijsko družbo v primeru gradnje odprtih širokopasovnih omrežij. Agencija tudi navaja, da bi dokazi o diferenciaciji maloprodajnih in veleprodajnih cen lahko kazali na različne regionalne ali lokalne konkurenčne pritiske. Telekom Slovenije smatra, da analiza, ki jo je opravila Agencija, nobenega od navedenih dejstev ne analizira na način, da bi ta prikazal jasno razliko med geografskimi področji in realnem stanju gibanja penetracije in tržnih deležev operaterjev. Podatki o penetraciji širokopasovnega dostopa po občinah, za različne dostopovne infrastrukture niso dovolj za oceno realnih razlik na trgu. Že samo dejstvo, da se tržni delež koaksialnih priključkov povečuje, kljub hitro napredujočem optičnem dostopu, ter da se delež xDSL priključkov na skupnem širokopasovnem trgu zelo hitro znižuje, kaže na močne konkurenčne pritiske novih tehnologij, podatki o deležih posameznih tehnologij na različnih geografskih področjih pa sploh niso raziskani na način, da bi odražali prave konkurenčne razmere.

Telekom Slovenije je v sodelovanju z družbo Analysys Mason izvedel podrobno analizo trga 5 v devetih državah EU, kjer je regulacija trgov že dosegla visok nivo. V navedeno skupino smo uvrstili Avstrijo, Dansko, Finsko, Francijo, Italijo, Nizozemsko, Portugalsko, Španijo in Veliko Britanijo. Med vsemi naštetimi državami se je samo nizozemski regulator odločil za naložitev vseh obveznosti (kabelski in optični dostop, multicast storitve, stroškovne cene) v primeru, ko gre za **storitve višje kakovosti**. V navedeno skupino uvršča produkte s koncentracijo 1:1 do 1:20. Storitve nižje kakovosti so iz regulacije izključene. Med državami, ki so na trg vključile optični dostop (Švedska, Finska, Danska, Nemčija, Italija, Estonija in Nizozemska) opazamo, da so se pri nalaganju obveznosti regulatorji odločili za lažjo obliko regulacije v primerjavi z regulacijo xDSL. Finski regulator ni naložil obveznosti cenovne kontrole, danski ne nalaga nobenih obveznosti, v Estoniji za optiko ne velja obveznost dostopa na DSLAM-u. Za geografsko **diferencirane obveznosti** sta se odločila portugalski in britanski regulator, medtem ko španskemu regulatorju podobnega koncepta ni uspelo izpeljati. Komisija je v primeru Španije zahtevala podroben razpored tržnih deležev po različnih geografskih področjih. Španski regulator je regulacijo BSA storitev omejil na produkte s hitrostjo do 30 Mb/s. Britanski regulator se je odločil za določitev podtrgov in naložitev diferenciranih obveznosti. Zanimivo je, da tržni delež BT na konkurenčnih trgih dosega 29%, na drugih pa 69% in 98%. Iz vseh navedenih

primerov izhaja, da so regulatorji zelo previdni pri nalaganju obveznosti, da v največji možni meri upoštevajo nacionalne okoliščine in prihodnji razvoj trga, ter vpliv trga 4.

Telekom Slovenije smatra, da bi na trg 5 morala Agencija vključiti tudi kablenska omrežja, ali pa iz trga izključiti optična, saj gre za podobno geografsko pokritost. Agencija ni izvedla analize geografske pokritosti trga na način, ki bi razkril visoko infrastrukturno konkurenco v mestnih občinah, ter velike geografske razlike v primerjavi z ruralnim območjem. Poudarjamo tudi, da je število optičnih FTTH priključkov bistveno nižje od števila kabelskih priključkov, kar kaže na boljšo pokritost kabelskih omrežij v primerjavi z optičnimi. Tudi povečanje hitrosti na kabelskih priključkih in velik porast priključkov v zadnjem letu (79% delež v skupnem številu novih priključkov v prvem polletju 2010) dokazuje, da je ta tehnologija primerljiva z xDSL tehnologijo. Na segmentu optičnega dostopa pa ima Telekom Slovenije samo eno tretjino naročnikov, kar postavlja pod vprašaj asimetrično regulacijo trga. Nekatere države, ki imajo visoko penetracijo optičnih priključkov (Latvija, Slovaška...) pa se niso odločile za vključitev optike na trg, kljub visokemu deležu te tehnologije (Preglednica družbe Cullen, september 2010). Telekom Slovenije kratkoročno ne načrtuje opustitve bakrene infrastrukture. Iz navedenih argumentov je razvidno, da Agencija ni upoštevala vseh aspektov regulacije optičnega dostopa, predvsem dejstva, da je na trgu 4 predvidena obveznost razvezave optične zanke. V primeru vključitve optike na trg, pa bi se Agencija morala odločiti za naložitev lažje oblike regulacije.

Pripomba družbe Studio proteus d.o.o.:

Studio Proteus d.o.o. je na območju občine Postojna v letu 1995 z lastnim kapitalom zgradila kablensko zemeljsko omrežje. Preko omrežja je prebivalcem vasi Matenja vas, Rakitnik, Prestranek, Planina, Razdrto in Stara vas najprej omogočila dostop do večjega števila televizijskih programov, v letu 1999 pa je bilo omrežje posodobljeno v dvosmerno in tako omogočilo širokopasovni dostop do interneta večini prebivalstva omenjenih vasi, zlasti pa prebivalcem na vseh območjih ti. »belih lis«. Pri tem je potrebno poudariti, da smo omrežje zgradili na izrazito ruralnem območju, kjer v času, ko smo se odločali za gradnjo omrežja, ni bilo zaznati interesa drugih operaterjev. To je bil tudi glavni razlog za gradnjo omrežja, saj se gradnja omrežja v primeru, da bi bil podan tudi interes drugih (predvsem večjih) operaterjev, ekonomsko ne bi izplačala. Internetni del omrežja s trenutno uporabljeno opremo omogoča prenos podatkov do 30 Mbit/s na naročnika.

Kljub temu, da je naša družba že v letu 1999 na tem območju zgradila širokopasovno omrežje, pa je občina Postojna skupaj z zasebnim partnerjem v začetku 2008 kandidirala na javnem razpisu Ministrstva za gospodarstvo za pridobitev evropskih sredstev za gradnjo odprtega širokopasovnega omrežja, in za gradnjo omrežja pridobila Evropska sredstva. Z evropskimi sredstvi zgrajeno odprto širokopasovno omrežje bo naši družbi predstavljalo nelojalno konkurenco, saj se gradi na območju, ki ga že pokriva naše širokopasovno omrežje. Drugi operaterji bodo namreč na trg na tem območju lahko pristopali brez vstopnih ovir, saj bo omrežje že izgrajeno (z evropskimi sredstvi). Pri tem bo naša družba, ki je omrežje zgradila z lastnimi sredstvi, in sicer na območju, ki pred tem ni zanimalo nobenega operaterja, v konkurenčno slabšem položaju, kar lahko v končni fazi pomeni tudi propad družbe. Položaj operaterja, ki mu ni potrebno vlagati nikakršnih sredstev v izgradnjo omrežja, je namreč neprimerno boljši, kot položaj operaterja, ki je na istem območju izgradil omrežje z lastnimi sredstvi (v tem primeru naša družba).

Glede na navedeno menimo, da ugotovitev APEK-a, da izgradnja odprtega širokopasovnega omrežja ne bo bistveno vplivala na stanje na trgu, ne drži za primer občine Postojna. Izgradnja odprtega širokopasovnega omrežja v občini Postojna morda res ne bo vplivala na trg celotne Slovenije, kot tudi ne na ekonomski položaj velikih operaterjev, vsekakor pa bo vplivala na konkurenčni in ekonomski položaj naše družbe.

Družba Svislar telekom d.o.o. je na območju občine Gorenja vas – Poljane v letu 2004 z lastnim kapitalom zgradila MMDS omrežje. Preko omrežja je prebivalcem v občini Gorenja vas – Poljane najprej omogočila dostop do večjega števila televizijskih programov, v letu 2007 pa je bilo omrežje v sodelovanju z Zavodom za razvoj podeželja Polans nadgrajeno tudi s povratnim kanalom, in tako omogočilo širokopasovni dostop do interneta večini prebivalstva občine Gorenja vas - Poljane, zlasti pa prebivalcem na vseh območjih ti. »belih lis«. Pri tem je potrebno poudariti, da smo omrežje zgradili na izrazito ruralnem območju, kjer v času, ko smo se odločali za gradnjo omrežja, ni bilo zaznati interesa drugih operaterjev. To je bil tudi glavni razlog za gradnjo omrežja, saj se gradnja omrežja v primeru, da bi bil podan tudi interes drugih (predvsem večjih) operaterjev, ekonomsko ne bi izplačala. Internetni del omrežja s trenutno uporabljeno opremo omogoča prenos podatkov do 200 Mbit/s na kanal na sektor, pri čemer se kanali in sektorji lahko poljubno dodajajo oziroma po potrebi nadgrajujejo.

Kljub temu, da je naša družba že v letu 2007 na območju občine Gorenja vas - Poljane zgradila širokopasovno omrežje, pa je občina Gorenja vas – Poljane skupaj z zasebnim partnerjem v začetku 2008 kandidirala na javnem razpisu Ministrstva za gospodarstvo za pridobitev evropskih sredstev za gradnjo odprtega širokopasovnega omrežja, in za gradnjo omrežja pridobila sredstva v višini 2.017.646,00 EUR. Z evropskimi sredstvi izgrajeno odprto širokopasovno omrežje bo naši družbi predstavljalo neloyalno konkurenco, saj se gradi na območju, ki ga že pokriva naše širokopasovno omrežje. Drugi operaterji bodo namreč na trg območja občine Gorenja vas – Poljane lahko pristopali brez vstopnih ovir, saj bo omrežje že izgrajeno (z evropskimi sredstvi). Pri tem bo naša družba, ki je omrežje zgradila z lastnimi

sredstvi, in sicer na območju, ki pred tem ni zanimalo nobenega operaterja, v konkurenčno slabšem položaju, kar lahko v končni fazi pomeni tudi propad družbe. Položaj operaterja, ki mu ni potrebno vlagati nikakršnih sredstev v izgradnjo omrežja, je namreč neprimerno boljši, kot položaj operaterja, ki je na istem območju izgradil omrežje z lastnimi sredstvi (v tem primeru naša družba).

Glede na navedeno menimo, da ugotovitev APEK-a, da izgradnja odprtega širokopasovnega omrežja ne bo bistveno vplivala na stanje na trgu, ne drži za primer občine Gorenja vas – Poljane. Izgradnja odprtega širokopasovnega omrežja v občini Gorenja vas – Poljane morda res ne bo vplivala na trg celotne Slovenije, kot tudi ne na ekonomski položaj velikih operaterjev, vsekakor pa bo vplivala na konkurenčni in ekonomski položaj naše družbe.

Agencija ceni trud **družbe Telekom Slovenije d.d.**, ki ga je vložila v pripravo obsežne analize stanja na delu maloprodajnega trga. Pri tem pa je potrebno v prvi vrsti poudariti, da je Agencija v skladu s Smernicami Komisije o analizi trga in oceni znatne tržne moči v skladu z ureditvenim okvirjem Skupnosti za elektronska komunikacijska omrežja in storitve št. 2002/C 165/03 izhajala iz analize maloprodajnega trga, saj povpraševanje po produktih na medoperaterskem trgu izhaja iz povpraševanja na maloprodajnem trgu. To pa seveda ne pomeni, da Agencija sklepa na konkurenčnost upoštevne veleprodajnega (medoperaterskega) trga le preko stanja na maloprodajnem trgu. Slednja primerjava nam sicer pokaže, katere produkte oz. storitve je potrebno upoštevati tudi pri proučevanju substitucije na veleprodajnem trgu, vendar pa je predmet regulacije trga »Dostop do (fizične) omrežne infrastrukture s sodostopom ali razvezanim dostopom) na fiksni lokaciji (medoperaterski trg)« veleprodajni nivo, torej ponudba in povpraševanje operaterjev po veleprodajnih produktih, ki so potrebni za oblikovanje maloprodajnih produktov. Tržni deleži na maloprodajnem trgu xDSL pri ugotavljanju substitucije na veleprodajnem

(medoperaterskem) trgu niso niti predmet analize, še manj pa regulacije obravnavanega upoštevne trga.

Istočasno se Agencija strinja z navedbami **družbe Telekom Slovenije d.d.**, da stanje na maloprodajnem trgu kaže na izboljšanje konkurenčnih razmer na tem trgu in da je to posledica regulacije medoperaterskega trga. Namen regulacije medoperaterskega trga je zagotovitev konkurenčnih razmer na maloprodajnem trgu in posredno s tem izboljšanje pogojev za končne uporabnike. Stanje na trgu kaže na učinkovitost obstoječe regulacije, katere pa (prav) zaradi te njene lastnosti ni opravičljivo opustiti oziroma omiliti, saj ravno obstoj regulacije zagotavlja želeno stanje na trgu. Če bi bila regulacija na navedenem upoštevne trgu ali delu upoštevne trga ukinjena in bi se družba Telekom Slovenije d.d. odločila odreči veleprodajni dostop alternativnim operaterjem, bi se njena tržna moč na maloprodajnem trgu znatno okrepila, medtem ko bi bilo tistim operaterji, ki so pri zagotavljanju storitev končnim uporabnikom pretežno odvisni od dostopa do infrastrukture družbe Telekom Slovenije d.d., onemogočeno opravljati storitve. Tako bi npr. maloprodajni tržni delež družbe Telekom Slovenije d.d. v primeru, da bi alternativnim operaterjem v odsotnosti regulacije ukinila veleprodajni dostop do svojega omrežja, čez noč bistveno narasel. Stanje na trgu se spreminja, Agencija pa se je v analizi in pri oblikovanju predlaganih obveznosti trudila slediti tem spremembam, da bi tudi nadaljnja regulacija v prihodnje bila učinkovita.

Agencija v zvezi s pripombami **družbe Telekom Slovenije d.d.** v zvezi s kablenskim omrežjem pripominja, da je predmetna analiza namenjena ugotavljanju stanja na slovenskem trgu, medtem ko lahko primeri regulacije v ostalih evropskih državah, zaradi specifičnih razmer na posameznih nacionalnih trgih, služijo le za primerjavo. Agencija je možnost nadgrajevanja in izboljševanja kablenskih omrežij s standardom DOCSIS 3.0 upoštevala pri izdelavi analize upoštevne trga 5 . Na podlagi tega je Agencija pri skupini Telemach (kot največji skupini kablenskih operaterjev) naknadno poizvedela (dopis št. 38241-6/2010/1 z dne 19.7.2010) kolikšen delež njenega kablenskega omrežja je nadgrajen z omenjenim standardom. Pri tem je ugotovila, da ima 60% naročnikov skupine Telemach možnost priklopa na EuroDOCSIS 3.0 pakete, Istočasno je Agencija ugotovila, da je kablensko omrežje, ki je nadgrajeno s standardom EuroDOCSIS 3.0 prisotno le v 11,9% vseh slovenskih občin, v katerih v povprečju dosega 16,6% penetracijo glede na gospodinjstva. Navedeno pomeni, da kablensko omrežje v smislu varnosti le deloma predstavlja ekvivalent fiksnemu dostopu z bitnim tokom, kar je pojasnjeno tudi v analizi.

Nadalje Agencija v zvezi s pripombo **družbe Telekom Slovenije d.d.** pojasnjuje, da je pri izvedbi analize upoštevala dejstvo, da je s strani nekaterih kablenskih operaterjev prišlo do njihovega združevanja v skupino Telemach, kar je podrobno opisala tudi v analizi. Prav tako je Agencija v analizi ugotovila, da ima skupina Telemach glede na število kablenskih modemov 60% tržni delež med vsemi kablenskimi operaterji, kar pomeni, da na trgu še vedno obstaja velik del kablenskih operaterjev, delovanje katerih je Agencija v analizi skrbno preučila medtem, ko jih je družba Telekom Slovenije d.d. v svojih pripombah z namenom prikazovanja izkrivljene slike poskušala namenoma prezreti. Skladno z navedenim želi Agencija na tem mestu poudariti, da je v analizi ugotavljala dejansko stanje na trgu, pri katerem pa naložene obveznosti s strani Urada za varstvo konkurence ne pomenijo oblikovanje takšnega stanja, ki bi bistveno vplival na drugačno opredelitev upoštevne trga kot to poskuša v svojih pripombah napačno prikazati družba Telekom Slovenije d.d. Kot je Agencija poudarila že v analizi, bo še naprej redno spremljala razvoj in obnašanje kablenskih operaterjev in v naslednji analizi ponovno ugotavljala stanje na predmetnem upoštevne trgu, oziroma v primeru, da se bodo razmere na trgu bistveno spremenile, predčasno opravila novo analizo trga.

Agencija na pripombo **družbe Telekom Slovenije d.d.** odgovarja, da je pri svojem delu v kar največji meri upoštevala Priporočila Evropske komisije, kjer je le ta v povezavi z nadgrajevanjem bakrenim dostopnih omrežij z optičnimi vlakni, zavzela stališče tehnološke nevtralnosti. Skladno s tem načelom v novem priporočilu o upoštevne trgih in splošnim

aktom o določitvi upoštevnih trgov je lahko predmet predhodne regulacije vsa omrežna infrastruktura. Tako produktna definicija upoštevne trga »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)« lahko vključuje tudi širokopasovni dostop preko omrežij naslednje generacije (NGN), kar je v svojih komentarjih na predloženo analizo potrdila tudi Evropska Komisija, dopis št. SG-Greffe (2009) D/5397 z dne 11.9.2009. Naložitev prepovedi ukinitve posamezne lokacije ali posamezne krajevne zanke pred pretekom vsaj 5-ih let od začetka njene uporabe s strani operaterja v nobenem primeru ne pomeni, da strategija družba Telekom Slovenije d.d. ni skrajševanje zank oziroma nadgradnja obstoječih bakrenih zank z optičnimi, zaradi česar je nadaljnja utemeljitev vključitve dostopa preko optičnega omrežja kot del upoštevne trga seveda pravilna, utemeljena in nujno potrebna za zagotovitev konkurenčnosti na trgu v prihodnje. Navedbe družbe Telekom Slovenije d.d. ne držijo, saj Slovenija po razvitosti optičnega omrežja sodi v sam evropski vrh, zaradi česar je posledično tudi ena prvih držav, ki bo regulirala dostop do optičnega omrežja. Zato Agencija meni, da se je družba Telekom Slovenije d.d. svoje sicer obsežne analize lotila z napačne strani, saj se ni omejila na države, ki izstopajo po razvitosti optičnega omrežja. Poleg tega je nujno izpostaviti stališče Evropske komisije, ki ga je že večkrat poudarila v svojih komentarjih v postopkih notifikacije analiz upoštevnih trgov posameznih nacionalnih regulatorjev. Tako je Komisija v primeru analiz trgov 4 in 5 portugalskega regulatorja ANACOM⁴ v svojem komentarju navedla, da razvoj optičnega omrežja pomembno vpliva na spremembe konkurenčnega okolja, zato je regulatorja pozvala, naj razmisli o naložitvi obveznosti dopustitve dostopa do optičnega omrežja tudi na upoštevni trgu 5. Podobno je Evropska komisija v svojih komentarjih na opravljeno analizo upoštevne trga »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)« nizozemskega regulatorja OPTA⁵ pozvala, da budno spremlja dogajanje na trgu v smislu razvoja optičnega omrežja in po potrebi razširi obveznosti tudi na to obliko dostopa. Končno pa se je potrebno zavedati dejstva, da se vsak regulator pri analizah trga in nalaganju obveznosti odloča predvsem na podlagi stanja na nacionalnem trgu, pri čemer služijo primerjave z drugimi državami v poštev le kot dodatna podkrepitev in ne kot glavno vodilo, kot to poskuša napačno prikazati družba Telekom Slovenije d.d.

Glede na navedbe **družba Telekom Slovenije d.d.** Agencija ugotavlja, da je družbi potrebno podrobno razložiti kaj v primeru definicije trga pomeni stališče tehnološke nevtralnosti, saj ga družba Telekom Slovenije d.d. očitno ne razume. Na trg spadajo vse vrste omrežij, za katera je bilo v analizi ugotovljeno, da tako z maloprodajnega kot tudi z veleprodajnega trga omogočajo substitut bakrenemu omrežju. Pri tem je potrebno poudariti, da se tako pokritost omrežja posamezne družbe ugotavlja na podlagi pokritosti vseh omrežij s katerimi ta družba razpolaga. Bistvena razlika med optičnim in kabelskim omrežjem, ki jo družba Telekom Slovenije d.d. namenoma pozablja, je, da navedena družba svoje bakreno omrežje nadgrajuje z optičnim zaradi česar je pokritost optičnega omrežja v kombinaciji z bakrenim omrežjem bistveno višja, kot pa je pokritost celotnega kabelskega omrežja.

Agencija se s pripombami **družb Svislar telekom d.o.o.** z dne 10.12.2010 in **družbe Studio proteus d.o.o.** z dne 13.12.2010 sicer strinja, vendar pa je pri tem potrebno poudariti, da se analiza nanaša na ugotavljanje konkurenčnih razmer na nacionalnem nivoju, torej na območju Republike Slovenije, na katerega pa navedena situacija nima znatnega vpliva. Agencija bo kljub temu spremljala razvoj in gradnjo odprtih širokopasovnih omrežij tudi v prihodnje in po potrebi ter v okviru svojih pristojnosti tudi ukrepala.

⁴ Primer št.: PT/2008/0851

⁵ Primer št. NL/2008/0827

3. Analiza upoštevnega trga o obstoju konkurence

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Telekom Slovenije v Analizi pogreša podrobnejšo analizo stanja na maloprodajnem trgu, kar edinole omogoča vpogled v konkurenčne razmere na trgu in je osnova za oceno regulatornih ukrepov na veleprodajnem trgu. Na sliki 1 je prikazano gibanje maloprodajnih širokopasovnih storitev po operaterjih in tehnologijah, iz katere je razviden način dostopanja operaterjev in konkurenčne razmere na nacionalnem trgu. Realen vpogled v stanje na trgu 5 bi izhajal iz analize, ki upošteva ponudbo »self-supply« v kateri bi se delež Telekoma Slovenije, ki je sestavljen iz maloprodajnega (self-supply) in veleprodajnega dela (BSA) primerjal s skupnim maloprodajnim deležem vseh drugih operaterjev (kabelski, LLU in optični).

Telekom Slovenije ponovno opozarja na velike razlike med tržnimi deleži operaterjev na maloprodajnih trgih v različnih geografskih področjih, ki v analizi niso upoštevani. Opozarjamo tudi, da se mora pri določanju tržnih deležev operaterjev na veleprodajnem trgu 5 nujno upoštevati ponudba samemu sebi (»self-supply«). Vsi operaterji, ki ponujajo maloprodajne storitve na lastni infrastrukturi so tudi ponudniki bitnega toka samemu sebi.

Navedena analiza bi, ob upoštevanju geografske segmentacije, lahko omogočila bistveno realnejši vpogled na stanje na trgu.

Agencija je na pripombo **družbe Telekom Slovenije d.d.** glede podrobnejše analize stanja na maloprodajnem trgu odgovarjala že pod točko 2. Poleg tega Agencija opozarja, da je v okviru geografske definicije trga opravila zelo podrobno analizo stanja, pri čemer pa je upoštevala le tehnologije oziroma oblike dostopa, ki so bile na podlagi ugotavljanja zamenljivosti vključene v upoštevni trg. Istočasno se je potrebno zavedati, da se je Agencija v analizi v izogib prav takšnim očitkom kot jih navaja družba Telekom Slovenije d.d. češ, da ni uporabila vseh dovoljenih načinov za geografsko diferenciacijo regulacije na podlagi različnih konkurenčnih pogojev na posameznih območjih, opredelila tudi do možnosti segmentacije oziroma diferenciacije ukrepov znotraj enotnega upoštevnega trga.

4. Zaključki analize o obstoju konkurence na upoštevnelem trgu

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Telekom Slovenije smatra, da se konkurenčne razmere na trgu 5 lahko ocenjujejo samo **ob upoštevanju ponudbe self-supply**. Na urbanih področjih pokritih s kabelskimi omrežji pa je ta delež bistveno nižji od deleža v ruralnem področju, česar pa Agencija ni ustrezno analizirala. Telekom Slovenije poudarja, da je ocena napredka na trgu možna samo preko ocene stanja na maloprodajnem trgu, saj je cilj regulacije na veleprodajnem trgu ravno sprememba in izboljšanje konkurenčnih razmer na maloprodajnem trgu. Vpliv kabelskih omrežij na trg širokopasovnega dostopa se vse bolj povečuje in je jasno razviden iz grafov, ki prikazujejo skupni porast vseh širokopasovnih priključkov (slika 4) in porast kabelskih priključkov (slike 9).

Agencija **družbi Telekom Slovenije d.d.** pojasnjuje, da je potrebno tržni delež operaterjev ugotavljati na podlagi vseh tehnologij oziroma oblik dostopa, ki so bile na podlagi ugotavljanja zamenljivosti vključene v upoštevni trg, zaradi česar je tržni delež, kot ga je izračunala Agencija popolnoma pravičen.

5. Predlagane obveznosti operaterja s pomembno tržno močjo

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Telekom Slovenije ugotavlja, da Agencija na več mestih kot opravičilo za naložitev obveznosti navaja prejem številnih pritožb operaterjev, ne navaja pa število dejansko ugotovljenih kršitev z odločbo. Iz dejanskega stanja nikakor ne izhaja nujnost naložitve številnih obveznosti kot so predlagane v posameznih poglavjih v Analizi. Sorazmernost predlaganih obveznosti tako sploh ni ugotovljena. Prav tako se Agencija sklicuje na naložene obveznosti s strani evropskih regulatornih organov (na katere tudi Evropska komisija ni imela pripombe) in v tem išče opravičilo za enako naložitev obveznosti Telekomu Slovenije, pri tem se pa ne ukvarja z dejanskim stanjem na trgu, tehničnimi lastnostmi omrežja ter zmožnostmi v Telekomu Slovenije, kar še posebej velja pri naložitvi izvedbenih rokov. Obveznosti so tudi iz tega razloga popolnoma nesorazmerne. Telekom Slovenije iz tega razloga Agencijo poziva, da ponovno prouči predlagane obveznosti v okviru posameznih poglavij, tako z vidika izvedljivosti ter sorazmernosti obveznosti (upoštevajoč breme za Telekom Slovenije ter cilj, ki se želi s tem doseči).

Agencija bi morala več pozornosti posvetiti skupnem učinku vseh naloženih obveznosti v povezavi s trenutno veljavnimi, ki so že privedle do sprememb konkurenčnih pogojev na trgu. Tudi Priporočilo o reguliranem dostopu do dostopovnih omrežij naslednje generacije (NGA) dokazuje, kako pomembna je skupna ocena učinkov vseh naloženih obveznosti. Telekom Slovenije ne nasprotuje primerjavi z regulativnimi ukrepi v drugih državah EU, opozarja pa, da ravno iz prakse drugih držav izhaja, da je po številu ukrepov Slovenija na samem vrhu evropske lestvice. Če upoštevamo dejstvo, da ima Slovenija dobro razvito infrastrukturno konkurenco, ter da je delež Telekoma Slovenije za 2,5% pod evropskim povprečjem (Poročilo COCOM Working document Broadband Access in the EU: situation at July 1, 2010)², se lahko upravičeno sprašujemo ali so predvidene obveznosti sorazmerne stanju na trgu.

Agencija na pripombe **družbe Telekom Slovenije d.d.** odgovarja, da ravno številne pritožbe (teh je bilo v zadnjem letu kar 34) operaterjev kažejo na številne probleme, s katerim se le ti kljub regulaciji srečujejo na veleprodajnem (medoperaterskem) trgu, kar kaže na nujnost obstoja regulacije tudi v prihodnje. Agencija namreč namerava družbi Telekom Slovenije d.d. kar nekaj dodatnih obveznosti naložiti ravno z namenom izboljšanja konkurenčnih razmer na veleprodajnem trgu, ter z namenom omogočanja možnosti ugotavljanja kršitev, za katere bo lažje in hitreje ukrepala v postopkih nadzora. Istočasno Agencija poudarja, da je primere regulatorjev v drugih državah članicah navajala le kot dodatne primere, ki dodatno kažejo na pravilne odločitve Agencije. Pravilnost odločitev Agencije v opravljeni analizi upoštevnega trga s predlaganimi obveznostmi je potrdila tudi Evropska komisija, ki v svojem mnenju, dopis št. SG-Greffe (2010) D/21532 z dne 22.12.2010 ni imela pripomb, ki bi kazale na nestrinjanje z zaključki do katerih je prišla Agencija. Poleg tega se Agencija odloča za naložitev obveznosti v postopkih in okvirih, ki so zakonsko predpisani, ter na podlagi obsežne in podkrepjene argumentacije (tudi z vidika načela sorazmernosti), in se ji zaradi nalaganja obveznosti nikakor ni nikomur dolžna opravičevati.

5.1 Obveznost dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

Družba Amis predlaga, da se naložitev obveznosti operaterskega dostopa oblikuje na naslednji način, po vzoru te obveznosti naložene na upoštevem trgu 4:

Družba Telekom Slovenije d.d. bo v okviru obveznosti dopustitve operaterskega dostopa morala ugoditi vsem razumnim zahtevam za operaterski dostop do omrežnih elementov in zmogljivosti, ki so potrebne za prenos bitnega toka za posamezne storitve dostop-z-bitnim tokom, v okviru katere je dolžna zagotoviti predvsem:

Navedeno je po prepričanju družbe Amis nujno potrebno v primerih razumnih zahtev za dostop do omrežja za storitve, ki jih operaterji razvijemo neodvisno od operaterja omrežja, pri čemer jih operater s pomembno tržno močjo svojim uporabnikom ne nudi na povezanem maloprodajnem trgu in tudi ne omogoča sam sebi na medoperaterskem trgu.

Agencija se s pripombo **družbe Amis d.o.o.** strinja in jo bo upoštevala tako, da bo »dostop z bitnim tokom« nadomestila z »prenos bitnega toka za posamezne storitve«. Pri čemer bo družba Telekom Slovenije d.d. to dolžna zagotoviti na enak način kot to zagotavlja sama sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Agencija ugotavlja, da bo družba Telekom Slovenije d.d. v okviru obveznosti dopustitve operaterskega dostopa morala ugoditi vsem razumnim zahtevam za operaterski dostop do omrežnih elementov in zmogljivosti, ki so potrebne za dostop z bitnim tokom. V okviru obveznosti dopustitve medoperaterskega dostopa:

- bo morala zagotoviti dostop do svojega omrežja na nivoju širokopasovnega dostopovnega vozlišča, na nivoju dostopa do BRAS (oziroma druge podobne naprave) s prenosom po agregacijskem omrežju in na nivoju BRAS (oziroma druge podobne naprave) z vključenim prenosom po IP/MPLS (oziroma podobnem) hrbteničnem omrežju, ter v zvezi s tem omogočiti dostop do tehničnih vmesnikov, protokolov in drugih tehnologij, ki so potrebni za tovrstno obliko dostopa;

Telekom Slovenije ugotavlja, da operaterji v preteklih letih niso povpraševali po dostopu do dostopovnega vozlišča DSLAM (MSAN). Poleg tega je izpolnitev navedene obveznosti povezana z dodatnimi stroški, kar podrobno pojasnujemo v nadaljevanju. Predlagana obveznost je iz tega razloga povsem nesorazmeren ukrep.

Telekom Slovenije v svojem omrežju za dostopovna vozlišča uporablja naprave, ki vse funkcionalnosti izvajajo na drugem nivoju (transportni nivo). Telekom Slovenije povezav med operaterji na transportnem nivoju ne more ponuditi kot del trga 5, ker tehnološko nima

vklučenih mehanizmov, ki mu omogočajo transparentnost in enakost obravnavanja med različnimi ponudniki storitev na tem nivoju. V kontekstu obravnavanja so mehanizmi sledeči:

- mehanizmi varovanja širokopasovnega vozlišča pred zlonamernimi dejanji operaterjev,
- mehanizmi varovanja širokopasovnega vozlišča pred ne-zlonamernimi dejanji operaterjev,
- omejevanje prometa in definiranja prometne politike,
- zagotavljanju tehnološke kvalitete storitev,
- funkcija IPTV storitve z uporabo Multicast tehnologije je mogoča le za prvega operaterja z dostopom do širokopasovnega vozlišča, vsem naslednjim operaterjem Telekom Slovenije te storitve ne more omogočiti,
- širokopasovna vozlišča uporabljajo nekatere mehanizme L2.5 kot so na primer IGMP protokol, relay funkcije za DHCP ipd, za katere v tem trenutku Telekom Slovenije ne more verodostojno zagotavljati, da bodo delovale v kontekstu vključevanja operaterjev na nivoju širokopasovnega dostopovnega vozlišča,
- zaščita pred poplavami in detekcijami lokalnih zank,
- mehanizmi daljinskega nadzora terminalne opreme,
- mehanizmi za avtentikacijo in avtorizacijo uporabnikov.

Dostop do omrežja Telekoma Slovenije brez zgoraj omenjenih mehanizmov Telekomu Slovenije ne omogoča enakovredno obravnavanje alternativnih operaterjev in s tem Telekom Slovenije ne more prevzeti nikakršne obveznosti za nedelovanje storitev oz. za poslabšanje pogojev, pod katerimi operaterji ponujajo storitve svojim končnim uporabnikom.

Poudarjamo, da tehnična rešitev za ponujanje storitev hitrega dostopa do interneta, kot se uporablja v sedanjem modelu ne bo delovala. Telekom Slovenije lahko ponudi le tri različne hitrosti vključevanja na širokopasovno dostopovno vozlišče, torej 10M, 100M in 1Gbit/s. Storitve, ki delujejo na čistem transportnem nivoju bodo delovale na enak način in z enako kvaliteto storitve kot delujejo sedaj, za vse ostalo pa veljajo omejitve, ki so opisane zgoraj.

Telekom Slovenije lahko dostop na DSLAM nivoju zagotovi z namestitvijo dodatnih usmerjevalnikov na lokaciji DSLAM-a. Stroške oblikovanja tehnične rešitve, stroške dodatno nameščene opreme in stroške opreme na MSAN-u, ki jo zahteva dodatna povezava za posameznega operaterja bo Telekom Slovenije zaračunal operaterju. Glede na to, da podvajanje omrežnih elementov ne bo stroškovno učinkovito in po vsej verjetnosti tudi ne cenovno sprejemljivo za operaterje Telekom Slovenije te rešitve ne more izdelati in ponuditi v naprej. Priprava te rešitve je specifična in predstavlja dodatne stroške, zato bo Telekom Slovenije predlaga izključitev navedene obveznosti. Morebitne posamezne povezave bi Telekom Slovenije izvajal na posamezno zahtevo operaterjev po medsebojno usklajeni tehnični rešitvi in vse stroške priprave tehnične rešitve in opreme zaračunal operaterju.

Telekom Slovenije bo lahko omogočil tudi FTTH storitve, ampak le z vključitvijo operaterja na nivoju BRAS. Vzrok za to je v fizičnih zmogljivostih obstoječe FTTH opreme v dostopovnem delu omrežja. Telekom Slovenije uporablja v svojem FTTH dostopovnem omrežju naprave, ki delujejo z omejitvami in ne omogočajo oblikovanja internet prometa na nivoju dostopovnega vozlišča, temveč se ta funkcija izvaja le na nivoju BRAS. Na FTTH dostopovnem delu so naročniki Telekoma Slovenije povezani s povezavo 100M/100M, sama omejitev in oblikovanje prometa se izvaja na vozliščih BRAS. Telekom Slovenije bo navedeno omejitev odpravil takoj, ko bodo naprave v dostopovnem delu FTTH omrežja ustrezno nadgrajene in šele takrat omogočil enake možnosti vključitve, kot veljajo za storitvi xDSL in EMX.

V prilogi je Telekom Slovenije priložil dokument »Arhitektura omrežja Telekoma Slovenije«, v katerem je podrobno predstavljena spremenjena arhitektura celotnega širokopasovnega

omrežja. Dostop alternativnih operaterjev je predviden na nacionalnem nivoju, regionalnem nivoju ali na novih LAR lokacijah. Dostop na regionalnem nivoju je predviden v dveh vozliščih, na katerih je nameščena oprema za zaključevanje PPPoE povezav, kar bo potrebno upoštevati pri določitvi cene za regijski dostop. Dostop na LAR nivoju bo možen na 65 lokacijah, ki agregirajo IP-DSLAM (MSAN) opremo. Na vsaki posamezni LAR lokaciji bo alternativni operater lahko dostopal do vseh IP-DSLAM (MSAN) naprav vezanih na to lokacijo. Točke dostopa bodo zagotavljale celotno PE funkcionalnost vključno z ustrežno kakovostjo in varnostjo dostopa. Dostop na nivoju DSLAM-a navedene funkcionalnosti ne omogoča in ga Telekom Slovenije ne podpira. Agencijo opozarjamo, da mora v okviru Analize ter sprejemanja ukrepov nujno upoštevati spremenjeno in posodobljeno arhitekturo omrežja ter varen in zanesljiv dostop do vseh predvidenih nivojev.

Telekom Slovenije opozarja, da so določena širokopasovna vozlišča DSLAM/MSAN/EMX med seboj povezana v kaskado in si pridržuje pravico do sprememb konfiguracij omrežja in preključitve podrejenih širokopasovnih vozlišč na druge točke omrežja brez najav.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

1. alineja (nivoji dostopa do omrežja): Družba Amis pripominja, da je skica nivojev dostopa (na strani 60) napačna, saj manjka nacionalna priključna točka, prav tako uporabljena terminologija ni enotna in sicer pri priključitvi na nivoju BRAS oz. do BRAS – v analizi se opisujeta obe vrsti medtem, ko je cenovna obveznost določena samo za dostop na nivoju BRAS torej z vključenim BRAS Telekom Slovenije. Prenos do BRAS se zelo razlikuje od prenosa na nivoju BRAS (za BRAS gledano v smeri od končnega uporabnika do operaterja) – v primeru dostopa s prenosom do BRAS je BRAS v celoti v upravljanju alternativnega operaterja in njegov strošek, v drugem pa Telekom Slovenije.

Iz povedanega izhaja, da je treba poleg vključenih nivojev (ki so že na skici), določiti še nacionalno priključno točko, ter je skupno število nivojev priklopa torej štiri:

1. DSLAM
2. regionalni dostop s prenosom do BRAS v lasti operaterja - Priključitev na regionalnem nivoju omrežja z lastnimi BRAS
3. regionalni dostop s prenosom na nivoju BRAS - Vključitev za BRAS Telekom Slovenije
4. Vključitev na nacionalni priključni točki

Družba Amis opozarja tudi, da se v nadaljevanju analize omemba priklopa na točki 2 izgubi in se omenja zgolj priklop na točki 3.

V skladu z vzpodbujanjem investicij alternativnih operaterjev je treba omogočiti tudi priklop na točki 2, tako da lahko alternativni operaterji uporabijo lasten BRAS (L2 priklop) ter izkoristijo povezave, ki jih že zakupujejo za razvezan dostop tudi za širokopasovni dostop ter se tako izognejo dvojnemu plačevanju stroškov za transport prometa iz regijskih središč na eno skupno točko.

Ceno za točko »2. Dostop s prenosom do BRAS« pa se izračuna tako, da se od cene za točko »3. Dostop na nivoju BRAS« za posameznega končnega uporabnika odšteje strošek BRAS v višini 0,68 EUR/mesečno brez DDV (iz Analize, str. 91) – ni potrebna nova tabela za določitev »x« za metodo maloprodajna cena minus. Družba Amis predlaga, da APEK v izreku odločbe izrecno opredeli nivo dostopa z BRAS v lasti operaterja ter ustrezno znižanje veleprodajne cene na regionalnem nivoju za strošek BRAS.

Družba Amis **ponovno predlaga tudi**, da se spremeni zadnji stavek tako, da se navede »ter v zvezi s tem omogočiti dostop do tehničnih vmesnikov, protokolov in drugih tehnologij, ki jih zahteva operater;«. Navedeno družba Amis utemeljuje z dejstvom, da ti elementi morda niso nujno potrebni, jih pa operater potrebuje in ostaja vprašanje ali je to Telekom Slovenije dolžan zagotoviti ali ne. Navedena zahteva, če jo bo operater postavil, se bo v vsakem primeru presojala ob upoštevanju razumnost zahteve.

Prav tako družba Amis **ponovno dodatno predlaga**, da se znotraj obveznosti dostopa do tehničnih vmesnikov, protokolov,... doda tudi obveznost dostopa do spletnih storitev (web

service), za potrebe avtomatiziranja naročanja storitev. Trenutno je možna uporaba preko spletne strani, ki pa avtomatizacije ne omogoča in se tem povzroča dodatne ter povsem nepotrebne stroške. Navedeni predlog naj se po potrebi obravnava znotraj pripomb k bazi podatkov.

Agencija na pripombe **družbe Amis d.o.o.** odgovarja v nadaljevanju v poglavju, ki se nanaša na obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva.

V zvezi s pripombami **družbe Telekom Slovenije d.d.** Agencija odgovarja, da je namen analiz upoštevni trgov in na njihovi podlagi naloženih ukrepov, ex-ante oziroma predhodna regulacija. Glede na to je jasno, da operaterji še ne povprašujejo po dostopu do MSAN, saj družbi Telekom Slovenije d.d. obveznost dopustitve dostopa do optičnega omrežja do sedaj še ni bila naložena in te oblike dostopa družba Telekom Slovenije d.d. ni prostovoljno ponujala, tako da posledično do tovrstnega povpraševanja ni niti moglo priti. Istočasno Agencija poudarja, da je potrebno pri nalaganju obveznosti upoštevati, da se le te nalagajo za obdobje dveh let, ko naj bi se opravljala naslednja analiza (razen v primeru, da bi se razmere na trgu bistveno spremenile), zaradi česar je Agencija navedeno obveznost naložila ravno z namenom preprečevanja zapletov na trgu v prihodnosti, ko bodo operaterji dejansko pričeli povpraševati po MSAN. Priključitev direktno na DSLAM ali njegove ekvivalent MSAN (oziroma podobno napravo) je zadnja oblika, preden se operater odloči za razvezan dostop in postavitev skupne lokacije. Vzpostavitev tega modela je nujna, da se operaterju zagotovi možnost postopnega prehoda na razvezan dostop. Nižje v omrežju družbe Telekom Slovenije d.d. in bližje končnemu uporabniku, kot je priključen operater, večji ima tudi nadzor nad kakovostjo storitve. Poleg tega je MSAN naprava, ki je naprednejša od DSLAM-a, zaradi česar omogoča večjo fleksibilnost pri reševanju navedenih problemov. Na določenih lokacijah družbe Telekom Slovenije d.d. alternativni operaterji uporabljajo dostop z bitnim tokom tudi vzporedno z razveznim dostopom. Na teh lokacijah obstajajo skupine uporabnikov, ki ne morejo imeti razvezanega dostopa, lahko pa uporabljajo storitve z bitnim tokom družbe Telekom Slovenije d.d. (na primer stranke na EMX). Ker ima družba Telekom Slovenije d.d. komunikacijsko omrežje, ki ga ni mogoče zlahka podvojiti, je navedena obveznost potreben ukrep, hkrati pa tudi edino sredstvo za preprečitev vertikalnega prenosa pomembne tržne moči na maloprodajne trge. Tako se vzpodbuja vstop na maloprodajne trge in s tem konkurenco. To pa ima za posledico kakovostnejše storitve končnim uporabnikom. Agencija poudarja, da je bila družbi Telekom Slovenije d.d. obveznost omogočanja storitve IP televizije naložena že podlagi odločbe št. 38241-23/2006-6 z dne 16.1.2007, kar pomeni da je imela družba Telekom Slovenije d.d. že dovolj časa, da bi omrežje ustrezno prilagodila za zagotavljanje enakega obravnavanja. Agencija istočasno tudi poudarja, da ima družba Telekom Slovenije d.d. možnost povrnitve stroškov v okviru cene, ki

jo operaterjem zaračunava za dostop do omrežja. Na strani operaterjev pa je ali se bodo glede na oblikovane cene te vrste dostopa odločili zanj ali ne.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

- *ne bo smela zavrniti že odobrenega operatorskega dostopa, pri čemer bo morala v primeru posodabljanja omrežja operaterju za vsakega posameznega uporabnika omogočiti nemoten prehod na ekvivalentno ali boljšo tehnološko rešitev;*

Telekom Slovenije v primeru poizvedb za vključitev posameznega širokopasovnega dostopa iz razloga zagotavljanja čim večje izbire s strani končnega uporabnika in možnost takojšnjega naročila s strani izbranega operaterja, ne izvaja rezervacije kapacitet po posameznih operaterjih. Ob tem v skrajnih primerih obstaja možnost, da bi vključitev naročila dva operaterja, pri čemer vključitve drugemu operaterju na isti lokaciji ne bi bilo možno zagotoviti (takšnih primerov doslej nismo evidentirali). V primeru izvajanja rezervacij ob vsakem pozitivnem odgovoru na poizvedbo bi končni uporabnik, ki bi postopoma poizvedoval pri treh operaterjih pri vsakem naslednjem čakal na potek rezervacije, kar bi pomenilo bistveno podaljšanje časa, od preveritve do izvedbe za končnega uporabnika. Prav tako bi uvajanje in zaračunavanje rezervacij pomenilo povečanje stroškov za operaterje in občutno povečanje stroškov Telekoma Slovenije pri dopolnitvi informacijske podpore in dodatnih stroškov vezanih na zagotavljanje obravnave rezervacij.

Telekom Slovenije ob tem opozarja, da glede na karakteristike tehnologije širokopasovnega dostopa, ki ga uporablja Telekom Slovenije in tehnologije širokopasovnega dostopa, ki jo uporabljajo operaterji na razvezanem dostopu in glede na karakteristike omrežja lahko v posameznih primerih prihaja do spremembe parametrov posamezne povezave oziroma spremembe razpoložljive prenosne hitrosti, ki jo je na posameznem širokopasovnem dostopu možno zagotavljati. Telekom Slovenije bo pri tem operaterju ponudil čim bolj primerno alternativo, če pa tudi to ne bo mogoče, bo v razumnem roku prekinil zagotavljanje obstoječe storitve.

Telekom Slovenije pri tem poudarja, da obstajajo posamezni primeri, ko zaradi različnih okoliščin (končni uporabnik ne zagotovi ustreznih pogojev za namestitev opreme, končni uporabnik ne želi vključitve, preprečevanje izvedbe potrebnih povezav s strani uporabnikov, preko katerih objektov poteka povezava, neuskkljenih podatkov v bazah, ki so podlaga za izvedbo preveritve z ugotovljenim dejanskim stanjem na terenu in drugi dejavniki, ki onemogočajo izvedbo priklopa) kljub pozitivnemu odgovoru na preveritev vzpostavitve ni možno zagotoviti.

Agencija želi v zvezi s pripombami **družbe Telekom Slovenije d.d.** poudariti, da je predlagala naložitev navedene obveznosti v prvi vrsti z namenom preprečevanje samovoljnega ravnanja družbe Telekom Slovenije d.d. V odsotnosti navedene obveznosti, bi se v praksi namreč lahko zgodilo, da bi družba Telekom Slovenije d.d. zavrnila že odobren dostop (odklopila uporabnika) tudi brez podane zahteve s strani operaterja oziroma končnega uporabnika. Navedena prepoved se je v preteklosti že izkazala za učinkovito, saj je družba Telekom Slovenije d.d. želela v okviru postopkov za zavarovanje pred neplačili s strani operaterjev uvesti prakso odklapljanja končnih uporabnikov. Pri tem pa se je potrebno zavedati, da je ena glavnih nalog Agencije tudi zaščita končnih uporabnikov. Povsem jasno pa je, da družba Telekom Slovenije d.d. ne bo kršila navedene obveznosti, če se bo za prehod k drugemu operaterju oziroma za odstop od pogodbe odločil sam končni uporabnik.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

- *bo morala vzpostaviti enoten informacijski sistem, preko katerega bo svojo lastno maloprodajno enoto in druge operaterje obveščala o vzrokih za nastanek napake, roku za njeno odpravo in o odpravi prijavljene napake takoj po odpravi le te;*

Telekom Slovenije ima že vzpostavljen enoten sistem za upravljanje incidentov pri odpravi napak. Telekom Slovenije operaterjem preko operatorskega portala že sedaj omogoča prijavo napak, spremljanje statusov pri odpravi napak in takojšnje povratno obveščanje ob odpravi napake.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

5. alineja: Družba Amis zgolj ponavlja, kar je navedla znotraj pripomb k upoštevnem trgu 4, da bi bilo treba v zvezi z enotnim informacijskim sistemom, za katerega je danes jasno, da je vse prej kot enoten, določiti tudi, da je Telekom Slovenije dolžan zagotoviti sledljivost ter neizbrisnost posegov, da bo morda na ta način res mogoče govoriti o enotni bazi za vse njene uporabnike. Danes za posameznega uporabnika, po katerem poizveduje družba Amis, ni mogoče ugotoviti kateri od drugih operaterjev je takšno poizvedbo vložil, kakšen je bil odgovor, na kar se navezuje tudi ugotovitev, da kljub temu, da po posameznem uporabniku poizvedujejo npr. trije operaterji, Telekom Slovenije vsakemu od njih zaračuna poizvedbo, ne glede na to, da strošek v takšnem primeru ne more biti opravičen, niti potreben.

Družba Amis tako predlaga dopolnitev pete alineje:

- *Bo morala vzpostaviti enoten informacijski sistem, preko katerega bo svojo lastno maloprodajno enoto in druge operaterje na neizbrisen način obveščala o vzrokih za nastanek napake, roku za njeno odpravo in o opravi prijavljene napake takoj po odpravi le-te, ter o vseh ostalih fazah in postopkih, vpogled v sistem pa bo med drugim omogočal pregled vseh vloženih poizvedb, ne glede na vlagatelja, odgovorov glede razpoložljivosti in ostalih obvestil, za vsak posamezni priključek,*

Agencija na pripombo **družbe Telekom Slovenije d.d.** odgovarja, da dejstvo, da ima že vzpostavljen enoten sistem še ni dovolj, da se predlagana obveznost ne bi naložila, saj Agencija na podlagi večjega števila pritožb in opozoril operaterjev ugotavlja, da je vzpostavitev enotnega informacijskega sistema nujno potrebna za zagotavljanje konkurenčnosti na trgu. V primeru, da ima družba Telekom Slovenije d.d. takšen informacijski sistem že vzpostavljen to le pomeni, da predlagana obveznost zagotavlja obstoj takšnega sistema tudi v prihodnje in za samo družbo Telekom Slovenije d.d. ne predstavlja občutne dodatne obremenitve.

Agencija se deloma strinja s pripombo **družbe Amis d.o.o.** in jo bo upoštevala v delu, da bo morala družba Telekom Slovenije d.d. na neizbrisen oziroma sledljiv način obveščati operaterje in svojo lastno maloprodajno enoto, saj bo na ta način lažje ugotavljati ali vzpostavljen informacijski sistem dejansko zagotavlja nediskriminatorno obravnavanje vseh udeležencev, kršitev katerega se ugotavlja v postopkih nadzora.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

➤ *bo morala pri dostopu z bitnim tokom upoštevati naslednje roke:*

Naložitev rokov za izvedbo naročil, ki jih Telekom Slovenije glede na obseg dela, organiziranost in glede na dosedanje podatke ni zmožen zagotavljati in istočasna naložitev nerazumno visokih pogodbenih kazni predstavlja hudo namerno ogrožanje poslovanja Telekoma Slovenije. Z napihovanjem potencialnih izgub operaterjev so bile opredeljene nesorazmerno visoke pogodbene kazni, ki v povezavi z nerazumno skrajšanimi roki silijo Telekom Slovenije v povečevanje stroškov zagotavljanja in vzdrževanja storitev in neupravičenega financiranja operaterjev. Po mnenju Telekoma Slovenije se z izpolnjevanjem predvidene nove obveznosti mesečnega objavljavanja podrobnih podatkov o kakovosti dostopa z bitnim tokom zagotovi spremljanje obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja. To lahko v celoti nadomesti nerazumno krajšanje rokov izvedbe in uvajanje nesorazmernih pogodbenih kazni.

Telekom Slovenije bo lahko informacijsko podporo za preveritve, vključevanje in odpravo napak na FTTH, zaradi obsežnosti nadgradnje, zagotovil najprej šest mesecev po objavi vzorčne ponudbe.

Telekom Slovenije ugotavlja, da se Agencija pri določanju rokov sploh ni ukvarjala z delovnimi procesi znotraj Telekoma Slovenije. Agencija ni ustrezno ugotovila dejanskega stanja, saj ni ugotavljala ali je mogoče roke tudi v praksi skrajšati na takšno dolžino, ki jo predlaga v okviru tržne analize. Agencija tako ni opravila ključnih poizvedb, ki so potrebne za postavitev oz. določitev rokov, roki pa so iz tega razloga tudi neuresničljivi ter nesorazmerni.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

6. in 7. alineja: Podobno kot je družba Amis predlagala že v analizi upoštevne trga 4, je treba tudi v tem primeru združiti šesto in sedmo alinejo v enotno alinejo, ter predvidene lestvice povezati z roki na katere se nanašajo. Kar je operater s pomembno tržno močjo dolžan v danem primeru zagotoviti je učinkovit in zanesljiv način za spremljanje učinkovitosti in izpolnjevanja naloženih obveznosti.

Družba Amis vsekakor predlaga, da se poenotijo roki po BRO in RUO, prav tako tudi podatki v odgovorih Telekoma Slovenije na poizvedbo. Če ima Telekom Slovenije podatek za razvezavo krajevne zanke, se isti podatek lahko uporabi tudi za širokopasovni dostop in obratno. Tudi se ne sme poslabšati obstoječe stanje. Družba Amis bi morala odgovor na poizvedbo dobiti takoj (15 minut), razen tam kjer je potrebna preveritev na terenu. Detajlna obrazložitev, ki naj jo upošteva APEK smiselno znotraj te točke je podana znotraj pripomb k upoštevne trga 4.

Agencija v zvezi s tem odgovarja, da je pri določanju rokov poskušala upoštevati tako interese družbe Telekom Slovenije d.d. kot tudi interese družbe Amis d.o.o., pri čemer je tehtala med konkurenčnostjo trga in potrebo po sorazmernosti. Istočasno se Agencija tudi zaveda pomembnosti ustrezno določenih rokov in še bolj učinkovito izvajanje le-teh. Poleg tega je bilo v času od pretekle analize upoštevne trga objavljeno Priporočilo o načelih in najboljši praksi ERG za razvezan operatorski dostop in operatorski dostop z bitnim tokom, ki vključuje tudi roke. Agencija je skladno z vsem navedenim določila roke pri razvezanem dostopu in sodostopu. Istočasno Agencija tudi poudarja, da so del naloženih obveznosti tudi pogodbene kazni, s katerimi se še dodatno zagotavlja poštenost, razumnost in pravočasnost izpolnitve obveznosti. Poleg tega bo družba Telekom Slovenije d.d. v okviru obveznosti enakega obravnavanja dolžna Agenciji mesečno dostavljati podatke o kakovosti razvezanega dostopa do krajevne zanke in podzanke (del katerih so tudi podatki o rokih), na podlagi katerih bo Agencija lahko preverjala izvrševanje obveznosti enakega obravnavanja.

Z namenom zagotovitev učinkovitega izvajanja je Agencija predlagala naložitev obveznosti vzpostavitve lestvic.

Agencija na splošno pripombo **družbe Amis d.o.o.** odgovarja, da lestvice določajo način izpolnjevanja obveznosti znotraj predpisanih rokov, zato jih bo v izrek vključila kot podtočko rokov.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

a) *rok za odgovor na poizvedbe glede informacij glede dostopa z bitnim tokom največ 3 delovne dni,*

Telekom Slovenije predlaga, da ostanejo v veljavi določila rokov v veljavnem BRO. »Rok za odgovor na preveritev je tri (3) delovne dni v primeru, ko Telekom Slovenije razpolaga z vso potrebno tehnično dokumentacijo. V primeru, ko je za pripravo odgovora na preveritev potrebno izvesti dodatne aktivnosti (ogled na terenu, preveritve, ipd) je rok za odgovor na preveritev pet (5) delovnih dni od prejema preveritve. V posameznih izjemnih primerih se ta rok podaljša za največ tri (3) delovne dni. Telekom Slovenije bo v primeru podaljšanja tega roka obvestil operaterja«. Telekom Slovenije poizvedb, ki jih mora opraviti na terenu, ne more opraviti v zahtevanem roku.

Telekom Slovenije v zvezi z odgovori na poizvedbe predlaga lestvico z naslednjo porazdelitvijo: 60% vseh odgovorov na poizvedbe izvesti v 1 dnevu, 80% v 2 dneh in 100% v 5 dneh.

Kot je razvidno iz statistike opravljenih poizvedb, ki jih je Telekom Slovenije Agenciji posredoval že z dopisom št. 11/08-213/111-09 z dne 12.3. 2009, ki se pred Agencijo vodi pod št. 38241-4/2009-1, predlagan izvedbeni rok ni izvedljiv.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

- rok za odgovor na poizvedbe glede informacij glede dostopa z bitnim tokom zanaša največ 3 delovne dni, pri čemer bo morala 95% odgovorov na poizvedbe podati v največ 15 minutah, ter 100% v največ 3 delovnih dneh,

Pojasnilo:

Telekom Slovenije že danes posreduje več kot pribl. 90% vseh odgovorov na poizvedbe v manj kot 15 minutah.

Agencija bo deloma upoštevala pripombo **družbe Telekom Slovenije d.d.** tako, da bo dodala, da je rok za odgovor na poizvedbo v primeru, ko je za pripravo odgovora potrebno izvesti dodatne aktivnosti, 5 delovnih dni. Skladno s tem bo Agencija prilagodila tudi lestvico, in sicer tako, da bo družba Telekom Slovenije d.d. morala 70% vseh odgovorov na poizvedbe izvesti v 1 delovnem dnevu, 80% v 2 delovnih dneh, 90% v 3 delovnih dneh in 100% v 5 delovnih dneh.

Agencija v zvezi s pripombo **družbe Amis d.o.o.** pojasnjuje, da je 15 minutni rok za odgovor na poizvedbe vključen le kot del obveznosti na trgu 4. Pri tem Agencija poudarja, da v primeru, da družba Telekom Slovenije d.d. na posamezne poizvedbe odgovori hitreje kot je najkrajši rok znotraj lestvice, še ne pomeni, da je potrebno temu prilagoditi lestvico. Navedeno je namreč potrebno upoštevati kot vestno delo družbe Telekom Slovenije d.d. in ne kot slabost, ki bi jo bilo potrebno kaznovati v okviru postavljanja ostrejših lestvic.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

b) *v primeru zavrnitve operaterjeve poizvedbe, mora z razlogi za zavrnitev nemudoma seznaniti operaterja preko enotnega informacijskega sistema in mu najkasneje v roku 10 delovnih dni poslati tehnično dokumentacijo, iz katere morajo izhajati natančni razlogi za zavrnitev in ki jo mora spremljati pisna izjava zakonitega zastopnika, da končni uporabnik ne more dobiti storitve širokopasovnega dostopa družbe Telekom Slovenije, d.d.,*

Postopek avtomatske in ročne poizvedbe za širokopasovni dostop z bitnim tokom temelji na pravilniku »Navodila za upravljanje parov v Telekomu Slovenije«. V navodilu so podrobneje razloženi vsi tehnični razlogi in rešitve zasedanja parov v dostopovnem omrežju Telekoma Slovenije, zato ga prilagamo dopisu.

V primeru negativne poizvedbe je glede na to, da poslovanje v celoti poteka preko elektronskega sistema po mnenju Telekoma Slovenije nepotrebno, da se za vsak negativni odgovor na poizvedbo zahteva dodatno posredovanje pisne izjave in dokumentacije. Poizvedbe (predvsem negativne) se ponavljajo in prihajajo pogosto od več operaterjev za isto lokacijo. To zahteva dodatne aktivnosti, ki jih bo potrebno predvideti v postopkih izvajanja preveritev in operaterjem dodatno zaračunati. Predlagamo, da se ta obveznost opredeli za primere, ko operater za posamezno negativno poizvedbo to pisno naroči. Oblika dokumentacije ni znana. Potrebna je dopolnitev informacijske podpore.

Telekom Slovenije predlaga, da v veljavi ostane določilo, ki je za te primere že predvideno v obstoječem RUO. »Telekom Slovenije bo v primeru zavrnitve poizvedbe na posebno zahtevo operaterja, razloge za zavrnitev izkazal tudi z ustrezno tehnično dokumentacijo najkasneje v desetih (10) delovnih dneh od prejema operaterjeve zahteve. V kolikor je bila zavrnitev izvedbe upravičena, bo Telekom Slovenije takšno zahtevo zaračunal operaterju v skladu s cenikom.« Glede na dejstvo, da v preteklih treh letih takih zahtev s strani operaterjev skoraj ni bilo (manj kot 5), predpisan ukrep predstavlja nesorazmerno zahtevo Agencije, saj pomeni nepotrebno obremenitev zaposlenih Telekoma Slovenije ob dejstvu, da je takih zavrnitev v mesecu približno 1000.

Končni uporabnik lahko, kljub zavrnitvi drugega operaterja, še vedno dobi omejen širokopasovni dostop Telekoma Slovenije ali drugega operaterja preko brezžičnih ali multipleksnih EMX sistemov.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

- v primeru zavrnitve operaterjeve poizvedbe, mora z razlogi za zavrnitev nemudoma seznaniti operaterja preko enotnega informacijskega sistema in mu najkasneje v roku 10 delovnih dni poslati tehnično dokumentacijo, iz katere morajo izhajati natančni razlogi za zavrnitev in ki jo mora spremljati pisna izjava zakonitega zastopnika, da končni uporabnik ne more dobiti storitve širokopasovnega dostopa družbe Telekom Slovenije d.d.,

Agencija v zvezi z navedbami **družbe Telekom Slovenije d.d.** odgovarja, da bo upoštevala njeno pripombo tako, da bo družba Telekom Slovenije d.d. dolžna podati tehnično dokumentacijo le na podlagi podanega zahtevka s strani operaterja, vendar pa bo predlagano obveznost dopolnila tako, da bo družba morala informacijski sistem nadgraditi tako, da bo iz odgovora takoj jasno in nedvoumno možno razbrati razlog za zavrnitev operaterjeve poizvedbe. Skladno s tem bo Agencija preoblikovala tudi predlagano obveznost tako, da bo družba Telekom Slovenije d.d. v primeru, da bo operater že na podlagi avtomatiziranega odgovora na poizvedbo prek informacijskega sistema dobil odgovor iz katerega bo jasno in nedvoumno razviden razlog za zavrnitev, dolžna le na podlagi izrecne

zahteve operaterja le temu v 10-ih delovnih dneh poslati tehnično dokumentacijo iz katere morajo izhajati natančni razlogi za zavrnitev. Istočasno Agencija ugotavlja, da bi bila lahko naložitev obveznosti predlaganja pisne izjave zakonitega zastopnika v kombinaciji s pogodbenimi kaznimi v primeru napačnega odgovora na poizvedbe nesorazmerna glede na koristi, zato bo obveznost predlaganja take izjave izključila iz obveznosti. V okviru navedene obveznosti pa bo Agencija dodala tudi določilo, da se v primeru, da operater od družbe Telekom Slovenije d.d. prejme zavrnitev poizvedbe brez navedbe razloga, družba Telekom Slovenije d.d. take poizvedbe operaterju ne sme zaračunati, ker se šteje, da storitev ni bila opravljena.

Agencija na pripombo **družbe Amis d.o.o.** odgovarja že v odgovoru na pripombe družbe Telekom Slovenije d.d.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

c) rok za izvedbo naročila je 8 delovnih dni od prejema naročila, pri čemer bo morala pričeti z deli najkasneje 2 delovna dneva po prejemu naročila s strani operaterja,

Opremljeni rok za vzpostavitev, je v primeru, ko je potreben poseg na terenu, vezan na termin, ki ga s končnim uporabnikom dogovori operater. Prosti termini so ponujeni iz skupnega nabora terminov za širokopasovne storitve na maloprodajnem in operaterskem trgu. Telekom Slovenije nima možnosti vplivanja na to, kdaj operater dogovori termin (ali je to 8. delovni dan ali 15. delovni dan). Glede na to ni možno opredeliti in od Telekoma Slovenije zahtevati porazdelitve izvedbe naročil. Telekom Slovenije naročilo izvede na termin, ki ga dogovori operater. Iz navedenega razloga je predlagani rok 8 delovnih dni povsem neprimeren in ne upošteva poteka izvedbe a v praksi.

Prav tako želi Telekom Slovenije opozoriti, da je enaka obravnava izvajanja vključitev zagotovljena z vzpostavljenim mehanizmom enotnega nabora razpoložljivih terminov za izvedbo vključitev. Iz spodnje tabele so razvidni povprečni časi izvedenih vključitev v letu 2009.

Povprečni čas izvedbe vključitev po številu dni od naročila do izvedbe v letu 2009 (koledarski dnevi):

Trg	Storitev	Povprečni čas izvede naročila v letu 2009
LLU	PRD	14,45
LLU	SRD	14,71
BSA	EMX	18,92
BSA	Goli DSL	13,60
BSA	DSL	9,97
TS	EMX	16,93
TS	Goli DSL	21,44
TS	DSL	16,73

LLU		14,51
BSA		12,90
TS		19,89

LLU - razvezan dostop po RUO (PRD in SRD)

BSA - širokopasovni dostop po BRO

TS - širokopasovni dostop Telekoma Slovenije

Podatki o izvedbi naročil, ki so bili s strani Telekoma Slovenije posredovani Agenciji, so predvsem v primeru, ko naročila izvaja sam zase, posledica tega, da je večji del naročil izveden na način brez posega pri končnem uporabniku.

Telekom Slovenije zaradi zgoraj opisanega ne more zagotoviti predvidene distribucije rokov za vključitve, kot jih predvideva Agencija.

Telekom Slovenije opozarja Agencijo, da vse FTTH optične zanke niso zgrajene v celoti do vsake posamezne stanovanjske enote. Del FTTH optičnih zank je namreč začasno zaključen pred stanovanjsko enoto uporabnika in so potrebni dodatni manjši posegi za njihovo zaključitev. Telekom Slovenije ima podatke o statusu vsake posamezne FTTH optične zanke dosegljive v informacijskem sistemu, kar bo operaterjem posredovala skupaj z odgovorom pri preveritvi in jim tako omogočila nujno potrebne informacije za nadaljnjo komunikacijo z uporabniki.

Telekom Slovenije opozarja Agencijo, da vse optične FTTH zanke niso zgrajene v celoti do vsake posamezne stanovanjske enote. Del FTTH optičnih zank je namreč začasno zaključen pred stanovanjsko enoto uporabnika in so potrebni dodatni gradbeni posegi za njihovo zaključitev. Telekom Slovenije ima podatke o statusu vsake posamezne FTTH optične zanke dosegljive v informacijskem sistemu, kar bo operaterjem posredoval skupaj z odgovorom pri preveritvi in jim tako omogočil nujno potrebne informacije za nadaljnjo komunikacijo z uporabniki. Statusi FTTH optičnih zank v informacijskem sistemu so naslednji:

- 2 – zanka je zaključena v dozi v stanovanju (dodatni posegi niso potrebni)
- 3 – zanka je zaključena s konektorjem v stanovanju
- 4 – zanka je zaključena s konektorjem pred stanovanjsko enoto (dodatni posegi so potrebni)
- 5 – zanka je zaključena brez konektorja v stanovanjski enoti (dodatni posegi so potrebni)
- 6 – zanka je zaključena brez konektorja pred stanovanjsko enoto (dodatni posegi so potrebni)
- 7 – zanka je zaključena pred objektom in imamo soglasja lastnikov (dodatni posegi so potrebni).

Telekom Slovenije opozarja Agencijo, da, zaradi potrebnih dodatnih montažnih in gradbenih posegov, vključitev širokopasovnega odstopa z bitnim tokom preko FTTH optičnih zank v predlaganih rokih fizično ni možna v vseh primerih, kjer so potrebna dodatna montažna in/ali gradbena dela. Telekom Slovenije predlaga, da se za različne statuse posebej definirajo roki, kar bo podrobneje opredelila v Vzorčni ponudbi. Prav tako Telekom Slovenije opozarja, da bodo tudi cene priključnin posebej segmentirane za posamezne statuse vključitev glede na obseg potrebnih dodatnih del.

Telekom Slovenije zaradi navedenih dejstev za optične FTTH priključke predlaga naslednje roke za izvedbo naročila po posameznih statusih:

- Status 2 – odgovor je DA . Poseg s strani Telekoma Slovenije na lokaciji stranke ni potreben v primeru novih vključitev (DIY). Izvajanje aktivnosti po koledarju.
- Status 3-6 - odgovor DA. Potrebna zaključitev omrežja do doze (OPT). Predlog, da se aktivnosti koordinirajo preko koledarja. Termin s stranko dogovori in določi operater ter ga uvrsti v koledar. Termin velja tako za Telekom Slovenije, ki zaključi omrežje kot za operaterja, ki vključi storitve pri stranki.
- Status 7 – odgovor PDA (pogojni DA). Naročilo zahteva večje investicijske posege, ki so odvisni od zunanjih dejavnikov in ekonomske upravičenosti, kljub temu, da so soglasja v večini pridobljena. Predlagamo, da se ta status v primeru individualnih hiš izvaja po principu dograditve RNO. V primeru večstanovanjskih zgradb pa je potrebno še dodatno upoštevati tudi pogoje navedene na strani 19 (točka c) hišne napeljave. Rok izvedbe bo odvisen od pogoja ekonomske upravičenosti, zaradi tega ne more biti predpisan in fiksni. V primeru masovnih naročil rokov ne bo možno zagotavljati. Za primere skupinskih vključitev se operaterja na skupnem operativnem sestanku dogovorita za način in termin vključevanja. Priključki ob skupinskih prehodih zato niso podvrženi predpisanim rokom za izvedbo vključitev.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

- rok za izvedbo naročila je največ 8 delovnih dni od prejema popolnega naročila, pri čemer je dolžan 40% vseh naročil za razvezavo krajevne zanke izvesti v 3 dneh, 70% v 5 dneh in 100% v 8 dneh ter bo morala pričeti z deli najkasneje 2 delovna dneva po prejemu naročila s strani operaterja,

Agencija v zvezi s pripombo **družbe Telekom Slovenije d.d.** pojasnjuje, da bo družba dolžna v roku 8 delovnih dni ponuditi različne proste termine za izvedbo naročila; in sicer vsaj 2. Agencija meni, da v primeru, da se operater v okviru nobenega od predlaganih prostih terminov ne bo uspel dogovoriti s svojo stranko (končnim uporabnikom), družba Telekom Slovenije d.d. za to ne more odgovarjati. Istočasno Agencija poudarja, da je družba Telekom Slovenije d.d. že sama na lastno pobudo v letu 2009 skrajšala rok izvedbe iz 12 na 8 dni, tako da pripomba družbe, da se navedenega roka ne more držati, Agencija težko sprejme.

Agencija se zaveda, da se v praksi lahko zgodijo posamezni izjemni primeri oziroma okoliščine izven direktne kontrole družbe Telekom Slovenije d.d., zaradi katerih se družba rokov izvedbe ne bo mogla držati. Za take primere bo Agencija v okviru odločbe dodala možnost, da lahko družba Telekom Slovenije d.d. v primeru nastanka izrednih okoliščin izven njene direktne kontrole določen rok podaljša za razumen rok. Družba Telekom Slovenije d.d. bo v primeru podaljšanja tega roka moral obvestiti operaterja. Istočasno bo družba Telekom Slovenije d.d. dolžna obvestiti Agencijo o nastanku izrednih okoliščin, skupaj s podrobnejšo obrazložitvijo in dokazi, takoj, ko se takšna situacija pojavi. Agencija se strinja s pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. glede izvedbe naročil pri dostopu do optičnih zank. Skladno s tem bo Agencija za izvedbo naročila pri dostopu do optičnih zank ločeno določila roke izvedbe, in sicer: rok za izvedbo naročila je 8 dni, v primeru, da na lokaciji stranke ni potreben poseg, 15 dni v primeru, da je potrebna zaključitev omrežja do doze in 30 dni v primeru, da izvedba naročila zahteva večje investicijske posege. Istočasno Agencija poudarja, da pogoje dostopa družba Telekom Slovenije d.d. oblikuje sama v okviru vzorčne ponudbe ob upoštevanju veljavnih regulatornih in drugih odločb. Agencija ugotavlja, da je oblikovanje lestvice za izvedbo naročila nepotrebna, saj pripombe družbe Telekom Slovenije d.d. kažejo na to, da bo večina naročil izvedena v roku 8 delovnih dni, kar je po mnenju Agencije primeren rok za izvedbo naročila. Agencija istočasno poudarja, da prav tako kot družba Telekom Slovenije d.d. nima vpliva na dogovorjeni čas priklopa, ki ga med seboj dogovorita alternativni operater in končni uporabnik. Agencija pa bo v okviru spremljanja podatkov o kakovosti dostopa ugotavljala in nadzirala spoštovanje naloženega roka in enakega obravnavanja.

Agencija na pripombo **družbe Amis d.o.o.** odgovarja že v odgovoru na pripombe družbe Telekom Slovenije d.d.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

d) rok za odpravo napak je 2 delovna dneva od prijave napake, le-ta pa se v primeru težjih napak lahko podaljša za največ 5 delovnih dni, pri čemer mora družba Telekom Slovenije d.d. ob podaljšanju roka o tem ustrezno seznaniti operaterja in navesti ter utemeljiti razloge, iz katerih izhaja, da gre za težjo napako.

Odprava napak – rok 2 dni (60% celo v enem dnevu) je zelo kratek in z razpoložljivimi resursi ter ob upoštevanju enakopravne obravnave vseh ponudnikov storitev, ni realno dosegljiv. Trenutni povprečni časi odprave napak presegajo te čase, kar velja tudi za USO storitve. V primeru težjih napak bo potrebno zagotoviti še dodatno povratno obveščanje operaterja. Upoštevati je potrebno tudi odpravo napak na kabelskem omrežju, kjer so posegi zahtevnejši in časi daljši.

Telekom Slovenije zato vztraja, da ostanejo v veljavi določila rokov v veljavnem BRO.
»Rok za odpravo napake od prijave napake do odprave napake je tri (3) delovne dni, ki se

v primeru težjih napak lahko ustrezno podaljša. O nastanku težjih napak Telekom Slovenije nemudoma znotraj treh (3) delovnih dni od nastanka napake obvesti operaterja. V primeru težjih napak bo Telekom Slovenije določil rok za podaljšanje roka za odpravo napak, pri čemer pa to podaljšanje ne sme trajati več kot dodatnih pet (5) delovnih dni.« Telekom Slovenije vseh napak, brez precejšnjega povečanja zaposlenih, ne more odpraviti v zahtevanem krajšem roku.

Telekom Slovenije opozarja, da ukrep ni izvedljiv v primeru pravnih ovir (zahteva lastnikov zemljišča ali objekta, ne možnost dostopa do mesta okvare,...) ali višje sile (naravne nesreče, nevarnost s področja varstva pri delu, delo drugih izvajalcev (cestarji, vodovod, elektro, ...) in podobno) na kar Telekom Slovenije ne more vplivati. Prav tako opozarjamo, da so zahteve tehnično nerealne v primerih, ko gre za poškodbe večjih optičnih kablov, predvsem pri dostopovnem FTTH omrežju. V teh primerih je predpisan rok za odpravo okvar celo krajši od normativa za izvedbo spojke v idealnih pogojih na teh kabljih.

V osnovi Telekom Slovenije ločuje napake na lažje in težje. Lažje napake so vse tiste napake, ki ne zahtevajo posegov na kablju. Telekom Slovenije za izvedbo predlaga lestvico z naslednjo porazdelitvijo: 25% lažjih napak vseh operaterjev odpraviti v 1 dnev, 70% lažjih napak vseh operaterjev odpraviti v 2 dnevih, 85% lažjih napak vseh operaterjev odpraviti v 3 dneh in 100% vseh napak vseh operaterjev odpraviti v 8 dneh.

Sedaj veljavni roki so glede na tehnične lastnosti, obseg aktivnosti ter razpoložljive resurse (Agencija zmotno misli, da se z odpravo napak ukvarjajo vsi zaposleni v Skupini Telekom Slovenije) tudi edino opravičljivi in v smislu obveznosti tudi sorazmerni. Prav tako tudi ugotavljamo, da se število napak z povečanjem števila širokopasovnih priključkov povečuje, kar prav tako vpliva na čas odprave napak.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

- rok za odpravo napak je največ 2 delovna dneva od prijave napake, pri čemer mora 60 % vseh napak odpraviti v 1 dnev in 100% v 2 dneh, rok pa se v primeru težjih napak lahko podaljša za največ 5 delovnih dni, pri čemer mora ob podaljšanju roka o tem ustrezno seznaniti operaterja in navesti ter utemeljiti razloge, iz katerih izhaja, da gre za težjo napako;

Agencija se sprašuje na podlagi česa družba Telekom Slovenije d.d. s tako gotovostjo navaja, da »Agencija misli, da se z odpravo napak ukvarjajo vsi zaposleni v Telekomu Slovenije«, saj tega ni Agencija nikjer navedla. Skladno s tem Agencija ugotavlja, da družba Telekom Slovenije d.d. navedeno navaja le z namenom zavajanja. Kljub temu bo Agencija upoštevala pripombo **družbe Telekom Slovenije d.d.**, tako, da bo rok za odpravo napake podaljšala iz 2 na 3 delovne dni, pri čemer bo morala družba vzpostaviti naslednjo lestvico: 60% vseh napak odpraviti v 1 dnev, 80% v 2 dneh in 100% v 3 dneh. Težje napake so iz te lestvice izvzete, ker Agencija meni, da se težje napake, za katere se lahko rok za odpravo napake podaljša za 5 delovni dni, pojavljajo redko in jih je kot take potrebno obravnavati izven določene lestvice.

Agencija na pripombo **družbe Amis d.o.o.** odgovarja že v odgovoru na pripombe družbe Telekom Slovenije d.d.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

bo morala vzpostaviti lestvice, s katerimi se zagotovi učinkovito izvajanje in primerno upoštevanje rokov, in sicer tako, da v svoji vzorčni ponudbi določi naslednjo porazdelitev:

- a) 40% vseh naročil za dostop z bitnim tokom izvesti v 3 dneh, 70% v 5 dneh in 100% v 8 dneh;*
- b) 80% vseh odgovorov na poizvedbe izvesti v 1 dnevu, 90% v 2 dneh in 100% v 3 dneh;*
- c) 60% vseh napak odpraviti v 1 dnevu in 100% v 2 dneh,*

Najprej želimo opomniti na različno pojmovanje rokov. V točki I. poglavja 8.1 so obveznosti navedene v delovnih dneh, v točki II. pri lestvici pa se pojavijo navadni dnevi. Zahtevamo, da se preko celega dokumenta od prve navedbe rokov naprej uporablja termin delovni dnevi. Predlagane lestvice je potrebno uskladiti z roki, ki jih je Telekom Slovenije predlagal pri odgovoru na rok za izvedbo preveritev in rok za odpravo napak.

Agencija bo pripombo **družbe Telekom Slovenije d.d.** upoštevala tako, da bo poenotila rok in lestvic na delovne dneve. Glede predvidenih lestvic pa se je Agencija opredelila že v okviru odgovorov na pripombe v zvezi s predlaganimi roki.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

➤ *bo morala upoštevati dodatne pogoje, s katerimi se zagotovi poštenost, razumnost in pravočasnost izpolnitve obveznosti, in sicer tako, da v svoji vzorčni ponudbi določi naslednje pogodbene kazni:*

Agencija predlaga naložitev pogodbenih kazni za primer napačnega odgovora na poizvedbe, zamude pri izvedbi naročila dostopa z bitnim tokom, zamude pri odpravljanju napak ter v primeru, da zaradi zamude stranka operaterju odpove pogodbo.

Telekom Slovenije opozarja, da je Agencija že sedaj v okviru navedene obveznosti Telekomu Slovenije naložila vključitev pogodbenih kazni. Kot je bilo že večkrat navedeno, Agencija v

okviru Analize ne ugotavlja učinkov dosedanje regulacije oz. naloženih ukrepov, kar prav tako velja za obveznost vključitve pogodbenih kazni v vzorčno ponudbo. Agencija se znova ne ukvarja z dejanskim stanjem v preteklem obdobju. Agencija v zvezi s pogodbenimi kaznimi ne utemelji potrebe po naložitvi tovrstne obveznosti na podlagi nekih konkretnih ravnanj Telekom Slovenije. Iz tega razloga je še posebej neupravičena naložitev obveznosti vključitve strožjih pogodbenih kazni v vzorčno ponudbo kot veljajo danes. Telekom Slovenije v letošnjem letu do izdaje Analize s strani operaterjev ni prejel nobene zahteve za plačilo pogodbenih kazni iz razloga zamud. To je le dokaz več, da se Agencija z ugotavljanjem dejanskega stanja ne ukvarja. Predlagana obveznost vključitve predlaganih pogodbenih kazni v vzorčno ponudbo, je iz navedenih razlogov povsem nesorazmerna in neutemeljena obveznost. Glede na to, da je Agencija posamezne izvedbene roke še dodatno skrajšala (rok za odgovor na poizvedbo, rok za izvedbo naročila za izvedbo skupne lokacije,...), je naložitev strožjih obveznosti v smislu višjih pogodbenih kazni toliko bolj neupravičena. Pri tem Agencija prav tako nastopa tudi v funkciji prekrškovnega organa, in ima iz tega naslova možnost, da odloča o prekrških zaradi kršitve ZEKom in na njegovi podlagi izdanih predpisov (prekoračitve rokov, zamude...) in na takšen način sankcionira nedisciplinirano ravnanje operaterja.

Naložitev krajših izvedbenih rokov, ki jih Telekom Slovenije glede na obseg dela, organiziranost in glede na dosedanje podatke ni zmožen zagotavljati in istočasna naložitev nerazumno visokih pogodbenih kazni (bistveno višje kot v predhodni analizi trga) predstavlja hudo namerno ogrožanje poslovanja Telekom Slovenije. Z napihovanjem potencialnih izgub operaterjev se poskuša upravičiti nesorazmerno visoke pogodbene kazni, ki v povezavi z nerazumno skrajšanimi roki silijo Telekom Slovenije v povečevanje stroškov zagotavljanja in vzdrževanja storitev in neupravičenega financiranja operaterjev. Predlagane višine pogodbenih kazni so povsem nesorazmeren ukrep.

Agencija je na strani 79 Analize navedla: »Agencija je pri določanju višine pogodbene kazni primarno izhajala iz cen, ki jih družba Telekom Slovenije d.d. zaračunava operaterjem na upoštevem trgu ter kazni določila v sorazmerju z njimi«. V nadaljevanju pa izhaja povsem drugačno stališče, »da je Agencija kot osnovo za izračun pogodbenih kazni izbrala maloprodajno naročnino alternativnega operaterja za izbrani paket, kar se dokazuje z naročniško pogodbo operaterja s stranko«. Glede na pravkar povedano, je določitev višine pogodbenih kazni, kot le-ta izhaja iz Analize, povsem nerazumljiva in neutemeljena.

Določitev višine pogodbene kazni, ki predvideva vrednost maloprodajnega paketa operaterja je povsem nesorazmerna. Višina pogodbene kazni je lahko vezana izključno na vrednost posameznega internetnega paketa, ki ga operater zakupi pri Telekomu Slovenije in ga le-ta operaterju zaračunava za posameznega uporabnika.

Prav tako Telekom Slovenije ugotavlja, da iz Analize ni razvidno, na podlagi česa je Agencija prišla do sklepa, da je 24 mesecev običajni čas vezave naročnika pri posameznemu operaterju. Glede na dejstvo, da je na to dolžina vezana maksimalna višina pogodbene kazni, je upravičenost takšnega sklep toliko pomembnejša. Agencija običajni čas vezave naročnika z ničemer ne utemelji, temveč ga zgolj naniza kot dejstvo, kar pa ni.

Telekom Slovenije meni, da se s predlagano novo obveznostjo mesečnega objavljanja podrobnih podatkov o kakovosti razvezanega dostopa do krajevne zanke in podzanke zagotovi spremljanje upoštevanja obveznosti enakega obravnavanja. Agencija bo tako lahko spremljala izvajanje obveznosti enakega obravnavanja in temu primerno tudi hitro ukrepala v postopku nadzora v primeru nepravilnosti. Uvajanje višjih pogodbenih kazni je tudi iz tega razloga povsem nesorazmeren ter neutemeljen ukrep.

Povsem neutemeljen in nesorazmeren je tudi način izračuna pogodbene kazni v primeru napačnega odgovora na poizvedbe po principu, ki velja za zamude pri izvedbi naročila dostopa z bitnim tokom. V primeru, da bi prišlo do napačnega odgovora na poizvedbo, Telekom Slovenije tega ne bi mogel vedeti, saj do napačnih odgovorov ne prihaja namenoma. Iz tega torej sledi, da bi Telekom Slovenije v praksi za vsak napačen odgovor moral plačati pogodbeno kazen v višini 24 kratnika mesečne maloprodajne naročnine za izbran paket.

Končnemu uporabniku je vedno zagotovljena možnost prehoda med operaterji, prav tako so tako operaterji kot tudi končni uporabniki seznanjeni da npr. v primeru bakrenega omrežja Telekoma Slovenije lahko izbirajo med vsemi operaterji, ki ponujajo storitve preko tega omrežja. Omejitev pri tem je lahko le tehnologija, ki jo operaterji pri tem uporabljajo, kar pa ne vpliva na pozitiven ali negativen odgovor. V skladu s navedenim je jasno, da tudi v primeru morebitno napačnega odgovora na poizvedbo, le-to najprej zazna operater, ki pa bo v primeru tako velikih pogodbenih kazni Telekoma Slovenije o tem obvestil šele po času, ko bo lahko zahteval maksimalno pogodbeno kazen v višini 24 kratnika mesečne maloprodajne naročnine za izbrani paket.

Telekom Slovenije želi opozoriti tudi na dejstvo, da lahko v posameznem tednu prejme tudi več kot 2000 poizvedb. Pri takšni količini podanih poizvedb ni mogoče v celoti izključiti možnosti človeške napake pri podajanju odgovorov, kar še posebej velja pri preveritvah, ki se izvajajo ročno in kjer napake ni možno povsem izključiti ne glede na to ali gre v škodo lastni maloprodajni enoti ali operaterju. Glede na predlagane krajše roke s strani Agencije, je v praksi možnost napak v podanih odgovorih toliko večja. Pri tem Agencija niti ne ugotavlja v kakšnem deležu, glede na celotno število podanih poizvedb, prihaja do napačnih odgovorov. V zvezi s tem Telekom Slovenije opozarja tudi, da napaka lahko nastopi tako pri poizvedbah za alternativne operaterje kot tudi za potrebe končnih uporabnikov Telekoma Slovenije. V primeru, da v praksi do napake (napačnega odgovora) pride in se jo kasneje tudi odkrije, se o tem najprej obvesti operaterje, ki so v preteklosti podali ustrezno poizvedbo, s tem pa imajo tudi možnost ponovno podati poizvedbo in pridobiti pozitiven odgovor, s čimer se preteklo stanje sanira. Pri uvedbi predlagane pogodbene kazni se bo v praksi zgodilo, da bodo operaterji namenoma začeli množično podajati poizvedbe z razlogom, da bo Telekom Slovenije na kakšno poizvedbo napačno odgovoril, kar se bo glede na nezmožnost izključitve človeškega faktorja, prav gotovo v praksi tudi zgodilo. Glede na vse navedeno, je povsem razvidno, da je naložitev tovrstne variante pogodbene kazni popolnoma neutemeljena ter nesorazmerna.

V zvezi z odpravami napak želi Telekom Slovenije opozoriti, da so razlogi za nedelovanje in posledično pojav napake lahko tudi v opremi, ki jo operater nudi svojim končnim naročnikom (npr. modemi, TV vmesniki in druga oprema). Za nedelovanje storitev je lahko kriva slaba kvaliteta radijskih in televizijskih signalov na strani producentov.... Celo v postopku nadzora pred Agencijo je že bilo ugotovljeno, da je vzrok pojavljanja napake in nedelovanja storitve v terminalski opremi končne stranke

Telekom Slovenije želi z zgoraj navedenim opozoriti, da obstaja veliko razlogov za nedelovanje storitev, ki pa niso v sferi Telekoma Slovenije, kljub temu pa s strani operaterjev prejema prijavo napake, kar kaže napačno sliko o številu dejanskih napak, za katere je odgovoren Telekom Slovenije. Zaradi opisanih razlogov menimo, da je povečanje pogodbene kazni in hkratno skrajševanje rokov za odpravo napak na dostopu z bitnim tokom nesorazmeren ukrep.

Telekom Slovenije opozarja, da je naložitev plačila pogodbene kazni v vsakem primeru, ko stranka odpove pogodbo operaterju povsem neupravičena. in neutemeljena. Težave pri vključitvi ali kasnejšem delovanju storitev operaterja, zaradi katerih stranka lahko odpove storitev, so možne iz različnih razlogov, na katere je Telekom Slovenije že opozoril v v

izvajanjih k tej točki. Prav tako odpoved pogodbe med operaterjem in stranko ni nujno odraz oz. posledica zamude Telekoma Slovenije, končnemu uporabniku je kadarkoli omogočen prehod med posameznimi operaterji, prav tako iz različnih razlogov lahko kadarkoli odpove naročniško razmerje, navsezadnje lahko stranka odpove pogodbo tudi v času, ko poteka postopek izvedbe priključka. Prav tako ima stranka v primeru sklenitve pogodbe na daljavo vedno tudi možnost, da v roku 15 dni odstopi od tako sklenjene pogodbe brez posledic.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

8. alineja: Prav tako družba Amis, enako kot je že predlagala v analizi upoštevne trga 4, ponovno predlaga, da se tudi za primere napačnih odgovor predvidijo ustrezne pogodbene kazni. Družba Amis predlaga, da v primeru, ko je uporabnik, ki je zaradi napačnega odgovora postal naročnik npr. Telekoma Slovenije, ima možnost, da preide k operaterju, s katerim je želel prvotno skleniti naročniško pogodbo, ter je v primeru takšne odločitve prosto vseh morebitnih obveznosti, ki so z naročniškim razmerjem povezane (bodisi posredno ali neposredno). V nasprotnem primeru bi bilo treba Telekomu Slovenije, za tako izgubljenega naročnika določiti ustrezno denarno kazen, kot kompenzacijo operaterju, ki je naročnika po krivdi Telekoma Slovenije izgubil. Obrazložitev navedenega predloga je že podana v predhodnih izvajanjih družbe Amis, prav tako pa jo navaja tudi že APEK v svoji obrazložitvi izbranih obveznosti).

Družba Amis predlaga, da se v 8. alinejo doda nova tretja pod alineja, ki naj se glasi:

- V primeru, da je operaterjeva poizvedba glede možnosti dostopa z bitnim tokom neupravičeno zavrnjena je družba Telekom Slovenije d.d. dolžna operaterju plačati 48-kratnik mesečne maloprodajne naročnine za izbrani paket ali končnemu uporabniku, če se za to odloči, brez vseh obveznosti omogočiti brezplačen prehod k operaterju, ki mu je Telekom Slovenije d.d. neupravičeno zavrnil poizvedbo.

Agencija na pripombo **družbe Amis d.o.o.** odgovarja, da je navedeno situacijo predvidela že v obstoječih predlaganih ukrepih, kjer je v obrazložitvi navedeno, da v primeru napačnega odgovora na poizvedbo (da dostop z bitnim tokom ni mogoč) štejejo vsi nadaljnji dnevi do sanacije stanja za zamudo pri realizaciji razvezave oziroma izvedbi naročila. Učinek neupravičene zavrnitve je namreč za operaterja lahko usoden in po mnenju Agencije lahko pomeni sredstvo za izrinjanje konkurence. Skladno z navedenim pa Agencija istočasno odgovarja v tem delu odgovarja tudi družbi Telekom Slovenije d.d. Poleg tega želi Agencija poudariti, da obstaja večja verjetnost, da bi družba Telekom Slovenije d.d. napačne odgovore na poizvedbe izrabila kot sredstvo za izrinjanje konkurence, kot pa je možnost pojava nenamernih napačnih odgovorov.

Agencija v zvezi s pripombami **družbe Telekom Slovenije d.d.** poudarja, da je naložitev rokov in pogodbenih kazni družbi Telekom Slovenije d.d. skladna z določbo prvega odstavka 26. člena ZEKom, saj le-ta Agenciji dopušča, da naloži dodatne pogoje, s katerimi se zagotovi poštenost, razumnost in pravočasnost izpolnitve obveznosti. Kot je Agencija napisala že v analizi, so določeni primerni roki in pogodbene kazni ukrep, s katerim bo izpolnjevanje obveznosti ustrezno zavarovano. Ta ukrep se zato kaže kot primeren, saj je naravnano v doseganje zakonsko določenih ciljev, poleg tega pa je nujen, saj na drugačen način (torej z morebitnimi milejšimi ukrepi) tega cilja ni mogoče doseči. Agencija poudarja, da je bila potreba po naložitvi obveznosti oblikovanja pogodbene kazni izpostavljena tudi v Poročilu o načelih in najboljši praksi ERG za razvezan operaterski dostop in operaterski dostop z bitnim tokom. Istočasno Agencija na pripombe družbe Telekom Slovenije d.d. odgovarja, da ravno številne pritožbe operaterjev kažejo na številne probleme s katerimi se le ti srečujejo na veleprodajnem (medoperaterskem) trgu, ter na nujnost obstoja regulacije v prihodnje. Agencija namreč namerava družbi Telekom Slovenije d.d. obveznosti naložiti ravno z namenom izboljšanja konkurenčnih razmer na veleprodajnem trgu, ter z namenom omogočanja možnosti ugotavljanja kršitev, za katere bo lažje in hitreje ukrepala v postopkih

nadzora. Poleg tega je tudi iz pripomb alternativnih operaterjev na analizo upoštevne trga, predstavljenih v tem dokumentu, nedvoumno razvidno, da je naložitev pogodbenih kazni nujna za zagotovitev konkurenčnih razmer na trgu. Navedbe družbe Telekom Slovenije d.d., da v preteklem letu s strani operaterjev ni prejela nobene zahteve za plačilo pogodbenih kazni iz razloga zamud, po mnenju Agencije kažejo na učinkovitost že naloženih pogodbenih kazni v preteklosti in ne razlog za njihovo ukinitve v prihodnje, kot želi to napačno prikazati družba Telekom Slovenije d.d. Poleg tega želi Agencija popraviti napačno navedbo družbe Telekom Slovenije d.d., saj se Agencija v resnici ukvarja z rednim spremljanjem dogajanja na trgu, ugotavljanjem dejanskega stanja in s preprečevanjem nepravilnosti, na kar kaže tudi vse navedeno. Pogodbene kazni je potrebno obravnavati ločeno od zakonsko predpisanih kazni, ki jih Agencija družbi Telekom Slovenije d.d. naloži v primeru ugotovljenih kršitev, saj znesek pogodbenih kazni prejmejo direktno operaterji, ki so utrpeli škodo zaradi kršitev družbe Telekom Slovenije d.d. in kot take predstavljajo tudi neko odškodnino za nastalo škodo. Poleg tega so bile (kot to pravilno navaja družba Telekom Slovenije d.d.) navedene kazni že vključene v vzorčno ponudbo, kar pa v primeru nadaljnje naložitve tovrstne obveznosti, družbe v nobenem primeru dodatno ne obremenjuje, še posebno pa ne v primeru, da družba spoštuje izvrševanje predpisanih rokov (kot sama poudarja v svojih pripombah), saj potem le-te zanjo ne predstavljajo niti finančnega bremena. Agencija pa se strinja s pripombami družbe Telekom Slovenije d.d., da bi bila lahko naložitev nesorazmerno visokih pogodbenih kazni v kombinaciji s krajšimi roki nesorazmeren ukrep in bo pripombo družbe upoštevala tako, da bo pogodbene kazni vezala na cene, ki jih družba Telekom Slovenije d.d. zaračunava operaterjem na upoštevne trgu. Agencija se je za to spremembo odločila tudi zaradi dejstva, da se v praksi lahko zgodi, da bi začeli operaterji pogodbene kazni zlorabljati kot vir zaslužka.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

➤ *da ne bo smela postavljati nerazumnih pogojev, ki za izvajanje storitev niso nujno potrebni*

V zvezi z navedeno točko Agencija predvsem izpostavlja nepotrebna ali nerazumna zavarovanja terjatev (npr. nerazumne bančne garancije). Ponovno Agencija v okviru Analize ne obrazloži pojma nerazumnosti. V zvezi s tem Telekom Slovenije poudarja, da je bančna garancija eden izmed možnih finančnih instrumentov, s katerim je mogoče sankcionirati finančno nedisciplino pogodbene stranke. Pri tem pa je pomembno, da se bančna garancija uporablja z vsemi svojimi elementi. V kolikor Agencija prepoveduje izvedbo naročila storitev s pogojevanjem predložitve bančne garancije in podobno, s tem izkrivi sam namen finančnega instrumenta in je instrument tako v praksi neuporaben. Telekom Slovenije pa je v primeru nezmožnosti zavarovanja terjatev izpostavljen precejšnjemu tveganju

Agencija je že v Odgovoru na pripombe na Analizo iz leta 2009 poudarila, da so nerazumne bančne garancije izpostavljene le kot primer in le del predlagane prepovedi oblikovanja oz. postavljanja nerazumnih pogojev. Iz nadaljnjih navedb Agencije pa je bilo mogoče razbrati, da uvedba zavarovanja plačil za primere, ko do plačil dejansko ni prišlo, ni smiselna pri spornih terjativah. Telekom Slovenije ugotavlja, da je takšna interpretacija povsem v nasprotju z namenom zavarovanja plačil. Operater bo namreč ugovarjal vsem terjativam Telekoma Slovenije, pri tem pa ne bo relevantno ali je ugovor utemeljen - upravičen ali ne. Zavarovanje plačila oz. bančna garancija bo tako izgubila svoj pravi namen. Telekom Slovenije bi tako bil obsojen zgolj na možnost zahtevati od operaterjev plačilo neporavnanih zapadlih obveznosti v civilnih (izvršilnih, pravnih) postopkih, ki običajno trajajo tudi več let. Na ta način bi obveznosti operaterjev, ki svojih obveznosti ne plačujejo (namenoma ne plačujejo in ugovarjajo terjativam), ves čas naraščale. Telekom Slovenije bi bil brez realnih možnosti zahtevati ustrezno zavarovanje, zaradi česar bi utrpel škodo in bil prisiljen tudi zmanjševati investicije v izgradnjo omrežja. Telekom Slovenije tako ugotavlja, da je označevanje bančne garancije kot nerazumne v primeru, ko se jo zahteva v zvezi z neplačilom, kadar je terjatev med strankama sporna, povsem nesorazmeren ukrep.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

9. alineja: na tem mestu bi družba Amis izrecno opozorila še na eno prakso Telekom Slovenije, ki ni skladna s smislom in namenom regulacije navedenega upoštevne trga. Družba Amis je v okviru širokopasovnega dostopa absolutno vezana na Telekom Slovenije in pogoje, ki jih pri tem postavlja.

Šele v zadnjem kvartalu leta 2010 je Telekom Slovenije oblikoval svojo vzorčno ponudbo tako, da lahko operater vključuje lastne TV programe ter operater ni prisiljen uporabljati

zgolj multicast streamov hčerinske družbe Telekom Slovenije. Vendar pa je Telekom Slovenije z oblikovanjem povsem nerazumne cenovne postavke, postavil visoko vstopno oviro operaterjem, ki morajo za vključitev 3-4 programov na regijskem dostopu (10 Mbit/s) Telekomu Slovenije mesečno plačevati zakupnino v višini 2.367,20 EUR (brez DDV).

Zaradi visokih stroškov omenjene storitve je družba Amis za enkrat onemogočena v oblikovanju lastne ponudbe ter lahko ponuja zgolj in samo kar ponuja Telekom Slovenije, saj cenovni pogoji Telekom Slovenije za uporabo lastnih TV programov niso razumni. Družba Amis je tako še naprej v celoti odvisna od vsebine ponudbe Telekom Slovenije.

Družba Amis predlaga, da se APEK izrecno opredeli do navedene pripombe ter na konkreten način pojasni kako naj operaterji v takšnih pogojih dosežejo diferenciacijo lastnih ponudb s ponudbo operaterja s pomembno tržno močjo.

Agencija **družbi Telekom Slovenije d.d.** poudarja, da so nesorazmerne bančne garancije izpostavljene le kot primer in le del predlagane prepovedi oblikovanja oziroma postavljanja nerazumnih pogojev. Agencija se strinja z družbo Telekom Slovenije d.d., da je smiselna uvedba zavarovanja plačil za primere, ko do plačil dejansko ni prišlo in to na podlagi nespornih terjatev. Agencija pri tem poudarja, da je družba v preteklosti predlagala uvedbo zavarovanja plačil na podlagi sklicevanja na odprte terjatve, ki predstavljajo plačila za storitve, ki so med operaterji iz vsebinskih razlogov sporna, nekatere pa se celo nanašajo na postavke, ki jih je Agencija v nadzornih odločbah spremenila oziroma prepovedala zaračunavati. Agencija ugotavlja, da je naložitev predlagane prepovedi oblikovanja oziroma postavljanja nerazumnih pogojev družbi Telekom Slovenije d.d. zaradi izkušenj v preteklosti nujno potrebna za zagotavljanje konkurenčnosti na trgu. Istočasno tudi poudarja, da je namen in cilje nalaganja tovrstne obveznosti obširno utemeljila že v analizi. V naprej pa se brez da bi bile znane vse okoliščine konkretnega primera, ne da natančno opredeliti pojma razumnosti oziroma se ne da natančno predvideti, kateri bi bili lahko vsi nerazumni pogoji, ki bi jih lahko postavila družba Telekom Slovenije d.d. Agencija želi družbo Telekom Slovenije d.d. opomniti, da se zaveda problematike, ki jo izpostavlja družba Telekom Slovenije d.d., zato se je Agencija v preteklosti trudila z družbo Telekom Slovenije d.d. najti ustrezno obliko zavarovanja plačil, ki bi omogočala tako zavarovanje družbe Telekom Slovenije d.d., kot tudi preprečevale onemogočanje konkurenčnosti ostalih operaterjev. Tako ima družba Telekom Slovenije d.d. zavarovanja plačil že v ustrezni obliki vključena v svojo vzorčno ponudbo, pri tem pa Agencija v okviru svojih pristojnosti z regulatorno odločbo ne more rešiti problema plačilne nediscipline in trajanja postopkov pred civilnimi sodišči. Istočasno želi Agencija poudariti, da se v podobni situaciji kot jo navaja družba Telekom Slovenije d.d. znajde tudi operater, kateri bi v primeru, da bi družba Telekom Slovenije d.d. poljubno oblikovala zavarovanja plačil, moral družbi plačati tudi terjatve, ki so sporne, kar pa bi močno vplivalo na njegovo likvidnost in s tem možnost konkuriranja na trgu. V primeru, da bi se v kasnejših postopkih izkazalo, da so bile te terjatve neupravičene, bi alternativni operater v nekem obdobju neupravičeno financiral družbo Telekom Slovenije d.d. Glede na to, da je na trgu reguliran operater, za katerega je ugotovljeno, da ima pomembno tržno moč in skladno s tem tudi boljše možnosti dostopa do finančnih virov, Agencija meni, da je potrebno v navedenem primeru zaščititi alternativnega operaterja, saj se le ta lahko znajde v bistveno slabši situaciji kot družba Telekom Slovenije d.d. Poleg tega ima družba Telekom Slovenije d.d. možnost

zahtevati od operaterjev plačilo neporavnanih zapadlih obveznosti v civilnih postopkih, na izvedbo in trajanje katerih pa Agencija nima vpliva.

Agencija glede na pripombo družbe Amis d.o.o. nadalje odgovarja, da bo za pakete s širokopasovnim dostopom, v katerih je med drugimi storitvami širokopasovnega dostopa zajeta tudi storitev IPTV, naložena obveznost prepovedi škarij cen. Obveznost prepovedi škarij cen preprečuje, da bi družba Telekom Slovenije d.d. izrinila konkurente s trga z oblikovanjem premajhne razlike med veleprodajno in maloprodajno ceno. Nadalje Agencija poudarja, da bo prepoved škarij cen družbi Telekom Slovenije naložila za posamezne vrste paketov s širokopasovnim dostopom in sicer za vsako posamezno storitev posebej. Prav tako Agencija ne razume smiselnosti predmetne pripombe družbo Amis d.o.o., saj je družba Amis d.o.o. glede na dosedanje stanje v večini primerov prisotna na nivoju DSLAM (lokalni nivo), v okviru katerega družba Amis d.o.o. zagotavlja storitev IPTV preko lastnega omrežja.

5.2 Obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

Uvodoma v pojasnilo k tej točki APEK določa, da se »Z naložitvijo obveznosti se zlasti zagotovi, da operater s pomembno tržno močjo uporablja enakovredne pogoje operaterskega dostopa v enakovrednih okoliščinah za druge operaterje, ki zagotavljajo enakovredne storitve ter zagotavlja drugim operaterjem enako kakovostne storitve in istočasne informacije v zvezi z operaterskim dostopom pod enakimi pogoji kot za svoje storitve ali storitve njegovih partnerskih podjetij.«

V zvezi s tem družba Amis predlaga, da APEK pojasni kaj je mišljeno z enakovrednimi pogoji oz. enakimi pogoji (kot za svoje storitve) - APEK-u je znano, da so strukture sistemov, ki jih uporabljajo operaterji različne – struktura omrežja ni vedno primerljiva ter obstajajo specifike, katerim se je v okviru razumnosti zahtev dolžan ne nazadnje prilagajati tudi operater s pomembno tržno močjo. V praksi namreč prihaja do odstopanj od takšnega tolmačenja, saj operater s pomembno tržno močjo, kljub omenjenim specifikam operaterju noče zagotoviti primerne rešitve, če le ta odstopa od rešitve, ki jo operater s pomembno tržno močjo uporablja sam zase.

Agencija na pripombo **družbe Amis d.o.o.** pojasnjuje, da je družba Telekom Slovenije d.d. v okviru naložene obveznosti enakega obravnavanja dolžna vse operaterje obravnavati enako kot sama sebe, svoja hčerinska oziroma partnerska podjetja. Kar pa ne pomeni, da bi morala družba Telekom Slovenije d.d. v okviru navedene obveznosti drugim operaterjem zagotavljati stvari, ki jih družba ne zagotavlja sama sebi oziroma ostalim operaterjem. Navedena pripomba družbe Amis d.o.o. Agencijo preseneča, saj bi navedeno namreč bilo v popolnem nasprotju z idejo obveznosti enakega obravnavanja. Istočasno pa Agencija ugotavlja, da bi bilo družbi Telekom Slovenije d.d. v okviru obveznosti dopustitve operaterskega dostopa naložiti obveznost, da mora ugoditi vsem razumnim zahtevam za dostop z bitnim tokom, tako da bo v odločbi dodala navedeno obveznost.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

V okviru obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja bo zato družba Telekom Slovenije d.d. dolžna vsem operaterjem:

- *pri zagotavljanju storitve dostopa z bitnim tokom za druge operaterje, ki zagotavljajo storitve širokopasovnega dostopa končnim uporabnikom, v enakovrednih okoliščinah uporabljati enakovredne pogoje dostopa do omrežja, kot jih uporablja sama zase oziroma za svoja hčerinska ali partnerska podjetja, ter operaterjem, s katerimi ima sklenjeno pogodbo o operaterskem dostopu, dati na voljo isti informacijski sistem za naročanje in upravljanje storitev, kot ga uporablja njena lastna maloprodajna enota oziroma z njo povezane družbe (v nadaljevanju: enoten informacijski sistem);*

Zahteva po istem informacijskem sistemu za naročanje in upravljanje storitev, kot ga uporablja maloprodajna enota Telekoma Slovenije, je v dobesednem pomenu nerazumna in neizvedljiva. Operaterji imajo na voljo spletni vmesnik (operaterski portal) preko katerega naročajo in upravljajo storitve, pri čemer je ta vmesnik podložno vezan na isti informacijski sistem, kot ga Telekom Slovenije uporablja za svoje maloprodajno enoto (Atlantis). Procesno je naročanje enako tako za ostale operaterje kot za maloprodajno enoto Telekoma Slovenije, razlika je le v vhodnem sistemu (operaterji uporabljajo spletni portal, maloprodaja Telekoma Slovenije pa prodajni del Atlantisa).

Telekom Slovenije vztraja, da je zahteva po istem informacijskem sistemu nerazumna in neizvedljiva, kar utemeljuje z opisom procesov, s katerim dokazuje, da je razlika minimalna in ta izhaja iz notranje organizacije Telekoma Slovenije.

Kot ključni rezultat dela na vzpostavitvi enotne informacijske podpore je bil realiziran koledar za enotno izbiro prostih terminov pri naročanju širokopasovnih storitev, s čimer je dodatno zagotovljena enaka obravnava operaterjev in maloprodajne enote Telekoma Slovenije pri zagotavljanju izvedbe širokopasovnega dostopa in razvezanega dostopa.

V prilogi Telekom Slovenije podrobneje podaja svoj koncept implementacije novega informacijskega sistema, skupaj z oceno stroškov implementacije in predvidenimi roki začetka del ter predvidenega trajanja projekta.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

1. alineja: Družba Amis ponovno opozarja, da je informacijski sistem predmet razpravljanj že dalj časa in so z njim povezane marsikateri težave, s katerimi se soočajo alternativni operaterji. V izogib ponavljanju, družba Amis predlaga, da se Telekomu Slovenije jasno naloži tudi, da mora biti omogočena sledljivost in neizbrisnost opravljenih posegov, ter se v preostalem sklicuje na zgornja izvajanja, kot je to predlagano v okviru pripomb k prvi in peti alineji točke 8.1.

Agencija v zvezi s pripombami **družbe Telekom Slovenije d.d.** poudarja, da je družba Telekom Slovenije d.d. dolžna v okviru obveznosti enakega obravnavanja operaterje obravnavati enako kot njene lastne maloprodajne enote oziroma z njo povezane družbe. Komunikacija operaterjev kaže da družba Telekom Slovenije d.d. navedene obveznosti ne izpolnjuje v celoti, zato je naložitev predlagane obveznosti v prihodnje nujna. Pri tem pa želi Agencija poudariti, da v primeru, da imajo operaterji prek vmesnika dostop do iste baze podatkov, kot jo uporablja družba Telekom Slovenije d.d. in njene maloprodajne enote ter z njo povezane družbe in pri tem dobijo enako kakovostne informacije v enakem času, se šteje da je obveznost enakega obravnavanja v zvezi z dostopom do enotnega informacijskega sistema izpolnjena.

Agencija je na pripombo **družbe Amis d.o.o.** odgovarjala že v poglavju, ki se nanaša na obveznost dopustitve operaterskega dostopa.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

- zagotoviti tako obliko dostopa z bitnim tokom, ki bo operaterjem omogočala ponujanje vseh storitev v enaki kakovosti, ki jih je preko te oblike dostopa možno zagotoviti rezidenčnim in/ali poslovnim uporabnikom in jih na maloprodajnem trgu zagotavlja tudi sama oziroma prek hčerinskih ali partnerskih podjetij (npr. IP telefonije (VoIP), IP televizije (IPTV), videa na zahtevo (VoD), navideznega zasebnega omrežja (VPN MPLS) in drugih storitev). Te storitve mora omogočati na enak način, kot jih omogoča sama sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem, po potrebi tudi z omogočanjem namestitve lastne opreme operaterja;

Telekom Slovenije ugotavlja, da Agencija v okviru te obveznosti nalaga, da se operaterjem omogoča ponujanje tako obstoječih storitev, ki jih danes ponuja Telekom Slovenije na maloprodajnem trgu, kot tudi bodoče storitve, ki se bodo šele razvile v prihodnosti. Takšno pavšalno nalaganje obveznosti je povsem nezakonito, saj ne upošteva dejstva, da je za vsako novo storitev potrebno upoštevati zmožnost omrežja v smislu ponujanja navedene storitve na grosističnem nivoju, kar pa je potrebno predhodno proučiti.

Telekom Slovenije opozarja, da bodo operaterji, zakupniki storitev v IP/MPLS omrežju morali dosledno sporočati vse podatke, ki se nanašajo na prometne tokove, in so nujno potrebni za stabilnost, varno delovanje in pravilno načrtovanje IP/MPLS omrežja.

Agencija v zvezi s pripombo **družbe Telekom Slovenije d.d.** pojasnjuje, da je predlagala naložitev naveden obveznosti v okviru obveznosti enakega obravnavanja, kar pomeni, da mora družba Telekom Slovenije d.d. navedene storitve operaterjem zagotavljati pod enakimi pogoji in na enak način kot jih družba zagotavlja sama sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem, po potrebi tudi z omogočanjem namestitve lastne opreme. Agencija poudarja, da se je odločila za oblikovanje bolj splošne obveznosti odločila ravno zaradi hitrega razvoja novih storitev, saj bi v nasprotnem primeru lahko prišlo do situacije, ko bi bilo operaterjem onemogočeno ponujanje neke nove storitve, ki bi jo oblikovala družba Telekom Slovenije d.d., v prihodnosti, s tem pa tudi njihovo konkuriranje na trgu. Družba Telekom Slovenije d.d. bi drugače oblikovano obveznost lahko izkoristila kot sredstvo za izrinjanje konkurence iz trga, kar pa kaže na sorazmernost in upravičenost predlagane obveznosti. Pogoje dostopa pa oblikuje družba Telekom Slovenije d.d. sama v okviru svoje vzorčne ponudbe, pri čemer pa mora v vsakem primeru slediti načelu enakega obravnavanje operaterjev in svojih maloprodajnih, hčerinskih ali partnerskih podjetij.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

- podatke o kakovosti dostopa z bitnim tokom, ki so potrebni za preverjanje izvrševanja obveznosti enakega obravnavanja, ločeno za izvajanje storitev samemu sebi ter svojim hčerinskim in partnerskim podjetjem ter drugim operaterjem mesečno dostaviti Agenciji in jih na pregleden način hkrati objaviti na svoji spletni strani;

Telekom Slovenije bo v skladu s predvidenimi obveznostmi zagotovil objavljane tovrstnih podatkov. Pri tem opozarjamo, da podatka o odstotku napačnih odgovorov na prejete poizvedbe Telekom Slovenije ne more posredovati, saj s takimi podatki ne razpolaga. S tem bo glede na podrobnost podatkov in mesečno objavljane poročila Telekom Slovenije zagotovljeno spremljanje enake obravnave, kar je po mnenju Telekoma Slovenije lahko v celoti nadomesti nerazumno krajšanje rokov izvedbe in uvajanje nesorazmernih pogodbenih kazni.

Predviden čas realizacije poročila o kakovosti dostopa z bitnim tokom je tri mesece po objavi vzorčne ponudbe.

Na pripombo **družbe Telekom Slovenije d.d.** Agencija odgovarja, da je predlagala navedeno obveznost predvsem zaradi nespoštovanja naložene obveznosti enakega

obravnavanja s strani družbe Telekom Slovenije d.d. Glavni namen predlagane obveznosti je zagotovitev uspešnega spremljanja izvajanja naložene obveznosti enakega obravnavanja, zaradi česar Agencija ugotavlja, da je povezava družbe Telekom Slovenije d.d. v zvezi s pogodbenimi kaznimi in krajšimi roki nerelevantna. Agencija istočasno tudi poudarja, da bo imela družba Telekom Slovenije d.d. še vedno na podlagi svojih evidenc in enotnega informacijskega sistema imela možnost vsaj delnega spremljanja števila napačnih odgovorov na poizvedbe. Agencija bo deloma upoštevala pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. tako, da bo v okviru obveznosti dodala, da je družba dolžna dostaviti prvo poročilo s podatki o kakovosti razvezanega dostopa do krajevne zanke in podzanke najkasneje v 4 mesecih od vročitve odločbe. Agencija se je za navedeni rok odločila ob upoštevanju dejstva, da bo imela družba Telekom Slovenije d.d. obveznost vzpostavitve enotnega informacijskega za optično omrežje najkasneje v 3 mesecih od vročitve odločbe (skladno z odgovori na pripombe na trgu 4 zvezi z obveznostjo dopustitve operatorskega dostopa in zagotavljanja preglednosti).

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

5.3. alineja: Družba Amis predlaga tako kot je to predlagala v okviru pripomb k analizi upoštevne trga 4, da se določijo pravila glede oblikovanja rezerv. Rezerve morajo biti vnaprej določene ter evidentirane. O uporabi vsake rezervne parice se obvestijo vsi operaterji in APEK skupaj z razlogi za uporabo, tako da se lahko preveri ali ni prišlo do diskriminacije. Predvsem ostaja pomembno, da je Telekom Slovenije objaviti seznam rezerv po OPT, kar bi mu bilo treba izrecno naložiti znotraj ustrezne obveznosti.

Agencija na pripombo **družbe Amis d.o.o.** odgovarja, da popolna prepoved dajanja v rezervo ni primerna, v primeru, da so rezerve dejansko potrebne ter če se rezerve oblikujejo in uporabljajo na nediskriminatorsen način. Pri tem pa Agencija ugotavlja, da bi bila dodatna naložitev obveznosti družbi Telekom Slovenije d.d. kot jo predlaga družba Amis d.o.o. nesorazmerna, saj bi za družbo Telekom Slovenije d.d. predstavljala preveliko in neopravičljivo breme glede na pričakovane koristi naložitve take obveznosti. Izpolnjevanje obveznosti enakega obravnavanja družbe Telekom Slovenije d.d. ima Agencija možnost preverjati v postopkih nadzora.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

➤ *o pričetku ponujanja nove storitve najmanj 6 mesecev pred začetkom ponujanja storitve, vendar ne kasneje kot svojim notranje organizacijskim enotam ter povezanim podjetjem.*

Razvoj novih storitev v povezavi z novo generacijo dostopovnih omrežij je izredno hiter. S tem v zvezi je potrebno tudi obvezno skrajšati rok za objavo novih storitev, saj se te razvijajo in ponujajo v bistveno krajših časih. Prav tako je uporabljeni pojem »nove storitve« povsem nedefiniran. Rok 6 mesečne predhodne najave je v praksi popolnoma neuresničljiv, prav tako pa s strani Agencije v obrazložitvi sploh ni utemeljen.

S strani Agencije je potrebna točna opredelitev na kaj se obveznost nanaša (tehnične spremembe vezane na razpoložljivost omrežja, prodajna ponudba, paketi, prenosne hitrosti, cene...).

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

5.5. alineja: Družba Amis predlaga, da se določijo tudi pravila za presojo povezanih družb:

- O pričetku ponujanja nove storitve najmanj 6 mesecev pred začetkom ponujanja storitve, vendar ne kasneje kot svojim notranje organizacijskim enotam ter povezanim podjetjem, pri čemer se za presojo povezanih podjetij uporabljajo določila zakona, ki ureja gospodarske družbe.

Agencija se strinja s pripombo **družbe Telekom Slovenije d.d.** in bo natančneje definirala na katere storitve se navedena obveznost nanaša.

Agencija v zvezi s pripombo **družbe Amis d.o.o.** odgovarja, da bo poenotila poimenovanje povezanih družb družbe Telekom Slovenije d.d. poenotila skladno z dikcijo iz ZEKom, in sicer z »hčerinska ali partnerska podjetja«.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

- *mora operaterjem, s katerimi ima sklenjeno pogodbo o operaterskem dostopu, omogočiti izdelavo in prikaz ustreznih statistik prek enotnega informacijskega sistema, ki omogočajo nadzor nad enakim obravnavanjem operaterjev*

Pri tem opozarjamo, da podatka o odstotku napačnih odgovorov na prejete poizvedbe Telekom Slovenije ne more posredovati, saj s takimi podatki ne razpolaga.

Zagotavljanje izvajanja enake obravnave je razvidno iz statistike izvedenih preveritev in vključitev v letu 2009, enaka obravnava izvajanja vključitev pa je dodatno zagotovljena z vzpostavljenim mehanizmom enotnega nabora razpoložljivih terminov za izvedbo vključitev.

Telekom Slovenije bo v skladu s predvidenimi obveznostmi in navedenimi omejitvami zagotovil objavljane poročila o kakovosti dostopa z bitnim tokom. Telekom Slovenije nima orodja, ki bi uporabniku omogočala izdelavo poljubnih statistik.

Za izdelavo novega še prej nedefiniranega poročila Telekom Slovenije predlaga sledeč postopek: Agencija poda zahtevo za izdelavo poročila z natančno obliko poročila in definiranimi vhodnimi podatki in želenimi prejemniki oz. distribucijskimi kanali. Telekom Slovenije preveri zahteve in glede na razpoložljivost podatkov poda mnenje o možnosti izdelave poročila, informativni predlog poročila, morebitne popravke, predviden rok izvedbe in strošek izvedbe poročila. Agencija in Telekom Slovenije se dokončno dogovorita o obliki poročila. V skladu z dogovorjenim rokom, Telekom Slovenije izdela poročilo.

V zvezi s pripombami **družbe Telekom Slovenije d.d.** Agencija poudarja, da je obveznost naložila prav z namenom, da bosta izdelava in prikaz statistik omogočena prek enotnega informacijskega sistema v prihodnosti. Namen naložitve navedene obveznosti je med drugim ravno to, da si operaterji in Agencija lahko sami izdelujejo poročila in ne da to zanje počne družba Telekom Slovenije d.d. Glede na navedbe družbe Telekom Slovenije d.d. Agencija zaključuje, da naložitev navedene obveznosti za družbo Telekom Slovenije d.d. ne predstavlja dodatnega bremena, saj ima sama že vzpostavljen informacijski sistem, ki omogoča pripravo tovrstnih poročil, po drugi strani pa pomeni dodatno razbremenitev družbe, saj ji v prihodnje ne bo potrebno izdelovati poročil za operaterje, ker si bodo le ta lahko izdelali sami.

5.3 Obveznost zagotavljanja preglednosti

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

V vzorčni ponudbi morajo biti opisani vsi postopki in tehnične rešitve vezani na predlagane obveznosti in zagotovitev vse potrebne informacijske podpore, ki pa se jo je potrebno šele opredeliti, nato razviti, testirati in tudi vzpostaviti. Prav tako je pred objavo vzorčne ponudbe v skladu z obveznostmi potreben izračun cen, ki so del vzorčne ponudbe. Zato je rok za pripravo vzorčne ponudbe do prvega v naslednjem mesecu od objave odločbe povsem nerazumen. Agencija zmotno ugotavlja, da sprememba BRO glede na predlagane obveznosti, predstavlja le administrativne posege. Spremembe zahtevajo zelo premišljene tehnične rešitve, ki jih mora Agencija verificirati, ter predvsem celo vrsto

procesnih sprememb in prilagoditve informacijskih sistemov. Telekom Slovenije zahteva, da je rok za pripravo vzorčne ponudbe tri mesece od dneva izdaje odločbe.

Dopolnitev vzorčne ponudbe prvi dan naslednjega meseca od objave odločbe je absolutno prekratek rok za uveljavitev novega BRO. Roki za implementacijo zahtevanih novih funkcionalnosti informacijskega sistema s strani Telekoma Slovenije ne bodo vezani na rok za objavo vzorčne ponudbe in jih bo Telekom Slovenije zagotovil glede na razpoložljive resurse, kar bo navedel tudi v spremembi vzorčne ponudbe.

Telekom Slovenije bo lahko informacijsko podporo za preveritve, vključevanje in odpravo napak na FTTH zagotovil največ šest mesecev po objavi vzorčne ponudbe.

Predviden čas realizacije poročila o kakovosti dostopa z bitnim tokom je tri mesece po objavi vzorčne ponudbe.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

Družba Amis predlaga, da se APEK izrecno opredeli do vprašanja regulatornih pravil, ki veljajo v času od vročitve odločbe do poteka roka za prilagoditev vzorčne ponudbe določilom veljavne odločbe, pri čemer je predvideni 30 dnevni prilagoditveni rok povsem primeren. Družba Amis je sicer mnenja, da je odločba neposredno uporabljiva tudi v tem vmesnem času, kaj drugega niti ne bi bilo mogoče, glede na to, da prej veljavna odločba ne velja več, ni pa logično, da v tem vmesnem času ne bi veljala prav nobena pravila. Družba Amis je navedeno dilemo izpostavila že v okviru preteklega javnega posvetovanja, APEK pa se do tega ni opredelil.

Družba Amis torej predlaga, da se določi tudi veljavnost pravil v tem vmesnem času oziroma predlaga, da se APEK izrecno opredeli do navedene dileme.

Agencija v zvezi s pripombami **družbe Telekom Slovenije d.d.** poudarja, da bi vsako podaljšanje roka za pripravo in implementacijo dopolnjene vzorčne ponudbe pomenilo nepotrebno zavlačevanje časa, ko bi stopila v veljavo določila spremenjene vzorčne ponudbe, na podlagi česar bi bili prikrajšani predvsem alternativni operaterji. Spremembe, ki jih bo družba Telekom Slovenije d.d. dolžna implementirati v svojo vzorčno ponudbo so bile naložene predvsem na podlagi ugotovljenega stanja na trgu in z namenom zagotavljanja ter izboljšanja konkurenčnih pogojev na trgu. Poleg tega je družba Telekom Slovenije d.d. bila s predlaganimi obveznostmi seznanjena že v okviru javnega posvetovanja analize upoštevne trga z dne 12.8.2009), kar pomeni, da se je lahko nanje pričela pripravljati že vsaj leto pred dejansko naložitvijo obveznosti. Kljub navedenemu pa bo Agencija deloma upoštevala pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. in podaljšala rok za dopolnitev vzorčne ponudbe na 45 dni od dneva vročitve odločbe. Agencija je na pripombo, ki se nanaša na rok za realizacijo poročila o kakovosti razvezanega dostopa družbi Telekom Slovenije d.d. odgovorila že v poglavju, ki se nanaša na obveznost enakega obravnavanja.

Istočasno se Agencija strinja s pripombo **družbe Amis d.o.o.** in jo bo ustrezno upoštevala, tako da bo v okviru odločbe določila tudi veljavnost pravil v času med vročitvijo odločbe in datumom uveljavitve dopolnjene vzorčne ponudbe.

5.4 Obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva«

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

Skladno s prepričanjem družbe Amis je glavni problem napovedane cenovne regulacije, da se trenutno pri določanju medoperaterske cene po metodi »maloprodajna cena minus« ne upošteva enotna maloprodajna cena naročenega paketa glede na zakupljeno oz. naročeno pasovno širino potrebno za prenos ter vsebino storitev, pač pa se ta cena določa glede na maloprodajno in neregulirano ceno dostopa do interneta (paket »solo internet).

APEK pri izračunu veleprodajne cene nalaga Telekomu Slovenije opredelitev cen navideznega kanala za širokopasovni dostop preko bakrenega oz. optičnega omrežja, nikjer pa ni posebej pojasnjeno kaj predstavlja navidezni kanal. Navidezni kanal se namreč ustvari za vsako posamezno storitev in je v primeru paketa storitev vključenih več navidezni kanalov. Družba Amis poziva APEK, da pojasni stališče glede navidezni kanalov – ali se v primeru večjega števila navidezni kanalov kapacitete seštejejo? Npr. 3 Mbps navidezni kanal za internetni promet ter 3 Mbps navidezni kanal za IPTV je skupaj 6 Mbps navidezni kanal za izračun x?

Glede na pripombo družbe Amis d.o.o. odgovarja Agencija, da je obveznost oblikovanja veleprodajne cene za mesečno zakupnino navideznega kanala za širokopasovni dostop na priključkih »maloprodajna cena minus« (retail minus) nevtralna, kar pomeni, da se diskontni faktor nanaša na maloprodajno ceno na trgu širokopasovnega dostopa in nadalje, da navedena obveznost cenovnega nadzora velja pri zagotavljanju storitve bitnega toka.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

Pri tem družba Amis izpostavlja, da:

- pri regulaciji bitnega toka ne gre za regulacijo storitev samih, vsekakor pa ne samo interneta, ki je le ena od storitev z bitnim tokom, pač pa regulacijo zakupljenih pasovnih širin (lahko tudi večih storitev in navidezni kanalov) - dostopa do širokopasovnega omrežja z bitnim tokom, pri čemer je treba upoštevati podatke glede prodaje posameznih paketov (prodajajo se paketi in ne samostojne storitve – solo IPTV, solo internet).
- je maloprodajna cena Telekoma Slovenije za paket »solo« internet izredno visoka, glede na primerljiv paket, s čimer Telekom Slovenije zaradi nepravilne implementacije metode maloprodajna cena minus, umetno vzdržuje visoko ceno

paketa solo internet, saj se od nje določa medoperaterska cena. Zgolj za primerjavo, kot dokaz nepravilne uporabe metode družba Amis predlaga APEK-u vpogled v eno zadnjih maloprodajnih akcij Telekom Slovenije »Trio 10M za samo 39 EUR na mesec«, ter primerjavo omenjenega paketa z maloprodajno ceno »solo« interneta 4 M / 512 kbit/s v višini 38 EUR ali 10 M / 768 kbit/s v višini 44 EUR. Nesorazmerje je očitno.

Dejstvo je, da na maloprodajnem trgu močno prednjači prodaja paketov oz. kombinacij posameznih širokopasovnih in govornih storitev. Operater s pomembno tržno močjo tako težko upraviči ekonomsko logiko visoke maloprodajne cene posamezne storitve, ki če postane del paketa takšne vrednosti ne dosega. Logika je seveda v izigravanju ex ante pravil, ki zaradi tolmačenja uporabe metode maloprodajna cena minus upravičujejo in celo legalizirajo tako visoko nastavljeno ceno interneta, saj je od nje odvisna določitev veleprodajne cene, poleg tega ta maloprodajna cena z ex ante vidika ni regulirana.

Kako je torej upoštevano načelo učinkovitega operaterja in kdo je preveril posamezne stroške operaterja s pomembno tržno močjo, da so takšne zlorabe mogoče?

Družba Amis poziva APEK, da pojasni kako se potem izračuna veleprodajna cena bitnega toka

- samo za storitev IP TV
- za paket z odprto hitrostjo 10 Mbps interneta, ki ga je pred kratkim uvedel TS
- za različne kombinacije paketov brez storitve interneta.

Glede na pripombo družbe Amis. d.o.o., da je potrebno upoštevati podatke glede prodaje posameznih paketov in, da se umetno vzdržuje visoka cena paketa »solo internet«, od katere se določa medoperaterska cena ter, da močno prednjači prodaja paketov oziroma kombinacij posameznih širokopasovnih in govornih storitev, odgovarja Agencija, da bo (morebiten obstoj škarij cen glede na simulacijo, ki jo je Agencija izvedla, ni izključen) Agencija v prihodnje družbi Telekom Slovenije d.d. naložila obveznost prepovedi škarij cen za pakete, z namenom zagotavljanja zadostne razlike med maloprodajnimi in veleprodajnimi cenami, saj bi v nasprotnem primeru družba Telekom Slovenije d.d. lahko izrinjala konkurente s trga.

Agencija bo preverjala tako spoštovanje obveznosti cenovnega nadzora po metodi »maloprodajna cena minus«, kot tudi spoštovanje obveznosti prepovedi škarij cen. Upoštevanje obveznosti prepovedi škarij cen bo Agencija preverjala na podlagi ustreznih stroškovnih kalkulacij družbe Telekom Slovenije d.d., katerih stroški bodo morali izhajati iz računovodskih evidenc in bodo morali biti dokazljivi.

Agencija bo upoštevala vprašanje družbe Amis d.o.o. o izračunu veleprodajnih cen za različne kombinacije paketov brez storitve interneta in bo družbi Telekom Slovenije d.d. naložila obveznost prepovedi škarij cen oziroma obveznost zadostne razlike med maloprodajnimi in veleprodajnimi cenami za vse vrste paketov, ki vsebujejo storitev oziroma storitve širokopasovnega dostopa.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

Družba Amis predlaga, da APEK pojasni kako se izračunava maloprodajna cena v povezavi z brezplačnimi priključninami, s posebnimi lojalnostnimi in skupinskimi popusti, posebnimi prodajnimi akcijami, kjer je mogoče dobiti veliko vrednost (LCD TV, prenosni računalnik, igralne konzole ipd.) praktično brezplačno. Dejstvo je namreč, da Telekom Slovenije v ceniku objavi ceno, potem pa preko posebnih ponudb in popustov znižuje to ceno zgolj za svoje končne uporabnike, na veleprodajnem nivoju pa ostaja cena izračunana iz osnovne visoke cene.

Družba Amis poziva APEK, da pojasni metodologijo za izračun maloprodajne cene ter v izreku zagotovi ustrezno upoštevanje posebnih ugodnosti pri izračunu veleprodajnih cen..

Agencija pojasnjuje, da bo morala družba Telekom Slovenije d.d. uveljaviti cene v skladu z naloženo metodo maloprodajna cena minus za veleprodajne cene mesečnih zakupnin navideznega kanala za širokopasovni dostop, pri čemer morajo izračuni temeljiti na lastnih veljavnih maloprodajnih cenah, vključno s popusti in akcijami, v kolikor se ti na maloprodajnem trgu nudijo, kar bo Agencija določila tudi v izreku odločbe.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

Ceno za točko »2. Dostop s prenosom do BRAS« pa se izračuna tako, da se od cene za točko »3. Dostop na nivoju BRAS« za posameznega končnega uporabnika odšteje strošek BRAS v višini 0,68 EUR/mesečno brez DDV (iz Analize, str. 91) – ni potrebna nova tabela za določitev »x« za metodo maloprodajna cena minus. Družba Amis predlaga, da APEK v izreku odločbe izrecno opredeli nivo dostopa z BRAS v lasti operaterja ter ustrezno znižanje veleprodajne cene na regionalnem nivoju za strošek BRAS.

Agencija glede na pripombo družbe Amis d.o.o. odgovarja, da glede na to, da stroški izhajajo iz modela, se izračuna strošek BRAS na način, da se izračuna strošek dostopa na BRAS po metodi »retail minus«, s tem da se naknadno odšteje strošek BRAS, ki je glede na model za prenosne hitrosti naslednji:

1024 Kbit/s	2048 Kbit/s	10240 Kbit/s	20M / 20M	60M / 60M	100M / 100M
0,62	0,62	0,62	0,68	0,85	1,08

Agencija glede na pripombo družbe Amis d.o.o. odgovarja, da bo družba Telekom Slovenije d.d. dolžna na željo operaterja le temu v primeru drugega nivoja priključitve omogočiti namestitvev operaterjevega BRAS-a (oziroma druge podobne naprave) in posledično zaračunavati stroške v skladu z zgoraj navedenim izračunom. Z navedenimi možnostmi se izboljša raznolikost, konkurenčnost in kakovost ponudbe drugih operaterjev, ter omogoči operaterjem, da se vzpenjajo po investicijski lestvi (*ladder of investment*).

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Oblikovanje cen za storitve širokopasovnega dostopa do bakrenega dostopovnega omrežja

Telekom Slovenije ugotavlja, da je Agencija oblikovala benchmark analizo med različnimi veleprodajnimi bitstream produkti v različnih državah. Prepričani smo, da vsi ti produkti vsebujejo le transport prometa med končnim uporabnikom do omrežne točke predaje signala operaterja. Veleprodajni produkti so lahko pomembno različni med sabo glede na dostopovno hitrost, nivo omrežja v katerem se nahaja »node« ali tehnologijo (ATM ali IP), vendar v vsakem primeru operater (incumbent) le posreduje promet med končnim uporabnikom in omrežno priključno točko.

Telekom Slovenije ugotavlja, da vse maloprodajne marže predstavljajo razliko med operaterjevo maloprodajno in veleprodajno ceno produkta. Te marže tako omogočajo operaterjem zakupnikom (alternativnim operaterjem), da izvedejo vse »ostale« aktivnosti, to je tiste, ki presega transport od končnega uporabnika do omrežne priključne točke (npr. BRASa), za katerega poskrbi operater (incumbent). Te »ostale« aktivnosti zajemajo specifične maloprodajne aktivnosti kot so marketing in zaračunavanje, pa tudi aktivnosti na hrbtnici, dostop do mednarodnega interneta, ipd.

Skratka, vse te aktivnosti na hrbtnici so že vključene v maloprodajno maržo prikazano v benchmarku po posameznih državah in se jih ne sme še dodatno odšteti, kot je to storila Agencija v svojih izračunih. Na ta način **so isti stroški upoštevani dvakrat** – v benchmarku in z dodatnim odštevanjem.

Države, ki jih je za benchmark izbrala Agencija, predstavljajo zelo heterogene razmere. Retail marža se v benchmarku po posameznih državah ne razlikuje glede na hitrost (pri vseh hitrostih znotraj vsake države je enaka), nikjer pa ni razvidno ali gre za omrežje, ki bazira na ATMu ali na IPju. Najpomembnejša pa je razlika med velikostjo omrežij, saj benchmark primerja države, ki imajo zelo različno število omrežnih priključnih točk, do katerih se je potrebno povezati v primeru nacionalnega dostopa.

Razpon v številu omrežnih priključnih točk tako sega od 1 na Nizozemskem do 8 v Belgiji do kar 109 v Španiji in 150 v Veliki Britaniji. Tako so maloprodajne marže tipično nizke, kjer je tudi število omrežnih priključnih točk nizke in visoke, kjer je število omrežnih priključnih točk visoko. Sredstva, ki jih mora alternativni operater vložiti, da se priključi na vse točke povezave, so mnogo višja v drugem primeru, za kar potrebuje višje maloprodajne marže.

V luči zgoraj napisanega smo prepričani, da je Slovenija glede na omrežje in število omrežnih priključnih točk, veliko bolj primerljiva z Nizozemsko in Belgijo kot pa z Španijo in Veliko Britanijo. Zato bi morala Agencija pri tehtanju kako upoštevati države, ki jih je zajela v benchmarku, razmisliti kako pravilno utežiti posamezne države, ne pa uporabiti enostavnega povprečja, kot je to storila v tem primeru.

Agencija mora svoje izračune »retail minus« prilagoditi predstavljeni spremenjeni arhitekturi celotnega širokopasovnega omrežja.

Agencija je pri modeliranju za osnovo vzela ATM omrežja, čeprav ve, da večina omrežja Telekoma Slovenije bazira na IP/MPLS, pri tem pa ne pojasni od kod ji odstotek 25%, ki naj bi predstavljal prihranke IP/MPLS omrežja v primerjav z ATM omrežjem.

Agencija glede na pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. odgovarja, da je za predmetni model angažirala strokovnjake ekonomske stroke svetovalne hiše Deloitte. Model za izračun »retail minus« je hibridno zasnovan, kar pomeni, da podatke družbe TS kombinira s primerljivimi podatki drugih operaterjev (benchmark). Nadalje Agencija odgovarja, da je model zasnovan na podatkih na primerljivi trgih in iz dostopnih podatkov o maloprodajnih maržah za posamezne prenosne hitrosti. Glede na pripombo družbe Telekom Slovenije d.d., ki se nanaša na velikost omrežij oziroma število priključnih točk izbranih primerljivih držav, bi Agencija želela predstaviti dejstvo, da družba Telekom Slovenije d.d., v okviru projekta

posodobitve omrežja, iz regijskega nivoja (z osmimi lokacijami) prehaja na bistveno večje število regionalnih dostopov. Tako je Agencija na eni strani upoštevala obstoječe število omrežnih priključnih točk (Nizozemska, Belgija) kot tudi v prihodnost usmerjen pristop z večjim številom omrežnih priključnih točk (Španija, Velika Britanija). Na podlagi navedenega je Agencija upoštevala povprečje marž omenjenih držav. Agencija nadalje na pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. odgovarja, da je izhajala iz ATM omrežja zaradi dostopnosti primerljivih podatkov. Glede na to, da je ATM tehnologija stroškovno dražja, je Agencija upoštevala prihranke v višini 25% zaradi uporabe IP/MPLS tehnologije. Oceno so potrdili tudi strokovnjaki ekonomske stroke svetovalne organizacije Deloitte.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Iz modela Agencije ni razvidno na kakšnem številu uporabnikov sloni kalkulacija. Prepričani smo, da bi moralo biti upoštevano število enako celotnemu dolgoročnemu številu uporabnikov na trgu (100.000). Podatek je pomemben zato, ker vsi stroški v modelu z naraščanjem števila naročnikov ne rastejo linearno. Na ta način ni jasno, kako se v izračunih upošteva ekonomija obsega.

Agencija glede na pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. odgovarja, da veleprodajni stroški slonijo na številu linij, upoštevajoč lastnost učinkovitega operaterja ter optimalno izkoriščenost omrežja, zato stroški ne rastejo linearno s številom linij.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Prav tako iz modela ni razvidno, kakšen količnik zmanjšanja (reduction factor) je Agencija uporabila pri izračunu. Zakup „uplinkov“ za mednarodni internet ne sloni enostavno na seštevku prodanih pasovnih širin paketov, ampak na statistični oceni hkratne uporabe interneta v 'glavni prometni uri'. Privzet termin glavna prometna ura iz TDM sveta predstavlja največjo prometno obremenitev povezave določenega dneva v tednu ob določeni uri.

Cena mednarodnega internet uplinka je glede na stanje na trgu previsoka. Agencija ne bi bilo potrebno uporabiti mednarodnih primerjav za pridobitev teh podatkov. Vsi internetni ponudniki zakupujejo mednarodne internetne uplink povezave, da lahko ponujajo storitve dostopa do interneta. Agencija bi morala ta trg definirati kot podtrg in za njega pri slovenskih internetnih ponudnikih zbrati konkretne podatke o kapacitetah in ceni. Na ta način bi pridobila natančne podatke, ki so dejansko v veljavi za to storitev. Primerjava bi bila relevantna in objektivna, ker bi v njej nastopali različni operaterji, ki zakupujejo različne kapacitete pri različnih ponudnikih na točno določenem trgu, ki se tudi regulira.

Strošek interneta na uporabnika se določi glede na smiselno prodajno strukturo pri npr. 100.000 naročnikih pri čemer 1., 2. in 3. primer obravnavajo tri različne prodajne scenarije. Pri prvem primeru alternativni operater zakupi samo 1 Mbit/s pakete, pri drugem 70% 1 Mbit/s in 30% 2 Mbit/s itd.

Paket (Mbit/s)	1	2	10
	Prodajna struktura in cena stroškov interneta ('uplink')		
1. primer	100%	0%	0%
	1,27 €		
2. primer	70%	30%	0%
	1,27 €	2,18 €	
3. primer	45%	35%	20%
	1,27 €	2,18 €	4,00 €

Model Agencije za izračun višine »retail minus« je napačen in netransparenten, kar privede do visokih vrednosti minusa, ki ne odražajo dejanskega stanja glede na konfiguracijo omrežja Telekoma Slovenije v primerjavi z drugimi evropskimi državami. Agencija v predstavitvah modela ni podala odgovora na vprašanje Telekoma Slovenije, kateri elementi so že zajeti v benchmark. Tako ostaja dvom Telekoma Slovenije, da so isti stroški upoštevani dvakrat v benchmarku in z dodatnim odštevanje.

Agencija nadalje glede na pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. odgovarja, da so bili nekateri podatki družbe Telekom Slovenije d.d. uporabni, medtem ko nekateri podatki, kot so podatki, ki se nanašajo na ceno mednarodnega interneta uplink-a, niso bili kvalitetni oziroma niso bili popolni, zaradi česar je Agencija izhajala iz dostopnih primerljivih podatkov za predmetno storitev. Zaradi navedenega Agencija ni mogla modelirati »minusa« izključno na stroškovni osnovi, posredovani s strani družbe Telekom Slovenije d.d., ampak je uporabila hibridni model, ki zajema pristop od zgoraj navzdol (benchmark) in pristop od spodaj navzgor.

Nadalje glede na pripombo družbe Telekom Slovenije d.d., ki se nanaša na napačnost in netransparentnost modela, Agencija poudarja, da je Agencija zaradi preglednosti predmetni model družbi Telekom Slovenije d.d. predstavila, in sicer dne 3.12.2010, kakor ji je z dopisom, št. 38241-6/2010/25 z dne 23.11.2010, tudi posredovala fotokopije gradiva celotnega modela z vsemi številskimi podatki in rezultati.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Glede na to, da je Agencija v okviru obveznosti dopustitve operatorskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe, naložila, da mora Telekom Slovenije omogočiti pogoje, da bodo lahko operaterji storitve širokopasovnega dostopa ponujali tudi na priključkih, na katerih ni vključena PSTN ali ISDN storitev, mora naložiti tudi dodatek za goli xDSL, česar pa v analizi ni storila.

Spodnja meja dodatka za goli xDSL bi morala tako znašati najmanj v višini razlike med reguliranimi vrednostima SRD in PRD, saj se ta razlika nanaša na spodnji frekvenčni del parice.

Obveznost golega xDSL pri storitvi z bitnim tokom namreč za operaterja, kateremu je naložena, pomeni izgubo prihodkov od PSTN ali ISDN naročnine in prometa, medtem ko operater s to storitvijo ne nosi nobenih stroškov, zaradi česar se v praksi tudi nalaga dodatek za goli xDSL.

Dodatek za goli xDSL se po praksi držav članic EU giblje od »PRD minus SRD«, do »PSTN minus 20%« ali pa je to vrednost v višini med PRD in WLR.

Agencija se strinja s pripombo družbe Telekom Slovenije d.d., da je zaradi izgube dohodkov od PSTN oz. ISDN naročnine in prometa za družbo Telekom Slovenije d.d. primerno, da se določi dodatek, ki ga mora v primeru dostopa z golim xDSL plačati alternativni operater. Agencija ugotavlja, da mora biti višina takega dodatka usklajena s cenovnimi obveznostmi, naloženimi na upoštevem trgu 4, kjer je Agencija za polno razvezan dostop (primerljiv z golim xDSL) izračunala veleprodajno ceno 7,89€, za sodostop (primerljiv z dostopom prek bitnega toka, pri katerem lahko družba Telekom Slovenije d.d. končnemu uporabniku še vedno zagotavlja PSTN oz. ISDN storitve) pa ceno 3,19€. V skladu z navedenim Agencija ugotavlja, da je tudi pri dostopu z golim xDSL primerna enaka razlika v ceni, tako da bo Agencija za dostop z bitnim tokom na priključkih, na katerih ni vključena PSTN ali ISDN storitev družbe Telekom Slovenije d.d., naložila dodatek v višini razlike med ceno za polno razvezan dostop in sodostop oziroma dodatek v višini 4,70€. Agencija poudarja, da velja obveznost enakega obravnavanja, kar pomeni, da bo družba Telekom Slovenije d.d. dolžna kot vertikalno integriran operater omenjeni strošek zaračunati tudi sama sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

V družbi Amis se strinjamo z delitvijo cenovne regulacije glede na omrežje preko katerega se nudijo storitve širokopasovnega dostopa. Glede izračuna in določitve minusa (v %), ki velja za dostop do bakrenega omrežja, v družbi Amis pripominjamo, da so predvidene vrednosti na bakreni infrastrukturi končno pravi korak za zagotovitev vsaj minimalne razlike v ceni za alternativne operaterje.

Družba Amis d.o.o. se strinja z naloženo obveznostjo cenovnega nadzora »maloprodajna cena minus« in višino minusa (v %) za oblikovanje veleprodajnih cen mesečnih zakupnin navideznega kanala za širokopasovni dostop do bakrenega omrežja.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

Družba Amis želi opozoriti na nepravilno postavljeno formulo za izračun X v primeru dostopa z bitnim tokom preko optičnih zank v povezavi z veleprodajno ceno za optične zanke. Model predpostavlja, da se veleprodajna cena lahko spreminja, ohranja pa konstantno maloprodajno ceno. Zato pri visokih veleprodajnih cenah na trgu 4 padejo marže X pod sprejemljivo raven. Npr. pri ceni 18 EUR za optično zanko na trgu 4, bi bila vrednost faktorja X na nivoju MSAN manj kot 5%, kar je nesprejemljivo (graf na strani 98).

Družba Amis poziva APEK, da navedene formule podrobneje preuči ter zagotovi ustrezne razlike v ceni tudi v primeru višjih vrednosti za optično zanko. Navedena anomalija je posledica dejstva, da bi pri ceni 18 EUR za optično zanko Telekom Slovenije svoje storitve ponujal pod stroškovno ceno, če ostane maloprodajna cena nespremenjena. APEK mora tudi za te primere najti ustrezn rešitev in zagotoviti ustrezne marže, ki alternativnim operaterjem zagotavljajo pokrivanje maloprodajnih stroškov ter stroškov svojega omrežja.

Agencija pojasnjuje, da osnovo za oblikovanje veleprodajnih cen mesečnih zakupnin navideznega kanala za širokopasovni dostop do optičnega omrežja po posameznih priključkih po metodi maloprodajna cena minus predstavlja cena razvezave optične zanke, ki jo bo morala družba Telekom Slovenije d.d. oblikovati in uveljaviti v skladu z obveznostmi cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, ki bodo naložene na upoštevem trgu 4. Agencija poudarja, da družba Telekom Slovenije d.d. ne bo mogla svobodno oblikovati cene razvezave optične zanke, ki bo uporabljena za osnovo pri formulah za izračun maloprodajne cene minus za hitrosti od vključno 20/20M dalje. Agencija je že v analizi pojasnila, da formula za izračun maloprodajna cena minus izhaja iz rezultatov izračuna maloprodajne cene minus ob spremenljivih vrednostih cene razvezave optične zanke ter iz ostalih nespremenjenih vhodnih podatkov. Nadalje Agencija poudarja, da bo poleg obveznosti maloprodajna cena minus naložila tudi obveznost prepovedi škarij za pakete, ki vsebujejo storitev oziroma storitve širokopasovnega dostopa tudi do optičnega omrežja z namenom, da se dosega zadostna razlika oziroma marža med maloprodajnimi in veleprodajnimi cenami.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Oblikovanje cen za storitve širokopasovnega dostopa do optičnega dostopovnega omrežja

Ko je komisija septembra objavila novo Priporočilo o reguliranem dostopu do dostopovnih omrežij nove generacije (NGA), je po besedah komisarke Kroesove, storila šele prvi korak v ustvarjanju primernih razmer, da bodo operaterji lahko začeli oz. nadaljevali z investicijami v NGA. Po njenem mnenju bo potrebno pripraviti še usmeritve za področje cen NGA omrežij, ki jih najemajo operaterji. Prihodki, ki jih take cene omogočajo, morajo biti na ravni, ki operaterjev – lastnikov omrežja, ne bodo odvrčale od nadaljnjih investicij v optična omrežja in selitve iz bakrenega na optično omrežje. Evropska komisija se zavzema za konsistentno uporabo istih principov v enakih ali podobnih razmerah.

Telekom Slovenije meni, da cene, ki bi bile izračunane s pomočjo metodologije retail minus, zaradi visokih procentov minusa, ne bi predstavljale zadostne spodbude za nadaljnje investiranje v optična omrežja.

Ker je regulacija dostopa optičnih zank še v povojni fazi in vsi mehanizmi še niso v celoti dorečeni, Telekom Slovenije meni, da bi v tem trenutku Agencija enak cilj dosegla tudi z uporabo blažjih cenovnih obveznosti. Če bi Agencija **predpisala kot način cenovne regulacije za širokopasovni dostop preko optičnih zank prepoved škarij**, bi to alternativnim operaterjem v celoti omogočalo možnost konkuriranja Telekomu Slovenije na optičnem segmentu. S pomočjo obveznosti prepovedi škarij cen bi bili zagotovljeni enaki pogoji na trgu tako za maloprodajno enoto Telekoma Slovenije kot za druge alternativne operaterje, ki bi take zanke najemali.

Glede na pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. p, ki pripominja, da cene, izračunane na podlagi metodologije »retail minus«, ne bi predstavljale zadostne spodbude za nadaljnje investiranje v optična omrežja, ter predlaga, da bila za širokopasovni dostop do optičnih zank naložena prepoved škarij cen, poudarja Agencija, da naložena metodologija »maloprodajna cena minus«, ki je v celoti vezana na maloprodajno ceno družbe Telekom Slovenije d.d., družbe v ničemer ne omejuje pri doseganju tržne stopnje donosa in posledično ne omejuje investiranja v optično omrežje, temveč ji le preprečuje, da bi s prenizko razliko med maloprodajnimi in grosističnimi cenami oziroma škarjami cen izrivala konkurenco s trga. Pri tem je pomembno, da lahko družba Telekom Slovenije d.d. prosto oblikuje maloprodajno kot tudi veleprodajno ceno, ohranjati pa mora le primerno razmerje oziroma razliko med njima. Metoda »maloprodajna cena minus« predstavlja blažjo obliko cenovne regulacije, saj Agencija skrbi le za to, da družba Telekom Slovenije d.d. ne more izrinjati konkurence s trga, lahko pa še vedno ustvarja dobičke, kakršne ji dopuščajo tržne razmere.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

3) Zakaj mora družba Amis (in vsi operaterji) plačevati poizvedbe ipd, če je strošek vzdrževanja baz podatkov IT zajet v izračunu »maloprodajna cena minus«, po drugi strani pa za isto stranko običajno povprašuje več operaterjev od katerih jo lahko vključi zgolj eden, vsi ostali pa plačajo poizvedbo? Družba Amis predlaga, da APEK prepove zaračunavanje preveritev v primeru, da drug operater stranko vendarle vključi, saj je jasno, da je ne morejo vsi operaterji hkrati.

Agencija glede na pripombo družbe Amis d.o.o. odgovarja, da bo za storitev poizvedbe oziroma preveritve v okviru ostalih storitev naložena obveznost stroškovnega računovodstva v skladu z metodologijo LRIC. Agencija poudarja, da bo lahko družba Telekom Slovenije d.d. zaračunavala samo inkrementalni strošek. Pri tem bo morala družba Telekom Slovenije d.d. z vsakim izračunom dokazati, da stroški takih storitev še niso bili zajeti v stroških, ki jih vključujejo cene, regulirane na podlagi metodologije »maloprodajna cena minus«. V kolikor družba Telekom Slovenije d.d. pri zagotavljanju storitve poizvedbe oziroma preveritve določenih inkrementalnih stroškov nima oziroma jih ne more dokazati z lastnim sistemom stroškovnega in ločenega računovodstva, le te ne sme zaračunavati.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

Izrecno pa družba Amis v zvezi z maloprodajnimi akcijami, ki jih je Telekom Slovenije pričel upoštevati tudi na povezanem medoperaterskem trgu šele v mesecu marcu 2009 (pa bi jih moral že od 11.10.2007 dalje!), opozarja, da Telekom Slovenije zahteva podpis posebnega aneksa, s katerim za določeno obdobje operater lahko pridobi pravico, ki izvira iz te akcije (**»Ponudba velja, če operater sprejme ponudbo.«**). Če operater ne bi sklenil tega aneksa (sprejel ponudbe), akcija zanj potemtakem ne bi veljala. Družba Amis je prepričana, da je takšno ravnanje napačno in v nasprotju najmanj z načelom enakega obravnavanja ter cenovnih obveznosti.

Agencija se ne strinja s pripombo družbe Amis d.o.o. in je ne bo upoštevala. Agencija namreč ne vidi problema v tem, da Telekom Slovenije za pridobitev ugodnosti oziroma pravice na medoperaterskem trgu, ki izvira iz določene maloprodajne akcije, zahteva podpis aneksa, saj je običajno, da se medoperaterske pogodbe oz. spremembe le teh sklepajo v pisni obliki. Poleg tega je po mnenju Agencije načelu enakega obravnavanja zadoščeno, če družba Telekom Slovenije d.d. vsem operaterjem, ki zagotavljajo enakovredne storitve ponudi enakovredne ugodnosti oz. anekse, ki ustrezajo pogojem maloprodajne akcije. Pri tem pa Agencija poudarja, da tudi v primeru maloprodajnih akcij velja obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, kot jo predvideva analiza.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Oblikovanje cen za dopolnilne storitve

Telekom Slovenije smatra, da je ločeno oblikovanje cen nepotrebno, saj Telekom Slovenije omogoča dostop do storitev bitnega toka na vseh treh nivojih: lokalni dostop na nivoju lokalnega vozlišča (LAR), regionalnem in nacionalnem nivoju. Vsi deli omrežja so zato že zajeti v model cenovnega nadzora (maloprodajna cena minus x, oziroma prepoved škarij cen). Če bi Telekom Slovenije, omogočal dostop do storitev bitnega toka samo na nižjih nivojih, bi v primeru, ko operater želi uporabljati storitve IP-MPLS omrežja, te storitve ponujal ločeno. Povezava med omrežji operaterjev, od lokacije operaterja do točke dostopa povezovanja v omrežju Telekoma Slovenije pa je regulirana v okviru regulacije na trgu dostopovnih zakupljenih vodov.

Glede na pripombo družbe Telekom Slovenije d.d., odgovarja Agencija, da je potrebna Ethernet storitev, da se lahko dostop z bitnim tokom izvaja, kar družba Telekom Slovenije d.d. zagotavlja drugim operaterjem že po trenutno veljavni vzorčni ponudbi za širokopasovni dostop. Vendar pa lahko operater zagotovi povezavo s svojim omrežjem pri dostopu z bitnim tokom tudi s pomočjo neosvetljenih optičnih vlaken. Zaradi povezanosti upoštevnega trga 4 in upoštevnega trga 5, pa bo Agencija družbi Telekom Slovenije d.d. naložila enake obveznosti za tovrstne storitve, kot bodo naložene na upoštevne trgu 4, to je oblikovanje in vzpostavitev cen na podlagi metodologije dolgoročnih inkrementalnih stroškov.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Oblikovanje cen ostalih storitev

Agencija za oblikovanje cen ostalih storitev predvideva uporabo LRIC. Pod pojmom ostale storitve, ki se pojavlja v analizah na obeh trgih, se lahko skriva cel nabor storitev, ki imajo lahko alocirane različne vrste stroškov (delo, material, zunanje storitve, amortizacija) v različnih kombinacijah, načinih in obsegu. Storitve je mogoče razločevati na enkratne in obdobjne ali pa angažiranost stroškov na neposredne ali posredne oziroma kako stroški prehajajo v prodane storitve.

Za strošek dela in prevozov je značilno, da se njihova stroškovna cena že do sedaj izračunava v ločenih stroškovnih modelih in je cena dela za storitve kot so priključnine, prehodi, spremembe ipd popolnoma ločena od ostalih cen dela za projektiranje, nadzor, sodelovanje na projektih, obračun itd. Smiselno se zato postavlja vprašanje, zakaj še enkrat stroškovno modelirati storitve, katerih strošek lahko celo v polnem (100%) obsegu prehaja v te storitve. Tako je npr. strošek dela priključitve naročnika v polnem obsegu angažiran v omenjeni storitvi. V sklopu enkratnih storitev, kot so različne vrste priključnin, smo že do sedaj upoštevali samo neposredno delo monterjev, pri tem porabljen material in strošek prevoza. To je, upoštevali smo samo neposredne stroške, ki se na te storitve tako razporejajo v polnem obsegu. Pri izračunavanju tovrstnih cen smo sledili LRIC metodologiji na način, da smo iskali optimalne rešitve, ki se odražajo v ustreznih količinah dela in prevoza. Optimalne rešitve pri takšnih stroških predstavljajo prihranek zaradi ocenjenega dela poti za več storitev hkrati ipd, kar je v dosedanjih kalkulacijah že prisotno.

Drugo vprašanje pa je, kako ravnati pravilno pri obdobjnih storitvah, katerih alocirani stroški prehajajo v storitve v dobi zagotavljanja storitev, ki je v najslabšem primeru enaka amortizacijski oziroma življenjski dobi najpomembnejšega osnovnega sredstva. Z drugimi besedami pomeni, da je v vsakokratni storitvi vsebovan relativno majhen delež angažiranih stroškov, tj. nasprotje increment kot posledica znatne spremembe proizvedene količine.

Če povzamemo, se optimalnosti sledi iz dveh smeri. Na eni strani z ločeno stroškovno modelirano urno postavko delovne ure in prevozov neodvisno od vsakokratnih količin opravljenih enkratnih storitev in na drugi strani z ločenim stroškovnim modeliranjem enkratnih storitev, kjer se upoštevajo optimalne rešitve kot rezultat sinergijskih učinkov sočasnosti procesov in aktivnosti. Zaradi povedanega smo mnenja, da se cene izračunavajo optimalno.

Telekom Slovenije na osnovi zgoraj povedanega predlaga, da se za oblikovanje cen ostalih storitev ne uporabi skladno z metodologijo LRIC, ker le-ta za izračun cen ostalih storitev ni primerna.

Družba Telekom Slovenije d.d. navaja, da je v okviru ostalih storitev cel nabor storitev, ki imajo lahko alocirane različne vrste stroškov v različnih kombinacijah, načinih in obsegu. Storitve je mogoče razločevati na enkratne in obdobjne ali pa angažiranost stroškov na neposredne ali posredne oziroma kako stroški prehajajo v prodane storitve. Agencija navaja, da mora družba Telekom Slovenije d.d. slediti priporočilom in smernicam, ki jih sprejemata Evropska komisija in BEREC (Organ evropskih regulatorjev za elektronske komunikacije), katera priporočajo in dajejo usmeritve za razporeditev stroškov po metodologiji LRIC. Agencija navedbi družbe Telekom Slovenije d.d. ne nasprotuje, da v okviru enkratnih storitev zaračunava le neposredne stroške in da sledi LRIC metodologiji na način, da išče optimalne rešitve, pri tem pa Agencija poudarja, da lahko zaračunava samo »učinkovite« stroške posameznega inkrementa, neučinkovite stroške ali podvajanje stroškov pa mora izločiti. Agencija navaja, da bo v okviru ostalih storitev ponovno naložila oziroma ohranila obveznost stroškovnega računovodstva v skladu z metodologijo LRIC. Glede na pripombo družbe Telekom Slovenije d.d., kako ravnati v primeru obdobjnih storitev, Agencija pojasnjuje, da družba Telekom Slovenije d.d. v skladu z metodologijo LRIC sredstva ponovno vrednoti na podlagi stroškov uporabe sodobne infrastrukture, zgrajene z najbolj učinkovito tehnologijo, ki je na razpolago. Agencija glede na pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. ugotavlja, da družba Telekom Slovenije d.d. spremlja stroške enkratnih storitev v skladu z načeli

optimalnih stroškov, vendar Agencija ponovno poudarja, da je potrebno upoštevati le »učinkovite stroške« posameznega inkrementa.

Agencija se s predlogom družbe Telekom Slovenije d.d., da se za oblikovanje cen ostalih storitev ne uporabi obveznost stroškovnega računovodstva v skladu z metodologijo LRIC, ne strinja, saj Agencija v tem primeru ne bi mogla zasledovati cilja, kot je pospeševanje trajnostne konkurence in s tem ščitenje koristi končnih uporabnikov.

Pripomba družbe Amis d.o.o.:

4) Kot je družba Amis APEK že večkrat seznanila je sporen način upoštevanja maloprodajnih marketinških akcij, ki jih je Telekom Slovenije pričel upoštevati oz. prenašati učinke na medoperaterski trg, šele v mesecu marcu 2009, kljub temu, da je odločba št. 2824-50/2007-3 bila izdana že 11.10.2007. Navedena odločba je bila nejasna kako je Telekom Slovenije dolžan na medoperaterski ravni upoštevati maloprodajne akcije, saj je navedeno omenjeno le v obrazložitvi, ki pa ne more imeti neposrednega učinka. Iz navedenega razloga družba Amis predlaga, da se APEK najmanj v izreku izrecno opredeli do tega vprašanja ali pa pojasni kako so maloprodajne marketinške akcije upoštevane pri predvideni cenovni regulaciji ter to izrecno pojasni.

Družba Amis predlaga da se, če je navedena dolžnost upoštevanja maloprodajnih akcij že zajeta znotraj obveznosti enakega obravnavanja, kot je to navedel APEK v odgovoru na javno posvetovanje dne 20. 11. 2009, na tem mestu v predvidenem izreku tudi izrecno navede ter opredeli na kakšen način.

Družba Amis pa na tem mestu predlaga tudi, da APEK neposredno v izrek, bodisi znotraj točke obveznosti enakega obravnavanja ali kasneje znotraj obveznosti cenovnega nadzora, izrecno določi in opredeli kako je Telekom Slovenije dolžan upoštevati na medoperaterski ravni akcije, ki jih ima na povezanem maloprodajnem trgu (nakupi terminalske opreme pod posebnimi pogoji; popusti za članstva; popusti za stalnost; ..).

Družba Amis je prepričana, da navedene akcije Telekoma Slovenije za obstoječe in nove naročnike vplivajo tudi na določitev medoperaterskih cen za mesečne obračune zakupnin, ki jih družba Amis plačuje Telekomu Slovenije v povezavi z zakupom omrežja za zagotavljanje storitev dostopa z bitnim tokom, ki bi morale biti ustrezno nižje glede na izbrano akcijo – popusti Telekoma Slovenije (za obrtnike, nogometaše, člane AMZS, invalide in študente) bi se po prepričanju družbe Amis morali upoštevati tako, da bi se medoperaterska mesečna naročnina sorazmerno znižala za vse končne uporabnike družbe Amis, ki se jim storitve zagotavljajo preko širokopasovnega dostopa z bitnim tokom in so člani navedenih skupin; maloprodajna cena paketa Trio, ki jo Telekom Slovenije oglašuje kot akcijo, bi morala biti upoštevana pri določitvi medoperaterske cene za primerljiv paket storitev; Telekom Slovenije bi moral tako kot to počne za lastne končne uporabnike upoštevati trajanje naročniškega razmerja končnih uporabnikov družbe Amis, ter glede na lasten program zvestobe znižati medoperatersko mesečno zakupnino glede na število končnih uporabnikov družbe Amis, ki so naročniki 18 mesecev ali več; prav tako bi moral Telekom Slovenije pri določitvi medoperaterske cene upoštevati lastne akcije, znotraj katerih naročniki določenih paketov SiOL določeno obdobje ne plačujejo mesečnih naročnin, itd.

Agencija odgovarja, da se je delno do problematike opredelila že v okviru poglavij »Obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva« in »Oblikovanje cen za ostale storitve«. Nadalje Agencija pojasnjuje, da bo družba Telekom Slovenije d.d. v okviru obveznosti prepovedi škarij cen za posamezno vrsto paketov dolžna upoštevati najnižjo ceno naročnine po vsakokratnih objavljenih cenikih in to ne glede na to, ali gre za cene, ki vsebujejo popuste (marketinške akcije) za končne uporabnike družbe Telekom Slovenije d.d., kar bo Agencija ustrezno določila tudi v izreku odločbe. Kot je že obrazloženo v analizi predmetnega trga, bi lahko v nasprotnem primeru prišlo do izigravanja te obveznosti na način, ko bi družba Telekom Slovenije d.d. oblikovala zelo visoke maloprodajne cene, od

katerih bi posledično izračunavala visoke grosistične cene za alternativne operaterje, na trgu pa bi končnim uporabnikom dejansko ponujala bistveno nižje maloprodajne cene preko akcij in popustov.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.:

Oblikovanje cen za pakete s širokopasovnim dostopom

Agencija namerava Telekomu Slovenije naložiti prepoved škarij cen, ki pa se nanaša na vsak posamezni paket.

V primeru optičnih omrežji Telekom Slovenije meni, da je zadostno, če nam Agencija naloži blažje ukrepe in sicer v obliki prepovedi škarij cen.

V obeh primerih naj se uporabi agregatni princip, razloge zanj pa podajamo v nadaljevanju.

Evropska komisija je v primeru Wanadoo proti Telefonic³, pri izračunu škarij cen uporabila agregatni pristop, kar pomeni, da je upoštevala celoten trženjski mix maloprodajnih paketov. Alternativni operaterji pri zagotavljanju svojih storitev na trgu, z operaterji m s pomembno tržno močjo namreč ne tekmujejo s posameznimi paketi, ampak s celotnim naborom paketov. Agregatni pristop temelji na principu, da morajo biti konkurenti sposobni dobičkonosno vsaj preslikati produktni vzorec operaterja s pomembno tržno močjo. Evropska komisija se je za tak agregatni pristop odločila, ker je tak pristop konsistenten z interno odločitvijo alternativnega operaterja, da sam oceni dobičkonosnost svoje investicije v omrežje tako, da upošteva celoten nabor produktov, ki jih lahko ponudi na relevantnem spodnjem trgu.

Evropska komisija prav tako ugotavlja, da je izvedba testa na posameznem produktu primerna le v nekaterih okoliščinah. Tak primer bi bil primeren za morebitno novo ponudbo, ki bi povečevala možnost škarij cen in se trenutno financira iz drugih dobičkonosnih ponudb, njen tržni delež pa bi se lahko v prihodnje povečal in tako pripeljal do negativnih marž v prihodnosti.

Naložitev prepovedi obstoja škarij cen na ravni posameznih paketov, se Telekomu Slovenije zdi prestroga. Morebitni posamezni primeri, kot so omenjeni v prejšnjem odstavku, pa bi se, v kolikor bi pridobili pomemben delež na trgu, ustrezno odrazili tudi v agregatnem pristopu.

Telekom Slovenije predlaga, da se prepoved škarij cen uveljavi za celotno ponudbo maloprodajnih paketov Telekoma Slovenije in da se preverja na letni osnovi. Telekom Slovenije bo potrebne podatke dostavil do 30.5. vsakega leta.

Agencija bo pri naložitvi obveznosti prepovedi škarij cen za pakete s širokopasovnim dostopom predlog družbe Telekom Slovenije d.d. deloma upoštevala tako, da bo Agencija naložila obveznosti prepovedi škarij cen za posamezno vrsto paketov (single play, double play, triple play in za nove vrste paketov, kot je quadruple play), ki vsebujejo storitev oziroma storitve širokopasovnega dostopa. Agencija je predlog družbe Telekom Slovenije d.d. deloma upoštevala, saj meni, da bi bila obveznost prepovedi škarij cen za vsak posamezni paket za družbo Telekom Slovenije d.d. nesorazmerno breme glede na obsežno in fleksibilno množico paketov, ki jih družba Telekom Slovenije d.d. ponuja na maloprodajnem nivoju. Agencija se ne strinja, da se obveznost prepovedi škarij cen uveljavi za celotno ponudbo maloprodajnih storitev, saj v tem primeru lahko vertikalno integriran operater pri posameznih vrstah maloprodajnih paketov lahko ustvarjal premajhno razliko med maloprodajnimi in veleprodajnimi cenami ali celo ustvarjal škarje cen in tako izrinjal konkurenco iz trga. Agencija bo še vedno ohranila naložitev obveznosti prepoved škarij cen za vsako posamezno storitev, saj bi v nasprotnem primeru imela družba Telekom Slovenije d.d. večje možnosti za izrinjanje konkurence iz trga, tako da bi pri posameznih storitvah lahko ustvarjala škarje cen. Agencija meni, da bo le tako omogočeno uresničevanje namena naložitve prepovedi škarij cen. Agencija bo pri naložitvi obveznosti prepovedi škarij cen upoštevala predlog družbe Telekom Slovenije d.d., da se podrobne stroškovne kalkulacije na

podlagi obveznosti prepovedi škarij cen za pakete s širokopasovnim dostopom pripravljajo na letni osnovi, in sicer za obdobje preteklega koledarskega leta, in da predmetne kalkulacije Agenciji dostavi najkasneje do 31.5. vsakega tekočega leta.

5.5 Obveznost ločitve računovodskih evidenc

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d.

8.5. Obveznost ločitve računovodskih evidenc

Telekom Slovenije predlaga, da se kot rok za predložitev ločenih računovodskih evidenc določi 31.5. vsakega leta. Telekom Slovenije pripominja, da je pred izdelavo ločenih računovodskih evidenc potrebno zaključiti poslovne rezultate družbe. To pomeni, da so podatki o stroških, sredstvih in drugi kazalniki, potrebnih za izračun ključev, ki predstavljajo vhodne podatke za model ločenih računovodskih evidenc, na voljo šele po preteku tega obdobja, ki se praviloma zaključi 31.3. v letu.

Agencija je v analizi navedla, da bo »Telekom Slovenije moral korenito poseči v obstoječi sistem, da bo zadostila splošnim regulatornim načelom, pri čemer ga bo morala tudi dopolniti z ustreznimi nediskriminatornimi internimi oziroma transfernimi cenami«.

Telekom Slovenije je skladno z načelom nediskriminatornosti, pripravil self supply model, ki temelji na modelu ločenih računovodskih evidenc Telekoma Slovenije in prikazuje prodajo samemu sebi. V modelu so stroški prodaje samemu sebi prikazani kot seštevek stroškov razporejenih na maloprodajne storitve (brez specifičnih maloprodajnih stroškov, npr. marketing, maloprodaja,...) in specifičnih veleprodajnih stroškov. Model self supply zagotavlja informacije o stroških prodaje samemu sebi, zato ni potrebe po vpeljavi internih cen znotraj družbe Telekom. S tem pa se v družbi Telekom tudi izognemo dodatnim stroškom internega obračunavanja. Ker bo model self supply tako postal sestavni del vsakokratnih letnih ločenih evidenc, smo mnenja, da smo zadostili pogoju nediskriminatornosti in transparentnosti.

Telekom Slovenije je Agenciji posredoval predlog izračuna stroškov prodaje samemu sebi, self supply model, in konec novembra model Agenciji tudi predstavil. Agencija je predlagano metodologijo izračuna v decembru potrdila. Skladno s tem, bo Telekom Slovenije pripravil izračun stroškov prodaje

³ Glej Commission decision of 4.7.2007 relating to a proceedings under Article 82 of the EC Treaty (Case COMP/38.784 – Wanadoo Espana vs. Telefonica)

samemu sebi po sprejeti metodologiji na osnovi podatkov za leto 2010 in ga predložil Agenciji hkrati z modelom ločenih računovodskih evidenc.

Telekom Slovenije predlaga, da se kot rok za predložitev ločenih računovodskih evidenc določi 30.5. vsakega leta. Telekom Slovenije pripominja, da je pred izdelavo ločenih računovodskih evidenc potrebno zaključiti poslovne rezultate družbe. To pomeni, da so podatki o stroških, sredstvih in drugi kazalniki, potrebnih za izračun ključev, ki predstavljajo vhodne podatke za model ločenih računovodskih evidenc, na voljo šele po preteku tega obdobja, ki se praviloma zaključi 31.3. v letu.

Agencija bo pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. glede določitve roka za predložitev računovodskih evidenc, ki je 31.5. vsakega leta, v celoti upoštevala. Družba Telekom Slovenije d.d. v pripombi nadalje navaja, da model »self supply« zagotavlja informacije o stroških prodaje samemu sebi, zato ni potrebe po vpeljavi internih cen znotraj družbe. Agencija poudarja, da mora družba Telekom Slovenije d.d. v okviru modela »self supply« omogočiti prikaz internih cen, se pa strinja z družbo Telekom Slovenije d.d., da v primeru preglednega in objektivnega prikaza internih cen v okviru modela »self supply«, ni potrebe po vpeljavi obračunavanja internih oziroma transfernih cen.

Družba Telekom Slovenije d.d. je v času pripravljanja predmetne analize in osnutka ukrepov, pripravila in Agenciji posredovala predlog izračuna stroškov samemu sebi, ki je bil Agenciji predstavljen in s katerim se je Agencija dne 6.12.2010 strinjala. Glede na pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. posebej poudarja Agencija, da pri pripravi modela »self supply«, ki ga bo družba predložila hkrati z modelom ločenih računovodskih evidenc, družba dosledno izhaja iz modela ločenih računovodskih evidenc in pri tem poleg načel vzročnosti stroškov, objektivnosti, doslednosti in transparentnosti sledi zlasti načelu enakega obravnavanja. Agencija bo upoštevala pripombo družbe Telekom Slovenije d.d., da se model »self supply« predloži hkrati z modelom ločenih računovodskih evidenc.